

วารสารวิชาการ สถาบันพัฒนาพระวิทยากร

The Journal of Institute of Trainer Monk Development

ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2566

Vol.6 No.1 January-March 2023

ISSN: 2586-9841 (Print)

ISSN: 2773-983X (Online)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม – กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม

วัตถุประสงค์

วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา รวมถึงผู้สนใจ ได้เผยแพร่ผลงานวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ด้านการศึกษา ด้านการฝึกอบรม และผลงานทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ตลอดจนบทวิเคราะห์เชิงบูรณาการที่เสนอองค์ความรู้ใหม่ และสหวิทยาการด้านการศึกษา การพัฒนาการศึกษา หลักสูตรการเรียนการสอน การฝึกอบรมสำหรับพระสงฆ์และประชาชนทั่วไป

2) เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ทางพระพุทธศาสนาและการประยุกต์ใช้หลักธรรมในเชิงวิชาการ

กระบวนการพิจารณาบทความ

วารสารมีกระบวนการประเมินคุณภาพบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนตีพิมพ์ บทความที่จะได้รับการตอบรับเพื่อตีพิมพ์ในวารสารจะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) ทั้งนี้ บทความจากผู้นิพนธ์ภายในสถาบัน จะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร ส่วนบทความจากผู้นิพนธ์ภายนอกจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิที่อยู่หน่วยงานที่ต่างกัน และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์ ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้มข้นในการประเมินคุณภาพบทความก่อนออกตีพิมพ์เผยแพร่สู่สาธารณะ ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก หากเจ้าของบทความไม่แก้ไขตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ จะขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากรหรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะ

ได้รับแจ้งวารสารที่นำบทความลงตีพิมพ์ผลงานแล้ว พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร

ประเภทของบทความ: บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความทั่วไปและการวิจารณ์หนังสือ

บรรณาธิการ

พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี, ผศ.ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

พระครูโกศลศาสนบัณฑิต, รศ.ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหามหวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหาไกรวรรณ ชินทตติโย, ดร. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รศ.ดร.มานพ นักการเรือน

รศ.ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว มหาวิทยาลัยหัวเฉียว

รศ.ดร.ประเวศ อินทองปาน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผศ.ดร.อุทัย สติมัน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.ประทีป พิษทองกลาง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

ดร.มนูญ สอนโพนงาม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ดร.ประสิทธิ์ แก้วศรี สถาบันพัฒนาพระวิทยากร

ดร.เพ็ญพรรณ เพื่องฟูลอย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร. แม่ชีธรรมอริชฐาน พรบันดาลชัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประสานงาน

เกษริน บุตรา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เจ้าของวารสาร:

สถาบันพัฒนาพระวิทยากร

ศาลาสันติวัคคีย์บริเวณบรมบรรพต (ภูเขาทอง)

วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร แขวงบ้านบาตร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย

กรุงเทพมหานคร 10100

Email: monkde2563@gmail.com

online journal: <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/tmd/index>

บทบรรณาธิการ

วารสารสถาบันพัฒนาพระวิทยากรฉบับนี้เป็นปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2566 โดยได้คัดเลือกบทความเผยแพร่ในฉบับนี้ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 20 บทความ และบทความวิชาการ จำนวน 2 บทความ รวมทั้งหมด 22 บทความ เนื้อหาบทความโดยรวมยังคงเกี่ยวข้องกับการศึกษา การบริหาร การพัฒนา การออกแบบหลักสูตร หลักการทางศาสนาและแนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนา ที่สามารถนำไปใช้ควบคู่กับการพัฒนาสังคมได้โดยรวม และแต่ละบทความมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

ศิริพร ปานกลาง และมัทนา วังนอมศักดิ์ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม” เสนอไว้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันในทางบวกหรือมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน จนทำให้เกิดผลดังนี้ 1) ครูสามารถจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ 2) ครูสามารถใช้ สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ได้ 3) ครูมีความสามารถในการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวกได้ 4) ครูสามารถตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และนำผลมาพัฒนาผู้เรียน 5) ครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้จริง

กานติมา กานดา และคณะ ได้เขียนบทความงานวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร” พบปัจจัยที่ส่งเสริมภาวะผู้นำทางวิชาการทั้ง 2 ด้าน ได้แก่ การเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ และการพัฒนาสมรรถนะครูส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ซึ่งการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ประกอบด้วย การสนับสนุนและการเป็นผู้นำร่วมกัน การรวบรวมความคิดสร้างสรรค์การกำหนดวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วม การจัดสภาพที่เอื้ออำนวย และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคล

สุนทร รุ่งสว่าง และคณะ ได้เสนอบทความงานวิจัยเรื่อง “สมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี” เสนอว่าสมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดข้างต้น ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ความรู้การบริหารงานวิชาการ และภาวะผู้นำทางวิชาการ ส่งผลต่อการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล ซึ่งการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล ประกอบด้วย การนำองค์กร กลยุทธ์ นักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การวัด วิเคราะห์ การจัดการความรู้ บุคลากร การปฏิบัติการ และผลลัพธ์

ทิพย์มาศ ลำแดง และมัทนา วัฒนอมศักดิ์ เขียนบทความงานวิจัยเรื่อง “ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับการดำเนินงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี” ได้เสนอว่า ผู้มีความฉลาดทางอารมณ์ถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง โดยเฉพาะผู้บริหารที่มีความฉลาดทางอารมณ์จะเป็นผู้ที่เข้าใจถึงอารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่น ทำให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ทั้งยังมีความสามารถโน้มน้าวใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้ร่วมมือในการทำงานจนบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ ประกอบกับการดำเนินงานกิจการนักเรียนนั้นถือเป็นงานสำคัญของสถานศึกษา ซึ่งเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนโดยตรง นอกเหนือจากการเรียนการสอนตามปกติที่มุ่งส่งเสริมการเรียนการสอนของนักเรียนทุกคน ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีความประพฤติที่ดีงาม มีระเบียบวินัยในตนเอง อันจะส่งผลให้นักเรียนก้าวหน้าและประสบผลสำเร็จในการเรียนและการทำงานเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปอย่างมีคุณภาพ

ณัชชา อุตสาหะ และคณะ ได้เขียนบทความงานวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2” พบองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพในแง่ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การเรียนรู้ การตัดสินใจ และการจัดตำแหน่ง ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การติดตาม และตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพ

ประภัสสร ขอบชื่น และประติพัทธ์ เลิศรุจิดำรงกุล เสนอบทความงานวิจัยเรื่อง “การถอดอัตลักษณ์ภูมิทัศน์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมสู่การแทนค่าสีเพื่อการออกแบบชุดสีอัตลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมา” ได้สรุปกระบวนการถอดอัตลักษณ์ไว้ว่า การเข้ามาแทนที่ของเทคโนโลยีการสังเคราะห์สีเคมี ส่งผลให้เจดสีจากธรรมชาติถูกลดความสำคัญลง วิธีชีวิต วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นจากเจดสีธรรมชาติก็ถูกลดความสำคัญลงด้วยเช่นกัน การศึกษากระบวนการถอดอัตลักษณ์ภูมิทัศน์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในมิติของการแทนค่าสีเพื่อการออกแบบชุดสีอัตลักษณ์ในครั้งนี้จึงมีความสำคัญ ชุดสีอัตลักษณ์ที่ได้จากการศึกษาสามารถต่อยอดในกระบวนการออกแบบเรขศิลป์ด้วยเทคนิควิธีการที่มีความทันสมัยแต่ก็ยังคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ที่มาจากธรรมชาติอย่างแท้จริง นอกจากจะสร้างคุณค่าทางด้านความคิด ความงาม และประโยชน์ใช้สอยแล้วยังสามารถนำไปสู่ความตระหนักในการอนุรักษ์ไว้ซึ่งอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ได้อีกด้วย

ปิยวัฒน์ ชัดเจนกิจ และคณะ ได้เขียนบทความงานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยการบริหารการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม” เสนอองค์ประกอบของปัจจัยการบริหารการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนมไว้ว่า การส่งเสริมคุณภาพชีวิตส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพชีวิตด้วยการส่งเสริมการพัฒนาตนเองที่ส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม สำหรับสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายใน พบว่า สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายในมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงและสูงมาก รวมทั้งผลการประชุมข้อเสนอเชิงนโยบายพบว่า 1) ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายในการพัฒนาคนและการจัดการเรียนรู้ให้กับพนักงานในองค์กร 2) ส่งเสริมการเรียนรู้ของพนักงานในองค์กร และ 3) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้

หวงซือเยว่ และนภววรรณ เนตรประดิษฐ์ ได้เสนอบทความงานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยจูงใจ ปัจจัยค้ำจุน และความสุขในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์การของครูโรงเรียนประถมศึกษาตงหวน เมืองอู่หนิง มณฑลกลวงสี สาธารณรัฐประชาชนจีน” ทำให้พบรูปแบบการสร้าง ความผูกพัน องค์การในการบริหารจัดการโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตงหวน ที่จำเป็นต้อง เสริมสร้างปัจจัยค้ำจุนด้านต่างๆ ในโรงเรียนด้วยการ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในระหว่างผู้ร่วมงานและ ผู้บังคับบัญชา สร้างสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้สวยงาม ถูกสุขลักษณะ ตลอดจนทำให้ครูรู้สึกว่ามีอาชีพ ครูมีความมั่นคง และสร้างความสุขในการทำงานให้ครู ด้วยการทำให้ครูรับรู้ได้ถึงความต้องการและ คุณประโยชน์ของการปฏิบัติหน้าที่ครู ทั้งประโยชน์ต่อตนเองและสังคม การที่ได้ช่วยเหลือนักเรียน ทำให้ครูรักและศรัทธาในอาชีพครู ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้จะทำให้ครูมีความผูกพันกับโรงเรียน

สุธาสิณี ภักตินารถ และคณะ ได้เสนอบทความงานวิจัยเรื่อง “ผลการจัดการเรียนรู้ด้วย รูปแบบซิปปาเรื่อง การดำรงชีวิตของพืช ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการ แก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางปลาม้า “สูงสมารผดุงวิทย” จังหวัด สุพรรณบุรี” นำเสนอองค์ความรู้ในการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ CIPPA MODEL ที่เน้น ความสามารถในการแก้ปัญหา จะต้อง มี 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Active Learning) หมายถึง การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ที่เน้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม 2) การจัดระเบียบความรู้ หมายถึง การเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์เดิมนำไปสู่กับประสบการณ์ ใหม่ ให้ผู้เรียนได้มีสรุปและจัดระเบียบความรู้ 3) การประยุกต์ใช้ความรู้หมายถึงการนำความรู้ทาง วิทยาศาสตร์ที่ได้จากกิจกรรมการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

สงวน อินทร์รักษ์ เสนอบทความงานวิจัยเรื่อง “องค์ประกอบกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา” ได้นำเสนอองค์ประกอบกลไกการขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์ชาติ ดังนี้ 1) มีการตั้งคณะทำงานอย่างเป็นระบบ 2) มีการกำหนดแผนปฏิบัติงานที่ ครอบคลุมทุกด้านและมีความยืดหยุ่น 3) มีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหาร จัดการ และการติดตามอย่างมีประสิทธิภาพ 4) ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรที่รับผิดชอบงานนโยบาย 5) สร้างความร่วมมือและความเข้าใจร่วมกัน และ 6) จัดระบบการจัดสรรงบประมาณที่เป็นธรรมและเท่า เทียม รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบดังกล่าว มี ความถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

พระครูสันตยาภิรัต (สันติ สนติกโร) และคณะ เขียนบทความงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการ อนุรักษ์คัมภีร์ใบลานวัดคงคาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” ได้เสนอแนวทางการอนุรักษ์คัมภีร์ โดยการนำหลักอิทธิบาท 4 ตามหลักพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้หลัก PDCA ที่ทำให้เราไปถึง ความสำเร็จได้ ด้วยการผสานหลักการทั้งหมดเข้าด้วยกันเพื่อให้การอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานเป็นไปอย่าง มีประสิทธิภาพ เป็นการยืดอายุของคัมภีร์ใบลานให้อยู่สืบไปเพื่อเป็นแหล่งของการค้นคว้า ศึกษา ของ ผู้ที่สนใจในข้อมูลต่างๆ ในหลักธรรม คำสอนของพระพุทธเจ้าที่ได้จารไว้ในคัมภีร์ใบลานในรูปแบบ ของนิทานพื้นบ้าน นิทานธรรมบท นิทานชาดก รวมถึงภูมิปัญญาต่างๆ เช่น การรักษาโรค โหราศาสตร์ งานช่าง งานฝีมือ ที่จารไว้ในคัมภีร์ใบลานของวัดคงคาราม

พระมหากิตติ กิตติเมธี (เบญญาบวรกิตติ) และธวัช หอมทวนลม ได้เขียนบทความวิจัย เรื่อง “การปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตอำเภอสาม

พราน จังหวัดนครปฐม” ถือว่าเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ที่ต้องการความสงบสุข และมีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติได้เป็นอย่างดี เป็นความประพาสัญญะที่ควรปฏิบัติเสมอกันสำหรับทุกคนในโลก ในสังคมในชุมชน หรือในหมู่ชนนั้นๆ แล้วแต่กรณี เช่น ในหมู่มนุษย์ทั้งหมด คนเราอยู่ในสังคมด้วยกัน ก็ไม่ควรละเมิดต่อกันและกัน ไม่ควรเบียดเบียนกัน เมื่อต่างคนต่างพากันประพาสัญญะอยู่อย่างนี้ ก็อยู่กันดี เมื่อประพาสัญญะกันได้อย่างนี้เป็นปกติ ก็เป็นคนมีศีล ย่อมหลุดพ้นจากอาสวะโดยสิ้นเชิง คือ จากกามาสวะ ภวาสวะ และอวิชชาสวะ ฉะนั้น ศีล 5 จึงเป็นหลักของการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข มีการพัฒนาคุณภาพของชีวิต เป็นสังคมที่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน

วีรพงษ์ ลำมา และคณะ เขียนบทความงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ” ได้นำเสนอแนวทางไว้ดังนี้ 1) แนวทางด้านการวางแผนงบประมาณ 2) การคำนวณต้นทุนผลิต 3) การจัดระบบการจัดหาพัสดุ 4) การบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ 5) การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน 6) การบริหารสินทรัพย์และการตรวจสอบภายใน และ 7) นำกระบวนการวิจัยมาใช้ในการบริหารเพื่อพัฒนาองค์กรให้บรรลุตามเป้าหมาย ค้นหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาของสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

นุชา แก้วลิ้ม และคณะ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1” คุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในภาพรวมนั้นพบว่า ผู้บริหารที่มีบุคลิกภาพที่ยึดมั่นในความคิดของตนเอง มุ่งงาน ตั้งเป้าหมายการทำงานไว้สูง ไม่กล้าตัดสินใจเมื่อต้องเผชิญปัญหา ไม่ได้รับการยอมรับจากบุคคลรอบข้าง มีวุฒิภาวะต่ำ จะส่งผลให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูลดลง และคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของผู้บริหาร ควรมีบุคลิกภาพด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเข้ากับสังคมและชุมชนได้ดี มีน้ำใจไมตรี และให้ความอบอุ่นกับผู้ใต้บังคับบัญชาและมีสุขภาพจิตดี

พระวีโรจน์ จันทพลโย (ศิริโสตา) ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “พระพุทธศาสนากับการแก้ไขปัญหาขยะในตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เชิงพุทธบูรณาการ” พบว่าได้มีการดำเนินการพัฒนาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลเมืองสามพราน โดยการบูรณาการกับหลักพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพโดยการใช้หลักธรรมโอชธัมม 4 แก่ไขโดยใช้หลัก 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การวางแผนที่มีวัตถุประสงค์แผนงาน กระบวนการที่ชัดเจน 2) การปฏิบัติงานให้เกิดความเข้าใจในแผนที่วางไว้และลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง 3) การตรวจสอบติดตามในสิ่งที่ได้ปฏิบัติไว้เพื่อให้เกิดการติดตามผล ทราบความก้าวหน้าของการปฏิบัติที่ได้ทำไว้ว่าเป็นไปตามแผนงาน และ 4) การประเมินผลในการดำเนินการนำผลที่ได้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาทางด้านขยะภายในชุมชน

วรัญญา ชันติยะ และคณะ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา” ได้สรุปการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษาในคณะดังกล่าวมาแล้วข้างต้นพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลมีทั้งหมด 8 ปัจจัย ประกอบด้วย 1) ด้านภาพลักษณ์และชื่อเสียงของสถานศึกษา 2) ด้านเนื้อหาหลักสูตร และการ

จัดการเรียนการสอน 3) ด้านบุคลากร 4) ด้านการประชาสัมพันธ์ 5) ด้านอาคารสถานที่ตั้ง 6) ปัจจัยการนำไปใช้ประโยชน์ 7) ปัจจัยด้านการเงิน และ 8) ปัจจัยด้านความพร้อม ทั้งนี้การตัดสินใจเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล ดังนั้นการตัดสินใจจึงมักมีการเชื่อมโยงทั้งภายนอกและภายใน การพิจารณาอย่างไตร่ตรอง ถี่ถ้วน และรอบคอบล้วนอยู่ในวิสัยที่แต่ละบุคคลจะกระทำได้ด้วยตนเอง

สมาลี เกาสุมุท และคณะ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชมรมสวดมนต์จิตอาสาท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร” การปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรมแล้ว ทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนด้วยความรักใคร่ ความปรารถนาดีต่อกันและกัน ไม่คิดพยาบาท ไม่ก่อปัญหาให้เกิดความเข้าใจผิดซึ่งกันและกัน อันเป็นสาเหตุทำให้เกิดผลกระทบต่องส่วนรวมได้ หากบุคคลในหมู่คณะต้องการความช่วยเหลือ มีความเสียสละช่วยเหลือจนเจือกันด้วยความเต็มใจ

พระมหาบุญล้อม ปุณณกาโม (เตียเป็น) และคณะ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชุมชนท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร” เสนอว่า หลักอริยบท 4 เป็นหมวดธรรมซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ตามความเหมาะสม เพราะเป็นบาทฐานแห่งความสำเร็จ คือ เครื่องให้ถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ ซึ่งจำแนกไว้ 4 ประการ คือ (1) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น (2) วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น (3) จิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น และ (4) วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น โดยธรรม 4 อย่างนี้ ย่อมเนื่องกัน แต่ละอย่างๆ มีหน้าที่เฉพาะของตน

ศศิณิภา แห่งสูงเนิน และคณะ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในพุทธศิลป์ยุคทวารวดี” ได้นำเสนอถึงสิ่งที่ถูกสร้างตามความเชื่อโดยเฉพาะความเชื่อทางศาสนาในแง่ของคำสอนและวัฒนธรรมอันดีงาม อันสะท้อนออกมาเป็นพุทธศิลป์ในรูปแบบศิลปะแบบพุทธในยุคทวารวดีที่พบในด้านหลักธรรม คำสอนวัฒนธรรม ความเชื่อ และประติมากรรมโบราณ การนำเสนอเรื่องราวเหล่านี้ได้ยกระดับของกระบวนการเรียนรู้หลักธรรมที่ปรากฏในงานพุทธศิลป์ที่เป็นผลงานทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ทำให้เกิดการตีความตามหลักธรรมซึ่งแฝงในเรื่องราวของประวัติศาสตร์ในพุทธประติมากรรมยุคทวารวดี ที่ถูกสร้างขึ้นตามความเชื่อ พร้อมทั้งผลงานประติมากรรมที่สะท้อนให้เห็นมิติทางสังคมและวัฒนธรรมเพื่อบูรณาการเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ในแง่ของการพัฒนาจิตใจ

อัญชลีพร เก้าลุ่ม และคณะ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1” เสนอผลวิจัยไว้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร ประกอบด้วย ด้านสังคม ด้านการเห็นใจผู้อื่น ด้านจุดใจตนเอง ด้านการเข้าใจตนเอง และด้านการจัดการอารมณ์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา และโดยภาพรวมพบว่า ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับมากที่สุด

สมเกียรติ สีสาทวีวุฒิ และพระมหาอุทธนา นรเชฏฐโณ ได้เขียนบทความวิชาการเรื่อง “การสร้างพลวัตกลุ่มในองค์กรธุรกิจตามหลักการแห่งอธิปไตยธรรม 7” ได้เสนอผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันไว้ว่า จะช่วยให้บุคลากรในองค์กรทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยลดความขัดแย้งภายในและสร้างความสามัคคีเพื่อที่จะทำให้องค์กรธุรกิจบรรลุผลสำเร็จอย่างยั่งยืน อันประกอบด้วย (1) ประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ (2) ร่วมมือทำกิจอย่างพร้อมเพรียง (3) เป้าหมายร่วมและปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ (4) เคารพให้เกียรติ และรับฟังผู้อาวุโสภายในองค์กร (5) ไม่กดขี่และข่มเหงผู้ด้อยกว่า (6) เคารพบูชาสถานที่และทรัพย์สินขององค์กร (7) สนับสนุนผู้ที่ประพฤดีและปฏิบัติ

พระธนกฤต เขมธมโม และพระมหาอุทธนา นรเชฏฐโณ ได้เขียนบทความวิชาการเรื่อง “พุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยปาณาติบาตกับกรณีโทษประหารชีวิต” พบว่า พุทธจริยศาสตร์จะมีเกณฑ์วินิจฉัยที่ชัดเจน คือใช้หลักทางพระพุทธศาสนา ในที่นี้คือหลักวินิจฉัยศีลข้อที่ 1 หากปัญหาใดเข้าข่ายหลักที่ว่านี้ ถือว่าผิดศีล อย่างไรก็ตาม การวินิจฉัยปัญหาทางพุทธจริยศาสตร์ไม่ได้ยึดตัวบทของคัมภีร์อย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมด้วย เช่น ประโยชน์หรือโทษที่สังคมจะพึงได้รับจากการกระทำนั้น ดังนั้น การที่ประเทศไทยจะมีการลงโทษประหารชีวิตต่อไปหรือไม่นั้น จึงเป็นประเด็นที่ควรพิจารณาทบทวนด้วยความรอบคอบว่าโทษประหารชีวิตจะช่วยทำให้สังคมสงบสุขและปลอดภัยอาชญากรรมได้จริงหรือไม่ นอกจากนี้การประหารชีวิตถือว่าขัดต่อหลักจริยศาสตร์ในพุทธศาสนา และหลักสิทธิมนุษยชน ขึ้นพื้นฐานในการมีชีวิตอยู่ และมองว่าการประหารชีวิตเป็นสิ่งที่ไม่คุ้มค่า

พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี, ผศ. ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง บทบรรณาธิการ	หน้า lii
บทความวิจัย	
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ศิริพร ปานกลาง และมัทนา วัฒนอมศักดิ์	1-14
ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทาง วิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร กานติมา กานดา, อีรฐ ธาดาดันติโชค และพิชญภา ยืนยาว	15-27
สมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโรงเรียน มาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี สุนทร รุ่งสว่าง, นภาพรณ ยอดสิน และพิชญภา ยืนยาว	28-40
ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับการดำเนินงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ทิพย์มาศ สำแดง และมัทนา วัฒนอมศักดิ์	41-53
ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ณัชชา อุตสาหัส, พิชญภา ยืนยาว และนภาพรณ ยอดสิน	54-67
การถอดอัตลักษณ์ภูมิทัศน์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมสู่การแทนค่าสีเพื่อการออกแบบชุดสีอัต ลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมา ประภัสสร ชอบชื่น และประดิพัทธ์ เลิศรุจิดำรงกุล	68-83
ปัจจัยการบริหารการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม ปิยวัฒน์ ชัดเจนกิจ, ดวงใจ ชนะสิทธิ์, อรพรรณ ตูจินดา และจิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย	84-96
ปัจจัยจิตใจ ปัจจัยคำจูน และความสุขในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของครูโรงเรียน ประถมศึกษาตงหวน เมืองอวิหลิน มณฑลกวาสี สาธารณรัฐประชาชนจีน หวงซือเยว่ และนภาพรณ เนตรประดิษฐ์	97-107
ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบซิปปา เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางปลาม้า “สูง สมุทรผดุงวิทย” จังหวัดสุพรรณบุรี สุธาสิณี รักดินารณ, ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์ และนวลจิตต์ เขาวงกิตพิงศ์	108-119

องค์ประกอบกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สงวน อินทร์รักษ์	120-129
แนวทางการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานวัดคงคาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พระครูสันตยาภรณ์ (สันติ สนติกโร), ศานติ ภักดีคำ และวิมลมาลย์ สมคะเน	130-144
การปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม พระมหาภิตติ กิตติเมธี (เบญญาบวรกิตติ) และธวัช หอมทวนลม	145-156
แนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงาน การศึกษาพิเศษ วีรพงษ์ สามี, ประเมศร์ กลิ่นหอม และมิตภาณี พุ่มกล่อม	157-171
คุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 นุชา แก้วลิ้ม, อรพรรณ ตูจินดา และดวงใจ ชนะสิทธิ์	172-182
พระพุทธศาสนากับการแก้ไขปัญหาขยะในตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม เชิงพุทธบูรณาการ พระครูโรจน์ จันทปณฺโณ (ศิริโรสดา)	183-194
การคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุ ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา วรัญญา ชันติยะ, ขาติชาย พิทักษ์ธนาคม และสายหยุด มีฤกษ์	195-209
การปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชมรมสวดมนต์จิตอาสาท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร สุมาลี เกาะสมุทร, พระมหาวิริยธน์ วรินโท และกฤติยา ถ้ำทอง	210-220
การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชุมชนท่าทราย จังหวัด สมุทรสาคร พระมหาบุญล้อม ปุณณกาโม (เตี้ยเป็น), พระมหาวิริยธน์ วรินโท (อินทะโพธิ์) และธวัช หอมทวนลม	221-232
ศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในพุทธศิลป์ยุคทวารวดี ศศิณิภา แห่งสูงเนิน, โยตะ ชัยวัฒน์กุล และพระมหาณรงค์ศักดิ์ สุทนต์ (สุทนต์)	233-245

ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 อัญชลีพร แก้วลิ้ม, อรพรรณ ตูจันทา และดวงใจ ชนะสิทธิ์	246-257
บทความวิชาการ การสร้างพลวัตกลุ่มในองค์กรธุรกิจตามหลักการแห่งอภิธานิธรรม 7 สมเกียรติ สีลาทวิวุฒติ และพระมหายุทธนา นรเชฏฐโธ	258-268
พุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยปาณาติบาตกับกรณีโทษประหารชีวิต พระชนกฤต เขมธมโม และพระมหายุทธนา นรเชฏฐโธ	269-280

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้น
ผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสมุทรสงคราม

Transformational Leadership of Administrators and Student-
Centered Instructional Management in the Schools under the
Office of Samutsongkhram Primary Educational Service Area

¹ศิริพร ปานกลาง

Siriphon Panklang

²มัทนา วัฒนอมศักดิ์

Mattana Wangthanomsak

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Faculty of Education, Silpakorn University

¹Corresponding Author, Email: Siriponooo2529@gmail.com

Received November 14, 2022; Revised March 2, 2023; Accepted: March 20, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยเพื่อทราบ 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม 2) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม กลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำนวน 63 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 2 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา/ ครู รวมทั้งหมด 126 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามความคิดเห็น

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การส่งเสริมการยอมรับในเป้าหมายของกลุ่ม การสนับสนุนเป็นรายบุคคล การเป็นแบบอย่างที่เหมาะสม การระบุและการแสดงวิสัยทัศน์ ความคาดหวังต่อผลการปฏิบัติงานในระดับสูง การกระตุ้นทางปัญญา ตามลำดับ

2. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน เรียงลำดับตามค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก ใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อปรับปรุงและพัฒนากิจการการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ และตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และนำผลมาพัฒนาผู้เรียน ตามลำดับ

3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง; การจัดการเรียนการสอน; การเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

Abstract

The purposes of this research were to determine 1) transformational leadership of school administrators under the Office of Samutsongkhram Primary Educational Service Area. 2) student-centered instructional management in the schools under the Office of Samutsongkhram Primary Educational Service Area. 3) The relationship between transformational leadership of administrators and student-centered instructional management in the schools under the Office of Samutsongkhram Primary Educational Service Area. The sample group is There are 63 schools under the Office of Samutsongkhram Primary Educational Service Area. There are two informants per school, consisting of 1) school administrators or acting in position 2) A total of 126 teachers. The research tools are questionnaire.

The results of this research revealed that:

1) transformational leadership of school administrators under the Office of Samutsongkhram Primary Educational Service Area, collectively and individually, were found at the highest level, ranking by arithmetic mean from the highest to the lowest were providing individualized, providing an appropriate model, identifying and acurating a vision, high performant expectations, and intellectual stimulation.

2) student-centered instructional management in the schools under the Office of Samutsongkhram Primary Educational Service Area. Considering each aspect the result was highest in 1 aspect and was high in 4 aspect ranking by arithmetic mean from the highest to the lowest as positive classroom management, using media, innovation and technology and leaning resources that support learning, expressing opinion, give feedback for developing leaning method. Furthermore, using

learning by doing method that can be applied in real life lastly, examining and evaluation systematically for developing student respectively.

3) The relationship between transformational leadership of administrators and student-centered instructional management in the schools under the Office of Samutsongkhram Primary Educational Service Area. It was moderate level which was statistically significant at the .01 level.

Keywords: Transformational leadership; Instructional Management; Student-Centered education

บทนำ

พระบรมราชาบาทและพระราชดำรัส สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี การศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้คนมีความรู้และคุณสมบัติต่างๆ ที่ช่วยให้คนนั้นอยู่รอดในโลกได้ เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมส่วนร่วม คุณภาพการศึกษาจึงสะท้อนถึงคุณภาพคนที่เป็นผลผลิตของการจัดการศึกษา ในบริบทของสังคมไทยปัจจุบัน รูปแบบการศึกษาส่วนใหญ่จะเป็น การศึกษาในระบบ ดังนั้น สถานศึกษาจึงเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ์ปัจจุบันสถานศึกษาส่วนใหญ่ ยังมีความเหลื่อมล้ำแตกต่างกัน ทั้งในด้านงบประมาณ คุณภาพ บุคลากรหรือแม้แต่ปัจจัยด้านผู้เรียน รวมทั้งปัจจัยอื่นๆ เช่น ความร่วมมือของคณะกรรมการสถานศึกษา การสนับสนุนจากชุมชนหรือองค์กรที่อยู่ใกล้เคียง สถานศึกษาและการติดตามช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัด สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษา อีกทั้ง ปัจจุบันสถานศึกษามีอิสระในการบริหารจัดการด้วยตนเอง มีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามบริบทและความต้องการของ ตนเอง คุณภาพผู้เรียนและคุณภาพการบริหารจัดการจึงมีความแตกต่างกัน (สำนักทดสอบทาง การศึกษา, 2561)

จากข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คน มีความต้องการความช่วยเหลือ คือ จำนวนครู ไม่ครบในชั้นเรียน มีปัญหาในการจัดครูเข้าสอนในระดับปฐมวัย ความต้องการความช่วยเหลืออันดับแรก คือ ต้องมีครูครบในชั้น ซึ่งโดยระบบ คือ เป็นไปไม่ได้ เพราะ ก.ค.ศ. กำหนด จำนวนครู จำนวนนักเรียนไว้ 30 คนต่อห้อง และโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนหนึ่ง ไม่มีผู้บริหาร สถานศึกษา มีเพียงผู้รักษาการในตำแหน่ง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม, 2562ก) พบว่าผู้บริหารตัวจริงที่มีไม่ครบโรงเรียน เนื่องด้วย ก.ค.ศ. กำหนด เด็กนักเรียนต่ำกว่า 100 ไม่มีผู้บริหาร ซึ่งในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ยังขาดผู้บริหารอยู่ 21 โรงเรียน ดังนี้ วัดคลองโคน วัดลาดเป้ง บ้านบางบ่อ วัดนางพิมพ์ วัดจันทร์เจริญสุข วัดบาง ประจันต์ วัดตะโหนดทราย วัดตรีจันดารามวัดนาราม วัดบางคนทีโน วัดเจริญสุขาราม วัดแก่นจันทร์ บ้านยายแพ่ง วัดเกตการาม วัดจุฬามณี วัดสี่แยกราษฎร์บำรุง วัดอมรวดี บ้านต้นลำแพน จตุภูมิหา ราชาอนุสรณ์ วัดมณีสวรรค์ วัดเสด็จ วัดแก้วเจริญ เป็นต้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรสงคราม, 2563) ได้สรุปรายงานการสังเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ปี

การศึกษา 2562 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม สรุปภาพรวม ผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาปีการศึกษา 2562 ของโรงเรียนในสังกัด เพื่อให้ผู้บริหารระดับเขตพื้นที่การศึกษา ได้เห็นภาพรวมของการจัดการศึกษาระดับการศึกษา ระดับการศึกษาปฐมวัย และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนหนึ่งพบข้อเสนอแนะในด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งโรงเรียนขนาดเล็ก มีความต้องการความช่วยเหลือของโรงเรียนในสังกัด จัดหาผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพราะโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนหนึ่ง ไม่มีผู้บริหารสถานศึกษา มีเพียงผู้รักษาการในตำแหน่ง บางโรงเรียนที่ได้รับการแต่งตั้งมาเป็นรักษาการในตำแหน่งยังอยู่ในตำแหน่งครูผู้ช่วยหรือตำแหน่งครู ทำให้ขาดทักษะในการบริหาร ขาดภาวะผู้นำในการดำเนินการบริหารให้ประสบผลสำเร็จ หรือขาดการมีวิสัยทัศน์บริหารไม่ชัดเจน ขาดลักษณะการกระตุ้นการคาดหวังผลการปฏิบัติงานของผู้ตามในระดับสูงและจำนวนครู มาช่วยในการดำเนินงานสถานศึกษา และวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อที่จะมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้นส่งผลต่อคุณภาพเด็กโดยตรง ควรจัดให้มีการส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ แนะนำ สถานศึกษาในสังกัด ให้มีการดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในให้เข้มแข็ง เพื่อพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานรายโรงเรียนให้มีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะด้านส่งเสริมพัฒนาครูให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ต้องสนับสนุน ส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนรู้ เพราะผู้บริหารยังต้องการ การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม สามารถต่อยอดการบริหารจัดการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่งผลต่อคุณภาพสถานศึกษาและผู้เรียนโดยตรง จึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา โดยการส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการอบรม พัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานผ่านระบบ Digital Technology ที่ทันต่อภาวะผู้นำเปลี่ยนแปลงของยุคและสมัย เป็นต้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม, 2562) ผลการดำเนินการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลกระบวนการจัดการเรียนการสอนการใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา มีดังนี้ 1) เรียนที่โรงเรียน (ON – Site) 2) เรียนที่บ้านผ่าน DLTV (ON – Air) 3) เรียนผ่านอินเทอร์เน็ต (Online) 4) เรียนผ่าน Application (ON – Demand) เป็นการเรียนด้วย DLTV ผ่านช่องทาง www.dltv.ac.th, Application, YouTube (DLTV Channel) 5) นำหนังสือ แบบฝึกหัด ใบงานไปเรียนรู้ที่บ้าน ภายใต้อาจารย์ช่วยเหลือของผู้ปกครอง และครู (ON Hand) พบว่าการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมา อัตราการเข้าเรียนออนไลน์น้อย เนื่องจากขาดแคลนเครื่องมือสื่อสารและอุปกรณ์การเรียน มีนักเรียนบางส่วนมีปัญหาเรื่องสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่มีหรือมีความเสถียรน้อย ทำให้การเรียนออนไลน์และการติดต่อสื่อสารกับครูติดขัด ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาดังกล่าวสถานศึกษาดำเนินการนำหนังสือ แบบฝึกหัด ใบงานให้นักเรียนไปเรียนรู้ที่บ้านโดยวิธีการ ดังต่อไปนี้ ให้นักเรียนหรือผู้ปกครองหรือนักเรียนมารับที่โรงเรียน โดยนัดหมายเวลาส่งงานและรับงานใหม่ ครูนำใบงาน

หรือหนังสือไปให้เองที่บ้านนักเรียน โดยนัดหมายส่งงานและรับงานใหม่ ก่อนส่งปิดโรงเรียนวันสุดท้าย ได้ให้นักเรียนทุกคนนำหนังสือ แบบฝึกหัดทุกวิชากลับบ้าน มอบใบงานทางสื่อโซเชียลมีเดีย แอปพลิเคชันไลน์ (Line) Facebook Messenger Facebook Group (กลุ่มเฟสบุ๊ก) Google Classroom

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม มีความสนใจศึกษาแนวทางของความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดแนวทางในการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของยุคที่ต้องการหลักการคิดในการพัฒนาทางวิชาชีพในการเรียนรู้ และเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต ผู้บริหารสถานศึกษาได้นำไปพัฒนาและเพื่อเป็นแนวทางสำคัญต่อการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ในสถานศึกษาและการพัฒนาประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทราบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม
2. เพื่อทราบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม
3. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา มีแผนแบบการวิจัยในลักษณะของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว ศึกษาสถานการณ์โดยไม่มีการทดลอง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม อำเภอเมือง อำเภอบางคนที อำเภออัมพวา มีจำนวน 72 แห่ง ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างด้วยการเปิดตารางประมาณการขนาดตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 63 แห่ง จากนั้นผู้วิจัยสุ่มแบบแบ่งประเภท โดยจำแนกตามอำเภอ กำหนดผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 2 คน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษาหรือรักษาการในตำแหน่ง 2) ครู รวมทั้งหมด 126 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษาสูงสุด 4) ตำแหน่งหน้าที่ในสถานศึกษา 5) ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้วิจัยนำจากแนวคิดของเลทวูดและแจนซี (Leithwood and Jantzi, 1996)

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ตามมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2561)

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามขึ้นตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนด โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นที่ 1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แล้วนำผลการศึกษามาสร้างและพัฒนาเครื่องมือ โดยขอคำแนะนำจากการอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

ขั้นที่ 2. ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้าง ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน พิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องโดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60–1.00 แล้วนำมาปรับปรุงข้อบกพร่องและเรียบเรียงให้สมบูรณ์

ขั้นที่ 3. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำนวน 15 แห่ง รวม 30 ฉบับ โดยมีผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 2 คน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษาหรือรักษาการในตำแหน่ง จำนวน 1 คน และ 2) ครู จำนวน 1 คน

ขั้นที่ 4. นำคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามกลับมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธีของของครอนบาค (Cronbach, 1974) โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .948

เขียนสรุปข้อมูลที่ได้ด้วยวิธีพรรณนา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา พื้นที่วิจัยคือ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม อำเภอเมือง อำเภอบางคนที อำเภออัมพวา มีจำนวน 72 แห่ง โดยแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การจัดเตรียมโครงการวิจัย เป็นขั้นตอนของการศึกษาปัญหาที่จะทำการวิจัย โดยผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาสภาพปัญหา นิยามปัญหา และอุปสรรคต่างๆ รวมทั้งศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำรา ข้อมูลสถิติ กฎระเบียบ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อใช้ข้อมูลในการสนับสนุนงานวิจัย และนำผลที่ได้จากการศึกษามาจัดทำโครงร่างงานวิจัย รับข้อเสนอแนะของกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์มาปรับปรุงแก้ไข

ขั้นที่ 2 วิธีดำเนินการวิจัย นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข หลังจากนั้นนำเครื่องมือไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบหา ความตรงของเนื้อหา (Content validity) โดยเทคนิค IOC (index of item objective congruence) ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60–1.00 (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ข หน้า 106) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำนวน 15 แห่ง รวม 30 ฉบับ นำคะแนนที่ได้จากแบบสอบถาม กลับมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ตามวิธีครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .948

ขั้นที่ 3 การรายงานผลการวิจัย เป็นขั้นตอนการนำเสนอรายงานการวิจัย จัดทำร่างผล วิเคราะห์ แปรผล และอภิปรายผล เขียนรายงานผลการวิจัยเพื่อเสนอต่อผู้ควบคุมตรวจสอบ วิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามข้อเสนอแนะ จัดทำ รายงานการวิจัยเพื่อดำเนินการขอสอบวิทยานิพนธ์ และดำเนินการปรับปรุงแก้ไขรายงานผลตามที่ คณะกรรมการชี้แนะ และจัดทำร่างรายงานการวิจัยเสนอต่อคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้อง และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อจัดทำเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ นำเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อขออนุมัติจบการศึกษา

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรสงคราม โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมาก ไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการยอมรับในเป้าหมายของกลุ่ม ด้านการสนับสนุนเป็นรายบุคคล ด้านการเป็นแบบอย่างที่เหมาะสม ด้านการระบุและการแสดงวิสัยทัศน์ ด้านความคาดหวังต่อผลการ ปฏิบัติงานในระดับสูง และด้านการกระตุ้นทางปัญญา

ตารางที่ 1

(n=63)

ด้าน	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร(X_{tot})	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1	การระบุและการแสดงวิสัยทัศน์ (X_1)	4.57	0.39	มากที่สุด
2	การส่งเสริมการยอมรับในเป้าหมายของกลุ่ม (X_2)	4.72	0.39	มากที่สุด
3	การสนับสนุนเป็นรายบุคคล (X_3)	4.69	0.42	มากที่สุด
4	การกระตุ้นทางปัญญา (X_4)	4.52	0.47	มากที่สุด
5	การเป็นแบบอย่างที่เหมาะสม (X_5)	4.67	0.44	มากที่สุด
6	ความคาดหวังต่อผลการปฏิบัติงานในระดับสูง (X_6)	4.53	0.47	มากที่สุด
โดยภาพรวม (X_{tot})		4.62	0.34	มากที่สุด

2. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน เรียงลำดับตามค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมาก

ไปหาน้อย ดังนี้ มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก ใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ และตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และนำผลมาพัฒนาผู้เรียนตามลำดับ

ตารางที่ 2

(n=63)

ด้าน	การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา (Y_{tot})	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1	จัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ (Y_1)	4.41	0.50	มาก
2	ใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (Y_2)	4.46	0.48	มาก
3	มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก (Y_3)	4.53	0.45	มากที่สุด
4	ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และนำผลมาพัฒนาผู้เรียน(Y_4)	4.41	0.50	มาก
5	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ (Y_5)	4.43	0.51	มาก
โดยภาพรวม (Y_{tot})		4.45	0.42	มาก

3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบของการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับปริญญาโท และมีประสบการณ์การทำงานในตำแหน่ง ปัจจุบันส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 1-5 ปี และ 6-10 ปี จึงทำให้ผู้ให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามไปในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากครูก็มีความรู้เกี่ยวกับทักษะในการบริหาร และมีประสบการณ์การทำงานที่ สามารถพัฒนาต่อยอดไปได้ จึงมีความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการของผู้บริหารสถานศึกษา และ ทิศทางในการบริหารจัดการในสถานศึกษา จึงทำให้เข้าใจบริบทของผู้บริหาร และ ประกอบกับสถานศึกษาอยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา ซึ่งได้รับนโยบายจากหน่วยงานสังกัด คือ กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยในช่วงปีการศึกษาที่ผ่านมา และในปัจจุบันมีการวางแผนการปฏิบัติงาน การปรับปรุง การพัฒนา และเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างๆ เป็นจำนวนมาก

ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปฏิบัติตามนโยบายนั้น โดยมีการบริหารจัดการที่มากขึ้น และอย่างรวดเร็ว ต้องมีการลงมือปฏิบัติ เปลี่ยนแปลงระบบการทำงานมากขึ้น เปลี่ยนวิธีทัศนในการทำงาน และสร้างระบบการทำงาน ให้เป็นระบบมากขึ้นเพื่อสอดคล้องกับนโยบายนั้น ทำให้ผู้บริหารต้องมีความเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม เห็นความสำคัญกับความต้องการของครูและบุคลากรในสถานศึกษา มีการทุ่มเทในการทำงาน ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดี และผู้บริหารต้องมีการถ่ายทอด นโยบายให้แก่ผู้ร่วมงานได้นำไปปฏิบัติด้วย และส่งเสริมครูและบุคลากรในสถานศึกษาคิดหาวิธีการปรับปรุงการทำงาน เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ภคมน ทิฆัมพรบรรเจิด, 2561) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติธัช ออไอศุรีย์ ที่ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริหารมีการรับรู้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (กิตติธัช ออไอศุรีย์, 2561)

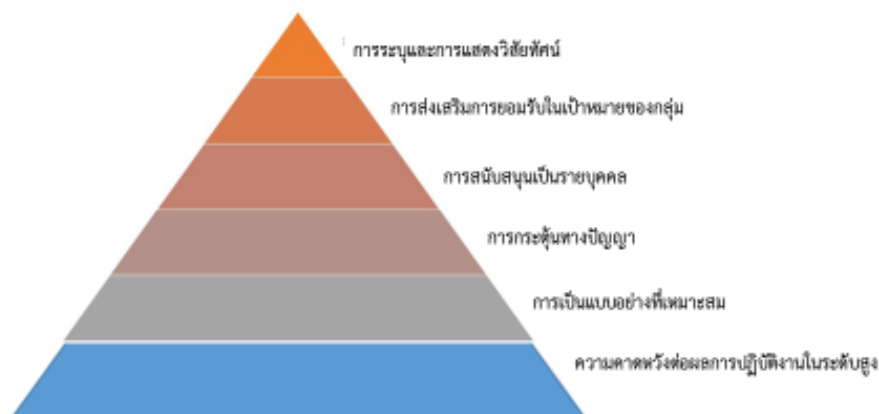
2. จากผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม มีการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นระบบตามมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ ซึ่งสถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง มีแผนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปจัดกิจกรรมได้จริงโดยสถานศึกษา มีการใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่อที่หลากหลาย เช่นครูผู้สอนมีการบริหารชั้นเรียน โดยเน้นการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวก ให้เด็กรักครู ครูรักเด็ก และเด็กรักเด็ก เด็กรักที่จะเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุขซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพวงพยอม ชิดทอง ที่ได้ศึกษารูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อส่งเสริมทักษะ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในกลุ่มรายวิชาจิตวิทยาสำหรับนักศึกษา คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ พบว่าสภาพปัจจุบันในภาควิชาจิตวิทยามีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (พวงพยอม ชิดทอง, 2561)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการทำงาน พัฒนาโรงเรียน และสร้างแรงบันดาลใจให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาด้วยทัศนวิสัยอันกว้างไกล ซึ่งในการบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพน้นนอกจากความสามารถและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารแล้ว ยังต้องอาศัยปัจจัยอื่นอีกหลายด้านที่จำเป็นแต่ผู้บริหารก็มีความตั้งใจที่จะบริหารงานให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเตรียมพร้อมรับการประกันคุณภาพภายในจากหน่วยงานต้นสังกัด และประเมินภายในคุณภาพนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) ในอนาคต ดังนั้น ถ้าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารอยู่ในระดับมากที่สุดก็จะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษามากตามไปด้วย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษาจึงมีความสัมพันธ์กัน สอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติศักดิ์ ปัญโญ ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นกัน (กิตติศักดิ์ ปัญโญ, 2561)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสงคราม ผู้วิจัยสามารถเสนอแนวภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารใน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ได้ดังนี้ 1) ผู้บริหารมี ความสามารถในการแสดงวิสัยทัศน์ให้แก่ครูและบุคลากรในสถานศึกษา 2) ผู้บริหารมีความสามารถ ส่งเสริมการยอมรับในเป้าหมายของครูและบุคลากรในสถานศึกษา 3) ผู้บริหารแสดงออกถึงการให้ เกียรติบุคลากร และความห่วงใยในความรู้สึกละให้ความสำคัญกับความต้องการของครูและบุคลากร ในสถานศึกษา 4) ผู้บริหารมีความสามารถกระตุ้นให้บุคลากรได้คิดทบทวนการปฏิบัติงานของตนเอง และส่งเสริมให้คิดหาวิธีการปรับปรุงการทำงาน 5) ผู้บริหารมีปฏิบัติตัวอย่างเหมาะสม เป็นแบบอย่าง ที่ดีให้กับครูและบุคลากรในสถานศึกษา และ 6) ผู้บริหารมีความคาดหวังต่อผลการปฏิบัติงานใน ระดับสูงของครูและบุคลากรในสถานศึกษา

จากการศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ผู้วิจัยสามารถเสนอการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรสงคราม ได้ดังนี้ 1) ครูสามารถจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง และสามารถ นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ 2) ครูสามารถใช้ สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่ เอื้อต่อการเรียนรู้ได้ 3) ครูมีความสามารถในการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวกได้ 4) ครูสามารถ ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และนำผลมาพัฒนาผู้เรียน 5) ครูมีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้และให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้จริง

บทสรุป

การศึกษาวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการจัดการเรียนการสอนที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม เป็นการวิจัยเพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการจัดการ เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรสงคราม ซึ่งผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์กันในทางบวกหรือมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายตามกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนไม่ว่าจะเป็นครูและบุคลากรในสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการมุ่งส่งเสริมความร่วมมือของบุคลากรและให้ความช่วยเหลือบุคลากรในการทำงานร่วมกัน และส่งเสริมการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน หรือการทำงานในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างราบรื่น กระตุ้นให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาได้คิดทบทวนการปฏิบัติงานของตนเองทำให้เกิดแรงกระตุ้นที่จะอยากมาทำงาน ผู้บริหารควรเริ่มจากการเข้าหาผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนร่วมงาน ผู้ปฏิบัติประชาชน ผู้ปกครอง หรือชุมชน หรือลงพื้นที่เพื่อสร้างความคุ้นชิน พูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นบ่อยๆ ก็จะช่วยทำให้เข้าใจการทำงานและบรรลุเป้าหมายร่วมกันมากขึ้น

1.2 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ควรให้ความสำคัญกับการที่ให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์รวมทั้งสถานศึกษามีการตรวจสอบและประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและมีขั้นตอน โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เช่น จัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ ในรูปแบบ Active Learning ทั้งนี้เพราะกิจกรรมแสดงผลงานนักเรียนซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติทำให้นักเรียนเกิดทักษะ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติที่หลากหลายรูปแบบ เพื่อจะได้นำไปพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนต่อไป

3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม มีความสัมพันธ์กัน กับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ดังนั้น ผู้บริหารควรสร้างตนเองให้มีภาวะผู้นำด้านอื่นเพิ่มขึ้น ควบคู่กับการใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษาเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีการบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน และได้รับความไว้วางใจจากชุมชน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษาที่สำคัญ คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ที่มีค่ามัธยฐานเลขคณิตมากที่สุดทุกข้อ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานในหน่วยงานให้เกิดประสิทธิภาพ โดยควรให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษาในทุกด้าน สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ 1) ควรศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น

สำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในพื้นที่อื่นๆ 2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในพื้นที่อื่นๆ 3) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ ปัญโญ. (2561). “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา: จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ ปีที่13 ฉบับที่ 38 พฤษภาคม-สิงหาคม: 135.
- กิตติธัช ออไอศุระ. (2561). “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของ ผู้บริหารและครู”. วารสารวิชาการสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน: 49.
- พวงพยอม ชิตทอง. (2561). “รูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อส่งเสริมทักษะ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในกลุ่มรายวิชาจิตวิทยาสำหรับนักศึกษา คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่”. บัณฑิตวิจัย JOURNAL OF GRADUATE RESEARCH ปีที่9 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน: 1-2.
- ภคมน ทิฆัมพรบรรเจิด. (2561). “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา”. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม: 18-34.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2561). แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร แห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. (2562ก). รายงานการสังเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ปีการศึกษา พ.ศ. 2562. เอกสารอัดสำเนา.
- สำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. (2562ข). ผลการติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตามตัวชี้วัดแผนปฏิบัติการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562. เอกสารอัดสำเนา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. (2563). ระบบสารสนเทศเพื่อบริหาร การศึกษาข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. เอกสารอัดสำเนา.
- Cronbach, Lee J. (1974). *Essentials of Psychology testing*. 3rd ed. New York: Harper & Row Publishers.
- Krejcie, Robert V. and Morgan, Daryle W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Journal for Education and Psych local Measurement* 30(3), 608.

Leithwood Kenneth and Jantzi Doris. (1996). "Toward an Explanation of Variation in Teachers Perceptions of Transformational School Leadership" *Educational Administration Quarterly* 32,4 October: 512-538.

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่ง
การเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
Academic Leadership of School Administrators Affecting the
Operations of Professional Learning Community in Schools
under Samutsakhon Primary Educational Service Area Office

¹กานติมา กานดา

Kantima Kanda

²ธีรวิทย์ ธาดาทันติโชค

Theerawoot Thadatontichok

³พิชญญา ยืนยาว

Pitchayapa Yuenyaw

คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Faculty of Education, Nakhon Pathom Rajabhat University

¹Corresponding Author, Email: kantima.kanda@gmail.com

Received February 16, 2023; Revised February 27, 2023; Accepted: March 20, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 2) การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู และ 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำนวน 303 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนกระจายตามขนาดของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ทั้งภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ การเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ การพัฒนาสมรรถนะครู ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน และความเป็นเลิศทางวิชาการ ตามลำดับ 2) ระดับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูอยู่ในระดับมากทั้งภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ การสนับสนุนและการเป็นผู้นำร่วมกัน การจัดสภาพที่เอื้ออำนวย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคล การรวบรวมความคิดสร้างสรรค์ และการกำหนดวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วม ตามลำดับ และ 3) ภาวะผู้นำทาง

วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ การเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ (X_3) และการพัฒนาสมรรถนะครู (X_4) ส่งผลต่อการเป็นชุมชน แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู (Y_{tot}) โดยร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 67.60 สมการวิเคราะห์การถดถอย คือ $\hat{Y}_{tot} = 2.58 + 0.62 (X_3) + 0.21 (X_4)$

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ; ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ; วิชาชีพของครู

Abstract

The purposes of this study were to study: 1) the academic leadership of school administrators; 2) the operation of the professional learning community in schools; 3) the academic leadership of school administrators affecting the operations of professional learning community in schools. The sample were 303 teachers in the school under the Samut Sakhon Primary Educational Service Area Office, derived by proportional stratified random sampling as distributed by school size. The instrument was a questionnaire constructed by the researcher. Data were analyzed with frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression.

The findings of this research were as follows: 1) Overall and in specific aspects, the level of academic leadership of school administrators was at a high level. The aspects were alignment, strengthening of academic atmosphere, development for teacher's competency, efficiency of teaching and learning management, and academic excellence, respectively. 2) Overall and in specific aspects, the level of operations of professional learning community in schools was at a high level. The aspects were alignment, supportive and shared leader, supportive conditions, shared personal practice, collective creativity, and shared values and vision, respectively. 3) The academic leadership of school administrators in aspects of strengthening of academic atmosphere (X_3) and development for teacher's competency (X_4) together predicted the operations of professional learning community (Y_{tot}) at the percentage of 67.60 with statistical significance level of .01. The regression equation was: $\hat{Y}_{tot} = 2.58 + 0.62 (X_3) + 0.21 (X_4)$.

Keywords: Academic leadership; Professional learning community; Teaching Profession

บทนำ

โลกในปัจจุบันกำลังก้าวเข้าสู่ยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อชีวิตของมนุษย์ อันก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน ซึ่งส่งผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ผลจากการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจ สังคม และสถานการณ์สังคมสูงวัย ส่งผลให้ทุกประเทศทั่วโลกกำหนดทิศทางการผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศตนให้มีทักษะและ

สมรรถนะระดับสูง มีความสามารถเฉพาะทางมากขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งมนุษย์นั้นนับได้ว่าเป็นทรัพยากร ที่มีความสำคัญในการพัฒนาประเทศ และการที่จะพัฒนามนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ได้นั้นจะต้องอาศัยเครื่องมือที่สำคัญ คือ การศึกษาโดยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลกยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ผู้บริหารรุ่นใหม่จะต้องมีความเป็นผู้นำมีการพัฒนาตนเอง โดยการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีเป้าหมายในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน นอกจากนี้จะต้องเป็นผู้ที่มีความเสียสละ ซื่อสัตย์สุจริต และเป็นแบบอย่างที่ดีในทุกๆ เรื่อง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาและความภาคภูมิใจให้กับผู้ที่ร่วมทำงานได้ (สมิตร สุวรรณ, 2565) ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการ จะมีศักยภาพในการบริหารจัดการ ทั้งด้านการบริหารงานวิชาการ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีคุณธรรมและจริยธรรม รวมถึงการเสริมสร้างบทบาทของการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากการร่วมมือกันระหว่าง บ้าน โรงเรียน และชุมชน ผ่านการจัดตั้งสมาคม ชมรม การระดมทรัพยากร และการจัดกิจกรรมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

ประเทศไทยมีการจัดการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545) และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ที่จะให้ประเทศไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และปัญญา (wisdom and learning society) โดยพัฒนาคุณภาพคนให้มีคุณธรรม นำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน นำไปสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน นโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 เรื่อง การพัฒนาครูเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามศาสตร์พระราชาด้วย Active Learning และชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) สู่คุณภาพ Thailand 4.0 ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เกิดจากการรวมตัว รวมใจ รวมพลัง ร่วมมือกันของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษาในโรงเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงดำเนินการขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่สถานศึกษาทั้งระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา เป้าหมายเพื่อให้ครูที่เข้าร่วมโครงการ นำกระบวนการตามกรอบชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างแท้จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ได้มีการกำหนดนโยบายด้านการส่งเสริมการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้เป็นนโยบายที่สำคัญสำหรับโรงเรียนที่ต้องดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน ประเมินและติดตาม ซึ่งมีการกำหนดไว้ในโมเดลการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (SAKHON)² Model ตัวบ่งชี้ที่ 2 การพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ ประเด็นที่ 2 การ

ส่งเสริมให้เกิดการจัดการความรู้และการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร, 2564)

จากสภาพความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรในการศึกษานี้ ได้แก่ ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ปีการศึกษา 2565 จำนวน 2,185 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ปีการศึกษา 2565 ซึ่งได้จากตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 327 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (proportional stratified random sampling) กระจายตามขนาดสถานศึกษา ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จากนั้นนำเครื่องมือที่ได้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ตรวจสอบค่าของความตรงด้านเนื้อหา (content validity) ของข้อกระทงคำถาม แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง ข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) และแปลผลค่า IOC ที่คำนวณได้ โดยเลือกเฉพาะข้อกระทงคำถามที่มีค่าดัชนีระหว่าง 0.67-1.00 แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเที่ยง (reliability) ของข้อกระทงคำถาม โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ของ Cronbach ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามระดับ ภาวะทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เท่ากับ 0.927 และระดับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู เท่ากับ 0.940 และมีอำนาจจำแนกของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.943 แล้วจึงส่งแบบสอบถาม ไปยังกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 327 ฉบับ ซึ่งได้แบบสอบถามคืนมา 303 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 92.66 นำแบบสอบถามทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจง

ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน สรุปผลและเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร แสดงในตารางที่ 1-3 ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและลำดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

(n = 303)					
ข้อ	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1.	ความเป็นเลิศทางวิชาการ	4.22	0.50	มาก	4
2.	ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน	4.23	0.54	มาก	3
3.	การเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ	4.30	0.50	มาก	1
4.	การพัฒนาสมรรถนะครู	4.25	0.46	มาก	2
รวม		4.25	0.47	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.47) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยการเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ อยู่ในระดับสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.50) รองลงมาได้แก่ การพัฒนาสมรรถนะครู ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.46) ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.54) และความเป็นเลิศทางวิชาการ ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.50)

2. การวิเคราะห์ระดับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและลำดับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

(n = 303)					
ข้อ	การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1.	การสนับสนุนและการเป็นผู้นำร่วมกัน	4.46	0.50	มาก	1
2.	การรวบรวมความคิดสร้างสรรค์	4.33	0.54	มาก	4
3.	การกำหนดวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วม	4.25	0.57	มาก	5
4.	การจัดสภาพที่เอื้ออำนวย	4.46	0.51	มาก	2

ข้อ	การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
5.	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคล	4.35	0.27	มาก	3
รวม		4.37	0.29	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.29) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยการสนับสนุนและการเป็นผู้นำร่วมกันอยู่ในระดับสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.50) รองลงมาได้แก่ การจัดสภาพที่เอื้ออำนวย ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.51) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคล ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.27) การรวบรวมความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.54) และการกำหนดวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วม ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.57)

3. การวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig
Regression	2	16.74	8.37	312.81**	0.00
Residual	300	8.03	0.03		
Total	302	24.77			
ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ	b	Beta	SE _b	t	Sig
ค่าคงที่	2.58		0.08	29.21**	0.00
การเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ	0.62	1.09	0.03	17.87**	0.00
(X ₃)					
การพัฒนาสมรรถนะครู	0.21	0.34	0.03	5.64**	0.00
(X ₄)					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

R = 0.822 R² = 0.676 SEE. = 0.163

จากตารางที่ 3 พบว่า การเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ (X₃) และการพัฒนาสมรรถนะครู (X₄) เป็นตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการถดถอย และสามารถอธิบายความผันแปรของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R²) เท่ากับ 0.676 แสดงว่า การเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ และการพัฒนาสมรรถนะครู ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู และสามารถทำนายเป็นชุมชน แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ได้ร้อยละ 67.60 โดยสามารถเขียนสมการพยากรณ์ ได้ดังนี้

สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนดิบ คือ

$$\hat{Y}_{\text{tot}} = 2.58 + 0.62 (X_3) + 0.21 (X_4)$$

สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Z}_{\text{tot}} = 1.09 (Z_3) + 0.34 (Z_4)$$

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยการเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการอยู่ในระดับสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ การพัฒนาสมรรถนะครู ประสิทธิภาพ การจัดการเรียนการสอน และความเป็นเลิศทางวิชาการ ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการจะมีศักยภาพในการบริหารจัดการ ทั้งด้านการบริหารงานวิชาการ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณธรรมและจริยธรรม รวมถึงการเสริมสร้างบทบาทของการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากการร่วมมือกันระหว่าง บ้าน โรงเรียน และชุมชนผ่านการจัดตั้งสมาคม ชมรม การระดมทรัพยากร และการจัดกิจกรรมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ดังนั้น ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาสถานศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานด้านวิชาการ เนื่องจากภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษานั้นจะสามารถกำหนดวิสัยทัศน์และขับเคลื่อนสถานศึกษาเพื่อนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้โดยใช้การเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มาเป็นตัวผลักดันให้สถานศึกษาบรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ (ปิยพร บุญใบ, 2563) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ คือพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา ด้านวิชาการในโรงเรียน โดยการกระตุ้น ส่งเสริม พัฒนาการจัดการศึกษา และพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาอันเกิดผลดีต่อการสอนของครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนซึ่งเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาและบรรลุตามเป้าหมาย ที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยธิดา ทาปลัด ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 (ปิยธิดา ทาปลัด, 2561) โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยเรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการวางแผนงานวิชาการ และด้านการนิเทศ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการอันจะเป็นผลดีต่อการสอนของครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งผู้นำทางวิชาการจะต้องเป็นผู้ที่

ให้ความสำคัญกับการส่งเสริม และสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง เพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นผู้สร้างพลังความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้องค์กรเกิดการพัฒนามีประสิทธิภาพ

2. การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าการสนับสนุนและการเป็นผู้นำร่วมกัน (supportive & shared leader) อยู่ในระดับสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ การจัดสภาพที่เอื้ออำนวย (supportive conditions) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคล (shared personal practice) การรวบรวมความคิดสร้างสรรค์ (collective creativity) และการกำหนดวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วม (shared values & vision) ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า กระทรวงศึกษาธิการนั้นมุ่งส่งเสริมให้ผู้สอนใช้กระบวนการตามกรอบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นส่วนประกอบหนึ่งของกระบวนการพัฒนาตนเองและพัฒนาผู้เรียนตามนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครู โดยมีการกำหนดชั่วโมงปฏิบัติงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นชั่วโมงในการพัฒนาตนเองและพัฒนาวิชาชีพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Hord ที่ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพไว้ (Hord, 1997) ดังนี้ 1) การสนับสนุนและการเป็นผู้นำร่วมกัน (supportive & shared leader) 2) การมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน (collective creativity) 3) การสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมกัน (shared values & vision) 4) การจัดสภาพที่เอื้ออำนวย (supportive conditions) 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคล (shared personal practice) สอดคล้องกับงานวิจัยของพรอดี ชาวคำเขตต์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องสภาพการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของบุคลากรทางการศึกษากลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น เชียงรายโซนเหนือ (พรอดี ชาวคำเขตต์, 2561) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการสนับสนุนและการมีภาวะผู้นำร่วมกัน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการมีค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมกัน ด้านที่ร่วมแรงร่วมใจและด้านการแลกเปลี่ยนการปฏิบัติงานระหว่างบุคคล ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของชัชชัย สืบสุนทร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คณะครูกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ สาขาฟิสิกส์ โรงเรียนพัคภูมิพิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 (ชัชชัย สืบสุนทร, 2563) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเป็นภาวะผู้นำร่วม รองลงมา คือ ด้านการร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ ด้านการเป็นกัลยาณมิตร ด้านการมีวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วมกันและด้านการมีพื้นที่ในการปฏิบัติงานร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนันทา สุขเอี่ยม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท โดยรวมอยู่ในระดับมาก (สุนันทา สุขเอี่ยม, 2563) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสนับสนุนและการเป็นผู้นำร่วมกัน ด้านการสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคล รองลงมา คือ ด้านการมีเงื่อนไขสนับสนุน ด้านการเรียนรู้และการประยุกต์ใช้การเรียนรู้ ตามลำดับ ดังนั้น การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จึงเป็นการรวมตัว ร่วมมือร่วมใจ และร่วมเรียนรู้ร่วมกันของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษา บนพื้นฐานความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร มีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และภารกิจร่วมกัน

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ปรากฏผลเรียงตามลำดับอิทธิพลจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) การเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ 2) การพัฒนาสมรรถนะครู เป็นตัวแปรที่ได้รับเลือกเข้าสมการถดถอยและสามารถอภิปรายความผันแปรการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย เท่ากับ 0.676 งานวิจัยนี้พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งได้แก่ การเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ การพัฒนาสมรรถนะครู ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร และสามารถทำนายเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ได้ร้อยละ 67.60 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะบริหารงานวิชาการให้สำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องมีการเสริมพลังให้ผู้บริหารมีโอกาสฝึก และใช้ภาวะผู้นำได้อย่างเต็มศักยภาพ และจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพึงมี คือการมีภาวะผู้นำทางวิชาการเพื่อพัฒนาการดำเนินงานของสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายของสถานศึกษา โดยสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ได้ตั้งไว้ กล่าวคือปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ปัจจัย อย่างน้อย 1 ตัวแปร เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยมีการกำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้การวัดและประเมินผล พัฒนาคูและบุคลากรทางการศึกษา ผลิตและพัฒนากำลังคนรวมทั้งงานวิจัยที่สอดคล้องกับความต้องการ ของประเทศเพิ่มโอกาสให้คนทุกช่วงวัยเข้าถึงบริการทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาพัฒนาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปรับระบบการพัฒนาครู พัฒนาระบบการประเมินและการรับรองคุณภาพที่เน้นผลลัพธ์ที่ตัวผู้เรียน มุ่งจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างสมรรถนะกำลังคนทั้งระบบตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต การสร้างหลักประกัน ทางการศึกษาที่มีคุณภาพเสมอภาคและเท่าเทียมสำหรับเด็กทุกคนในทุกระดับตั้งแต่ปฐมวัยถึงอุดมศึกษาเพิ่มจำนวนครูที่มีคุณภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของสิริกรรณ์ พูลสวัสดิ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างชุมชน แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ (สิริกรรณ์ พูลสวัสดิ์, 2562) พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารในภาพรวม มีความสัมพันธ์กับ การเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในเชิงบวก โดยมีความสัมพันธ์กัน อยู่ในระดับมาก เมื่อนำมาพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ภาวะผู้นำแบบให้มีส่วนร่วม ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน และ ภาวะผู้นำแบบมุ่งสู่ความสำเร็จ มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ตามลำดับ โดยมีความสัมพันธ์อยู่ระหว่างระดับปานกลางถึงระดับมาก โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อยู่ในอันดับสูงสุด ได้แก่ ภาวะผู้นำแบบให้มีส่วนร่วมกับการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้านภาวะผู้นำร่วม มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของสิริพรรณ ชูสกุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นชุมชน แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 (สิริพรรณ ชูสกุล, 2563) พบว่า โดย

ภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับคู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาและการสร้างมาตรฐาน ด้านวิชาการกับด้านการสร้างบรรทัดฐานและค่านิยมร่วมกัน รองลงมาคือ ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครูกับด้านการสร้างบรรทัดฐานและค่านิยมร่วมกัน และด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครูกับด้านปฏิบัติที่มีเป้าหมายร่วมกัน คือ การเรียนรู้ของผู้เรียนตามลำดับ ส่วนคู่ที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด คือ ด้านการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษากับด้านการร่วมมือรวมพลังของสมาชิกชุมชนวิชาชีพ

ในงานวิจัยนี้ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบนั้นส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ทั้งหมด 2 องค์ประกอบด้วยกัน ได้แก่ 1) การเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ 2) การพัฒนาสมรรถนะครู ส่วนองค์ประกอบด้านความเป็นเลิศทางวิชาการ และด้านประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน ไม่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ทั้งนี้เป็นเพราะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความจำเป็นอย่างมากในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมาย บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเป็นผู้มีความรู้ด้านวิชาการ มีภาวะผู้นำทางวิชาการทั้งในส่วนของการเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ และการพัฒนาสมรรถนะครู แต่ทั้งนี้คุณลักษณะเฉพาะที่ผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละบุคคลพึงมี จะมีความแตกต่างกันซึ่งเป็นผลมาจากวิสัยทัศน์ คุณวุฒิ และประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์ คุณวุฒิ และประสบการณ์ในการบริหารสูง ควรมีการพัฒนาด้านความเป็นเลิศ ทางวิชาการ และด้านประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษาบรรลุผลสำเร็จด้วยเช่นกัน แต่เนื่องจากสภาพของจังหวัดสมุทรสาครเป็นเมืองเศรษฐกิจ ผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครจึงมีการโยกย้ายถิ่นฐานตลอดเวลา ทำให้การจัดการเรียนการสอนโดยเฉพาะในด้านคุณภาพวิชาการยังไม่บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ครูส่วนใหญ่จึงมีความเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษายังมีการพัฒนาด้านความเป็นเลิศทางวิชาการ และด้านประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนไม่บรรลุผล ดังนั้น ด้านความเป็นเลิศทางวิชาการ และด้านประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน จึงไม่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้ พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ประกอบด้วย การเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ และการพัฒนาสมรรถนะครู ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ดังภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ภาวะผู้นำทางวิชาการทั้ง 2 ด้าน ได้แก่ การเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ และการพัฒนาสมรรถนะครูส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ซึ่งการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ประกอบด้วย การสนับสนุนและการเป็นผู้นำร่วมกัน การรวบรวมความคิดสร้างสรรค์การกำหนดวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วม การจัดสภาพที่เอื้ออำนวย และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคล

บทสรุป

จากข้อค้นพบผลการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครสรุปได้ว่า

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก
3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ด้านการเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ และการพัฒนาสมรรถนะครู ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู และสามารถทำนายการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ได้ร้อยละ 67.60 โดยสามารถเขียนสมการพยากรณ์ ได้ดังนี้

สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนดิบ คือ $\hat{Y}_{tot} = 2.58 + 0.62 (X_3) + 0.21 (X_4)$

สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ $\hat{Z}_{tot} = 1.09 (Z_3) + 0.34 (Z_4)$

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- 1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านความเป็นเลิศทางวิชาการอยู่ในลำดับต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรหาแนวทางในการเสริมสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการภายในสถานศึกษาให้มีความเข้มแข็งโดยให้มีกระบวนการวิเคราะห์ถึงประเด็น

ปัญหาและร่วมกันหาแนวทางในการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการกำกับ นิเทศ ติดตาม ผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นขั้นตอนและต่อเนื่อง

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ในด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วม อยู่ในลำดับต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างความตระหนักรู้ให้บุคลากรภายในสถานศึกษาได้เห็นถึงความสำคัญของการกำหนดวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วมกัน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเปิดโอกาสให้บุคลากรภายในสถานศึกษาได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วม เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูของสถานศึกษาต่อไป

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบนั้น ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ทั้งหมด 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ และ 2) การพัฒนาสมรรถนะครู ถ้าผู้บริหารสถานศึกษาต้องการให้สถานศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการ และผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการในทุกด้านรวมถึงด้านความเป็นเลิศทางวิชาการ และด้านประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำสถานศึกษา ครู และผู้เรียน ไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู

2.3 ควรศึกษารูปแบบการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *ปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ ฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

_____. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ ฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ซัชชัย สืบสุนทร. (2563). การศึกษาความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพคณะครู กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ สาขาฟิสิกส์ โรงเรียนพยุหะภูมิวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*.

- ปิยธิดา ทาปลัด. (2561). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปิยพร บุญใบ. (2563). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พรอติ ชาวคำเขตต์. (2561). สภาพการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของบุคลากรทางการศึกษากลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นเชิงรายโซนเหนือ. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพะเยา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. (2564). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. กลุ่มนโยบายและแผน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: פרקיהוואנארהפיק.
- _____. (2562). เครื่องมือส่งเสริมการขับเคลื่อนประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา). กรุงเทพฯ: פרקיהוואנארהפיק.
- สิราภรณ์ พูลสวัสดิ์. (2562). ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สิริพรรณ ชูสกุล. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนบนพื้นที่สูงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพะเยา.
- สุนันทา สุขเอี่ยม. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สุมิตร สุวรรณ, น.ท. (2565). กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ. พิมพ์ครั้งที่ 2 นครปฐม: เพชรเกษมพรินติ้ง กรุ๊ป.
- Hord, S. M. (1997). *Professional Learning Communities: Communities of Continuous Inquiry and Improvement*. Austin, TX: Southwest Educational Development.

**สมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา
 ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี
 School Administrators' Learning Management Competency
 Affecting Operation Based on World-Class Standard School
 under Phetchaburi Secondary Educational Service Area Office**

¹สุนทร รุ่งสว่าง

Sunton Rungsawang

²นภาพรณ โยดสิน

Napaporn Yodsin

³พิชญภา ยืนยาว

Pitchayapa Yuenyaw

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Faculty of Education, Nakhon Pathom Rajabhat University Thailand.

¹Corresponding Author, Email: Sunton.deang34@gmail.com

Received February 16, 2023; Revised February 28, 2023; Accepted: March 20, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับสมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ระดับการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล และ 3) สมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ โรงเรียนที่ผ่านการประเมินการดำเนินงานตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ปีการศึกษา 2565 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี จำนวน 7 แห่ง ได้มาด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม โดยมีผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานวิชาการ จำนวน 7 คน หัวหน้างานพัฒนาหลักสูตร จำนวน 7 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 56 คน และครู จำนวน 62 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 132 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับสมรรถนะการบริหารการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ความรู้การบริหารงานวิชาการ ภาวะผู้นำทางวิชาการ ทักษะการบริหารงานวิชาการ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา และคุณธรรมและจริยธรรม ตามลำดับ 2) ระดับการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล ทั้งภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การวัด วิเคราะห์ การจัดการความรู้ การนำองค์กร กลยุทธ์ การปฏิบัติการ นักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลลัพธ์ และบุคลากร ตามลำดับ และ 3) สมรรถนะการบริหารการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ (X_4) ความรู้การบริหารงานวิชาการ (X_1) ภาวะผู้นำทางวิชาการ (X_5) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล (Y_{tot}) โดยสามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 80.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สมการวิเคราะห์การถดถอย คือ $\hat{Y}_{tot} = 0.75 + 0.19 (X_4) + 0.36 (X_1) + 0.28 (X_5)$

คำสำคัญ: สมรรถนะการบริหารการจัดการเรียนรู้; โรงเรียนมาตรฐานสากล; มัธยมศึกษา

Abstract

This research aimed to study: 1) the level of school administrators' learning management competency; 2) the level of operation based on world-class standard school; and 3) the school administrators' learning management competency affecting operation based on world-class standard school. The sample group consisted of 7 schools that passed the operational assessment based on world-class standard school quality award criteria in 2022 under Phetchaburi Secondary Educational Service Area Office derived by cluster sampling. The informants were 7 deputy directors for academic affairs, 7 heads of curriculum development, 56 heads of subject areas, and 62 teachers, totaling 132 informants. The research instrument was a questionnaire constructed by the researcher. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression.

The findings of this research were as follows: 1) Overall and in specific aspects, the level of school administrators' learning management competency was at a high level. The aspects were encouragement and support of learning management, academic management knowledge, academic leadership, academic management skills, educational quality development, and morality and ethics, respectively. 2) Overall and in specific aspects, the operation based on world-class standard school was at a high level. The aspects were measurement, analysis, knowledge management, leadership, strategy, operation, student and stakeholder, results, and workforce, respectively. 3) The school administrators' learning management competency

in aspects of encouragement and support of learning management (X_4), academic management knowledge (X_1), and academic leadership (X_5) together predicted the operation based on world-class standard school (Y_{tot}) at the percentage of 80.10 with statistical significance level of .05. The regression equation was: $\hat{Y}_{tot} = 0.75 + 0.19 (X_4) + 0.36 (X_1) + 0.28 (X_5)$

Keywords: learning management competency; world-class standard school; secondary school

บทนำ

สถานการณ์ของโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นกระแสแห่งความเป็นโลกาภิวัตน์ (globalization) ทำให้ประเทศไทยจะต้องเผชิญกับกระแสของการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของประเทศ จึงจำเป็นต้องมีภูมิคุ้มกันที่ดี ดังนั้นจึงต้องเตรียมความพร้อมให้แก่คนในสังคมและระบบการศึกษาของประเทศให้สามารถปรับตัวและสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) อีกทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2562) เพื่อให้การศึกษาของประเทศมีการพัฒนาคุณภาพอย่างเป็นระบบ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ผลักดันให้มีการปรับเปลี่ยนด้านการศึกษา เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการศึกษาไทยให้พร้อมสำหรับการแข่งขันในเวทีโลกในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้มีการทบทวนและปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้การศึกษาขั้นพื้นฐานสอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ เป็นการสร้างกลยุทธ์ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลและสังคมไทย ผู้เรียนมีศักยภาพในการแข่งขัน และร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ผู้บริหารมีส่วนสำคัญในการจัดระบบการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีทักษะและสมรรถนะการบริหารให้สถานศึกษามีคุณภาพ ซึ่งการนำไปสู่การบริหารจัดการการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานตามสากลนั้น ผู้บริหารต้องมีทักษะและความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรมของการบริหารงาน หรือกล่าวได้ว่าผู้บริหารที่จะสามารถบริหารจัดการการศึกษาให้มีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐานสากลได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีสมรรถนะในการบริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับศักดิ์ไทย สุรกิจบวร ได้กล่าวถึงสมรรถนะไว้ว่า สมรรถนะ (competency) หมายถึง คุณลักษณะ ความสามารถของบุคคลที่แสดงออกมาในเชิงพฤติกรรมที่ส่งผลให้บุคคลปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ สามารถวัดและสังเกตเห็นได้ จากพฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) และคุณลักษณะ (attributes) ที่เกี่ยวข้องกัน อาจเกิดจาก

พรสวรรค์ หรือสร้างขึ้นได้โดยปฏิบัติงาน สมรรถนะมีความสำคัญทั้งต่อบุคคลและองค์กร เพราะสมรรถนะมีความสัมพันธ์กับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, 2557) ซึ่งสอดคล้องกับกองพัฒนาระบบสมรรถนะและการจัดการความรู้ ที่ได้กล่าวว่า “สมรรถนะในตัวบุคคลส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร” การบริหารงานบุคคลโดยใช้สมรรถนะเป็นเครื่องมือในการดึงศักยภาพและความสามารถที่ซ่อนอยู่ภายในตัวบุคคลมาใช้เพื่อเพิ่มผลผลิตและผลสำเร็จของงาน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีมาตรฐานในระดับสากล ผู้บริหารจำเป็นต้องมีสมรรถนะการบริหารจัดการการเรียนรู้ (กองพัฒนาระบบสมรรถนะและการจัดการความรู้, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปญฺฑริกา นิลพัฒน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพผลผลิตสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม (ปญฺฑริกา นิลพัฒน์, 2558) ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูกับควมมีประสิทธิภาพผลผลิตสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ การสร้าง และพัฒนาหลักสูตร

การที่ผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้นั้นเป็นผลดีต่อการดำเนินงานและยกระดับระบบคุณภาพการศึกษาให้มีมาตรฐาน โดยประเทศไทยได้มีแนวทางพัฒนาโรงเรียนให้มีมาตรฐานเทียบเท่ากับสากล ตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (office of basic education commission quality award: OBECQA) และตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand quality award: TQA) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนางานวิชาการ แสดงให้เห็นถึงการมีสมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารต้องมีความรู้รอบด้าน มีทักษะการบริหารงานวิชาการ ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ มีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีคุณธรรมและจริยธรรม

จากการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล ยังมีผลลัพธ์ที่ยังไม่บรรลุเป้าหมาย อีกทั้งยังพบว่ายังมีโรงเรียนในโครงการมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศทุกรายวิชา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี, 2565) ซึ่งเป็นเรื่องจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนา และส่วนที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพ คือการที่ผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ และจากสภาพความเป็นมาและปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรีให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

2. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี

3. เพื่อศึกษาสมรรถนะการบริหารจัดการการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี

ระเบียบวิธีวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนที่ผ่านการประเมินการดำเนินงานตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี จำนวน 7 แห่ง ได้มาด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม โดยมีผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานวิชาการ จำนวน 7 คน หัวหน้างานพัฒนาหลักสูตร จำนวน 7 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ จำนวน 56 คน และครูผู้สอนปฏิบัติงานในโรงเรียน จำนวน 70 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 140 คน จากนั้นนำเครื่องมือที่ได้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ตรวจสอบค่าของความตรงด้านเนื้อหา (content validity) ของข้อกระทงคำถาม แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง ข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) และแปลผลค่า IOC ที่คำนวณได้ โดยเลือกเฉพาะข้อกระทงคำถามที่มีค่าดัชนีระหว่าง 0.67-1.00 แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับ รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ผ่านการประเมินการดำเนินงานตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน เพื่อหาความเที่ยง (reliability) ของข้อกระทงคำถาม โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ของ Cronbach ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามระดับสมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหาร เท่ากับ 0.992 และระดับการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล เท่ากับ 0.990 และมีอำนาจจำแนกของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.995 แล้วจึงส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 140 ฉบับ ซึ่งได้แบบสอบถามคืนมา 132 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 94.29 นำแบบสอบถามทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน สรุปผลและเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาสมรรถนะการบริหารจัดการการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี แสดงในตารางที่ 1-3 ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะการบริหารจัดการการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและลำดับสมรรถนะการบริหารการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

(n = 132)

ข้อ	สมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1.	ความรู้การบริหารงานวิชาการ	4.17	0.56	มาก	2
2.	การพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.13	0.71	มาก	5
3.	ทักษะการบริหารงานวิชาการ	4.15	0.64	มาก	4
4.	การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้	4.20	0.63	มาก	1
5.	ภาวะผู้นำทางวิชาการ	4.16	0.57	มาก	3
6.	คุณธรรมและจริยธรรม	4.13	0.71	มาก	5
รวม		4.16	0.58	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับสมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.58) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า สมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้อยู่ในลำดับที่สูงที่สุด ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.63) รองลงมา คือ ความรู้การบริหารงานวิชาการ ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.56) ภาวะผู้นำทางวิชาการ ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.57) ทักษะการบริหารงานวิชาการ ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.64) การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.71) และคุณธรรมและจริยธรรม ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.71) ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์ระดับการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและลำดับการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

(n = 132)

ข้อ	การดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1.	การนำองค์กร	4.24	0.59	มาก	2
2.	กลยุทธ์	4.22	0.54	มาก	3
3.	นักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	4.17	0.59	มาก	5
4.	การวัด วิเคราะห์ การจัดการความรู้	4.30	0.58	มาก	1
5.	บุคลากร	4.13	0.59	มาก	7
6.	การปฏิบัติการ	4.20	0.85	มาก	4
7.	ผลลัพธ์	4.15	0.54	มาก	6
รวม		4.20	0.51	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.51) และเมื่อ พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากลอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยการวัด วิเคราะห์ การจัดการความรู้ที่อยู่ในลำดับสูงสุด ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.58) รองลงมาคือ การนำองค์กร ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.59) กลยุทธ์ ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.54) การปฏิบัติการ ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.58) นักเรียน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.59) ผลลัพธ์ ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.54) และบุคลากร ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.59) ตามลำดับ

3. การวิเคราะห์สมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการ ดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนสมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหาร สถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเพชรบุรี

(n = 132)

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig
Regression	3	26.93	8.98	171.74*	0.00
Residual	128	6.69	0.05		
Total	131	33.62			
ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ	b	Beta	SE _b	t	Sig
ค่าคงที่	0.75		0.16	4.76*	0.00
การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ (X ₄)	0.19	0.24	0.09	2.19*	0.03
ความรู้การบริหารงานวิชาการ (X ₁)	0.36	0.39	0.07	5.10*	0.00
ภาวะผู้นำทางวิชาการ (X ₅)	0.28	0.31	0.08	3.32*	0.00

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

R = 0.895 R² = 0.801 SEE. = 0.229

จากตารางที่ 3 พบว่า การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ (X₄) ความรู้การบริหารงาน วิชาการ (X₁) และภาวะผู้นำทางวิชาการ (X₅) เป็นตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการถดถอย และสามารถ อธิบายความผันแปรของการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าประสิทธิภาพ ในการทำนาย (R²) เท่ากับ 0.801 แสดงว่า การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ความรู้การ บริหารงานวิชาการ และภาวะผู้นำทางวิชาการ ส่งผลต่อการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล และสามารถทำนายการดำเนินโรงเรียนมาตรฐานสากล ได้ร้อยละ 80.10 โดยสามารถเขียนสมการพยากรณ์ ได้ดังนี้

สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนดิบ คือ

$$\hat{Y}_{\text{tot}} = 0.75 + 0.19 (X_4) + 0.36 (X_1) + 0.28 (X_5)$$

สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Z}_{\text{tot}} = 0.24 (Z_4) + 0.39 (Z_1) + 0.31 (Z_5)$$

อภิปรายผลการวิจัย

1. สมรรถนะการบริหารจัดการการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยระดับมาก เรียงจากมากไปน้อย ดังนี้ การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ความรู้การบริหารงานวิชาการ ภาวะผู้นำทางวิชาการ ทักษะการบริหารงานวิชาการ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา และคุณธรรมและจริยธรรม ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากสมรรถนะการบริหารจัดการการเรียนรู้ เป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาทุกแห่ง ผู้บริหารจำเป็นต้องมีศักยภาพในการบริหารจัดการการเรียนรู้ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ได้กำหนดแนวคิดการประเมินและเป็นเครื่องมือส่งเสริมการขับเคลื่อนประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับกัญญณ์พัชร เพิ่มพูล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย ภูเก็ต (กัญญณ์พัชร เพิ่มพูล, 2561) ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้ ด้านการบริหารจัดการการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพจัดการเรียนรู้ และด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา และสอดคล้องกับณัฐธยาน์ ชำนาญกิจ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 (ณัฐธยาน์ ชำนาญกิจ 2561) ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา และด้านส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพจัดการเรียนรู้ สรุปได้ว่า สมรรถนะการบริหารจัดการการเรียนรู้ เป็นปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา พัฒนาการบริหารการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานวิชาชีพ และนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนสู่มาตรฐานสากล

2. การดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยระดับมาก เรียงจากมากไปน้อย ดังนี้ การวัด วิเคราะห์ การจัดการความรู้ การนำองค์กร กลยุทธ์ การปฏิบัติการ นักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลลัพธ์ และบุคลากร ตามลำดับ ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเล็งเห็นถึงความสำคัญต้องการให้สถานศึกษาในประเทศไทยนำหลักเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ Thailand Quality

Award: TQA มาใช้เพื่อให้สถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานสากล ซึ่งสอดคล้องกับสายรุ่ง มีหลาย ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพการบริหารจัดการระบบคุณภาพในโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดพะเยา (สายรุ่ง มีหลาย, 2560) ผลการวิจัย พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การนำองค์กร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การมุ่งเน้นบุคลากร การจัดการกระบวนการ การมุ่งเน้น นักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลลัพธ์ และการวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ ตามลำดับ สอดคล้องกับเตื่อนใจ สมชาติ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการระบบคุณภาพ ของโรงเรียนมาตรฐานสากล ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่า การดำเนินงานการบริหารจัดการระบบคุณภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากล ในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดย ด้านการจัดการกระบวนการ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านการวัด การวิเคราะห์และการ จัดการความรู้ ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ด้านการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านการ มุ่งเน้นบุคลากร ด้านผลลัพธ์ และด้านการนำองค์กร ตามลำดับ (เตื่อนใจ สมชาติ, 2561) ดังนั้น การ ดำเนินงานตามเกณฑ์คุณภาพนั้น เปรียบเสมือนการดำเนินงานของการประเมินงานประกันคุณภาพที่ สถานศึกษาปฏิบัติกันมาอย่างต่อเนื่อง และเป็นเครื่องมือที่เป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย สามารถ นำมาดำเนินการและพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานสากลให้สามารถรับมือและทันต่อ การเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน

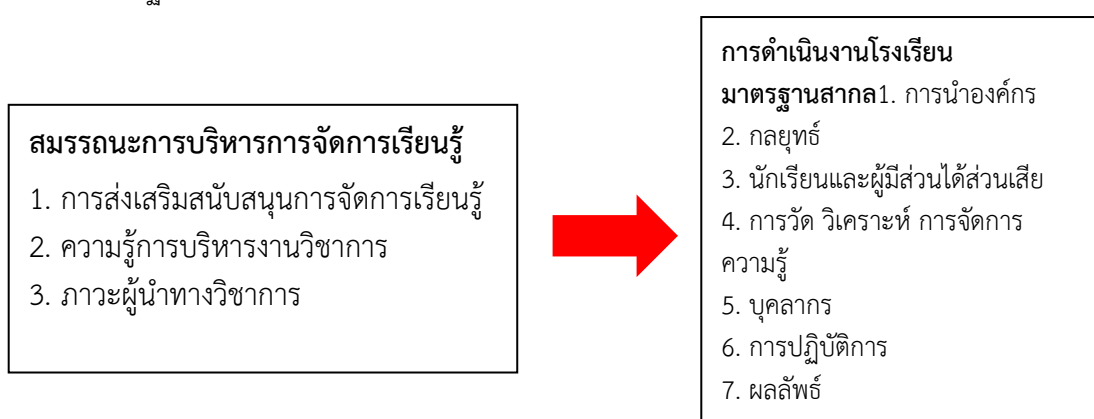
3. สมรรถนะการบริหารจัดการการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี เรียงตามอิทธิพลจาก มากไปน้อย ดังนี้ การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ความรู้การบริหารงานวิชาการ ภาวะ ผู้นำทางวิชาการ ส่งผลต่อการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสามารถร่วมกันทำนาย การ พัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากลได้ร้อยละ 80.10 ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องมีสมรรถนะในการบริหารและสมรรถนะที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา คือ สมรรถนะการบริหารจัดการการเรียนรู้ ซึ่งสมรรถนะการบริหารจัดการการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการ บริหารงานของผู้บริหารที่จะพัฒนาคุณภาพการจักการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานตาม เป้าหมายที่กำหนด สอดคล้องกับสรารุช อนิฆาตรินนธ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สมรรถนะการ บริหารงานของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6: กรณีศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะในการ บริหารงานของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ การสื่อสารและจูงใจ การบริการที่ดี การทำงานเป็นทีม การมุ่ง ผลสัมฤทธิ์ การพัฒนาตนเอง การพัฒนาศักยภาพบุคลากร สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผล ของโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (สรารุช อนิฆาตรินนธ์, 2559) และ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของอัญชลี หมอแพทย์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องสมรรถนะทางการบริหารของ ผู้บริหารกับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 (อัญชลี หมอแพทย์, 2559) ผลวิจัยพบว่า สมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหาร กับคุณภาพ

ผู้เรียนโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ในภาพรวมของสมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหารกับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนมาตรฐานสากล เป็นรายด้านพบว่า มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

ในงานวิจัยนี้ ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเพชรบุรี ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบนั้น ส่งผลต่อการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ทั้งหมด 3 องค์ประกอบด้วยกัน ได้แก่ 1) การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ 2) ความรู้การบริหารงานวิชาการ และ 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการ ส่วนองค์ประกอบด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทักษะการบริหารงานวิชาการ และด้านคุณธรรมและจริยธรรม ไม่ส่งผลต่อการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากลเป็นแนวทางที่มุ่งเน้นมาตรฐานและคุณภาพ ซึ่งองค์ประกอบของสมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านทักษะการบริหารงานวิชาการ และด้านคุณธรรมและจริยธรรม อาจจะทำให้ครูผู้สอนที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนที่ผ่านการประเมินโรงเรียนมาตรฐานสากลสามารถปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จตามเป้าหมาย แต่ยังไม่เป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นองค์ประกอบในการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล ของโรงเรียนที่ผ่านการประเมินคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเพชรบุรี

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้ พบว่าสมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ประกอบด้วย การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ความรู้การบริหารงานวิชาการ ภาวะผู้นำทางวิชาการ ส่งผลต่อการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล ดังภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

สมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ความรู้การบริหารงานวิชาการ และภาวะผู้นำทางวิชาการ ส่งผลต่อการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล ซึ่งการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล ประกอบด้วย การนำองค์กร กลยุทธ์ นักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การวัด วิเคราะห์ การจัดการความรู้ บุคลากร การปฏิบัติการ และผลลัพธ์

บทสรุป

จากข้อค้นพบผลการวิจัยเรื่อง สมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า สมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษานั้นได้มุ่งเน้นไปที่การบริหารด้านการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ด้านความรู้การบริหารงานวิชาการ และด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ และเมื่อผู้บริหารสถานศึกษาที่มุ่งเน้นการบริหารจัดการเรียนรู้ในด้านดังกล่าวจะพบว่าโรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงและสามารถดำเนินการตามแนวทางโรงเรียนมาตรฐานสากลได้อย่างบรรลุวัตถุประสงค์

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 จากผลการวิจัยพบว่าสมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้มีระดับปฏิบัติมากที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้พัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและการพัฒนางานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

1.2 จากผลการวิจัยพบว่าการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ด้านการวัด วิเคราะห์ การจัดการความรู้มีระดับปฏิบัติมากที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวัด วิเคราะห์ การจัดการความรู้ และนำผลการวิเคราะห์มาปรับปรุงการเพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาคุณภาพด้านทักษะการบริหารงานวิชาการ และด้านคุณธรรมและจริยธรรม ไม่ส่งผลต่อการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากลทั้งในภาพรวมและรายด้าน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเพิ่มพูนความรู้และจัดให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำองค์ความรู้ต่างๆ มาพัฒนาตนเองและนำไปใช้พัฒนาสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

1.4 จากผลการวิจัยพบว่าตัวแปรภายในของสมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา มีอิทธิพลในการพยากรณ์ผลการถดถอย ได้แก่ การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ความรู้การบริหารงานวิชาการ ภาวะผู้นำทางวิชาการ ส่งผลต่อการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล ซึ่งถ้าผู้บริหารสถานศึกษาต้องการให้สถานศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียน

มาตรฐานสากล ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการบริหารการจัดการเรียนรู้ และมีสมรรถนะที่จำเป็นในการบริหารเพื่อที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุผลสำเร็จของการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล

2.2 ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อนำไปสร้างคู่มือนำมาพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู

2.3 ควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุผลสำเร็จของการพัฒนาสมรรถนะการบริหารการจัดการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กองพัฒนาระบบสมรรถนะและการจัดการความรู้. (2560). *คู่มือสมรรถนะพจนานุกรมสมรรถนะการยางแห่งประเทศไทย*. มิถุนายน 2560. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่).

กัญญ์ณพัชร เพิ่มพูล. (2561). สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภาคใต้. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ณัฐยานันท์ ชำนาญกิจ. (2561). สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. *การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

เตือนใจ สมชาติ. (2561). แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการระบบคุณภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากล ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารจัดการการศึกษา* มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ปทุมทริกา นิลพัฒน์. (2558). สมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2557). สมรรถนะสำคัญของผู้บริหารมืออาชีพ. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร* 6(12), กรกฎาคม-ธันวาคม: 171.

สราวุธ อนิฆาตริณนธ์. (2559). สมรรถนะการบริหารงานของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6: กรณีศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

- สายรุ่ง มีหลาย. (2560). การศึกษาสภาพการบริหารจัดการระบบคุณภาพในโรงเรียนมาตรฐานสากล
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดพะเยา. *การศึกษาค้นคว้าด้วย
ตนเองศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพะเยา.*
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี. (2565). *ข้อมูลสารสนเทศการศึกษา สพม.
เพชรบุรี.* สืบค้นเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2565 จาก <http://web.sesa10.go.th/>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *แนวทางการดำเนินงานโรงเรียน
มาตรฐานสากล ปรับปรุง พ.ศ. 2561.* กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562.* กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *เครื่องมือส่งเสริมการขับเคลื่อนประสิทธิภาพการจัดการ
เรียนรู้ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา).* กรุงเทพฯ:
พรักหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาแห่งชาติฉบับที่
13 (พ.ศ. 2566-2570).* กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรีเศรษฐกิจและสังคม.
- อัญชลี หมอแพทย์. (2559). *สมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหารกับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียน
มาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. วิทยานิพนธ์ศึกษา
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.*

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ
การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2
Strategic Leadership of School Administrators Affecting
Operation of Internal Quality Assurance in Schools under
Ratchaburi Primary Education Service Area Office 2

¹นัชชา อุตสาหะ

Nutcha Utsaha

²พิชญภา ยืนยาว

Pitchayapa Yuenyaw

³ภาภรณ์ ยอดสิน

Napaporn Yodsin

คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Faculty of Education, Nakhon Pathom Rajabhat University

¹Corresponding Author, Email: nutcha.utsaha@gmail.com

Received February 5, 2023; Revised February 28, 2023; Accepted: March 23, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และ 3) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 จำนวน 286 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนกระจายตามขนาดของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทั้งภาพรวม และรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การจัดตำแหน่ง การเรียนรู้ การตัดสินใจ การตีความ ความท้าทาย และการคาดการณ์ ตามลำดับ 2) ระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทั้งภาพรวม และรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การติดตาม และตรวจสอบคุณภาพการศึกษา การพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการ

ประเมินคุณภาพ ตามลำดับ และ 3) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ การเรียนรู้ (X_6) การตัดสินใจ (X_4) และการจัดตำแหน่ง (X_5) ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (Y_{tot}) โดยร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 70.80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สมการวิเคราะห์การถดถอย คือ $\hat{Y}_{tot} = 1.14 + 0.43 (X_6) + 0.15 (X_4) + 0.17 (X_5)$

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์; การดำเนินงาน; ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ABSTRACT

The purposes of this study were to study: 1) the level of strategic leadership of school administrators; 2) the level of operation of the internal academic quality assurance in school; and 3) the strategic leadership of school administrators affecting the operation of internal academic quality assurance in school. The sample were 286 teachers in the school under Ratchaburi Primary Education Service Area Office 2, derived by proportional stratified random sampling as distributed by school size. The instrument was a questionnaire constructed by the researcher. Data were analyzed with frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression.

The findings of this research were as follows: 1) Overall and in specific aspects, the level of strategic leadership of school administrators was at a high level. The aspects were alignment, learning, decision, interpretation, challenge, and anticipation, respectively. 2) Overall and in specific aspects, the level of operation of the internal academic quality assurance in school was at a high level. The aspects monitoring education quality, education quality development and were quality assessment, respectively. 3) The strategic leadership of school administrators in aspects of learning (X_6), decision (X_4), and alignment (X_5) together predicted affecting the operation of internal academic quality assurance in school (Y_{tot}) the percentage 70.80 with statistical significance level of .05 The regression equation was. $\hat{Y}_{tot} = 1.14 + 0.43 (X_6) + 0.15 (X_4) + 0.17 (X_5)$

Keywords: Strategic Leadership; Operation; Internal Quality Assurance

บทนำ

ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เกิดเป็นสังคมที่สามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วและไร้พรมแดน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุคที่เรียกว่า ยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เมื่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เหล่านี้ผสมผสานกับปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ซึ่งทำให้คนในสังคมไทยต้องเผชิญกับปัญหานานัปการ และต้องแก้ไข ปัญหาต่างๆ (อาทิตยา ละครพล, 2560) รวมไปถึงปัญหาด้านการศึกษา ซึ่งการจัดการศึกษาในปัจจุบัน

จึงต้องจัดให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และให้มีคุณภาพได้มาตรฐานตรงกับความต้องการของบุคคล และสังคมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคน ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของประเทศ กล่าวถึงปัญหาสำคัญของระบบการศึกษาของประเทศไทย ว่าคุณภาพการศึกษาถือเป็นปัญหาที่วิกฤตปัญหาหนึ่งที่ต้องรีบแก้ไข ดังนั้นหลายฝ่ายหลายหน่วยงานได้หาทางแก้ไขปรับปรุงในเรื่องคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของชาติ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวทางหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2562) ได้กำหนดจุดมุ่งหมาย หลักการของการจัดการศึกษาที่เน้นในเรื่องการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และกำหนดรายละเอียดไว้

การประกันคุณภาพการศึกษา ผู้นำหรือผู้บริหารถือเป็นบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่งต่อสถานศึกษา เพราะผู้บริหารมีบทบาทที่จะดำเนินให้สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายในการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่วางไว้ เพื่อนำพาให้สถานศึกษามีความเจริญก้าวหน้าไปสู่ความสำเร็จได้ และสถานศึกษาเองได้รับผลกระทบจากตัวผู้บริหาร โดยเฉพาะในเรื่องทางความคิด เช่น วิสัยทัศน์ กลยุทธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีคุณสมบัติที่นำพาสถานศึกษาตามเป้าหมาย ซึ่งภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เป็นรูปแบบของผู้บริหารที่นำความเจริญก้าวหน้ามาสู่สถานศึกษา ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เป็นรูปแบบของผู้นำสมัยใหม่ที่นำความเจริญก้าวหน้ามาสู่องค์กร ผู้นำขององค์กรหลายๆ แห่งที่ประสบความสำเร็จ ล้วนแต่มีความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ทั้งสิ้น ผู้นำเป็นผู้กำหนดทิศทางขององค์กร นำไปสู่การสร้างและปฏิบัติของวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กร (กมลชนก สุกแสง, 2559) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เป็นพฤติกรรมของผู้นำที่มีความสามารถในการคาดการณ์ และมีอิทธิพลต่อบุคคลอื่น ให้มีพฤติกรรมไปในทิศทางที่ต้องการ เพื่อดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ดังที่ (Schoemaker, Krupp & Howland, 2013) สรุปว่าองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ประกอบไปด้วย 1) การคาดการณ์ 2) ความท้าทาย 3) การตีความ 4) การตัดสินใจ 5) การจัดตำแหน่ง และ 6) การเรียนรู้ ซึ่งมีความเหมาะสมกับการนำมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ เพราะผู้บริหารที่จะบริหารสถานศึกษาให้สำเร็จได้นั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องมีการประเมินสภาพแวดล้อมหรือการพิจารณาสถานการณ์ต่างๆ เพื่อคาดการณ์ว่าสถานศึกษาสามารถไปในทิศทางใด เพื่อเผชิญกับความท้าทาย ผู้นำต้องใช้ความอดทน กล้าหาญ และเปิดใจกว้าง เพื่อที่จะลองเรียนรู้อะไรใหม่ๆ เรียนรู้วิธีเชิงมุมมองที่แตกต่าง การตัดสินใจจึงเป็นสิ่งสำคัญของผู้นำที่ต้องเลือกทางที่ดีต่อสถานศึกษา และเป็นการตัดสินใจที่ต้องคำนึงถึงเป้าหมายทั้งระยะสั้นและระยะยาว ดำเนินตามกระบวนการของสถานศึกษาที่ตั้งไว้ ซึ่งการจัดตำแหน่งเป็นการจัดบุคลากรเข้าตำแหน่งงานที่เหมาะสม เพราะบุคลากรในองค์กรมีส่วนที่ทำให้สถานศึกษาสำเร็จตามเป้าหมายได้ในการปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบ พร้อมทั้งต้องเป็นผู้นำที่พร้อมจะเรียนรู้เมื่อพบเจอสถานการณ์ และจัดการปัญหาต่างๆ ที่เข้ามาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และปัจจัยที่สำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพึงมี คือการมีความเป็นภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ซึ่งจะทำให้สถานศึกษาพัฒนาการดำเนินงานของสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายของประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นกลไกสำคัญสำหรับบ่งชี้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการทำงานของครู และบุคลากรในสถานศึกษา ให้สามารถดำเนินไปอย่างเป็นระบบ ประสานกับกรอบของแผนยุทธศาสตร์ และทิศทางที่กำหนดไว้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติพุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) ได้ให้ความสำคัญของการประกันคุณภาพโดย กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าระบบการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้อง ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา เพื่อ รองรับการประเมินคุณภาพภายนอกในมาตรา 49 ได้กำหนดว่าให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของ สถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุก 5 ปี ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาดังที่ (รสา สำเภาเงิน, 2560) ได้สรุปไว้ว่าการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการดำเนินการต่าง ๆ ใน กระบวนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความ มั่นใจ และเป็นหลักประกันต่อผู้ปกครองชุมชน และสังคมว่าสถานศึกษาสามารถดำเนินการจัดการศึกษา ให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ (วาสนา บุระพา, 2557) ได้สรุปหลักการสำคัญของประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษาไว้ว่า ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการ ส่งเสริม และสนับสนุนให้สถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐาน การศึกษาของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษา และป้องกันการ จัดการศึกษาที่ด้อยคุณภาพ จากการดำเนินงานประกันคุณภาพที่ผ่านมา (สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ, 2563) ได้กำหนดคุณภาพ และ มาตรฐานการศึกษา เพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก การประกันคุณภาพการศึกษาเป็น กระบวนการดำเนินงานตามภารกิจของสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักเรียน ผู้ปกครองชุมชน และสังคมโดยรวมว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพและทำให้ ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะพึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ แต่ในการ ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาที่ผ่านมามีความคลาดเคลื่อนไปจากหลักการประกันคุณภาพ ทั้งระบบการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และระบบ ประเมินคุณภาพการศึกษา ในรายละเอียดหลายประเด็นที่ส่งผลให้เกิดการทบทวนประสิทธิภาพ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา เช่น มาตรฐานการศึกษาที่มีจำนวนมากเกินจำเป็นไม่สอดคล้องกับงาน ปกติเป็นภาระในการปฏิบัติ การประเมินและรายงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ที่แยกส่วนไปจากภาระงานปกติของสถานศึกษาเป็นการสร้างภาระเพิ่ม รวมทั้งระบบการ ประเมินภายในและภายนอกที่ไม่สัมพันธ์กัน เป็นการทำงานที่ซ้ำซ้อน สร้างภาระและเกิดประโยชน์ ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไม่เพียงพอ จึงนำมาสู่การยกเลิกกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 และประกาศใช้กฎกระทรวง การประกันคุณภาพ การศึกษา พ.ศ. 2561 ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2561 นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ และแนว ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในประเด็นต่อไปนี้ 1) ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษา 2)

การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา และ 3) การดำเนินงานประเมินคุณภาพการศึกษา

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 เพราะเป็นเรื่องที่เหมาะสมกับสภาพปัญหา และปรากฏการณ์ในปัจจุบันด้านคุณภาพการศึกษา ซึ่งภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เป็นปัจจัยสำคัญที่จะกำหนดทิศทางของสถานศึกษาผ่านทางวิสัยทัศน์ และกลยุทธ์ ผู้นำมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา พิจารณาถึงคุณภาพของสถานศึกษาต่อไปในอนาคต เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ปีการศึกษา 2565 ทั้งหมด 147 โรงเรียน ซึ่งมีประชากรครู จำนวน 1,632 คนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ปีการศึกษา 2565 ได้มาโดยวิธีกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากร โดยเทียบกับตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของ (Krejcie & Morgan อ้างถึงใน สุวิมล ติรภานันท์, 2557) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (proportional stratified random sampling) กระจายตามขนาดของสถานศึกษา ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จากนั้นนำเครื่องมือที่ได้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพความตรงด้านเนื้อหา (content validity) ของข้อกระทงคำถามแล้วหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (the Index of Item-objective congruence: IOC) โดยเลือกที่มีค่าความตรงด้านเนื้อหาระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 ได้ข้อกระทงคำถามด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 60 ข้อ และการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จำนวน 40 ข้อ นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเที่ยง (reliability) ของข้อกระทงคำถาม โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ของ Cronbach ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของ

ผู้บริหารสถานศึกษาเท่ากับ 0.973 และระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเท่ากับ 0.973 ปรับปรุงข้อกระทงคำถามในด้านการใช้ภาษาให้มีความเหมาะสม และถูกต้องโดยผ่านการแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แล้วจึงส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างจำนวน 313 ฉบับ ซึ่งได้แบบสอบถามคืนมา 286 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 91.37 นำแบบสอบถามทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน สรุปผลและเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 แสดงในตารางที่ 1-3 ดังนี้

1. การวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

(n = 286)

ข้อ	ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1	การคาดการณ์ (anticipate)	4.24	0.53	มาก	6
2	ความท้าทาย (challenge)	4.26	0.60	มาก	5
3	การตีความ (interpret)	4.27	0.62	มาก	4
4	การตัดสินใจ (decide)	4.33	0.63	มาก	3
5	การจัดตำแหน่ง (align)	4.37	0.53	มาก	1
6	การเรียนรู้ (learn)	4.36	0.53	มาก	2
รวม		4.30	0.53	มาก	

จากตารางที่ 1 แสดงว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.53) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยการจัดตำแหน่ง อยู่ในระดับสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.53) รองลงมา ได้แก่ การเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.53) การตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.63) การตีความ ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.62) ความท้าทาย ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.60) และการคาดการณ์ ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.53) ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์ระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

(n = 286)

ข้อ	การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1	ด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.41	0.50	มาก	2
2	ด้านการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา	4.42	0.52	มาก	1
3	ด้านการประเมินคุณภาพ	4.40	0.50	มาก	3
รวม		4.41	0.47	มาก	

จากตารางที่ 2 แสดงว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.47) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.52) รองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.50) และด้านการประเมินคุณภาพ ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.50) ตามลำดับ

3. การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่
ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

(n = 286)

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig
Regression	3	44.34	14.78	227.80*	0.00
Residual	282	18.30	0.07		
Total	285	62.63			
ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้า	b	Beta	SE _b	t	Sig
สมการ					
ค่าคงที่	1.14		0.13	8.92*	0.00
การเรียนรู้ (learn) (X_6)	0.43	0.49	0.07	5.99*	0.00
การตัดสินใจ (decide) (X_4)	0.15	0.20	0.04	3.38*	0.01
การจัดตำแหน่ง (align) (X_5)	0.17	0.19	0.08	2.19*	0.03

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

R = 0.841 R² = 0.708 SEE. = 0.255

จากตารางที่ 3 พบว่า การเรียนรู้ (learn) (X_6) การตัดสินใจ (decide) (X_4) และการจัดตำแหน่ง (align) (X_5) เป็นตัวแปรที่ได้รับการเลือกเข้าสมการถดถอย และสามารถอธิบายความผันแปร

ของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.708 แสดงว่า การเรียนรู้ การตัดสินใจ และการจัดตำแหน่งส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และสามารถทำนายการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้ร้อยละ 70.80 โดยสามารถเขียนสมการพยากรณ์ ได้ดังนี้

สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนดิบ คือ

$$\hat{Y}_{\text{tot}} = 1.14 + 0.43 (X_6) + 0.15 (X_4) + 0.17 (X_5)$$

สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Z}_{\text{tot}} = 0.49 (Z_6) + 0.20 (Z_4) + 0.19 (Z_5)$$

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยการจัดตำแหน่ง (align) อยู่ในลำดับสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ การเรียนรู้ (learn) การตัดสินใจ (decide) การตีความ (interpret) ความท้าทาย (challenge) และการคาดการณ์ (anticipate) ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นพฤติกรรมของผู้บริหารที่ใช้อำนาจบุคคลในองค์กรไปในทิศทางที่ต้องการ เพื่อบรรลุและรักษาไว้ซึ่งวัตถุประสงค์ขององค์กรให้ครอบคลุมทั้งเป้าหมาย และวิธีการ เป็นสถานะที่ผู้นำสามารถมองการณ์ไกลโดยการกำหนดวิสัยทัศน์ ทิศทางขององค์กรเป็นกระบวนการในการบริหารงาน และกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นระบบอย่างเป็นแบบแผน เพื่อพัฒนาองค์กร และผู้บริหารในการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรขององค์กรร่วมกัน ใช้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการสรรหาการคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมให้เข้าปฏิบัติงานในองค์กร หากดูรวม และเป้าหมายผลสำเร็จในองค์กร มีการสื่อสารเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์องค์การอย่างต่อเนื่อง ประสานงานสร้างความไว้วางใจ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดความชัดเจน และมีการวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอกและภายในทั่วไป เพื่อนำผลการวิเคราะห์ไปกำหนดทิศทางไปสู่การปฏิบัติอย่างมีคุณค่า และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Schoemaker, Krupp & Howland สรุปว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ประกอบไปด้วย 1) การคาดการณ์ 2) ความท้าทาย 3) การตีความ 4) การตัดสินใจ 5) การจัดตำแหน่ง และ 6) การเรียนรู้ ซึ่งมีความโดดเด่น และเหมาะสมกับการนำมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ อย่างไรก็ตามการที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะบริหารกลยุทธ์ จำเป็นต้องมีการเสริมพลังให้ผู้บริหารมีโอกาสฝึก และใช้ความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำได้อย่างเต็มศักยภาพ และจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพึงมีคือ การมีความเป็นภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Schoemaker, Krupp & Howland, 2013) และสอดคล้องกับงานวิจัยของเหมือนฝัน นันทียกุล ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่ความเป็นเลิศในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน รายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความคิดเชิงปฏิบัติ และการกำหนดวิสัยทัศน์ รองลงมา ได้แก่

ความคาดหวังและสร้างโอกาสสำหรับอนาคต องค์ประกอบมุ่งคนและมุ่งสัมพันธ์ ทักษะด้านความคิดระดับสูง และความสามารถในการนำปัจจัยมากำหนดกลยุทธ์ตามลำดับ (เหมือนฝัน นันทียกุล, 2562) ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการคิด และการบริหารที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง กำหนดทิศทางการทำงาน มีทักษะการวางแผน และสามารถนำพาองค์กรไปสู่การบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาอยู่ในลำดับสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการประเมินคุณภาพ ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีการประกันคุณภาพภายในตามแนวทางปฏิบัติดังนี้ กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการประเมินผล และการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน ซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) ได้ให้ความสำคัญของการประกันคุณภาพโดยกำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก ในมาตรา 49 ได้กำหนดว่าให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุก 5 ปี นับแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และสอดคล้องกับงานวิจัยของมยุรี วรวรรณ ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนา การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมวัดหนองแขม (มยุรี วรวรรณ, 2563) ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมวัดหนองแขม โดยภาพรวม และพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การจัดทำรายงานการประเมินตนเอง การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ดังนั้นทุกโรงเรียนควรให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพการศึกษา และมาตรฐานการศึกษาทุกภาคส่วนมีการดำเนินงานตาม การประกันคุณภาพตามที่กระทรวงศึกษากำหนด ทั้งการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก

3. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ปรากฏผลเรียงตามลำดับอิทธิพลจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) การเรียนรู้ (learn) 2) การตัดสินใจ (decide) 3) การจัดตำแหน่ง (align) เป็นตัวแปรที่ได้รับเลือกเข้าสมการถดถอย และสามารถอธิบายความผันแปรการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย เท่ากับ 0.708 งานวิจัยนี้พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ซึ่งได้แก่ การเรียนรู้ (learn) การตัดสินใจ (decide) การจัดตำแหน่ง (align) ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และสามารถทำนายการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้ร้อยละ 70.80 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะบริหารกลยุทธ์ จำเป็นต้องมีการเสริมพลังให้ผู้บริหารมีโอกาสฝึก และใช้ความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำได้อย่างเต็ม

ศักยภาพ และจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพึงมี คือการมีความเป็นภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เพื่อพัฒนาการดำเนินงานของสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายของประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ปัจจัยภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 6 ปัจจัย อย่างน้อย 1 ตัวแปร เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ซึ่งสำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา ไว้การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการประเมินผล และการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละระดับ และประเภทการศึกษา โดยมีกลไกในการควบคุม ตรวจสอบระบบการบริหารคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และสาธารณชนว่าสถานศึกษานั้นสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และบรรลุเป้าประสงค์ของหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล (สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของโกสินธุ์ สมุทรกลางและคณะ ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พบว่า การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการจัดการเรียนการสอน การประเมินผล มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูง ($r_{xy}=.673$) ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้ (learn) และ การตัดสินใจ (decide) ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (โกสินธุ์ สมุทรกลาง และคณะ, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของนันท์นภัส สุทธิการ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การกำหนดทิศทางขององค์กร การสร้างและธำรงรักษาทีม ซึ่งสอดคล้องกับตัวแปร “การจัดตำแหน่ง (align)” ร่วมกันทำนายประสิทธิภาพของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (นันท์นภัส สุทธิการ, 2562) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จึงสามารถมองภาพอนาคตได้ สามารถวางแผน คาดการณ์ กำหนดอนาคต และทำได้สำเร็จตามเป้าหมาย และกล้าเผชิญกับความท้าทายขององค์กร รวมถึงสนับสนุนมุมมองที่แตกต่างกันกล้าเสี่ยงในการตัดสินใจ มีความคิดอย่างเป็นระบบ มีความคิดริเริ่มเชิงสร้างสรรค์ มีความสามารถในการเข้าใจกระบวนการคิดการวางแผน และการลงมือปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

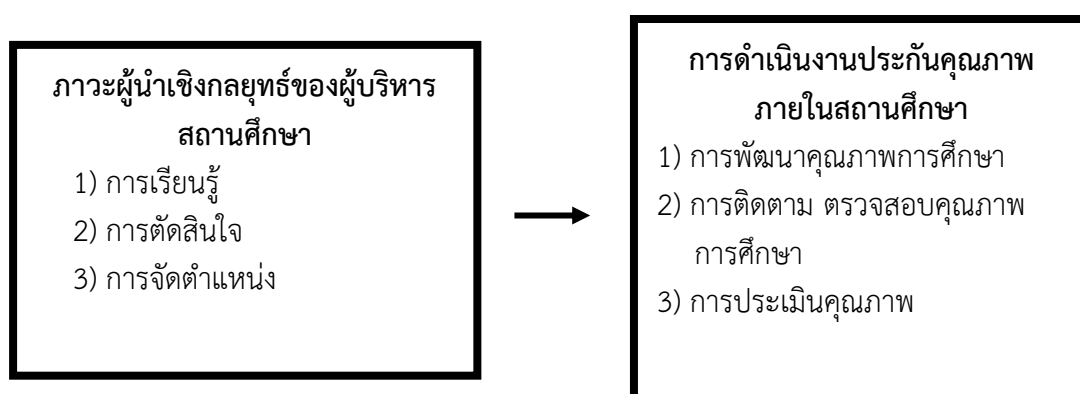
ในงานวิจัยนี้ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบนั้นส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ทั้งหมด 3 องค์ประกอบด้วยกัน ได้แก่ 1) การเรียนรู้ 2) การตัดสินใจ และ 3) การจัดตำแหน่ง ส่วนองค์ประกอบการคาดการณ์ ความท้าทาย และการตีความ ไม่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ทั้งนี้เป็นเพราะภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการมองภาพอนาคตได้ สามารถวางแผน คาดการณ์ กำหนดอนาคตและทำได้สำเร็จตามเป้าหมาย ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการเผชิญกับความท้าทายขององค์กร สนับสนุน

มุมมองที่แตกต่างกันกล้าเสี่ยงในการตัดสินใจเป็นสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาพึงมีในตนเองอยู่แล้ว และความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการสังเคราะห์ วิเคราะห์ข้อมูล มีความคิดอย่างเป็นระบบ มีความคิดริเริ่มเชิงสร้างสรรค์ มีความสามารถในการเข้าใจกระบวนการคิดการวางแผน และการลงมือปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้รู้จักรูปแบบของกระบวนการ และแสวงหาข้อมูลได้ถูกต้องเป็นคุณลักษณะเฉพาะที่ผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละท่านพึงมีในตนเองมากน้อยแตกต่างกันซึ่งเป็นผลมาจากวัยวุฒิ คุณวุฒิ และประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวัยวุฒิ คุณวุฒิ และประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาสูงควรมีด้านการคาดการณ์ ด้านความท้าทาย และด้านการตีความด้วยเช่นกัน ถึงแม้ว่าด้านการคาดการณ์ ด้านความท้าทาย และด้านการตีความจะเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารสถานศึกษา แต่เนื่องในปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดกลาง และส่วนใหญ่แล้วหลายโรงเรียนจะมีครูที่ไม่เพียงพอ ทำให้การทำงานในสถานศึกษาส่วนใหญ่ครูเป็นหลัก ครูส่วนใหญ่จึงมีความคิดเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษายังใช้ด้านการคาดการณ์ ด้านความท้าทาย และด้านการตีความได้ไม่เต็มที่ ดังนั้นด้านการคาดการณ์ ด้านความท้าทาย และด้านการตีความ จึงไม่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้ พบว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบนั้นส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ทั้งหมด 3 องค์ประกอบ ประกอบด้วย การเรียนรู้ การตัดสินใจ และการจัดตำแหน่ง ดังภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การเรียนรู้ การตัดสินใจ และการจัดตำแหน่ง ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การติดตาม และตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพ

บทสรุป

จากข้อค้นพบผลการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 สรุปได้ว่า

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก
3. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 การเรียนรู้ การตัดสินใจ และการจัดตำแหน่งส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และสามารถทำนายการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้ร้อยละ 70.80 โดยสามารถเขียนสมการพยากรณ์ ได้ดังนี้

สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนดิบ คือ $\hat{Y}_{tot} = 1.14 + 0.43 (X_6) + 0.15 (X_4) + 0.17 (X_5)$

สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ $\hat{Z}_{tot} = 0.49 (Z_6) + 0.20 (Z_4) + 0.19 (Z_5)$

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านความท้าทาย และด้านการคาดการณ์อยู่ในลำดับต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอน สามารถคาดการณ์อนาคต สามารถทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย และผู้บริหารสถานศึกษาควรมีแนวทางแก้ไขปัญหาด้อย่างสร้างสรรค์ และสามารถนำพาสถานศึกษาไปสู่วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ และพัฒนาสถานศึกษาให้พัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในด้านการประเมินคุณภาพอยู่ในลำดับต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนในด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา อาจจะมีการจัดทำเครื่องมือการประเมินคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องกับขอบข่าย ติดตาม ตรวจสอบระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ดำเนินการจัดทำเอกสารหลักฐาน เพื่อเสนอแนะมาตรการเร่งการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ทั้งหมด 3 องค์ประกอบด้วยกัน ได้แก่ 1) การเรียนรู้ (learn) 2) การตัดสินใจ (decide) และ 3) การจัดตำแหน่ง (align) โดยเฉพาะองค์ประกอบด้านการคาดการณ์ ด้านความท้าทาย และ

ด้านการตีความ ผู้บริหารการศึกษาควรสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดในการคาดการณ์ความท้าทาย และการตีความ เพื่อให้สถานศึกษาบรรลุตามเป้าหมายผู้บริหารจึงต้องมีการวางแผนกำหนดอนาคต และมีความท้าทายขององค์กร สนับสนุนมุมมองที่แตกต่างกันกล้าเสี่ยงในการตัดสินใจ โดยมีความคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สถานศึกษามีการวางแผนการดำเนินงานได้ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาองค์ประกอบภาวะของผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา
- 2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- 2.3 ควรศึกษาแนวปฏิบัติการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กมลชนก สุกแสง. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*.
- โกสินธุ์ สมุทรกลาง และคณะ. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด นครราชสีมา. *วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 8 (1): 213-226.
- นันทน์ภัส สุทธิการ. (2562). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*.
- มยุรี วรวรรณ. (2563). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียนมัธยมวัดหนองแขม. *การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา* แผน ข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รสา สำเภาเงิน. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 1. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง*.
- วาสนา บุระพา. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: เอ็น.เอ. รัตนะเทรตติ้ง.
- สุวิมล ติรกานันท์. (2557). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เหมือนฝัน นันทียกุล. (2562). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่ความเป็นเลิศในจังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- อาทิตยา ละครพล. (2560). ความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษาต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- Schoemaker P., Krupp S., & Howland S. (2013). *Strategic Leadership: The Essential Skills*. Retrieved April 11, 2022, from https://www.peterfisk.com/wp-content/uploads/2017/01/HBR_Strategic_Leadership.pdf.

การถอดอัตลักษณ์ภูมิทัศน์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรม
สู่การแทนค่าสีเพื่อการออกแบบชุดสีอัตลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมา
The Identity Extraction of Natural and Cultural Landscape
Through the Color Valuation for Designing the Color Palettes of
Nakorn Ratchasima Province

¹ประภัศร ขอบชื่น

Praparsorn Chobchuen

²ประดิพัทธ์ เลิศรุจิดำรงกุล

Pradiphat Lerrujdumrongkul

คณะมัณฑนศิลป์, มหาวิทยาลัยศิลปากร

Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University

¹Corresponding Author, Email: pprapatpp@gmail.com

Received December 29, 2022; Revised March 3, 2023; Accepted: March 23, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานิเวศของภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ ภูมิวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของจังหวัดนครราชสีมา นำมาสู่กระบวนการถอดอัตลักษณ์สีเพื่อให้ได้มาซึ่งสารสนเทศชุดสีอัตลักษณ์และงานศิลปะสื่อสารจากชุดสีอัตลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง ด้วยการศึกษาค้นคว้า การลงพื้นที่สังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ และการเก็บตัวอย่างวัตถุขึ้นมาเข้าสู่กระบวนการถอดอัตลักษณ์ด้วยวิธีการสกัดสี การแทนค่าสี และการออกแบบชุดสี เพื่อให้ได้มาซึ่งสารสนเทศชุดสีอัตลักษณ์สำหรับต่อยอดในกระบวนการออกแบบเรขศิลป์และการสร้างสรรค์งานศิลปะที่สามารถสื่อสารและถ่ายทอดอัตลักษณ์ ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การสร้างคุณค่าเชิงอนุรักษ์อัตลักษณ์ วิถีชีวิต และภูมิปัญญาให้กับพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่ลุ่มน้ำมูลนั้นเป็นแหล่งธรรมชาติที่มีบทบาทสำคัญต่อคนในพื้นที่เป็นอย่างมากทั้งในบริบทของวิถีชีวิต บริบทวัฒนธรรม และการสร้างอัตลักษณ์จากสี การสกัดวัตถุศิลปะดินและหินในพื้นที่ลุ่มน้ำมูลนั้นได้มาซึ่งผงสีน้ำตาลธรรมชาติที่มีความหลากหลายของเฉดสี โดยในกระบวนการแทนค่าสีเพื่อออกแบบชุดสีอัตลักษณ์ ผู้วิจัยได้เลือก 6 เฉดสีที่มีโทนและค่าน้ำหนัก

แตกต่างกันมาออกแบบเป็นสารสนเทศชุดสีที่มีชื่อว่า ‘ลำมูล’ อันประกอบด้วย สีดินดำ สีน้ำตาลไหม้ สีดินแดง สีน้ำตาล สีดินเหลือง และสีดินทราย โดยแต่ละเฉดสีในชุดนี้ ถูกออกแบบมาเพื่อให้หนักวาด หรือนักออกแบบสามารถนำไปต่อยอดใช้ในงานออกแบบและการสร้างสรรค์งานศิลปะที่สามารถตอบ โจทย์ของหลักองค์ประกอบศิลป์ ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยทางด้านคุณภาพ จังหวะลีลา การเน้น เอกภาพ และความกลมกลืน ด้านการนำเสนอผลงานศิลปะสื่อสารนั้น สามารถนำมาซึ่งอารมณ์ ความรู้สึกร่วม การรับรู้ทางสุนทรียศาสตร์ และความตระหนักของผู้บริโภคศิลป์

คำสำคัญ: อัตลักษณ์; สี; การออกแบบ

Abstract

This research article aims to study about natural landscape, cultural landscape, and way of life of Nakhon Ratchasima Province leading to the process of color's identity extraction to design the identity color palette of Nakhon Ratchasima Province, including the creation of visual communication art from the palette. This research is quasi-experimental method by documentary studying, field studying, and collecting samples of raw materials into the process of identity extracting by color extraction and color valuation, and color palette design. The result is use for the furthering graphic design process and art creation processes that can communicate the area's identity. This will lead to the creation of conservative value for the area of Nakhon Ratchasima.

The study found that The Mun River is a natural resource that plays a very important role for the local people both in the context of their way of life and their culture. The extraction of soil and stone materials in the Mun River have a wide range of shades. A natural brown pigment with a variety of shades can be obtained. In the process of color valuation to design the palette of identity, the researchers selected six shades with different tones and weights to create a color palette named 'Lum Mun' consisting of Black Clay, Burnt Umber, Burnt Sienna, Brown, Yellow Clay and Sandy Soil. Each shade in the palette is designed to be used by artists and designers in their further design and artworks that meets the requirements of the art composition, whether it is a dimension of balance, rhythmic, emphasis, unity, and harmony. In the creation of visual communication, the artworks can bring emotions, empathy, and aesthetic perception of the audiences.

Keywords: Identity; Color; Design

บทนำ

เมื่อศึกษาถึงนิเวศของสีและวิถีชีวิตของมนุษย์ เราจะเห็นได้ว่าสีนั้นมีความผูกพันกับมนุษย์มาอย่างช้านานและมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตอย่างนับอนันต์ สีเป็นสิ่งที่เราพบเห็นทั่วไปในสรรพสิ่งทั้งปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น แม้แต่ในเครื่องดื่มและอาหารการกินก็ยังต้องเจือสีลงไปเพื่อช่วยให้สดใสน่ากินน่าดื่ม ด้วยเหตุนี้สีจึงเป็นสิ่งที่มียุทธพลต่อจิตใจมนุษย์ เช่นเดียวกับอิทธิพลของเสียงดนตรี (สงวน รอดบุญ, 2524) ตั้งแต่อดีตมนุษย์มีการเรียนรู้ที่จะใช้สีจากธรรมชาติโดยการสกัดจากวัตถุดิบธรรมชาติต่างๆ อาทิ ดิน หิน แร่ธาตุ พืช หรือสัตว์ โดยนำมาประกอบกิจกรรมการดำเนินชีวิตไม่ว่าจะเป็นการย้อมสีสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม การประกอบอาหาร การแต่งแต้มผลิตภัณฑ์และเครื่องมือเครื่องใช้ ไปจนถึงการสื่อสารเรื่องราวผ่านการเขียนสีบนผนังถ้ำซึ่งเป็นต้นกำเนิดของงานศิลปะหลากหลายแขนง (ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 6, 2554) มนุษย์สืบทอดพฤติกรรมการใช้ประโยชน์จากสีเหล่านี้มาจนถึงปัจจุบันจนพฤติกรรมดังกล่าวได้แปรเปลี่ยนเป็นอัตลักษณ์ วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ดังจะเห็นได้จากประเทศไทยเราที่ไม่ว่าจะเป็นผลิตภัณฑ์ สิ่งทอ อาหาร หรืองานศิลปะ ก็จะมีสีสันที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่

ด้วยความก้าวหน้าในปัจจุบัน อัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาต้องเผชิญกับโลกาภิวัตน์ที่มาพร้อมกับการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยี ประกอบกับคนรุ่นหลังมีการเข้าถึงแนวคิดและโลกทัศน์ที่เป็นสากลมากขึ้น กล่าวคือ ความเป็นปัจเจกและพลเมืองโลกมากขึ้น ส่งผลให้การแสดงออกทางวัฒนธรรมดั้งเดิมนั้นน้อยลง กิจกรรมต่างๆที่เคยเป็นเครื่องแสดงออกถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมก็ถูกยกเลิก พัฒนา หรือเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เป็นสากล ส่งผลให้ภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ท้องถิ่นมีความเสี่ยงที่จะสูญหาย จากรายงานข้อมูลของสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (CEA) อุตสาหกรรมสร้างสรรค์สามารถสร้างรายได้คิดเป็น 10% ให้กับ GDP ไทย อันดับหนึ่งมาจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งมีสัดส่วนสูงถึง 28.04% หรือมูลค่ารวม 409 พันล้านบาท รองลงมาคืออุตสาหกรรมอาหารไทย มีสัดส่วน 18.29% หรือมูลค่ารวม 267 พันล้านบาท และยังมีกลุ่มคนที่ใช้อัตลักษณ์ท้องถิ่นประกอบอาชีพเป็นจำนวนกว่าครึ่งของแรงงานในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ จากข้อมูลข้างต้น แม้จะแสดงให้เห็นว่าอัตลักษณ์ท้องถิ่นมีตลาดและความต้องการมาก แต่ในความเป็นจริง อัตลักษณ์ท้องถิ่นก็มีความเสี่ยงที่จะสูญหายไปอยู่ดี ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการไม่สานต่อของคนรุ่นหลังเนื่องจากรายได้ที่ไม่ยั่งยืน ทั้งนี้ภาพรวมเป็นผลสืบเนื่องมาจากผลิตภัณฑ์อัตลักษณ์ท้องถิ่นนั้นเริ่มไม่เหมาะกับวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางสากล (School of Changemakers, 2565) ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นแนวทางที่จะอนุรักษ์ไว้ซึ่งอัตลักษณ์ท้องถิ่นโดยการผนวกความเป็นอัตลักษณ์เข้ากับงานออกแบบระบบกราฟิกที่มีความทันสมัย โดยเริ่มต้นจากอัตลักษณ์ซึ่งเกิดจากภูมิปัญญาการใช้สีธรรมชาติ

จากประเด็นดังกล่าว การศึกษากระบวนการถอดอัตลักษณ์ภูมิทัศน์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในมิติของการแทนค่าสีเพื่อการออกแบบชุดสีอัตลักษณ์จึงมีความสำคัญ ในการที่จะนำไปสู่การอนุรักษ์ไว้ซึ่งอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของพื้นที่ กล่าวคือ การออกแบบด้วยระบบกราฟิกที่มีความทันสมัยและทันโลกแต่ในขณะเดียวกันก็ยังคงไว้ซึ่งการสื่อสารด้วยเฉดสีที่ถอดอัตลักษณ์มาจากธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างแท้จริงนั้นจะสามารถก่อให้เกิดคุณค่าเชิงอนุรักษ์ได้ จากการทบทวนวรรณกรรมด้านภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมภายในจังหวัดนครราชสีมาพบว่า พื้นที่ลุ่มน้ำมูลนั้นเป็นแหล่งธรรมชาติที่มีบทบาทสำคัญต่อคนในพื้นที่เป็นอย่างมาก ทั้งในบริบทวิถีชีวิตและบริบทวัฒนธรรม ผู้วิจัยจึงนำพื้นที่ลุ่มน้ำมูลและบริเวณโดยรอบภายในจังหวัดนครราชสีมา มาเป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้

บทความนี้จึงต้องการนำเสนอกระบวนการถอดอัตลักษณ์ภูมิทัศน์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรม และการแทนค่าสีเพื่อการออกแบบชุดสีอัตลักษณ์ โดยชุดสีอัตลักษณ์ของพื้นที่ที่สามารถนำมาต่อยอดในกระบวนการออกแบบที่นำไปสู่การอนุรักษ์ไว้ซึ่งอัตลักษณ์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตของท้องถิ่นได้ ทั้งนี้งานออกแบบและงานศิลปสร้างสรรค์ยังสามารถสื่อสารอารมณ์ ความรู้สึก และการรับรู้ทางสุนทรียศาสตร์ นำไปสู่การสร้างความตระหนักให้ผู้คนที่มาเห็นความสำคัญของเขตธรรมชาติอันเป็นบ่อเกิดแห่งชีวิตของวิถีชีวิตมนุษย์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษานิเวศของภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ ภูมิทัศน์วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อถอดอัตลักษณ์ภูมิทัศน์ด้วยกระบวนการสกัดสี ให้ได้มาซึ่งชุดสีอัตลักษณ์สำหรับต่อยอดในกระบวนการออกแบบเรขศิลป์และการสร้างสรรค์งานศิลปะ
3. เพื่อออกแบบชุดสีน้ำและสร้างสรรค์งานศิลปะสื่อสารจากชุดสีอัตลักษณ์ที่สามารถนำมาซึ่งอารมณ์ ความรู้สึก และสุนทรียภาพ สู่การสร้างคุณค่าเชิงอนุรักษ์อัตลักษณ์ วิถีชีวิต และภูมิปัญญาให้กับพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) ที่มุ่งศึกษาเกี่ยวกับสีและการถอดอัตลักษณ์สีจากทุนทางธรรมชาติ ด้วยวิธีการสกัดสีจากวัตถุดิบธรรมชาติประเภทดินและหินในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำมูลของจังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้ได้มาซึ่งชุดสีอัตลักษณ์สำหรับต่อยอดในกระบวนการออกแบบเรขศิลป์ รวมไปถึงกรณีศึกษาการออกแบบสร้างสรรค์งานศิลปะจากชุดสีเพื่อการสื่อสารและถ่ายทอดอารมณ์ โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีวิธีการดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลในลักษณะข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยมุ่งศึกษาทางด้านภูมิศาสตร์และภูมิวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมา รวมไปถึงแนวคิดและทฤษฎีที่สัมพันธ์กับกรอบแนวคิดการวิจัย

2. การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) ผู้วิจัยดำเนินการลงพื้นที่ศึกษาภาคสนามเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ทางด้านธรรมชาติ วิถีชีวิต ภูมิวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของพื้นที่กรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

2.1 การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) รวมถึงการสัมภาษณ์ (Interview) โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ประกอบการท้องถิ่น และช่างฝีมือ จำนวน 10 คน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลด้านวิถีชีวิตและภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากสีในธรรมชาติของจังหวัดนครราชสีมา และนำข้อมูลทุกส่วนที่ได้รับมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล

2.2 การสุ่มเก็บวัตถุดิบธรรมชาติ (Sampling) มุ่งเน้นที่ประเภทดินและหินในพื้นที่ลุ่มน้ำมูลและลำน้ำสาขา

3. การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis) ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการรวบรวมมาอย่างเป็นระบบ โดยใช้ 2 ส่วนดังนี้

3.1 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

3.2 ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์ (Observation) และการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยการนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกวิเคราะห์สังเคราะห์อย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมายให้สอดคล้องเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลดังนี้

1. การทดลองสร้างสรรค์ (Experiment)

2. หลังจากได้ผลสรุปการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งพบว่าพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำมูลมีความสำคัญอย่างมากต่อจังหวัดนครราชสีมาในบริบทของวิถีชีวิตและภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากสีธรรมชาติ ผู้วิจัยจึงดำเนินการลงพื้นที่เก็บตัวอย่างและดำเนินการทดลองสร้างสรรค์ผลงาน ดังนี้

(1) การรวบรวมข้อมูลและวัตถุดิบโดยการลงพื้นที่เพื่อเก็บตัวอย่างวัตถุดิบธรรมชาติบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำมูลและลำน้ำสาขา

ภาพที่ 1 หินที่รวบรวมจากบริเวณพื้นที่ต้นแม่น้ำมูล

ที่มา: นางสาวประภัสสร ชอบชื่น 2565

(2) กระบวนการคัดแยกและทดสอบสีจากวัตถุดิบ

ภาพที่ 2 การคัดแยกดินโดยพิจารณาสีผิวภายนอก

ที่มา: นางสาวประภัสสร ชอบชื่น 2565

ภาพที่ 3 การทดสอบสีโดยการนำดินจุ่มน้ำและถูกับครกหินเพื่อให้เกิดสี

ที่มา: นางสาวประภัสสร ชอบชื่น 2565

(3) กระบวนการสกัดผงสี (Pigment) จากหิน โดยวิธีการทุบและบดละเอียด

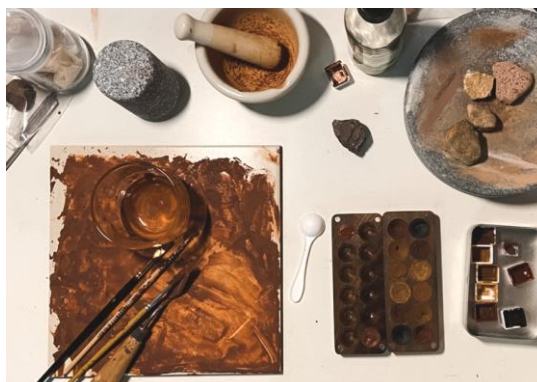

ภาพที่ 4 การการสกัดผงสี (Pigment) โดยวิธีการทุบและบดละเอียด

ที่มา: นางสาวประภัสสร ชอบชื่น 2565

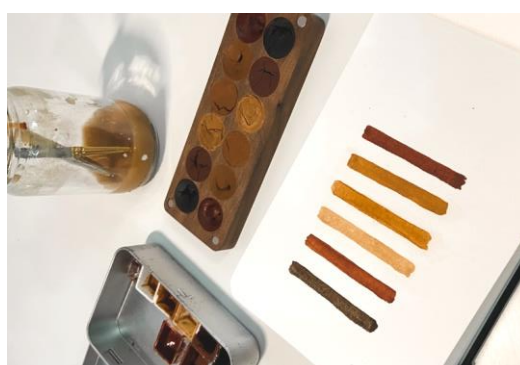
(4) การนำผงสี (Pigment) ที่ได้กระบวนการสกัดมาเข้าสู่กระบวนการทำชุดสีอัตลักษณ์ ประเภท

สีน้ำ

ภาพที่ 5 การทำชุดสีอัตลักษณ์ประเภทสีน้ำ

ที่มา: นางสาวประภัสสร ชอบชื่น 2565

ภาพที่ 6 การทดสอบตัวอย่างเฉดสี (Swatch)

ที่มา: นางสาวประภัสสร ชอบชื่น 2565

ภาพที่ 7 ชุดสีน้ำ 'ลำมูล'

ที่มา: นางสาวประภัสสร ชอบชื่น 2565

(5) การแทนค่าสีด้วยระบบ RGB และ CMYK สำหรับใช้ในระบบกราฟิกและการพิมพ์

					
BLACK CLAY 55 69 80 74 50 22 17	BURNT UMBER 38 89 89 60 84 24 15	BURNT SIENNA 33 87 100 45 112 41 19	BROWN 38 78 100 48 103 50 19	YELLOW CLAY 31 85 100 20 153 92 37	SANDY SOIL 29 48 75 7 175 130 82

ภาพที่ 8 ชุดสี 'ลำมูล' ในระบบ RGB และ CMYK

ที่มา: นางสาวประภัสสร ชอบชื่น 2565

(6) การสร้างสรรค์งานศิลป์ประเภทจิตรกรรมสื่อสารจากชุดสีน้ำ 'ลำมูล'

ภาพที่ 9 ภาพ 'ประมณลำมูล'

เทคนิค: สีน้ำ ขนาด: 30 x 42 เซนติเมตร

โดย: คุณเทพ โกศลรอด และ ประภัสสร ชอบชื่น (2565)

(7) การสร้างสรรค์งานศิลป์ประเภทจิตรกรรมสื่อสารจากชุดสี 'ลำมูล' ในระบบ RGB และ CMYK

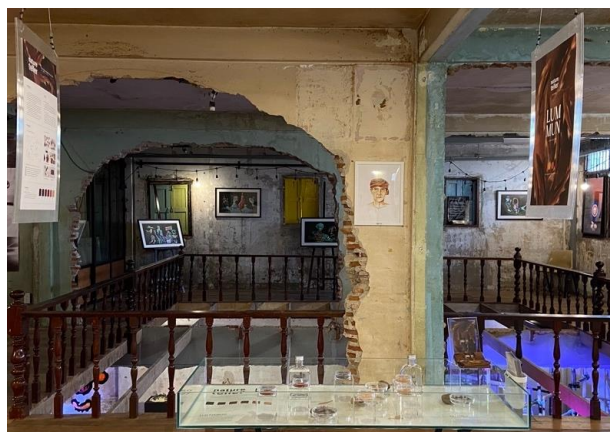

ภาพที่ 10 ภาพ ‘ฟุ้งพาลำมูล’

เทคนิค: Digital Paint ขนาด: 42 x 60 เซนติเมตร

โดย: ประภัสสร ชอบชื่น (2565)

(8) การจัดแสดงผลงานในรูปแบบนิทรรศการ ประกอบด้วยชุดสี ‘ลำมูล’ ภาพ ‘ฟุ้งพาลำมูล’ และภาพ ‘ประมงบำมูล’ รวมถึงการจัดวางเพื่อสื่อสารแนวคิดและกระบวนการออกแบบ

ภาพที่ 11 ผลงาน ‘ลำมูล’ ในนิทรรศการ Eight e x eggs ณ Galileoasis

ที่มา: นางสาวประภัสสร ชอบชื่น 2565

ผลการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มุ่งเน้นที่จะศึกษาเกี่ยวกับสีและกระบวนการถอดอัตลักษณ์สีจากทุนทางธรรมชาติเพื่อให้ได้มาซึ่งชุดสีอัตลักษณ์สำหรับต่อยอดในกระบวนการออกแบบและสร้างสรรค์ และเพื่อนำผลลัพธ์และองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษามาเข้าสู่กระบวนการออกแบบสร้างสรรค์งานศิลปะสื่อสารที่ก่อให้เกิดคุณค่าเชิงสุนทรียศาสตร์ จากการวิจัย สามารถสรุปผลได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากการทบทวนวรรณกรรมด้านภูมิศาสตร์ ภูมิวัฒนธรรม และวิถีชีวิต ร่วมกับการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในจังหวัดนครราชสีมา

พบว่า พื้นที่ลุ่มน้ำมูลเป็นแหล่งธรรมชาติที่มีบทบาทสำคัญต่อคนในพื้นที่เป็นอย่างมากทั้งในบริบทของวิถีชีวิต บริบทวัฒนธรรม และอัตลักษณ์จากสี ดังจะเห็นตัวอย่างได้จากวัฒนธรรมและภูมิปัญญาการทำเครื่องปั้นดินเผาผ่านกรรมวิธีของชาวบ้านด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ที่มีการนำดินจากบริเวณริมฝั่งแม่น้ำมูลในพื้นที่ที่เรียกว่า กุด หรือแม่น้ำดวนมาใช้ในการปั้น ดินชนิดนี้เป็นดินที่มีคุณสมบัติพิเศษในด้านของสีที่เมื่อถูกเผาจะให้สีโดยธรรมชาติเป็นสีแดงหรือน้ำตาลแดง ซึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะเกิดจากธาตุเหล็ก (Iron Oxide) จึงทำให้เครื่องปั้นดินเผาผ่านกรรมวิธีมีสีและเอกลักษณ์แตกต่างจากเครื่องปั้นดินเผาในพื้นที่อื่นๆ ด้วยความพิเศษทางเอกลักษณ์ข้างต้น ผู้วิจัยจึงเลือกนำวัตถุดิบประเภทดินและหินในพื้นที่ลุ่มน้ำมูลภายในจังหวัดนครราชสีมามาเป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การถอดอัตลักษณ์สีโดยวิธีการสกัดวัตถุดิบประเภทดินและหินในพื้นที่ลุ่มน้ำมูล จังหวัดนครราชสีมา สามารถได้มาซึ่งผงสีน้ำตาลธรรมชาติที่มีความหลากหลายของเฉดสี ในกระบวนการแทนค่าสีเพื่อกำหนดแบบชุดสีอัตลักษณ์ ผู้วิจัยได้เลือก 6 เฉดสีที่มีโทนและค่าน้ำหนักแตกต่างกันมาสร้างเป็นชุดสีที่มีชื่อว่า ‘ลุ่มน้ำมูล’ อันประกอบด้วย 1) สีดินดำ (Black Clay) มีค่า RGB อยู่ที่ 50, 32 และ 17 ค่า CMYK อยู่ที่ 55, 69, 80 และ 74 ตามลำดับ 2) สีน้ำตาลไหม้ (Burnt Umber) มีค่า RGB อยู่ที่ 84, 24 และ 15 ค่า CMYK อยู่ที่ 38, 89, 89 และ 60 ตามลำดับ 3) สีดินแดง (Burnt Sienna) มีค่า RGB อยู่ที่ 112, 41 และ 19 ค่า CMYK อยู่ที่ 33, 87, 100 และ 45 ตามลำดับ 4) สีน้ำตาล (Brown) มีค่า RGB อยู่ที่ 103, 50 และ 19 ค่า CMYK อยู่ที่ 36, 78, 100 และ 48 ตามลำดับ 5) สีดินเหลือง (Yellow Clay) มีค่า RGB อยู่ที่ 153, 92 และ 37 ค่า CMYK อยู่ที่ 31, 65, 100 และ 20 ตามลำดับ และ 6) สีดินทราย (Sandy Soil) มีค่า RGB อยู่ที่ 175, 130 และ 82 ค่า CMYK อยู่ที่ 29, 48, 75 และ 7 ตามลำดับ โดยแต่ละเฉดสีในชุดสีนี้ถูกออกแบบมาเพื่อให้ให้นักออกแบบสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานออกแบบและการสร้างสรรค์งานศิลปะที่ตอบโจทย์ของหลักองค์ประกอบศิลป์ (Composition) ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านดุลยภาพ (Balance) จังหวะลีลา (Rhythm) การเน้น (Emphasis) เอกภาพ (Unity) และความกลมกลืน (Harmony) โดยในการใช้งานค่าสี ระบบ RGB จะใช้สำหรับการแสดงผลบนจอภาพ และค่าสีในระบบ CMYK จะใช้สำหรับงานสื่อสิ่งพิมพ์

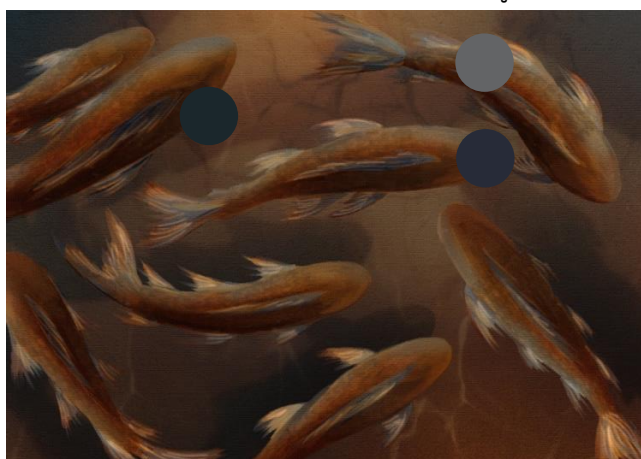
No.	Colors	Colors name	RGB			CMYK			
			R (Red)	G (Green)	B (Blue)	C (Cyan)	M (Magenta)	Y (Yellow)	K (Black)
1		Black Clay	50	32	17	55	69	80	74
2		Burnt Umber	84	24	15	38	89	89	60
3		Burnt Sienna	112	41	19	33	87	100	45
4		Brown	103	50	19	36	78	100	48

5		Yellow Clay	153	92	37	31	65	100	20
6		Sandy Soil	175	130	82	29	48	75	7

ตารางที่ 1 การแทนค่าสีของชุดสี 'ล่ำมุล' ในระบบ RGB และ CMYK สำหรับใช้งานในระบบกราฟฟิก
ที่มา: นางสาวประภัสสร ชอบชื่น 2565

ชุดสี 'ล่ำมุล' เป็นชุดสีน้ำตาลธรรมชาติที่เหมาะสมแก่การนำไปใช้ในการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมประเภทเอกรงค์ หรือ monochromatic art ซึ่งหมายถึงการใช้โทนสีใดโทนสีหนึ่งในการยืนพื้นเพียงสีเดียวและใช้ค่าน้ำหนักอ่อนแก่ในการให้ระยะต่างๆ ส่วนงานวาดดิจิทัล หรือ illustrator design ที่ไม่จำกัดเพียงโทนสีเดียว อาจใช้ชุดสี 'ล่ำมุล' ร่วมกับการใช้โทนสีคู่ตรงข้ามซึ่งในที่นี้คือโทนสีน้ำเงิน ในอัตราส่วนร้อยละ 80:20 จะได้ผลงานที่ตอบโจทย์องค์ประกอบศิลป์ในมิติของความขัดแย้งและความกลมกลืน ดังตัวอย่างภาพ 'ฟุ้งพาล่ำมุล' ที่มีการนำโทนสีน้ำเงินซึ่งเป็นสีคู่ตรงข้ามเข้ามาเป็นแสงเงา ทำให้ภาพเกิดมิติและความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น นอกเหนือจากนี้ยังสามารถนำไปใช้กับการออกแบบงานเรขศิลป์ ไม่ว่าจะเป็นประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ บรรจุภัณฑ์ แอปพลิเคชัน ภาพเคลื่อนไหวหรือประเภทอื่นใดที่ต้องการสื่อสารและมีความเกี่ยวเนื่องกับลำนํ้ามุลและจังหวัดนครราชสีมา

ภาพที่ 12 การใช้สีคู่ตรงข้ามในภาพ 'ฟุ้งพาล่ำมุล'

เทคนิค: Digital Paint ขนาด: 42 x 60 เซนติเมตร

ที่มา: นางสาวประภัสสร ชอบชื่น 2565

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 กระบวนการนำพวงสีมาทดลองผลิตสีน้ำและการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสื่อสาร ทั้งบนกระดาษและรูปแบบดิจิทัล ผลการทดลองใช้งานชุดสีน้ำและสร้างสรรค์ผลงานโดยคุณเทพ โกศลรอด นักออกแบบและผู้ชำนาญในการใช้สีน้ำร่วมกับผู้วิจัยในผลงานภาพ 'ประมณล่ำมุล' และภาพ 'ฟุ้งพาล่ำมุล' มีดังนี้ 1) ด้านเจดสี 'ล่ำมุล' ให้เจดสีที่มีความสวยงาม สามารถสื่อถึงธรรมชาติ และสามารถไล่ค่าน้ำหนักเพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่มีเอกภาพได้แม้เป็นสีโทนน้ำตาลทั้งหมด 2) ด้านคุณภาพสีน้ำ 'ล่ำมุล' มีความใกล้เคียงกับสีน้ำเคมีทั่วไป แตกต่างกันเพียงความฟุ้งกระจายซึ่งชุดสีน้ำ 'ล่ำมุล' นั้นมีความฟุ้งกระจายน้อยกว่าเล็กน้อย อาจมีปัจจัยมาจากมวลน้ำหนักของผงสีที่ได้

จากหิน ร่วมกับอัตราส่วนของส่วนผสมธรรมชาติในกรรมวิธีการทำสีน้ำ สามารถปรับปรุงได้โดยการปรับอัตราส่วนของส่วนผสมแต่ละชนิด ในมิติของการนำเสนอผลงานศิลปะสร้างสรรค์ที่สื่อสารวิถีชีวิต และการพึ่งพาลำน้ำมูลผ่านชุดผลงาน ‘ลำมูล’ ในนิทรรศการ Eight e x eggs ซึ่งมีแบบประเมินความพึงพอใจเป็นแบบสอบถามในรูปแบบ Google Form โดยผลจากแบบประเมินพบว่า ร้อยละ 77 มีความพึงพอใจมากที่สุด และร้อยละ 23 มีความพึงพอใจมากต่อการรับชมผลงาน นอกเหนือจากนี้ยังมีการสอบถามปากเปล่า เป็นคำถามเกี่ยวกับผลการสื่อสารของชุดสื่ออัตลักษณ์ พบว่า ผลงานชุด ‘ลำมูล’ สามารถนำมาซึ่งอารมณ์ ความรู้สึกร่วม การรับรู้ทางสุนทรียศาสตร์ และการตระหนักถึงความสำคัญของอัตลักษณ์ที่ได้จากสัทธิธรรมาชาติจากผู้ที่ได้รับชม

ภาพที่ 13 คุณเทพ โกศลรอด และภาพ ‘ประมณลำมูล’
ที่มา: นางสาวประภัสสร ชอบชื่น 2565

ภาพที่ 14 ผู้ชมผลงาน ‘ลำมูล’ ในนิทรรศการ Eight e x eggs
ที่มา: นางสาวประภัสสร ชอบชื่น 2565

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลทางภูมิศาสตร์ ภูมิวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของจังหวัดนครราชสีมา พบว่า แหล่งธรรมชาติซึ่งไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ป่าไม้ ภูเขา หรือแหล่งน้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ลุ่มน้ำมูล แม่น้ำสายหลักที่หล่อเลี้ยงชีวิตของผู้คนในภาคอีสานนั้นมีบทบาทสำคัญต่อคนในพื้นที่เป็นอย่างมากไม่ว่าจะเป็นในบริบทของการดำเนินชีวิต อัตลักษณ์ ภูมิปัญญา การสร้างอาชีพ หรือวัฒนธรรม และแสดงให้เห็นว่ามนุษย์มีการพึ่งพาธรรมชาติอย่างนับอนันต์ สอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์ ความว่า การดำรงอยู่ของมนุษย์ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 สิ่ง ได้แก่ ตัวมนุษย์เอง สังคมหรือวัฒนธรรม และธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม (พระพรหมคุณาภรณ์, 2550) และศศิณา ภารา ความว่า ทรัพยากรธรรมชาติมีความสำคัญในฐานะที่เป็นปัจจัยการดำรงชีวิตแก่มนุษย์ มีความสำคัญในแง่ต่างๆ ได้แก่ การเป็นปัจจัยสี่ การสร้างบรรยากาศ การให้ความบันเทิง และการสร้างสมดุลให้ระบบนิเวศ ทรัพยากรน้ำมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิต มีความสำคัญต่อการเกษตร อุตสาหกรรม การคมนาคม การประมง และการอุปโภคบริโภค เป็นต้น (ศศิณา ภารา, 2550)

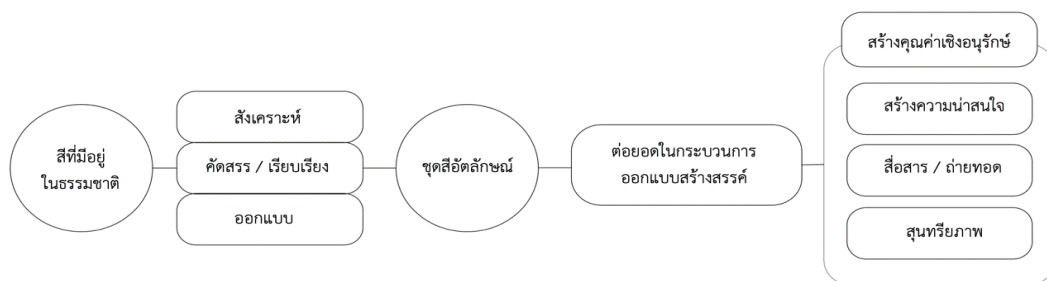
2. การถอดอัตลักษณ์สีโดยวิธีการสกัดวัตถุดิบประเภทดินและหินในพื้นที่ลุ่มน้ำมูล จังหวัดนครราชสีมา พบว่าชุดสีที่ได้สามารถนำมาแทนค่าด้วยระบบ RGB เพื่อใช้งานในระบบกราฟฟิก (เรขาคณิต) และ CMYK เพื่อใช้งานในระบบการพิมพ์ โดยในการประยุกต์ใช้ในงานออกแบบเรขาคณิตสามารถตอบโจทย์หลักการใช้สีประเภทสีหลักเพียงสีเดียว (Monochromatic) ซึ่งหมายถึงการนำโทนสีเพียงสีเดียวมาใช้ในงานออกแบบและสร้างความแตกต่างภายในตัวงานด้วยการใช้เทคนิค transparent และการไล่สีของสี โดยมีจุดประสงค์เพื่อการสร้างอัตลักษณ์และความโดดเด่นให้กับผลงาน ในมิติของการสร้างสรรค์งานศิลปะ สามารถตอบโจทย์ตามหลักปัจจัยขององค์ประกอบศิลป์ ได้แก่ ดุลยภาพ (Balance) ซึ่งหมายถึงน้ำหนักที่เท่ากันขององค์ประกอบภาพ ไม่เอนเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง รวมถึงความประสานกลมกลืนและความเหมาะสมพอดี การเน้นจุดเด่น (Emphasis) ซึ่งในงานศิลปะจะต้องมีจุดใดจุดหนึ่งที่มีความสำคัญกว่าส่วนอื่นๆ รวมถึงความขัดแย้ง (Contrast) และความกลมกลืน (Harmony) ที่สามารถสร้างได้ด้วยการเลือกใช้โทนสีและน้ำหนักสี สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยด้านการผลิตผงสีจากธรรมชาติ LannaChromeTM ของทีมนักวิจัยคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จังหวัดลำปาง ซึ่งมีแนวคิดสำคัญคือการสร้างชุดสี รวบรวม และถ่ายทอดให้กับผู้ประกอบการหรือผู้ที่สนใจในเรื่องของสีธรรมชาติได้นำไปใช้งานทางด้านผลิตภัณฑ์สิ่งทอซึ่งที่สามารถบอกถึงวัฒนธรรมไทยที่เป็นเอกลักษณ์ของล้านนาและส่งผลกระทบต่อสร้างอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ให้มีความโดดเด่นทั้งการออกแบบ คุณภาพ และเรื่องราวของผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำไปใช้งานได้จริง

3. กระบวนการสร้างสรรค์และการนำเสนอผลงานศิลปะสร้างสรรค์ที่สื่อสารวิถีชีวิตและการพึ่งพาลำน้ำมูลผ่านชุดผลงาน ‘ลำมูล’ ด้านการใช้งานชุดสีโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ชุดสี ‘ลำมูล’ ให้เฉดสีที่มีความสวยงาม สามารถสื่อถึงธรรมชาติ และสามารถไล่ค่าน้ำหนักเพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่มีเอกภาพได้ ด้านคุณภาพสีน้ำ ‘ลำมูล’ มีความใกล้เคียงกับสีน้ำเคมีทั่วไป แตกต่างกันเพียงความฟุ้งกระจายซึ่งชุดสีน้ำ ‘ลำมูล’ นั้นมีความฟุ้งกระจายน้อยกว่าเล็กน้อยเนื่องจากมวลน้ำหนักของหินจากธรรมชาติ ด้านการสื่อสารพบว่าผลงานสามารถนำมาซึ่งอารมณ์ ความรู้สึกร่วม การรับรู้ทางสุนทรียศาสตร์ และการตระหนักถึงความสำคัญของอัตลักษณ์ที่เกิดจากสีธรรมชาติ สอดคล้องกับ

(ณรงค์ชัย ปีภูกริษฐ์, 2562) ทฤษฎีการสร้างสรรคศิลป์ ซึ่งเป็นกระบวนการลำดับความคิดและกระทำอย่างต่อเนื่องไปสู่การปรากฏให้เห็น และสำเร็จผลด้วยการแสดงออกทางความรู้สึกนึกคิดของผู้สร้างสรรค์ การสร้างสรรค์ศิลป์นำมาซึ่งคุณวิทยาทางด้านสุนทรียศาสตร์ กล่าวคือ คุณค่าที่สามารถรับรู้ด้วยอารมณ์และความรู้สึก ไม่ว่าจะเป็นความงามหรือความไพเราะของงานศิลป์ซึ่งถูกเนรมิตขึ้นจากองค์ความรู้และสติปัญญาของมนุษย์ผู้เป็นผู้สร้างสรรค์ร่วมกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมโดยผ่านลีลา จังหวะ สี สัน เส้น หรือรูปทรงที่มีความประจักษ์

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ถึงประเด็นสำคัญ การสูญหายของอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่เกิดจากสีธรรมชาติเนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการทำสีเคมี นำไปสู่ความต้องการที่จะสื่อสารและสะท้อนอัตลักษณ์พื้นที่ผ่านชุดสีอัตลักษณ์ซึ่งได้จากกระบวนการถอดอัตลักษณ์ภูมิทัศน์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรม พบว่าเจดสีน้ำตาลหรือสีอื่นใดที่ปรากฏขึ้นและมีอยู่ในธรรมชาติ มองผิวเผินอาจเป็นสิ่งธรรมดา ไม่เป็นที่ต้องสังเกตและถูกมองข้าม ความสำคัญ การหยิบยกมาเรียบเรียง สังเคราะห์ และออกแบบขึ้นเป็นชุดสีอัตลักษณ์ ร่วมกับกระบวนการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานตามองค์ประกอบศิลป์นั้น สามารถนำมาซึ่งความสนใจจากผู้ที่ได้รับชม นำไปสู่การเกิดอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด สุนทรียภาพ และความตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นจากสีธรรมชาติ สู่การอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไป

ภาพที่ 15 องค์ความรู้จากการวิจัย
ที่มา: นางสาวประภัสสร ชอบชื่น 2565

บทสรุป

การเข้ามาแทนที่ของเทคโนโลยีการสังเคราะห์สีเคมี ส่งผลให้เจดสีจากธรรมชาติถูกลดความสำคัญลง วิถีชีวิต วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นจากเจดสีธรรมชาติก็ถูกลดความสำคัญลงด้วยเช่นกัน การศึกษากระบวนการถอดอัตลักษณ์ภูมิทัศน์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในมิติของการแทนค่าสีเพื่อการออกแบบชุดสีอัตลักษณ์ในครั้งนี้จึงมีความสำคัญ ชุดสีอัตลักษณ์ที่ได้จากการศึกษาสามารถต่อยอดในกระบวนการออกแบบเรขศิลป์ด้วยเทคนิควิธีการที่มีความทันสมัยแต่ก็ยังคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ที่มาจากธรรมชาติอย่างแท้จริง โดยผู้วิจัยเชื่อเป็นอย่างยิ่งว่าการศึกษาในครั้งนี้ นอกจากจะ

สร้างคุณค่าทางด้านความคิด ความงาม และประโยชน์ใช้สอยแล้วยังสามารถนำไปสู่ความตระหนักในการอนุรักษ์ไว้ซึ่งอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะด้านการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ชุดสื่ออัตลักษณ์จากการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปต่อยอดในอุตสาหกรรมการออกแบบแขนงต่างๆ ซึ่งถือเป็นการส่งเสริมอัตลักษณ์ และสร้างคุณค่าเชิงอนุรักษ์วิถีชีวิตและภูมิปัญญาให้กับพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา
2. ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย ควรมีการส่งเสริมให้งานออกแบบแขนงต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ บรรจุภัณฑ์ หรือผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ได้มีการใช้สื่อที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างอัตลักษณ์และคุณค่าให้กับท้องถิ่น
3. ข้อเสนอแนะด้านการต่อยอดการวิจัยในอนาคต การนำชุดสื่ออัตลักษณ์ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปพัฒนาเป็นสารสนเทศอย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งอาจออกมาในรูปแบบของหนังสือคู่มือการใช้สื่อที่ประกอบด้วยข้อมูลการแทนค่าสีและตัวอย่างการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานหลายๆแขนง จะสามารถสร้างประโยชน์ให้กับอุตสาหกรรมการออกแบบได้เป็นอย่างมาก อีกทั้งยังเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยเช่นนี้ในพื้นที่อื่นหรือจังหวัดอื่นได้ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ชัย ปิฎกัรชต์. (2562). ทฤษฎีการสร้างสรรคศิลป์. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 6(2), 234-248.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2550). การศึกษาทั่วไปเพื่อสร้างบัณฑิต. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.watnyanaves.net/en/book-content-index/40>
- เกรียงไกร ธารพรศรี. (2562). Lanna Chrome TM เจดสีธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์ของล้านนา. นิตยสารราชชมงคลล้านนา. 11, 34-37
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี.(2565). จังหวัดนครราชสีมา. สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2565 จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดนครราชสีมา>
- สงวน รอดบุญ. (2524). ศิลปะกับมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ 3 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- สารสนเทศท้องถิ่นนครราชสีมา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. (2565). เครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียน-อ่างดินเผา. สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2565 จาก https://nm.sut.ac.th/koratdata/?m=detail&data_id=3239

ศศิณา ภารา. (2550). *ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพมหานคร: ส. เอเซียเพรส.

ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 6. (2554). เกี่ยวกับหน่วยงานศูนย์สนับสนุนและช่วยเหลือเอสเอ็มอี (SSRC) คลังความรู้การเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2565 จาก <https://ipc6.dip.go.th/th>

School of Changemakers. (2565). การสูญหายของอัตลักษณ์ท้องถิ่น. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.schoolofchangemakers.com/knowledge/36055/>

ปัจจัยการบริหารการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของ พนักงานสหกรณ์โคนม Factors Learning Administration Affecting the Quality of life of Dairy Cooperative Employees

¹ปิยวัฒน์ ชัดเจนกิจ Piyawat Chatjenkit

²ดวงใจ ชนะสิทธิ์ Duangjai Chanasit

³อรพรรณ ตูจินดา Oraphan Toujinda

⁴จิตติรัตน์ แสงเลิศอูทัย Jittirat Saengloetuthai

คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Faculty of Education, Nakhon Pathom Rajabhat University

¹Corresponding Author, Email: chudjenkit_kon@hotmail.com

Received January 3, 2023; Revised March 20, 2023; Accepted: March 23, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) องค์ประกอบการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของพนักงาน 2) องค์ประกอบการส่งเสริมการพัฒนาตนเองของพนักงาน 3) องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตของพนักงาน และ 4) ปัจจัยการบริหารการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม โดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและการวิเคราะห์เส้นทาง

ผลการวิจัย พบว่า

1. องค์ประกอบการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม มีองค์ประกอบเรียงตามค่าน้ำหนัก ได้แก่ 1) ด้านการบูรณาการทางสังคม 2) ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคง 3) ด้านสภาพการทำงานที่ปลอดภัยและไม่ทำลายสุขภาพ 4) ด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว และ 5) ด้านค่าตอบแทน

2. องค์ประกอบการส่งเสริมการพัฒนาตนเองของพนักงานสหกรณ์โคนม มีองค์ประกอบเรียงตามค่าน้ำหนัก ได้แก่ 1) ด้านการมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหา 2) ด้านความเชื่อมั่นในธรรมชาติของมนุษย์ 3) ด้านการยอมรับและเห็นคุณค่าตนเอง และ 4) ด้านการรับรู้ การบริหารการเรียนรู้ และการมุ่งมั่นพัฒนาตนเอง

3. องค์ประกอบคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม มีองค์ประกอบเรียงตามค่าน้ำหนัก ได้แก่ 1) ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ 2) สิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย 3) เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาความรู้ความสามารถ 4) ลักษณะงานที่ส่งเสริมความเจริญเติบโตและความมั่นคง

5) ลักษณะงานที่ส่งเสริมด้านบูรณาการทางสังคมของผู้ปฏิบัติงาน 6) ลักษณะงานที่ตั้งอยู่บนฐานของกระบวนการยุติธรรม 7) ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน และ 8) ลักษณะงานที่สัมพันธ์กับสังคม

4. ปัจจัยการบริหารการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์ ประกอบด้วย การส่งเสริมคุณภาพชีวิตส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม รองลงมา คือ การส่งเสริมการพัฒนาตนเองส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม

คำสำคัญ: การบริหารการเรียนรู้; คุณภาพชีวิต; พนักงานสหกรณ์โคนม

Abstract

The purpose of this paper is to 1) examine the factors for improving the quality of life of dairy cooperative workers; 2) examine the factors that promote the self-development of dairy cooperative workers; 3) examine the quality of life of dairy cooperative workers; and 4) examine the factors that affect the quality of life of dairy cooperative workers. Statistics collected from 500 questionnaires are frequency values, percentages, arithmetic mean, standard deviation. The reference statistics used were positive element analysis and path analysis.

The results show:

1. Elements to improve the quality of life of employees in dairy cooperatives. The weights include 1) social inclusion, 2) progress and safety, 3) safe and non-destructive working conditions, 4) work-life balance and 5) compensation. Its correlation is between 0.591 and 0.798, which is statistically significant at the 0.05 level.

2. Elements to Encourage Dairy Cooperative Worker Self-Development There are elements, in order of weight: 1) commitment to problem solving, 2) trust in nature, 3) acceptance and self-esteem, and 4) awareness, learning management, and commitment to development. It has a statistically significant correlation between 0.414-0.711 at the 0.05 level.

3. The quality of life section of Dairy Cooperative Workers aims to promote self-development and quality of life. Consider a KMO score of 0.820, which is above the baseline value of 0.5. Bartlett's Test Statistics found a statistically significant correlation at the 0.05 level, indicating that the data are related. It makes sense to do an aggressive elemental analysis.

4. The coefficient parameter estimation of the influence factors of learning management on the quality of life of cooperative workers is tested, and it is found that the effect of promoting quality of life (PMQL) has a direct impact on the quality of life of dairy cooperative workers, followed by It is the promotion of self-

development (SDVL), which has a direct positive impact on the quality of life (QLEP) of dairy cooperative workers.

Keywords: learning administration; quality of life; dairy cooperative employee

บทนำ

ในยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน ทุกประเทศในโลกต่างมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จากสภาพการแข่งขันกันอย่างรุนแรง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต และความอยู่รอดในท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ ประกอบไปด้วยการมีทรัพยากรที่หลากหลายที่มีคุณค่าสมบูรณ์ ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ รวมทั้งมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพจึงทำให้การพัฒนาประเทศบรรลุเป้าหมายสูงสุด ทั้งนี้ทรัพยากรที่มีคุณค่ายิ่ง คือ ทรัพยากรบุคคล เนื่องจากความสามารถและศักยภาพในการพัฒนาประเทศขึ้นอยู่กับองค์ความรู้ของคนในชาติ (ประคอง รัชมีแก้ว, 2551) จากองค์กรที่มีผู้นำหรือผู้บริหารเป็นผู้สั่งการ (dominate) การบริหารงานทุกอย่างถูกกำหนดโดยผู้นำและพนักงานต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด มาเป็นองค์กรที่มีการบริหารแบบการมีส่วนร่วม เปลี่ยนจากสายการบังคับบัญชาแนวดิ่งไปเป็นแนบราบ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างราบรื่นรวดเร็ว ผู้ปฏิบัติงานมีความสุขในการทำงาน เพราะเป็นผู้กำหนดวิธีการทำงานด้วยตัวเอง การจัดการองค์กรในแนบราบและพนักงานมีส่วนร่วมจะเกิดการส่งเสริมและสนับสนุนซึ่งกันและกัน เกิดการร่วมมือพึ่งพาอาศัยกันและกัน มีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานเกิดการถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสารองค์ความรู้ และเกิดความคิดสร้างสรรค์จนกลายเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (learning organization) ทำให้ผลผลิต รายได้ขององค์กร (productivity) เพิ่มขึ้นเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ (organization effectiveness) สามารถยืนหยัดแข่งขันกับองค์กรต่างๆ ทั้งในระดับชาติและนานาชาติได้อย่างมั่นคง องค์กรต่างๆ ตระหนักว่าสิ่งสำคัญที่สุดไม่ใช่ระบบฐานข้อมูลแต่เป็น “ทรัพยากรบุคคล” ที่เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาองค์กรสู่การแข่งขันทำให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

องค์กรมีความพยายามที่จะขับเคลื่อนให้เกิดแนวคิดเรื่องการดำรงรักษาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ คุณค่า โดยคำนึงการเสริมสร้างขีดความสามารถของบุคลากร รวมถึงพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานให้เหมาะสม เช่น การเพิ่มค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม สภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ มีความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ได้รับโอกาสในการพัฒนาสมรรถภาพของตนเอง รวมทั้งมีการบูรณาการทางสังคมหรือทำงานร่วมกันและประชาธิปไตยในองค์กรเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่น ส่งผลประโยชน์ต่อสังคมเป็นการเพิ่มความพึงพอใจในงานและมีอิทธิพลต่อความมุ่งมั่นต่อองค์กร ความมุ่งมั่นต่อองค์กรมีความสำคัญต่อการอยู่รอดและเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพขององค์กร (สิริพร มูลเมือง, 2564)

การมีคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะคุณภาพชีวิตการทำงานในลักษณะของความพึงพอใจในการทำงานนั้นจะส่งผลต่อการปฏิบัติงาน และยังเป็นสิ่งจูงใจให้เกิดความต้องการทำงาน เพราะจะเป็นตัวนำไปสู่ประสิทธิภาพและเกิดการเพิ่มผลผลิตขององค์กร หรือการบรรลุเป้าหมายของทั้งบุคคลในฐานะสมาชิกขององค์กรและตัวองค์กรเอง ซึ่งจะตรงกับความต้องการในการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในประเทศไทย ซึ่งเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2561) มีแผนบรรลุป้าหมายการพัฒนาระยะยาวตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี คือ ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาพให้คนไทย ปลุกฝังให้เป็นคนทั่วถึง มีวินัยในตนเอง มีความอยากรู้อยากเห็น มีความรู้ความสามารถ และมีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี สำนึกรับผิดชอบต่อสังคม มีจรรยาบรรณในการปลุกฝังคนทุกวัยและเตรียมเข้าสู่สังคมสูงอายอย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้ คุณภาพชีวิตการทำงานยังเกี่ยวข้องกับเพื่อนร่วมงานอีกด้วย การให้ความช่วยเหลือให้คำปรึกษาซึ่งกันและกัน ความสนิทสนมกันระหว่างเพื่อนร่วมงาน และความสามัคคีกันในการทำงานของบุคลากรในลักษณะทำงานเป็นทีมจะทำให้งานประสบความสำเร็จได้ และการปกครองของผู้บังคับบัญชายังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน ทั้งด้านความก้าวหน้า ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถ และด้านสิทธิส่วนบุคคล (พุทธรักษา พรหมดี, 2564)

จากการสำรวจข้อมูลของสหกรณ์โคนม 10 แห่ง พบว่า สหกรณ์โคนมมีปัญหาที่สำคัญ คือ ภายใต้อำนาจโครงสร้างองค์กรตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันจะมีความชัดเจน ซึ่งเคยช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี แต่ปัจจุบันวัฒนธรรมองค์การการช่วยเหลือเจือจกันน้อยลงหรือวัฒนธรรมบางอย่างได้จางหายไป แล้ว ซึ่งปัญหาเหล่านี้ก่อให้เกิดความยุ่งยากในการบริหารจัดการพนักงานโดยภาพรวมทั้งองค์การให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน หรือเกิดความเรียบร้อยและมีความสุขในการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวันได้ด้วย เหตุนี้จึงทำให้พนักงานทำงานในลักษณะต่างคนต่างทำในงานของตน ขาดการจัดการความรู้ภายในองค์กร ซึ่งในรูปแบบการดำเนินงานแบบสหกรณ์จะประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืนในกระแสการเปลี่ยนแปลงปัจจุบันที่ไม่เพียงแต่ขึ้นอยู่กับการบริหารงานของผู้บริหารในสหกรณ์เพียงเท่านั้น แต่ปัจจัยที่จะนำพาองค์การไปสู่ความสำเร็จ อีกประการหนึ่งคือ ส่งเสริมบุคลากรของสหกรณ์โคนมให้มีการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้บุคลากรในสหกรณ์โคนมเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และส่งผลให้การปฏิบัติงานของพนักงานมีประสิทธิภาพมาก จนนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร

จากความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาถึงความสำคัญของการพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลจากการศึกษารูปแบบการจัดการคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม จึงได้มีความสนใจที่จะศึกษาคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม โดยศึกษาถึงปัจจัยการบริหารการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาองค์ประกอบที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม
2. ศึกษาองค์ประกอบที่ส่งเสริมการพัฒนาตนเองของพนักงานสหกรณ์โคนม
3. ศึกษาองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม
4. ศึกษาปัจจัยการบริหารการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม

ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัจจัยคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของการส่งเสริมการพัฒนาตนเองกับการส่งเสริม

คุณภาพชีวิตที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พนักงานประจำ พนักงานรายวันของสหกรณ์โคนม โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จากข้อตกลงเบื้องต้นว่า ขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์หองค์ประกอบควรมีขนาดไม่ต่ำกว่า 20 เท่า ของจำนวนข้อคำถาม 500 ตัวอย่าง ได้จำนวน 500 ชุด สถิติที่ใช้ ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอ้างอิงที่ใช้ คือ การวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันและการวิเคราะห์เส้นทาง ขั้นตอนที่ 2 ยืนยันปัจจัยการบริหารการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม โดยเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และเสนอแนะเชิงนโยบาย โดยประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 12 คน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการการศึกษา

วัตถุประสงค์ที่ 1. ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม มีองค์ประกอบเรียงตามค่าน้ำหนัก ได้แก่ 1) ด้านการบูรณาการทางสังคม 2) ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคง 3) ด้านสภาพการทำงานที่ปลอดภัยและไม่ทำลายสุขภาพ 4) ด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว และ 5) ด้านค่าตอบแทน ตัวชี้วัดที่เป็นองค์ประกอบของตัวแปรแฝง การพัฒนาตนเอง ประกอบด้วย (1) การรับรู้ การบริหารการเรียนรู้ และการมุ่งมั่นพัฒนา (2) การมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหา (3) การยอมรับและเห็นคุณค่าตนเอง และ (4) ความเชื่อมั่นในธรรมชาติ มีความสัมพันธ์กันอยู่ระหว่าง 0.591-0.798 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วัตถุประสงค์ที่ 2. ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการส่งเสริมการพัฒนาตนเองของพนักงานสหกรณ์โคนม มีองค์ประกอบเรียงตามค่าน้ำหนัก ได้แก่ 1) ด้านการมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหา 2) ด้านความเชื่อมั่นในธรรมชาติ 3) ด้านการยอมรับและเห็นคุณค่าตนเอง และ 4) ด้านการรับรู้ การบริหารการเรียนรู้ และการมุ่งมั่นพัฒนา มีความสัมพันธ์กันอยู่ระหว่าง 0.414-0.711 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พิจารณาจากค่า KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) เท่ากับ 0.820 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์มาตรฐาน คือ 0.5

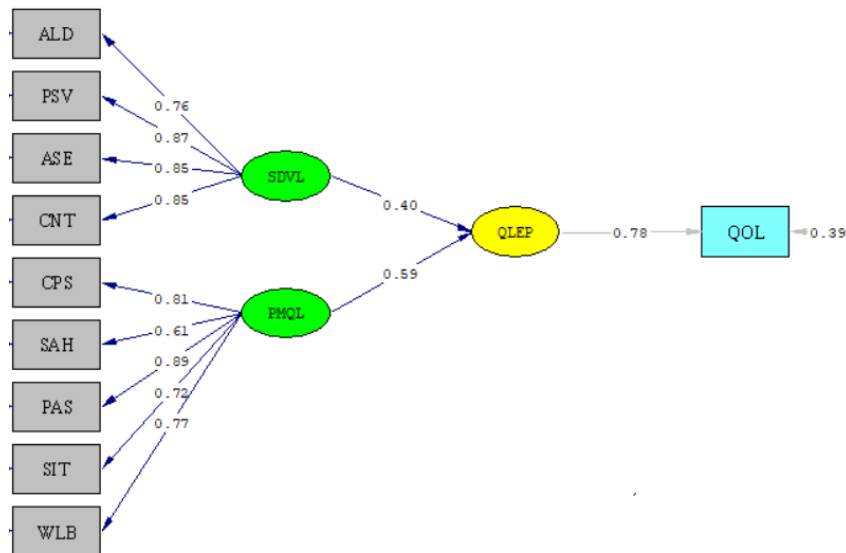
วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม คือ การส่งเสริมการพัฒนาตนเอง และการส่งเสริมคุณภาพชีวิต มีความสัมพันธ์กันอยู่ระหว่าง 0.414-0.711 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พิจารณาจากค่า KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) เท่ากับ 0.820 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์มาตรฐาน คือ 0.5 และการทดสอบด้วยด้วย สถิติทดสอบ Bartlett's test พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Bartlett's Test of Sphericity = 1349.474) แสดงให้เห็นว่าข้อมูลดังกล่าวมีความสัมพันธ์กัน เหมาะสมที่จะทำการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันได้

วัตถุประสงค์ที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการบริหารการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์ เมื่อตรวจสอบค่าประมาณค่าพารามิเตอร์สัมประสิทธิ์พบว่า ผลกระทบของการส่งเสริมคุณภาพชีวิต (PMQL) มีผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม (QLEP) ที่ 0.56 โดยมีสถิติ ระดับความสำคัญทางวิชาการเท่ากับ .01 รองลงมา คือ การส่งเสริมการพัฒนาตนเอง

(SDVL) ซึ่งส่งผลโดยตรงในเชิงบวกต่อคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม (QLEP) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ผลกระทบ 0.40 นัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

จากค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายใน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงและสูงมาก โดยมีคู่ที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก ได้แก่ การส่งเสริมคุณภาพชีวิต (PMQL) ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม (QLEP) มีค่าเท่ากับ 0.59 รองลงมา คือ การส่งเสริมการพัฒนาตนเอง (SDVL) ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม (QLEP) มีค่าเท่ากับ 0.83 และการพัฒนาตนเอง (SDVL) กับที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิต (PMQL) มีค่าเท่ากับ 0.40

นอกจากนั้นยังพบว่า โมเดลสมการโครงสร้างของ คุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม (QLEP) มีค่า R^2 เท่ากับ 0.85 แสดงว่าแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นแบบจำลองตามสมมติฐานสามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม ได้ร้อยละ 85

Chi-Square=22.63, df=17, P-value=0.16184, RMSEA=0.026

ภาพ ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างปรับแก้ที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงเป็นคะแนนมาตรฐาน (standardize solution)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า องค์ประกอบของการส่งเสริมการพัฒนาตนเอง 1) ด้านการเรียนรู้ การบริหารการเรียนรู้ และการมุ่งมั่นพัฒนาเป็นกระบวนการที่ดำเนินการในทางเสริมสร้างเปลี่ยนแปลง และส่งเสริมบุคคลให้ได้เรียนรู้ โดยใช้ความรู้ ประสบการณ์และความเข้าใจของบุคคลฝึกฝนที่จะเรียนรู้ และพยายามกระตุ้นค้นหาความรู้ในเรื่องที่สนใจ จนเกิดความมุ่งมั่นพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ สอดคล้องกับโชติรส ดำรงสานติ และวาสิตา บุญสาธ (2553) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง ความสำคัญและการเสริมสร้างความรักและพลังขับเคลื่อนองค์กรในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนองค์กร (passion) ในฐานะที่เป็นปัจจัยการบริหารการเรียนรู้ที่มีความสำคัญ เป็นพลังที่นำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์กรในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยเริ่มจากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงยุคสมัยทางสังคม-เศรษฐกิจ

โลกที่นำมาสู่ยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น รวมถึงความสำคัญที่องค์กรต้องเสริมสร้างให้พนักงานเกิดความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนองค์กร 2) การมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหาเป็นปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาตนเอง โดยต้องมีคุณสมบัติมีความอดทนกับการรอคอยโอกาสที่จะผ่านพ้นปัญหาไปให้ได้ ไม่กังวลกับสิ่งที่เกิดขึ้น และมีวินัยและพัฒนาตัวเองในการมุ่งมั่น พุ่มเทให้กับวิธีการไปสู่เป้าหมายมากกว่าปัญหาและอุปสรรค สอดคล้องกับการศึกษาของปรียวดี ผลเอนก และธัญญ์ตฤณ บุญนาค (2561) เรื่องศักยภาพของสหกรณ์โคนมวังน้ำเย็นในการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ผลการดำเนินงานของสหกรณ์โคนม ได้แก่ (1) การรับรู้ผลกระทบด้านต้นทุนด้านคุณภาพ (2) ความสามารถในการวางแผนและควบคุมกระบวนการมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อศักยภาพของสหกรณ์โคนมวังน้ำเย็นในการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วด้วย .01 ซึ่งมีโอกาสเกิดขึ้นมากกว่า 3.844 เท่า การยอมรับตนเองและเห็นคุณค่าในตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นหนึ่งในแรงจูงใจพื้นฐานของมนุษย์ ความปรารถนาที่จะมีความภาคภูมิใจในตนเองสูงเป็นแรงจูงใจด้านหนึ่ง ความนับถือตนเองเป็นตัวแปรที่ศึกษาร่วมกับตัวแปรอื่นๆ อีกมากมาย การกีดกันทางสังคมเป็นหนึ่งในตัวแปรที่นักวิจัยมองว่า และความนับถือตนเอง

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชลกร ศิริวรรณ และทิพย์วัลย์ สุรินยา ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ในครอบครัวในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ยอมรับตนเองและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเคหะชุมชนดินแดง กรุงเทพมหานคร พบว่า คุณภาพชีวิตในผู้สูงอายุแตกต่างกันในแต่ละช่วงวัย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 นอกจากนี้ ยังพบการยอมรับตนเองได้ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิต 0.05 แม้ว่าความสัมพันธ์ในครอบครัวจะไม่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต แต่สำหรับการสื่อสาร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 แต่การมีส่วนร่วมของชุมชนไม่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต (ชลกร ศิริวรรณ และทิพย์วัลย์ สุรินยา, 2556)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า องค์ประกอบของการส่งเสริมคุณภาพชีวิต 1) ค่าตอบแทน เป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่องค์กรจ่ายให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ค่าใช้จ่ายนี้อาจจ่ายในรูปตัวเงินหรือมิใช่ตัวเงินก็ได้ เพื่อตอบแทนการปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบ จูงใจให้มีการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมขวัญกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน และเสริมสร้างฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวผู้ปฏิบัติงานให้ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของทศพร ญวงค์ศรี และกฤตกร นวกิจไพฑูรย์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยด้านระบบการบริหารผลการปฏิบัติงานและการบริหารค่าตอบแทนที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน: กรณีศึกษาบริษัทพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์แห่งหนึ่งในประเทศไทย จากการวิจัยผลกระทบของการจัดการผลการปฏิบัติงานและการจัดการผลตอบแทนต่อความพึงพอใจของพนักงาน การจัดการผลการปฏิบัติงานโดยรวมและองค์ประกอบต่างๆ ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของพนักงานเป็นการกำหนดเป้าหมาย และการให้รางวัลในขณะประเมินผลการปฏิบัติงานและการพัฒนาบุคลากร ระบบการจัดการผลการปฏิบัติงานไม่กระทบต่อความพึงพอใจของพนักงาน 2) สภาพการทำงานที่ปลอดภัยและไม่ทำลายสุขภาพ เพื่อให้มั่นใจได้ว่าพนักงานของเราทุกคนมีสุขภาพแข็งแรง มีสุขอนามัยที่ดี และทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยจากอุบัติเหตุ ซึ่งจะก่อให้เกิดสุขภาพไม่ดี โดยสิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพและทางด้านจิตใจ นั่นคือ สภาพการทำงานต้องไม่เสี่ยงเกินไป ต้องช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานรู้สึกสบายใจ และไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพจนบุคลากรขององค์กรสามารถทำงานได้เต็มประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพลกิจ จงวรสถิตย์ (2563) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยของพนักงาน Hotline การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 1, 2 และ 3 (ภาคกลาง) พบว่า (1) ด้านบรรยากาศองค์กร เมื่อมีการบรรจุหรือโยกย้ายสับเปลี่ยนตามสายงานของพนักงาน การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจะทำการกำหนดภาระหน้าที่ และชี้แจงรายละเอียดการทำงาน จากนั้นพนักงานจะได้รับการฝึกอบรมในหลักสูตรที่ตนเกี่ยวข้อง ถึงมาตรฐานและขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ปลอดภัยทุกครั้ง (2) ด้านบรรยากาศความปลอดภัย การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค มีการกำหนดและบรรจุมาตรการความปลอดภัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการเสร็จสิ้นกระบวนการปฏิบัติงาน โดยทุกครั้งที่ปฏิบัติงานพนักงานจะต้องทำการชี้แจงรายละเอียดงานและหน้าที่ของแต่ละบุคคลก่อนเริ่มงาน (3) ด้านการรับรู้ความปลอดภัยของเพื่อนร่วมงาน เนื่องจากอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นกับการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคแต่ละครั้งมีความรุนแรงถึงขั้นพิการหรือเสียชีวิต องค์กรจึงกำหนดมาตรการความปลอดภัยให้กับทุกขั้นตอนการทำงาน และบรรจุให้เป็นหนึ่งในขั้นตอนการทำงานทุกครั้ง (4) ด้านความรู้ด้านความปลอดภัย การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคมีการอบรมในหลักสูตรการทำงานด้วยความปลอดภัยที่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องให้กับพนักงานเข้าใหม่ โยกย้ายงาน หรือปรับเปลี่ยนตำแหน่งทุกครั้ง มีการฝึกทบทวนการปฏิบัติงาน เป็นประจำทุกเดือน และกิจกรรมการสนทนาความปลอดภัย (Safety Talk) ทุกสัปดาห์ ส่งผลให้พนักงานเกิดความชำนาญตระหนักรู้ และเข้าใจถึงอันตรายที่แฝงมากับการทำงาน เมื่อเกิดความรู้ พนักงานจึงสามารถทำการป้องกันอันตรายได้อย่างเหมาะสมทุกครั้งที่ปฏิบัติงาน (5) ด้านพฤติกรรมความปลอดภัย สิ่งที่ต้องควรปฏิบัติต่อพนักงาน อาทิ บรรยากาศองค์กร บรรยากาศความปลอดภัย การรับรู้ความปลอดภัยของเพื่อนร่วมงาน ความรู้ด้านความปลอดภัย นโยบาย และการสนับสนุนการปฏิบัติงานจากผู้บริหาร จะทำให้พนักงานเกิดความตระหนักและแสดงออกถึงพฤติกรรมความปลอดภัยที่พึงประสงค์ เมื่อพบปัญหาด้านความปลอดภัยพนักงานจะทำการรายงานปัญหาเกี่ยวกับความปลอดภัยให้กับผู้ควบคุมงานเพื่อดำเนินการแก้ไขและควบคุมความเสี่ยงก่อนเริ่มปฏิบัติงานเพื่อให้มั่นใจว่าจะไม่เกิดอุบัติเหตุขณะปฏิบัติงาน 3) ความก้าวหน้าและความมั่นคง การปฏิบัติงานที่มีลักษณะที่ส่งเสริมความเจริญเติบโต ความมั่นคงให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน และช่วยเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของตนเองให้ได้รับความรู้และทักษะใหม่ๆ แล้ว ยังช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีโอกาสก้าวหน้า และมีความมั่นคงในอาชีพที่ส่งเสริมความเจริญเติบโตให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน และช่วยเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของตนเองให้ได้รับความรู้และทักษะใหม่ๆ แล้วยังช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีโอกาสก้าวหน้า และมีความมั่นคงในอาชีพ สอดคล้องกับมานิตย์ สิงห์ทองชัย (2557) ได้ศึกษาการบูรณาการทุนทางสังคมกับการบริหารจัดการชุมชน: กรณีศึกษา ตำบลตุลาคู่ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดอุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพของทุนทางสังคม เรื่องการสร้างความร่วมมือกันของชุมชนในกิจกรรมที่มีคุณค่า ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของกิจกรรมกลุ่มชุมชนผ่านกระบวนการสร้างคุณค่าด้วยวิธีการร่วมกันผลิตและการร่วมกันสร้างภายในชุมชน คือ 1) การบริหารจัดการตำบล มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของแกนนำและคนในชุมชน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ 2) การดูแลสุขภาพและอาสาสมัคร มุ่งเน้นการบริการที่ได้มาตรฐานและทั่วถึง โดยมีอาสาสมัครที่มีจิตอาสาในชุมชนร่วมช่วยเหลือในการปฏิบัติงานในด้านการป้องกัน ดูแลรักษาทั้งความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 3) การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก มุ่งเน้นพัฒนาเด็กเล็กให้เติบโตตามศักยภาพ ทั้งทางด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา เรียนรู้ อย่างมีความสุขเหมาะสมกับวัย 4) สวัสดิการชุมชนมุ่งเน้นให้คนในชุมชนช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและ

กัน 5) เกษตรปลอดภัย มุ่งเน้นการลดต้นทุนการผลิตภาคเกษตรกรรม และร่วมดูแลสุขภาพ รักษาสมดุลทางธรรมชาติ และ 6) เศรษฐกิจชุมชน มุ่งเน้นให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างอาชีพเสริมให้กับคนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน 7) ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว เป็นการสร้างสมดุลชีวิตและงานให้กับพนักงานในองค์กร ความสามารถในการบริหารของแต่ละบุคคล อันสามารถรักษาดุลยภาพในการจัดสรรบทบาทหน้าที่และภาระความรับผิดชอบของตนที่ดำรงอยู่ท่ามกลางบทบาทที่หลากหลายในการดำเนินชีวิตระหว่างการทำงานและการใช้ชีวิตส่วนตัวและครอบครัวให้สอดคล้องประสานสัมพันธ์กัน ซึ่งจะช่วยให้บุคคลนั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ในประเด็นของความก้าวหน้าและความมั่นคงนี้จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของสราวลี แสงแสวง (2559) ที่ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานและความสมดุลของชีวิตในการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการเจนเนอเรชั่น X และเจนเนอเรชั่น Y จากผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการทำงานและความสมดุลของชีวิตในการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการเจนเนอเรชั่น X และเจนเนอเรชั่น Y พบว่า ไม่แตกต่างกัน นั้นมาจากสภาพแวดล้อมในองค์กร พนักงานในองค์กรอยู่ร่วมกันฉันท์พี่น้อง ผลตอบแทนที่ได้รับของพนักงานแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับลักษณะงานและความชำนาญงาน รวมไปถึงผลการประเมินของพนักงานที่พนักงานสามารถสอบถามได้จากผู้ประเมินของตนเอง สวัสดิการเหมือนกันจึงทำให้ทั้ง 2 เจนเนอเรชั่นไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อทุกคนมีบรรทัดฐานมีกฎระเบียบที่ต้องรักษาและปฏิบัติร่วมกันนั้นก็เกิดการลดช่องว่างความไม่เท่าเทียมลง พนักงานทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นต่องานและหัวหน้างานได้แบบเปิดเผยและพร้อมที่จะปรับปรุงการทำงานถ้าหากทำงานผิดพลาด และทั้งนี้องค์กรควรที่จะกำหนดข้อบังคับเพิ่มเติมเกี่ยวกับการสอบวัดระดับความรู้ความสามารถในการทำงานของพนักงาน ถ้าพนักงานสอบผ่านเกณฑ์ตามที่บริษัทกำหนดก็จะได้ค่าทักษะเพิ่มเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงานมีขวัญและกำลังใจในการทำงานต่อไป

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การส่งเสริมการพัฒนาดตนเอง (SDVL) ส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม (QLEP) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ค่าสถิติทดสอบ t มีค่าเท่ากับ 6.13) และการส่งเสริมคุณภาพชีวิต (PMQL) ส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม (QLEP) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.59 (ค่าสถิติทดสอบ t มีค่าเท่ากับ 9.23) และสามารถร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม (QLEP) ได้ร้อยละ 85 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของทักษิณา แสนเย็น และคณะ พบว่า การปฏิบัติงานอย่างมีความสุข คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานที่มีผลต่อความสุขในการปฏิบัติงานของพนักงาน (ทักษิณา แสนเย็น และคณะ, 2565) และสอดคล้องกับการศึกษาของปิยนิษฐ์ โชติวนิช และคณะ (2563) พบว่า คุณภาพชีวิตการทำงาน สภาพแวดล้อมในการทำงานและบรรยากาศในการทำงาน งานมีผลกระทบโดยตรงต่อการมีส่วนร่วมขององค์กรในด้านจิตวิทยาการมีส่วนร่วม การควบคุมคุณภาพของงาน ชีวิตที่สมดุลโดยพนักงานในองค์กร ความสมดุลระหว่างชีวิตและงานมีผลกระทบโดยตรงต่อความพึงพอใจในงาน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า ปัจจัยการบริหารการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนมทำให้สหกรณ์โคนมได้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต ถือว่าเป็นการพัฒนาตนเองเพื่อให้ชีวิตความเป็นอยู่ของพนักงานที่ดีขึ้น ปรับปรุงการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องและรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น และเป็นรูปแบบหนึ่งที่ช่วยชี้แนะแนวทางในการทำงาน ให้ก้าว

ไปสู่ความสำเร็จพร้อมกับความสุขความสำเร็จในการทำงาน และยังรวมไปถึงสามารถนำไปใช้เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม เพื่อให้พนักงานนั้นเริ่มปรับเปลี่ยนแปลงตนเอง เพื่อพัฒนารูปแบบการทำงานให้มีความเหมาะสมกับความสามารถและประสบการณ์ที่ดี เพื่อประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ซึ่งจะส่งผลถึงคุณภาพชีวิตที่ดี และส่งผลประโยชน์ต่อสหกรณ์โคนมในภาพรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรกร ทองจันทนาม และภักดี โพธิ์สิงห์ (2562) ที่ได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอยะเกด จังหวัดยะลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการขับเคลื่อนการบริหารจัดการพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอยะเกด จังหวัดยะลา และเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการขับเคลื่อนการบริหารจัดการพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ผลการศึกษากระบวนการขับเคลื่อนการบริหารจัดการพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แสดงกระบวนการขับเคลื่อนการบริหารจัดการพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ถูกขับเคลื่อนผ่านบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ครอบคลุมในหลายด้าน คือ การส่งเสริมให้คนในชุมชนมีงานทำ โดยมีการวางแผนงาน จัดทำโครงการหรือกิจกรรมการส่งเสริมอาชีพ การฝึกอาชีพเพิ่มทักษะด้านต่างๆ ให้แก่ประชาชนเพื่อสร้างรายได้ การจัดกิจกรรมหรือจัดงานตามประเพณีให้ประชาชนมีส่วนร่วม ทั้งกิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา สร้างความสามัคคีและความผูกพันให้แกชุมชน การส่งเสริมการศึกษาแก่คนทุกเพศทุกวัย ตั้งแต่ระดับปฐมวัยเพื่อปูพื้นฐานด้านการศึกษา การพัฒนาสุขอนามัย การสนับสนุนด้านโภชนาการให้แก่เด็กเล็ก ตลอดจนการสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาเด็ก เยาวชน และผู้สูงอายุในชุมชน การส่งเสริมให้ความรู้ด้านสุขอนามัย ทั้งร่างกายจิตใจและสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยแก่ประชาชน มีกิจกรรมโครงการที่ให้บริการและส่งเสริมด้านสุขภาพแก่ประชาชนทุกวัย ดังนั้น กระบวนการขับเคลื่อนการบริหารจัดการพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอยะเกด จังหวัดยะลาจึงถูกขับเคลื่อนผ่านบทบาทด้านต่างๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังต่อไปนี้ (1) การส่งเสริมการมีงานทำ (2) การส่งเสริมความผูกพันทางสังคม (3) การส่งเสริมด้านการศึกษา และ(4) การส่งเสริมพัฒนาชีวิตความเป็นส่วนตัว

บทสรุป

ปัจจัยการบริหารการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์ ประกอบด้วย การส่งเสริมคุณภาพชีวิตส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม โดยมีค่าอิทธิพล 0.59 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 รองลงมา คือ การส่งเสริมการพัฒนาตนเองส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม โดยมีค่าอิทธิพล 0.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายใน พบว่า สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายในมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงและสูงมาก ได้แก่ การส่งเสริมคุณภาพชีวิต กับคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม มีค่าเท่ากับ 0.88 รองลงมา คือ การส่งเสริมการพัฒนาตนเอง กับคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม มีค่าเท่ากับ 0.83 และการส่งเสริมการพัฒนาตนเอง กับ การส่งเสริมคุณภาพชีวิต มีค่าเท่ากับ 0.74 แสดงว่าแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และสามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม

ได้ร้อยละ 85 ผลการประชุมข้อเสนอเชิงนโยบายพบว่า 1) ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายในการพัฒนาคนและการจัดการเรียนรู้ให้กับพนักงานในองค์กร 2) ส่งเสริมการเรียนรู้ของพนักงานในองค์กร และ 3) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การส่งเสริมการพัฒนาตนเอง ในด้านการรับรู้ การบริหารการเรียนรู้ และการมุ่งมั่นพัฒนา เป็นองค์ประกอบที่ส่งผลทางตรงต่อคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ต้องให้แนวทางในการสร้างเสริมเปลี่ยนแปลง และส่งเสริมให้พนักงานของสหกรณ์โคนมเกิดการเรียนรู้ ไม่ว่าจะจากการทำงาน ประสบการณ์ต่างๆ เพื่อที่จะฝึกฝนให้เกิดความเชี่ยวชาญ ชำนาญงาน พร้อมทั้งจะเชื่อมโยงงานไปยังส่วนงานอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การส่งเสริมคุณภาพชีวิตส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม เป็นองค์ประกอบที่ส่งผลทางตรงต่อคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การส่งเสริมพัฒนาตนเองกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตส่งผลทางตรงต่อคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม แต่ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตจะส่งผลทางตรงต่อคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนมมากกว่าการส่งเสริมพัฒนาตนเอง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการพัฒนาเครื่องมือวัดและดัชนีที่มีมาตรฐานสูงทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ ตลอดจนนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาสมรรถนะของพนักงาน และระบบการฝึกอบรมพนักงาน ให้มีทักษะการบริหารการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่พนักงานอันส่งผลในการเพิ่มประสิทธิภาพ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า พบว่า โมเดลสมการโครงสร้างของ คุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม (QLEP) มีค่า R^2 เท่ากับ 0.85 แสดงว่าแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นแบบจำลองตามสมมติฐานสามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนม ได้ร้อยละ 85 ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลงานวิจัยนี้ใช้เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายต่อสหกรณ์โคนมเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของพนักงานสหกรณ์โคนม ได้แก่ การศึกษาข้อมูลเชิงลึกรายบุคคลของพนักงานสหกรณ์โคนมเพื่อทราบถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริง นโยบายการส่งเสริมการพัฒนาตนเอง ที่ต้องมีการวางแผนความพร้อมของสหกรณ์โคนม และพนักงานให้สอดคล้องกัน พร้อมกับสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อใช้ในการพัฒนาความสามารถที่จะส่งผลให้คุณภาพชีวิตของพนักงานสหกรณ์โคนมไปในทางที่ดี

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นการศึกษาด้านความคิดที่อยู่ภายในจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออก จึงทำให้มีทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาภายใต้ทฤษฎีที่แตกต่างกันอาจทำให้ผลการวิจัยเหมือนหรือแตกต่างกันออกไป

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตในการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไป

2.3 กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จำกัดขอบเขต การวิจัยครั้งต่อไปควรกำหนดขอบเขตกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ เพื่อให้เห็นปัญหาและแนวทางที่เหมาะสม

2.4 กรอบแนวคิดและโมเดลในการวิจัยนี้สามารถนำไปสู่การทดสอบกับกลุ่มประชากรในบริบทอื่น ในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก เพื่อนำผลการวิจัยไปอ้างอิงในเชิงเปรียบเทียบและสร้างความกระจ่างชัด ทั้งนี้หัวข้อการวิจัยในอนาคต คือ ปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับสภาพการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การทำงานบ้านผ่านเทคโนโลยี เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ชลกร ศิริวรรณ และทิพย์วัลย์ สุรินยา. (2556). การยอมรับตนเอง สัมพันธภาพในครอบครัว การมีส่วนร่วมในชุมชนกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเคหะชุมชนดินแดง กรุงเทพมหานคร. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 39(2), 80-94.
- โชติรส ดำรงสานติ และวาสิตา บุญสาธ. (2553). ความสำคัญและการเสริมสร้างความรักและพลังขับเคลื่อนองค์กรในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, 54(3), 125-151.
- ทศพร ญวงศ์ศรี และกฤตกร นวกิจไพฑูรย์. (2564). ปัจจัยด้านระบบการบริหารผลการปฏิบัติงานและการบริหารค่าตอบแทนที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน: กรณีศึกษาบริษัทพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์แห่งหนึ่งในประเทศไทย. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 21(3), 151-162.
- ทักษิณา แสนเย็น และคณะ. (2565). ปัจจัยการปฏิบัติงานอย่างมีความสุขที่ส่งผลคุณภาพชีวิตของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 5(1), 395-409.
- ประคอง รัชมีแก้ว. (2551). คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารในสถานศึกษาที่มีคุณภาพ. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร*.
- ปรียาวดี ผลเอนก และธนัฐตฤณ บุนนาค. (2561). ศักยภาพของสหกรณ์โคนมวังน้ำเย็นในการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 29(1), 56-65.
- ปิยภิญญา โชติวณิช และคณะ. (2563). อิทธิพลของคุณภาพชีวิตการทำงาน ความพึงพอใจ ในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กรที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของพนักงานห้องจัดแสดงรถยนต์และศูนย์บริการรถยนต์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารนักบริหาร*, 40(2), 81-94.
- พลกิจ จงวัชรสถิตย์. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยของพนักงานฮอตไลน์ (Hotline) การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 1, 2 และ 3 (ภาคกลาง). *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร*.
- พัชรพร ทองจันทนาม และภักดี โพธิ์สิงห์. (2562). รูปแบบการบริหารจัดการพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร. การประชุมวิชาการระดับชาติ

ด้านการบริหารกิจการสาธารณะยุคดิจิทัล ครั้งที่ 5 “การบริหารกิจการสาธารณะยุคดิจิทัล: กฎหมาย ความเป็นธรรม และการกลับคืนสู่ประชาธิปไตย”. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พุทธรักษา พรหมดี. (2564). คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานสถิติแห่งชาติ (ส่วนกลาง) กรุงเทพมหานคร. *การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตและบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์และบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง*.

มานิตย์ สิงห์ทองชัย. (2557). การบูรณาการทุนทางสังคมกับการบริหารจัดการชุมชน: กรณีศึกษา ตำบลตลุกคู่อำเภอดงหลวง จังหวัดอุทัยธานี. *ในการประชุมวิชาการระดับชาติและระดับนานาชาติ การพัฒนาชนบทที่ยั่งยืน ครั้งที่ 4 ประจำปี 2557*. (11-13 มิถุนายน หน้า 143-150). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สรawali แสงแสง. (2559). คุณภาพชีวิตในการทำงานและความสมดุลของชีวิตในการทำงาน ของพนักงานระดับปฏิบัติการเจนเนอเรชั่น X และเจนเนอเรชั่น Y. *สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสังคมภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*.

สิริพร มูลเมือง. (2564). คุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 3(1), 29-40.

ปัจจัยจูงใจ ปัจจัยค้ำจุน และความสุขในการทำงานที่ส่งผลต่อ
ความผูกพันองค์การของครูโรงเรียนประถมศึกษาตงหวน
เมืองอู่หลิน มณฑลกว่างสี สาธารณรัฐประชาชนจีน

Motivation Factor, Hygiene Factor and Happiness in Work
Affecting Organizational Commitment of Dong Huan Primary
School Teachers, Yuzhou District, Yulin City, Guangxi Province,
People's Republic of China

¹หวงซือเยว่

Huang Shiyue

²นภาพรรณ เนตรประดิษฐ์

Napawan Netpradit

คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Faculty of Management Sciences, Lampang Rajabhat University

¹Corresponding Author, Email: 62854010115@lpru.ac.th

Received February 16, 2023; Revised March 20, 2023; Accepted: March 23, 2023

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยจูงใจ ปัจจัยค้ำจุน ความสุขในการทำงานและความผูกพันองค์การของครูโรงเรียนประถมศึกษาตงหวน เขตอู่โจว เมืองอู่หลิน มณฑลกว่างสี สาธารณรัฐประชาชนจีน และเพื่อศึกษาปัจจัยจูงใจ ปัจจัยค้ำจุน และความสุขในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์การของครูโรงเรียนประถมศึกษาตงหวนศึกษาเมืองอู่หลิน มณฑลกว่างสี สาธารณรัฐประชาชนจีน ประชากรที่ศึกษาคือ ครูโรงเรียนประถมตงหวน จำนวน 221 คน เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การถดถอยพหุคูณด้วยวิธี Enter ผลการวิจัยพบว่า

1) ครูโรงเรียนประถมศึกษาตงหวนให้ความสำคัญทุกปัจจัยในระดับมาก เรียงลำดับได้ดังนี้คือ ปัจจัยค้ำจุน ความผูกพันองค์การ ความสุขในการทำงาน และปัจจัยจูงใจตามลำดับ

2) ความสุขในการทำงานส่งผลต่อความผูกพันองค์การมากที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยค้ำจุน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ส่วนปัจจัยจูงใจไม่มีผลต่อความผูกพันองค์การ

ผลจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการโรงเรียน เพื่อให้ครูมีความผูกพันต่อโรงเรียนและมีความทุ่มเทแรงกายใจในการพัฒนาโรงเรียนและการศึกษาต่อไป

คำสำคัญ: ปักจยจุงใจ; ปักจยค้ำจุน; ความสุขในการทำงาน; ความผูกพันองค์กร

Abstract

This article aimed to study the importance of the motivation factors, the hygiene factors, the happiness in work and the organization commitment of teachers at Donghuan Primary School, Yuzhou District, Yulin City, Guangxi Province, the People's Republic of China. And to study the motivation factors, hygiene factors, happiness in work affecting organization commitment of teachers at Donghuan Primary School, Yuzhou District, Yulin City, Guangxi Province, the People's Republic of China. The educational population was 221 teachers at the school. This study was a survey study. The study tool was a questionnaire. The data collected were analyzed by both descriptive statistics: frequency, percentage, average and standard deviation, and inferential statistic were used multiple regression to analyze with Enter selection.

The study results were found as follows;

1) That teachers attach great importance to all factors, which can be divided into the following categories: hygiene factors, organization commitment, happiness in work and motivation factors.

2) Happiness in work has the greatest impact on organizational commitment, followed by hygiene factors, which is statistically significant. 0.001.

The study results will be helpful to school management. Provide teachers with a commitment to the school and commit to school development and further education.

Keywords: Motivation Factor; Hygiene Factor; Happiness in Work; Organizational Commitment

บทนำ

ปัจจุบันประเทศจีนมีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งนโยบายการพัฒนาประเทศนั้นทางรัฐบาลจีนมีนโยบายในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าขึ้น ไม่ควรเน้นพัฒนาเฉพาะเมืองใหญ่ แต่ควรให้ความสำคัญในการพัฒนาเมืองเล็กๆ และควรลดช่องว่างความเจริญระหว่างเมืองใหญ่และเมืองเล็กด้วย ซึ่งเมืองอวิ๋หลินในมณฑลกวางสีในปัจจุบันนี้เป็นเมืองที่มีความสำคัญในระดับ 4 แต่เพราะเนื่องด้วยการพัฒนาระดับเศรษฐกิจโดยรวมในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ทำให้เมืองอวิ๋หลินจะกลายเป็นเมืองที่มีความสำคัญระดับ 3 ในไม่ช้า

ดังนั้น เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการพัฒนาเมือง จำเป็นจะต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาการศึกษาสำหรับเยาวชนและพัฒนาสถาบันการศึกษา เพราะสังคมและประเทศชาติจะพัฒนาไปในทิศทางใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของบุคคลในชาติที่ได้รับการศึกษา (Sun Zhihong, 2021) และนอกจากนี้ยังสามารถนำผลการศึกษานี้มาประยุกต์ใช้กับการศึกษาของประเทศไทยได้อีกด้วย เนื่องจากอาชีพครูในเมืองไทยเป็นอาชีพที่มีความเครียดจากการทำงานสูง จากความรับผิดชอบที่เพิ่มมากขึ้นและภาระงานที่ต้องทำให้เสร็จภายในเวลาที่กำหนด (ทงนศักดิ์ ยิ่งรัตนสุข และคณะ, 2563) ผลการศึกษานี้จึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มความผูกพันต่อองค์กรของครูได้อีกด้วย

โรงเรียนประถมศึกษาดงหวน เขตอวิโจว เมืองอวิหลิน มณฑลกลวงสี ประเทศจีน ได้ก่อตั้งขึ้นในปี 1995 โรงเรียนดงหวนเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพและความสำคัญ เป็นโรงเรียนประถมศึกษาต้นแบบของเมืองอวิหลิน ในปัจจุบันนี้โรงเรียนดงหวนได้รับการจัดอันดับให้เป็นโรงเรียนแห่งการทดลองแห่งชาติ (Zhou Yanqing, 2022) ทางรัฐบาลจึงต้องการนำโมเดลของการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาดงหวน มาเป็นแบบอย่างในการนำไปใช้กับโรงเรียนอื่นๆ ในเมืองอวิหลิน เพื่อเป็นการเตรียมพร้อมที่จะรองรับการยกระดับของเมืองให้เป็นเมืองที่มีความสำคัญระดับ 3 ต่อไปในอนาคต

ความผูกพันต่อองค์กรคือความรู้สึกที่ดีต่อองค์กร การมีความรัก มีความภาคภูมิใจ มีการเอาใจใส่ต่อองค์กร และการรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และการมีความเชื่อมั่นยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กรเต็มใจ พร้อมทั้งยอมเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อเป้าหมายและต้องการที่จะดำรงไว้ซึ่งการเป็นสมาชิกขององค์กรนั้นตลอดไป ซึ่งปัจจัยสำคัญ 2 ประการที่สัมพันธ์กับความชอบหรือไม่ชอบในงานของแต่ละบุคคลคือปัจจัยจิตใจและปัจจัยค่าจูน (อนุดิษฐ์ ฐานไชยกร, 2562)

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยจิตใจ ปัจจัยค่าจูน และความสุขในการทำงานที่ส่งผลความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนประถมดงหวนเขตอวิโจว เมืองอวิหลิน มณฑลกลวงสี สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำกลยุทธ์การพัฒนาปัจจัยจิตใจ ปัจจัยค่าจูน และความสุขในการทำงาน เพื่อให้ครูมีความผูกพันและทุ่มเทความรู้ ความสามารถเพื่อให้โรงเรียนประถมดงหวนเป็นสถาบันการศึกษาที่จะพัฒนาการศึกษาสำหรับเยาวชนต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยจิตใจ ปัจจัยค่าจูน ความสุขในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนประถมศึกษาดงหวน เขตอวิโจว เมืองอวิหลิน มณฑลกลวงสี สาธารณรัฐประชาชนจีน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยจิตใจ ปัจจัยค่าจูน และความสุขในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนประถมศึกษาดงหวนศึกษาเมืองอวิหลิน มณฑลกลวงสี สาธารณรัฐประชาชนจีน

ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นงานวิจัยปริมาณ พื้นที่ศึกษาคือ โรงเรียนประถมศึกษาตงหวน เขตอวิโจว เมืองอวิห์ลิน มณฑลกวาสี สาธารณรัฐประชาชนจีน ประชากร คือ ครูประจำการโรงเรียนประถมศึกษาตงหวน เขตอวิโจว เมืองอวิห์ลิน มณฑลกวาสี สาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 221 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ข้อมูลระดับความสำคัญของปัจจัยจิตใจ ปัจจัยค่าจุน ความสุขในการทำงาน และความผูกพันองค์กร ลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่าจำนวน 5 ระดับ (Rating Scale) ประยุกต์ตามวิธีของ (Likert, 1970) และส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายเปิด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ วิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างรายการข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ผลการวิเคราะห์พบว่า ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าระหว่าง 0.5-1.00 และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มที่มีลักษณะเหมือนกับกลุ่มตัวอย่างคือ ครูที่โรงเรียนประถมศึกษาตงหวน เขตอวิโจว จำนวน 30 คน ทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อวัดความสอดคล้องภายในด้วยวิธีการวัดค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.974 แต่ละด้านมีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาสูงกว่า 0.70 ทุกด้านตามเงื่อนไข (Cronbach, 1974) แสดงว่ามีความเชื่อมั่นสูง และพิจารณาอำนาจจำแนกรายข้อ (Discriminant Power) มีค่าเท่ากับ 0.364-0.943

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสร้างแบบสอบถามผ่านแบบสำรวจทางแอปพลิเคชันดาวของ สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยใช้เวลาในการเก็บข้อมูลในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2565 เป็นเวลา 1 เดือน ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับมา จำนวน 221 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 เพื่อนำข้อมูลไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ส่วนที่ 1 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพรรณนาได้แก่ ค่าความถี่และค่าร้อยละ ส่วนที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของปัจจัยจิตใจ ปัจจัยค่าจุน ความสุขในการทำงาน และความผูกพันองค์กร โดยใช้สถิติพรรณนาได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนที่ 3 เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยจิตใจ ปัจจัยค่าจุนและความสุขในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กร โดยใช้สถิติอนุมานได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ Enter เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระคือปัจจัยจิตใจ ปัจจัยค่าจุน และความสุขในการทำงานกับตัวแปรตาม คือ ความผูกพันต่อองค์กร

ผลการการศึกษา

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจากประชากรทั้งหมด 221 คน ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 208 คน (ร้อยละ 94.1) มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 74 คน (ร้อยละ 33.5) สถานภาพสมรส จำนวน 167 คน (ร้อยละ 75.6) การศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 187 คน (ร้อยละ 84.6) มีเงินเดือนระหว่าง 3,001 – 4,000 หยวน จำนวน 103 คน (ร้อยละ 44.6)

วัตถุประสงค์ที่ 1 การวิเคราะห์ระดับความสำคัญของปัจจัยจิตใจ ปัจจัยคำจูน ความสุขในการทำงาน และความผูกพันองค์การพบว่า ครูให้ความสำคัญทุกปัจจัยในระดับมาก เรียงลำดับได้ดังนี้คือ ปัจจัยคำจูน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.652 ความผูกพันองค์การ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.742 ความสุขในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.657 และปัจจัยจิตใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.682 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธี Enter

[illegible]

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ด้านปัจจัยเชิงปัจจัยจำแนก ความสุขในการทำงาน โดยมีความผูกพันองค์การเป็นตัวแปรตาม มีค่า Variance Inflation Factor (VIF) เท่ากับ 4.327 3.850 และ 3.160 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระ แต่ละตัวไม่มีความสัมพันธ์กัน (Hair et al, 2014)

ผลการทดสอบการถดถอยพหุคูณโดยวิธี Enter พบว่า ความสุขในการทำงานส่งผลต่อความผูกพันองค์กรมากที่สุด มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย 0.495 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน 0.065 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน 0.438 รองลงมาคือปัจจัยค่าจ้างส่งผลต่อความผูกพันองค์กร มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย 0.467 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน 0.072 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน 0.411 ส่วนปัจจัยงูใจมีผลต่อความผูกพันองค์กร มีค่าสัมประสิทธิ์ การถดถอย 0.097 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน 0.073 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน 0.089 สามารถทำนายความผูกพันองค์กรของครูโรงเรียนประถมศึกษาตงหวนเมืองอวิ๋หลิน มณฑลกลวงสี สาธารณรัฐประชาชนจีน ได้ร้อยละ 77.4

ผลการทดสอบสมมุติฐาน

สมมุติฐานที่ 1 ปัจจัยจูงใจส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียนประถมศึกษาตงหวนมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานเท่ากับ 0.089 และ ค่า t เท่ากับ 1.324 ไม่สนับสนุนสมมุติฐาน

สมมุติฐานที่ 2 ปัจจัยค้ำจุนส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียนประถมศึกษาตงหวนมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานเท่ากับ 0.411 และ ค่า t เท่ากับ 6.481 ซึ่งสนับสนุนสมมุติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมุติฐานที่ 3 ความสุขในการทำงานส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียนประถมศึกษาตงหวนมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานเท่ากับ 0.438 และ ค่า t เท่ากับ 7.634 ซึ่งสนับสนุนสมมุติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการศึกษา

ผลจากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยจูงใจ ปัจจัยค้ำจุน ความสุขในการทำงานและความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียนประถมตงหวน เขตอู่โจว เมืองอู่หลิน มณฑลกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน ผลการศึกษาพบว่า ครูโรงเรียนประถมศึกษาเมืองอู่หลิน ให้ความสำคัญปัจจัยค้ำจุนอยู่ในระดับมาก เนื่องจากความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน โรงเรียนมีสิ่งแวดล้อมที่มีสุขอนามัยที่ดี โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่สะอาด สวยงาม สอดคล้องกับแนวคิดของ Herzberg et al. (1959) ที่ได้กล่าวว่าปัจจัยค้ำจุนไม่ใช่สิ่งจูงใจให้คนทำงาน แต่เป็นปัจจัยที่มีส่วนสร้างความพอใจแก่บุคคลที่ทำงาน หรือการป้องกันมิให้เกิดความไม่พึงพอใจในงาน ซึ่งปัจจัยค้ำจุนจะมีส่วนทำให้การทำงานสุขสบายมากขึ้น ถือได้ว่าเป็นเพียงมาตรการหนึ่งในการสนองความต้องการของคน และสอดคล้องกับงานวิจัยของอุไรวรรณ ผันโพธิ์ และคณะ ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษีกรมสรรพากรเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยค้ำจุนของนักตรวจสอบภาษีกรมสรรพากร เขตกรุงเทพมหานครมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญ (อุไรวรรณ ผันโพธิ์ และคณะ, 2565) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของทัง นิ (Tang Ni) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทฤษฎี 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดแรงจูงใจในข้าราชการพลเรือนสามัญ เมือง H มณฑล H โดยผลการวิจัยพบว่าปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนมีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของข้าราชการพลเรือนสามัญ เมือง H มณฑล H (Tang Ni, 2021)

ปัจจัยความผูกพันต่อองค์การมีความสำคัญในระดับมาก เนื่องจากการมีความรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ทำให้โรงเรียนมีความเจริญก้าวหน้า มีความรู้สึกที่โรงเรียนเปรียบเสมือนบ้านและเพื่อนครูเปรียบเสมือนญาติ มีความยินดีและพร้อมทุ่มเทกำลังกายใจเพื่อให้นโยบายและเป้าหมายของโรงเรียนบรรลุผล สอดคล้องกับแนวคิดของ Steer, M. R. ที่กล่าวว่า ความผูกพันต่อองค์การเป็นพฤติกรรมที่สมาชิกในองค์การมีค่านิยมที่กลมกลืนกับสมาชิกคนอื่นๆ มีการแสดงตนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การ และเต็มใจที่จะอุทิศตนเพื่อเข้าร่วมในกิจกรรมขององค์การ (Steer, M. R., 1991) และสอดคล้องกับงานวิจัยของฉินชานันท์ ศรีกุลสถิตย์ (2562) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์ ผลการวิจัยพบว่า ความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และครูมีพยายามอย่างมากเพื่อองค์การและความเป็นสมาชิกขององค์การ และสอดคล้องกับงานวิจัยของหลี่ ซวีตง (Li Xudong, 2020) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพึง

พอใจในการทำงานของพนักงาน บริษัท D และความผูกพันขององค์กร ผลการวิจัยพบว่าสรุปความพึงพอใจในงานของพนักงานและความผูกพันองค์กรมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก ถ้าพนักงานมีความพึงพอใจในงานสูง ก็มีความผูกพันองค์กรสูงขึ้นด้วย

ปัจจัยความสุขในการทำงานมีความสำคัญในระดับมาก เนื่องจากการรับรู้ได้ถึงความต้องการและคุณประโยชน์ของหน้าที่ที่ปฏิบัติ การมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือนักเรียน มีรู้สึกรักและศรัทธาในวิชาชีพครู สอดคล้องกับแนวคิดของ Diener (2000) ที่กล่าวว่า ความสุขในการทำงานเกิดขึ้นได้จากปัจจัยหลายอย่างที่แตกต่างกัน เช่น อายุ รายได้ สภาพแวดล้อม ที่ส่งผลต่อความต้องการของบุคคลให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตนำมาซึ่งความสุขและพึงพอใจในด้านต่างๆ คือ มีความพึงพอใจในชีวิต มีความพึงพอใจในงาน การมีอารมณ์ทางบวก และการไม่มีอารมณ์ทางลบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของวสุลธิตา ไทยสุริโย (2562) ที่ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตในการทำงาน ความสุขในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม ผลการวิจัยพบว่า ความสุขในการทำงานโดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความผูกพันต่อและมีความสุขในการการทำงานจะเป็นเหตุให้ประสิทธิภาพการทำงานสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับงานวิจัยของเกาเสียง (Gao Xiang, 2022) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิจัยสถานะความสุขในอาชีพครูโรงเรียนประถมศึกษาในชนบทและกลยุทธ์การยกระดับ ซึ่งผลการวิจัยพบว่าความสุขในการทำงานของพนักงานเป็นสิ่งจำเป็นต่อองค์กร และครุคาดหวังให้มีการเพิ่มเงินเดือนครู การปรับปรุงบุคลากรครูในโรงเรียนชนบท การปรับปรุงกลไกการเลื่อนตำแหน่งงาน เพื่อเป็นการเพิ่มความสุขในการทำงานของครู

ปัจจัยจิตใจมีความสำคัญในระดับมาก เนื่องจากความพอใจกับผลงานที่ทำสำเร็จ รู้สึกท้าทายกับความสามารถในงานที่ทำ มีโอกาสในการเจริญก้าวหน้าในงาน สอดคล้องกับแนวคิดของสุพานิ สฤกษ์วานิช (2552) ที่กล่าวว่า แรงจูงใจในการทำงานจะทำให้เกิดการกระทำ ทำให้พนักงานมีความต้องการที่จะทำงานอย่างตั้งอกตั้งใจ เพื่อให้งานประสบความสำเร็จ และสอดคล้องกับงานวิจัยของวรพงศ์ แสงผัด และเพ็ญศรี ฉิรินัง (2565) ที่ศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจที่เปลี่ยนผู้ปฏิบัติงานเป็นสมาชิกในองค์กร ผลการวิจัยพบว่าแรงจูงใจเป็นแรงกระตุ้นที่ทำให้เกิดการตอบสนองซึ่งกันและกันระหว่างองค์กรและสมาชิกในองค์กรขณะเดียวกันภายใต้แรงจูงใจยังมีองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้ความเป็นสมาชิกขององค์กรยั่งยืนยาวนาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของอู๋ หลินต้า (Wu Lin, 2021) ได้ทำการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของปัจจัยจิตใจต่อความพึงพอใจในการทำงานและความต้องการลาออกของกุมารแพทย์ในมณฑลชิงไห่ โดยผลการวิจัยพบว่าถ้าพนักงานมีความพึงพอใจกับปัจจัยจิตใจสูงแล้วอัตราการลาออกจะอยู่ในระดับต่ำ

ผลจากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาปัจจัยจิตใจ ปัจจัยค่าจ้าง และความสุขในการทำงานส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของครูโรงเรียนประถมตงหวนศึกษาเมืองอวิ๋หลิน มณฑลกว่างสี สาธารณรัฐประชาชนจีน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยค่าจ้างส่งผลต่อความผูกพันองค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของสุธิมา เกิดสุข (2564) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยจิตใจ ปัจจัยค่าจ้างและคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยค่าจ้างมีผลทางบวกต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน เนื่องจากปัจจัยค่าจ้างถึงแม้ว่าจะไม่ได้ก่อให้เกิดแรงกระตุ้นใน

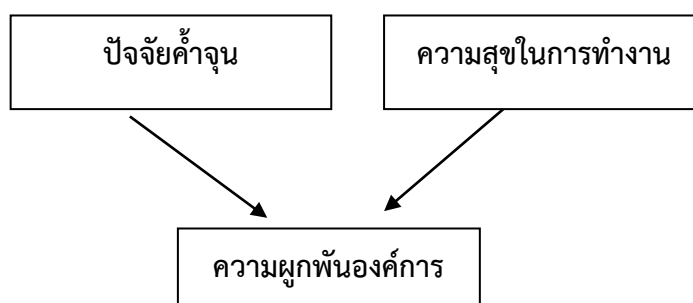

การทำงาน แต่เป็นปัจจัยที่ป้องกันไม่ให้เกิดการเบียดเบียนไม่รักงาน ไม่รักองค์กรขึ้น ดังนั้นเมื่อไม่มี ความเบียดเบียน ไม่รักงานไม่รักองค์กร ก็จะเป็นเหตุให้ความผูกพันต่อองค์กรที่เพิ่มขึ้นได้

ความสุขในการทำงานส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณภา ศรีมุกดา และลัดดาวรรณ ณ ระนอง (2564) ได้ศึกษา เกี่ยวกับอิทธิพลของคุณภาพชีวิตในการทำงานและมีความสุขในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากรองค์กรบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า ความสุขในการทำงาน และความผูกพัน ต่อองค์กรอยู่ในระดับมากและยังพบอีกว่าความสุขในการทำงานส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร เนื่องจากเมื่อพนักงานมีความสุขในการทำงานก็จะทำงานอย่างมีความสุขมีเป้าหมายและเป็นเหตุให้ เกิดการรักองค์กรที่เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวันชพร เล่าฮะ และชินโสณ วิสิฐนิธิกิจา ที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความสุขในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กร ของบุคลากร มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมปัจจัยความสุขในการทำงานมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญมีระดับความสัมพันธ์สูง ทิศทางเดียวกัน (วันชพร เล่าฮะ และชินโสณวิสิฐนิธิกิจา, 2562)

ส่วนปัจจัยจิตใจไม่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนประถมศึกษาตงหวน เมืองอวี๋หลิน มณฑลกวางสี สาธารณรัฐประชาชนจีน มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน 0.089 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่สนับสนุนตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับการศึกษา ของถนอมพงศ์ จิตติธรรณ (2565) ที่ได้ศึกษาแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของผู้แทน ยาในบริษัทยาข้ามชาติ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยค้ำจุนมีอิทธิพลเชิงบวกกับความผูกพันต่อองค์กร แต่ในขณะที่ปัจจัยจิตใจไม่มีอิทธิพลเชิงบวกกับความผูกพันต่อองค์กรของผู้แทนยาในบริษัทยาข้าม ชาติ และสอดคล้องกับการศึกษาของเด่น บุญมาวงศ์และพนาวัน ถนนวนแก้ว ได้ทำการศึกษาวัยฒรรวม และแรงจูงใจที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อองค์กร กรณีศึกษา:วิทยาลัยทองสุข จากผลการศึกษา พบว่าแรงจูงใจด้านความต้องการความสำเร็จไม่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อองค์กร (เด่น บุญมาวงศ์ และพนาวัน ถนนวนแก้ว, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษา

จากภาพที่ 1 จากการศึกษปัจจัยจิตใจ ปัจจัยค้ำจุน และความสุขในการทำงานที่ส่งผลต่อ ความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนประถมศึกษาตงหวน เมืองอวี๋หลิน มณฑลกวางสี สาธารณรัฐ

ประชาชนจีน จะเสนอรูปแบบการสร้างความรู้สึกร่วมกันขององค์กร โดยในการบริหารจัดการโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตงหวน ต้องเสริมสร้างปัจจัยด้านต่างๆ ในโรงเรียนด้วยการ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในระหว่างผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชา สร้างสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้สวยงาม ถูกสุขลักษณะ ตลอดจนทำให้ครูรู้สึกว่ามีอำนาจและสร้างความสุขในการทำงานให้ครู ด้วยการทำให้ครูรับรู้ถึงความดีงามและคุณประโยชน์ของการปฏิบัติหน้าที่ครู ทั้งประโยชน์ต่อตนเองและสังคม การที่ได้ช่วยเหลือนักเรียน ทำให้ครูรักและศรัทธาในอาชีพครู ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้จะทำให้ครูมีความผูกพันกับโรงเรียน

บทสรุป

การศึกษาเรื่องปัจจัยจิตใจ ปัจจัยด้านงาน ความสุขในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันขององค์กรของครูโรงเรียนประถมศึกษาเมืองอู่หนิง มณฑลกลวงสี สาธารณรัฐประชาชนจีน ผลการศึกษาพบว่า ระดับความสำคัญของปัจจัยจิตใจ ปัจจัยด้านงาน และความสุขในการทำงาน อยู่ในระดับมากทุกปัจจัย ขณะที่ปัจจัยด้านงานและมีความสุขในการทำงานเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ส่วนปัจจัยจิตใจไม่มีผลต่อความผูกพันขององค์กร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ได้จากการศึกษา

1. จากผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ภาพรวมของความพอใจในปัจจัยจิตใจ ปัจจัยด้านงาน ความสุขในการทำงานและความผูกพันของครูอยู่ในระดับสูง แต่ในบางประเด็นยังอยู่ในระดับปานกลางดัง เช่น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในงานที่ทำ สวัสดิการที่เหมาะสม เงินเดือนที่เหมาะสม ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ โดยการให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในงานที่ทำมากขึ้นและ ผู้บริหารควรเพิ่มสวัสดิการและเพิ่มค่าแรง หรือค่าตอบแทนพิเศษด้านต่างๆ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูยิ่งขึ้น

2. จากผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ระดับปัจจัยด้านงานและมีความสุขในการทำงาน ส่งผลต่อความผูกพันของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นในการบริหารจัดการครูเพื่อให้ครูมีความรู้สึกร่วมกันกับองค์กรมากขึ้น ตลอดจนมีความทุ่มเทความรู้ ความสามารถในการทำงานให้กับโรงเรียน รวมทั้งทำงานที่โรงเรียนแห่งนี้จนกว่าจะเกษียณอายุ ผู้บริหารจึงควรเน้นในด้านปัจจัยด้านงาน ในต่างๆ ได้แก่ ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรต่างๆ ภายในโรงเรียน การสร้างสิ่งแวดล้อมสวยงาม ถูกสุขลักษณะ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้จะทำให้ครูมีความผูกพันกับโรงเรียน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยจิตใจไม่ส่งผลต่อความผูกพันของครู ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยจิตใจในเชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีรายละเอียดเพิ่มขึ้นที่จะนำไปสร้างกลยุทธ์ความผูกพันของครู

2. ในการศึกษาครั้งต่อไปควรทำศึกษาปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร

เป็นต้น เพื่อให้ทราบว่ามีปัจจัยอื่นใดบ้างที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กร

เอกสารอ้างอิง

- เด่น บุญมาวงศ์ และพนาวัน ถนนแก้ว. (2565). วัฒนธรรมและแรงจูงใจที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อองค์กรกรณีศึกษา:วิทยาลัยทองสุข. *วารสารสหวิทยาการพัฒนา*, 1(1), 258-263.
- ณิชนันท์ ศรีกุลสถิตย์. (2562). ความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์. *การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณอมพงศ์ จิตติธรรณ. (2565). แรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันองค์กรของผู้แทนยาในบริษัทยาข้ามชาติ. *สารนิพนธ์ปริญญา การจัดการมหาบัณฑิต*. วิทยาลัยการจัดการ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ทงศักดิ์ ยี่รัตน์สุข และคณะ. (2563). ลักษณะงานและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดจากการทำงานของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชลบุรี. *วารสารบูรพาเวชสาร*, 7(1), 32-46.
- วฤทธิดา ไทยสุริโย. (2562). คุณภาพชีวิตในการทำงาน ความสุขในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กร ของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม. *การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร*. คณะรัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรพงศ์ แสงผัด และเพ็ญศรี นิริน. (2565). แรงจูงใจที่เปลี่ยนผู้ปฏิบัติงานเป็นสมาชิกในองค์กร. *Journal of Modern Learning Development*, 7(5), 266-274.
- วรรณภา ศรีมุกดา และลัดดาวรรณ ณ ระนอง. (2564). อิทธิพลของคุณภาพชีวิตในการทำงานและความสุขในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร. *วารสารราชพฤกษ์*, 19(3), 82-91.
- วันชพร เล่าชะ และชินโสณ วิสฐนิธิกิจ. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างความสุขในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี*, 8(2), 229-239.
- สุธิมา เกิดสุข. (2564). ปัจจัยจูงใจ ปัจจัยค้ำจุนและคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น*, 18(1), 333-344.
- สุพานี สฤณภูวนิช. (2552). *พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่: แนวคิดและทฤษฎี*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อนุดิษฐ์ ฐานไชยกร. (2562). ความผูกพันในองค์กร. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 4(1), 32-46.
- อุไรวรรณ ผันโพธิ์ และคณะ. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษีกรมสรรพากรเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 12(2), 202-218.

- Cronbach, L. J. (1974). *Essential of Psychological Testing*. New York: Harper&Row.
- Diener, E. (2000). Subjective Well-Being: The Science of Happiness and a Proposal for a National Index. *American Psychologist*. 55(1): 34-43.
- Gao Xiang. (2022). Research on the Current Situation and Improvement Strategies of Rural Primary School Teachers' Occupational Well-being. *Master's Thesis*.: Shanxi University of Finance and Economics.
- Hair, J. F. et al. (2014). *Multivariate Data Analysis* .7th ed. New Jersey: Pearson Education.
- Herzberg et al. (1959). *The Motivation to work*. New York. John Wiley & Sons.
- Likert, R. N. (1970). *A technique for the measurement of attitude*. *Attitude Measurement*. Chicago: Ronal McNally & Company.
- Li Xudong. (2020). Research on Job Satisfaction and Organizational Commitment of D Company Employees. *Master's Thesis*.: Yunnan Normal University.
- Steer, M. R. (1991). *Introduction to Organization Behavior*. New York: Harper Collin Publishers Inc.
- Sun Zhihong. (2021). Research on Strengthening the Effectiveness of Ideological and Political Work of Young Teachers in Colleges and Universities in my country. *Doctoral Thesis*. *School of Marxism*: Hebei Normal University.
- Tang Ni. (2021). Research on the incentive mechanism of grass-roots civil servants in H district of H city based on the two-factor theory. *Master's thesis*.: China University of Mining and Technology.
- Wu Lin. (2021). Research on the Influence of Motivational Factors on Job Satisfaction and Turnover Intention of Pediatricians in Qinghai Province. *Master's Thesis*.: Shandong University.
- Zhou Yanqing. (2022). Executive Principal of Donghuan Primary School. Yuzhou District. Yulin City. Guangxi. *Interview April 28, 2022*.

ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบซิปปา เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช ที่มีต่อ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางปลาม้า “สูงสมารผดุงวิทย์” จังหวัดสุพรรณบุรี
The Effects of Using CIPPA Learning Management Model in the
Topic of the Plant Life on Learning Achievement and
Problem Solving Ability of Grade 7 Students at Bangplama
“Soongsumarnphadungwit” School in Suphanuri Province

¹สุธาสนี ภักดีนารณ Suthasinee Pakdeenart

²ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์ Tweesak Chindanurak

³นวลจิตต์ เชาวเกียรติพงษ์ Nuanjid Chaowakeratipong

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University

¹Corresponding Author, Email: Suthasinee.pahn@smschool.ac.th

Received January 2, 2023; Revised March 20, 2023; Accepted: March 23, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1)เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบซิปปากับแบบปกติ 2) เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบซิปปาและแบบปกติ และ 3)เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังจากที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบซิปปา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางปลาม้า “สูงสมารผดุงวิทย์” จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 2 ห้องเรียน เป็นนักเรียน 65 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม แล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่ง เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบซิปปา แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ แบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาด้านวิทยาศาสตร์ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบซิปปาส่งมากกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) ความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบซิปปาสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบซิปปามีความสามารถในการแก้ปัญหาหลังของเรียนสูงกว่าก่อนเรียนนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบซิปปา; ความสามารถในการแก้ปัญหา; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน; มัธยมศึกษาปีที่ 1

Abstract

This Article aimed to study (1) compare learning achievement in the topic of the Plant Life of Grade 7 students in the group that learned under CIPPA learning management model with the counterpart learning achievement of students in the group that learned under the traditional method learning management; (2) compare the problem solving ability of Grade 7 students in the group that learned under CIPPA learning management model with the counterpart ability of students in the group that learned under the traditional method learning management; and (3) compare the problem solving abilities of Grade 7 students before and after learning under CIPPA learning management model. The sample was 65 Grade 7 students in two intact classrooms of Bang Plama “Soongsumarnphadungwit” School in Suphan Buri Province during the first semester of the 2022 academic year. They were selected by random sampling. Then, students in one classroom were randomly assigned as the experimental group, while those in the other classroom were randomly assigned as the control group. The employed research instruments were (1) learning management plans for CIPPA learning management model, (2) learning management plans for the traditional method learning management, (3) a science problem solving ability test, and (4) a science learning achievement test. Analysis data by Descriptive statistics and Content Analysis. The research results were found as follows;

1. the learning achievement of Grade 7 students in the group that learned under CIPPA learning management model was significantly higher than the counterpart learning achievement of the students in the group that learned under the traditional method learning management at the .05 level of statistical significance.

2. the post-learning problem solving ability of Grade 7 students who learned under CIPPA learning management model was significantly higher than their pre-learning counterpart ability at the .05 level of statistical significance.

3. the post-learning problem solving ability of students in the group that learned under CIPPA learning management model was significantly higher than the post-learning counterpart ability of students in the group that learned under the traditional method learning management at the .05 level of statistical significance.

Keywords: CIPPA learning management model; Problem solving ability; Learning achievement; Grade 7

บทนำ

การศึกษาในปัจจุบันนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับความรู้เพียงอย่างเดียวนั้น ปัจจุบันทิศทางการศึกษาในยุคนี้นอกจากจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องความรู้ความสามารถแล้วนั้น ยังส่งเสริมให้มีการฝึกทักษะกระบวนการคิดและวิธีการแสวงหาความรู้ มีการสนับสนุนให้ผู้สอนมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งคาดการณ์ว่าเป็นทักษะที่จำเป็นในการที่จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้เพียงพอที่จะใช้ในการประกอบอาชีพ สามารถปฏิบัติงานและประยุกต์ใช้ความรู้ในการประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังมีทักษะต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ประสบความสำเร็จในการใช้ชีวิต อาทิเช่น ทักษะการจัดการกับปัญหา ทักษะนี้จะเป็นทักษะสำคัญที่ใช้ร่วมกันในการวิเคราะห์ปัญหาให้ถูกจุด (critical problem thinking) สร้างวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (creative problem solving) รวมทั้งสื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่น (communication & collaboration) เพื่อแก้ปัญหาให้ได้ กลุ่มทักษะนี้มักถูกเรียกรวม ๆ ว่า '4C' (วิจารณ์ พานิช, 2556)

จากการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมา พบว่า การเรียนการสอนในปัจจุบันมุ่งเน้นที่จะพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากกว่าที่จะพัฒนาทักษะที่นักเรียนจะสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพในอนาคต ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีการแข่งขันสูงและยังมีการให้ความสำคัญกับคะแนนมากกว่าทักษะที่นักเรียนควรจะได้รับ ทำให้นักเรียนมุ่งเน้นที่จะพัฒนาเพียงแค่ผลสัมฤทธิ์อย่างเดียว ทำให้นักเรียนขาดทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ไม่รู้จักทำงานเป็นทีม ขาดการประสานงาน ขาดการสื่อสาร ขาดความคิดสร้างสรรค์และจะมีนักเรียนหลายๆ คนที่ขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน อีกประการหนึ่งที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนคือการที่ครูใช้ตัวเองเป็นศูนย์กลาง ไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ดีกรอบให้นักเรียนมากเกินไปจนทำให้นักเรียนไม่มีความคิดสร้างสรรค์ ไม่กล้าคิดไม่กล้าแสดงออก ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลองผิดลองถูกด้วยตนเองเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีอิสระทางความคิด เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในระยะยาว มีการนำเสนองานเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ นักเรียนจะเกิดความภาคภูมิใจและเกิดการพัฒนาตนเองในหลายๆ ด้านที่จะเป็นทักษะพื้นฐานในอนาคต

ปัญหาดังกล่าวครูควรต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นทักษะกระบวนการคิดและใช้รูปแบบการสอนวิธีการสอนและเทคนิคการสอนที่หลากหลาย การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบชิปปา (CIPPA) เป็นอีกรูปแบบหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แนวคิดดังกล่าวเป็นที่มาของหลักชิปปา (CIPPA) ซึ่งมีหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังนี้

บทความวิจัยนี้นำเสนอการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบซิปปาและการจัดการเรียนรู้แบบ
ปกติ เพื่อเปรียบเทียบว่าวิธีการจัดการเรียนรู้แบบใดจะทำให้เกิดผลดีกับนักเรียนในด้านการเพิ่ม

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียน เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบซิปปากับแบบปกติ
- 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียน เรื่อง การดำรงชีวิตของพืชระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบซิปปาและแบบปกติ
- 3) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังจากการเรียนเรื่อง การดำรงชีวิตของพืชที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบซิปปา

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยกึ่งทดลอง พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนบางปลาม้า “สูงสุมาลผดุงวิทย์” จังหวัดสุพรรณบุรี ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 352 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางปลาม้า “สูงสุมาลผดุงวิทย์” จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 65 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) จำนวน 2 ห้องเรียน แล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้ง โดยวิธีจับฉลากเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบซิปปา เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช จำนวน 5 แผน และแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช จำนวน 5 แผน 2) แบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหา ประกอบด้วย สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางวิทยาศาสตร์ จำนวน 6 สถานการณ์ โดยจะแบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบปรนัย จำนวน 2 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นแบบอัตนัยจำนวน 4 ข้อ แต่ละสถานการณ์จะตั้งคำถามรวม 6 ข้อ แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบปรนัย 4 ข้อ 2 สถานการณ์ ค่าความยากง่ายมีค่า 0.30-0.70 ค่าอำนาจจำแนก มีค่า 0.50-0.67 และความเชื่อมั่น 0.79 ตอนที่ 2 เป็นแบบอัตนัย 16 ข้อ 4 สถานการณ์ ขั้นตอนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ ตามขั้นตอนการแก้ปัญหาของเวียร์ (Weir, 1974) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ (1) ขั้นระบุปัญหา (2) ขั้นวิเคราะห์ปัญหา (3) ขั้นกำหนดวิธีการเพื่อแก้ปัญหา (4) ขั้นตรวจสอบผลลัพธ์ ใช้ตามสูตร D.R.Whitey และ D.L.Sabers (ลัวัน สายยศ และ อังคณา สายยศ, 2538) ความยากง่าย มีค่าเท่ากับ 0.31-0.75 และค่าอำนาจจำแนก มีค่าเท่ากับ 0.24-0.67 มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88 ใช้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาเมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้แบบซิปปาและแบบปกติ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ 30 คะแนน เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช ค่าความยากง่ายมีค่า 0.43-0.80 ค่าอำนาจจำแนก มีค่า 0.20-0.58 และความเชื่อมั่น 0.73 รวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัย ระหว่างเดือน กรกฎาคม พ.ศ.2565 ถึงเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2565 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที

ผลจากการศึกษา

วัตถุประสงค์ที่ 1. ผลการวิจัยพบว่า หลังจากที่นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบชิปปา มีคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 15.73 และ 2.10 ส่วนนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ มีคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 13.21 และ 3.20ตามลำดับ ค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนด้วยรูปแบบชิปปา มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนเรื่อง การดำรงชีวิตของพืช ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบชิปปากับแบบปกติ (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)

กลุ่มนักเรียน	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ CIPPA	31	15.73	2.10	3.68*	0.01
การจัดการเรียนรู้แบบปกติ	34	13.21	3.20		

* $p < .05$

วัตถุประสงค์ที่ 2. ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบชิปปา มีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาเฉลี่ย เท่ากับ 12.55 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.11 ส่วนนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติมีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาเฉลี่ย เท่ากับ 10.21 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.86

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางปลาม้า “สูงสูดผดุงวิทย์” ที่เรียน เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ CIPPA และแบบปกติ (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)

กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p
การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบชิปปา	31	12.55	2.11	4.04*	0.01
การจัดการเรียนรู้แบบปกติ	34	10.21	2.86		

* $p < .05$

วัตถุประสงค์ที่ 3. ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบชิปปาก่อนเรียน มีคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็น 8.06 และ 1.77 ตามลำดับ และหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 12.55 และ 2.11 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางปลาม้า “สูงสูดมารผดุงวิทย” ก่อนและหลังจากการจัดการเรียนรู้เรื่อง การดำรงชีวิตของพืชที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบซิปปา (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)

กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	31	8.06	1.77	2.03*	0.01
หลังเรียน		12.55	2.11		

* $p < .05$

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบซิปปาสูงกว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนมีการทบทวนความรู้เดิมของตนเอง เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการที่จะสร้างองค์ความรู้ใหม่ มีการค้นคว้าหาความรู้ที่เน้นให้นักเรียนมีกิจกรรมที่หลากหลายทำให้มีการเคลื่อนไหวและมีการแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อน เพื่อให้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทำให้มีความรู้เพิ่มขึ้น ในการประยุกต์ใช้ความรู้ได้มีการเชื่อมโยงความรู้ที่ได้จากการเรียนกับสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการแก้ปัญหาและเห็นคุณค่าของการเรียนเพื่อนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของกับฉัตรลดา สัพโส พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้โมเดลซิปปาร่วมกับแผนผังความคิดหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 (ฉัตรลดา สัพโส, 2561) และสอดคล้องกับปาณิสรา อัมมะริณ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยา เรื่อง ยีนและโครโมโซมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบซิปปามีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบซิปปา ส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่า ซึ่งการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบซิปปานี้สามารถฝึกฝนทักษะและความสามารถในการแก้ปัญหาให้แก่แก่นักเรียนได้ในชั้นที่ 7 การประยุกต์ใช้ความรู้ ทั้งนี้ครูอาจกำหนดสถานการณ์ที่มีเกี่ยวข้องกับบทเรียนหรือสภาพแวดล้อมที่นักเรียนอยู่จริงในการกำหนดปัญหา เพื่อที่นักเรียนจะได้ใช้ความรู้จากบทเรียนหรือประสบการณ์ที่เคยพบเจอมาใช้ในการแก้ปัญหา จากนั้นครูผู้สอนและนักเรียนร่วมกันสรุปและอภิปรายแนวทางการแก้ปัญหาเพื่อนักเรียนจะได้ตรวจสอบความรู้และนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์จริง (ปาณิสรา อัมมะริณ, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับงานชนนิกานต์ ฉ่ำเมืองปักข์ ที่ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบซิปปาที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาและการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์เรื่อง

ลำดับและอนุกรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่าความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบซิปปา มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.20 คิดเป็นร้อยละ 76 และเมื่อทดสอบสมมติฐานพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบซิปปา มีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ชนิกานต์ ฉ่ำเมือง ปัทม์, 2561)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบซิปปาสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามหลักซิปปา โดยหลักการของโมเดลซิปปา ได้ยึดหลักการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ให้มากที่สุด มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและได้เรียนรู้จากกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ ความคิดเห็นและประสบการณ์ ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ ร่วมกับการผลิตผลงานซึ่งมีความคิดสร้างสรรค์ที่หลากหลายและสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ให้นักเรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองตามแนวคิด Constructivism (ทีศนา แคมมณี, 2542) มีขั้นตอนการสอนโดยเริ่มจาก

ขั้นที่ 1 ขั้นทบทวนความรู้เดิม เป็นการสำรวจความรู้เดิมหรือเสริมในสิ่งที่ยังไม่รู้หรือตรวจสอบทักษะทางวิทยาศาสตร์ที่จำเป็นต้องใช้ในการเรียนเรื่องที่กำลังจะสอน และเป็นการกระตุ้นความตื่นตัวทางสติปัญญาให้นักเรียนและดึงความรู้เดิมที่มีอยู่ เพื่อเชื่อมโยงไปยังเรื่องที่จะเรียนต่อไป อาจใช้เรื่องที่กำลังเป็นที่สนใจในขณะนั้นมาพูด เช่น ข่าวสาร เทคโนโลยี หรือเรื่องที่ยังไม่รู้เป็นต้น ควรเป็นเรื่องสั้นๆ ไม่ใช่เวลานานจนเกินไป

ขั้นที่ 2 ขั้นการสร้างแสวงหาความรู้ใหม่ เป็นขั้นที่นักเรียนได้พยายามแสวงหาความรู้จากสิ่งที่สนใจ หรือสิ่งที่ป็นคำถามในขั้นแรกเพื่อตอบของข้อสงสัยเหล่านั้น จนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยอาจใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ การกำหนดปัญหา การตั้งสมมติฐาน เก็บรวบรวมข้อมูลหรือทดลอง และสรุปผลและอภิปรายผล เน้นให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง นักเรียนสามารถศึกษาค้นคว้าหาคำตอบได้ทั้งจากการอ่าน การวิเคราะห์ ตีความหมายข้อมูล การทำความเข้าใจจากแหล่งความรู้ต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะกระบวนการต่างๆ เพื่อค้นคว้าและได้มาซึ่งคำตอบ

ขั้นที่ 3 ขั้นศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม เป็นการนำความรู้ที่ได้จากการรวบรวมไว้มาทำความเข้าใจ ตกตะกอนความคิด เพื่อเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม ซึ่งบางครั้งอาจพบว่าความรู้เก่าที่เข้าใจไม่ถูกต้อง นักเรียนจะสามารถแก้ไขและทบทวนได้ใหม่จากขั้นนี้ เพื่อนำไปสู่การเข้าใจที่ท่องแท้

ขั้นที่ 4 ขั้นการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้กันทั้งในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าและพบข้อมูลใหม่จากกิจกรรมขั้นที่ผ่านมา เป็นการฝึกและส่งเสริมให้นักเรียนกล้าคิด กล้าแสดงออก ในทางที่ถูกต้องและสร้างสรรค์ รู้จักตั้งคำถามที่เป็นประโยชน์ และรู้จักเตรียมคำตอบโดยครุมีบทบาทเป็นผู้ดูแลและให้คำแนะนำเพิ่มเติม

ในขั้นนี้เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา กับผู้อื่นอีกด้วย โดยการพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบซิปปานั้นควรเป็นกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและกระตือรือร้นมีส่วนร่วมกิจกรรม ซึ่งหากได้ลงมือปฏิบัติจริงทำให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และมีโอกาสได้พัฒนาทักษะกระบวนการต่างๆ ในการแสวงหาความรู้เพื่อใช้ในการคิดและแก้ปัญหา การใช้กระบวนการกลุ่มจะทำให้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนและครู ในการที่จะอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้และนำเสนอผลงานที่ค้นพบ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในการเรียน อีกทั้งยังสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้กับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันได้

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและจัดระเบียบความรู้ หลังจากมีการอภิปรายเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้กันแล้ว ครูและนักเรียนจะร่วมกันสรุปความรู้อีกครั้ง เพื่อให้เข้าใจตรงกันและตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน อาจมีเทคนิควิธีการที่ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น จะช่วยให้เกิดความคงทนในการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนสามารถจัดเรียงความรู้ที่ได้เรียนมาอย่างเป็นระบบ ง่ายต่อการจดจำและนำไปใช้ ในขั้นนี้ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นผู้สรุปด้วยตนเองมากที่สุด

ขั้นที่ 6 ขั้นการแสดงผลงาน เป็นขั้นที่นักเรียนจะได้แสดงชิ้นงานหรือผลการทำกิจกรรมต่างๆ ให้ผู้อื่นได้รับชม อาจมีการนำเสนอในหลายๆรูปแบบตามความเหมาะสม เช่น การนำเสนอหน้าชั้น การทำนิทรรศการ หรือการแสดงผลงานในที่ที่ครูเตรียมไว้ นอกจากจะเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้อีกทางหนึ่งยังเป็นการสร้างความภูมิใจให้แก่ผู้ทำอีกด้วย

ขั้นที่ 7 ขั้นการประยุกต์ใช้ความรู้ เป็นการเน้นให้ผู้เรียนได้นำความรู้และความเข้าใจของตนเองที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียนและประสบการณ์ที่ได้จากการจัดกิจกรรมไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาลดลดจนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การนำผลไม้ไปแช่น้ำเพื่อเพิ่มความกรอบให้กับผลไม้ก่อนรับประทาน การแก้ปัญหาจากสถานการณ์ต่างๆ ที่ครูกำหนดให้ เป็นต้น และเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนเพราะเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวผู้เรียน ทำให้มีความอยากรู้อยากเห็นและอยากเรียนในครั้งต่อไป

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหานั้น ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสอดคล้องกันของวิธีการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้แบบซิปปาที่เน้นความสามารถในการแก้ปัญหาจะมีครบทั้ง 3 องค์ประกอบ ดังแผนภาพ

รูปภาพที่ 1 การจัดการเรียนรู้แบบซิปปาที่เน้นความสามารถในการแก้ปัญหา

การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ CIPPA MODEL ที่เน้นความสามารถในการแก้ปัญหา จะต้อง มี 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Active Learning) หมายถึง การจัดการเรียนรู้ใน รูปแบบต่างๆ ที่เน้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม 2) การจัดระเบียบความรู้ หมายถึง การ เชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์เดิมนำไปสู่กับประสบการณ์ใหม่ให้ผู้เรียนได้มีสรุปและจัดระเบียบ ความรู้ 3) การประยุกต์ใช้ความรู้หมายถึงการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ได้จากกิจกรรมการเรียนรู้มา ประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

บทสรุป

สรุปในภาพรวมของบทความวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ (1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบชิปปากับแบบปกติ (2) เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบชิปปาและแบบปกติ และ (3) เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังจากที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบชิปปา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบชิปปา แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ แบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยปรากฏว่า (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบชิปปาส่งกว่ากลุ่มได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) ความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบชิปปาส่งกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ(3) นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบชิปปามีความสามารถในการแก้ปัญหาลงเรียนสูงกว่าก่อนเรียนนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบชิปปาสูงกว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ควรมีการนำเอารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบชิปปาไปใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในเรื่องอื่น ๆ อีก เพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและสามารถนำเอาความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไปได้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบชิปปามีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ครูผู้สอนควรจะมีการฝึกทักษะการแก้ปัญหาและทักษะการทำงานกลุ่มก่อนที่จะให้นักเรียนทำงานร่วมกัน เนื่องจากกระบวนการกลุ่มมีบทบาทและมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบชิปปา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบชิปปาสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ครูควรให้โอกาสนักเรียนในการฝึกทักษะการแก้ปัญหา เนื่องจากเป็นทักษะขั้นสูงที่ต้องใช้ประสบการณ์และการฝึกฝน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบชิปปาสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาได้ ที่สำคัญ คือ การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบชิปปาสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับเนื้อหาของการเรียนในระดับอื่นๆ โดยควรให้ความสำคัญกับความรู้พื้นฐานและทักษะการวิเคราะห์ของนักเรียน สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนจากการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบชิปปา

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรลดา สัพโส. (2561). การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เรื่อง วัสดุในชีวิตประจำวัน โดยการจัดการเรียนรู้โมเดลชิปปา ร่วมกับแผนผังความคิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *ครุศาสตร์มหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ชนิกานต์ ฉ่ำเมืองปักข์. (2561). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบชิปปาที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาและการ เชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์เรื่อง ลำดับและอนุกรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทิตนา แคมณี. (2542). *การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง: โมเดล CIPPA MODEL*. *วารสารครุศาสตร์*. 30(4): 65-70.

- ทิตินา แชนนี. (2555). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปาณิสรา อามะรีณ. (2561). การพัฒนาความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาชีววิทยา เรื่องยีนและโครโมโซม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้รูปแบบซิปปาร่วมกับเทคนิคการใช้คำถาม. *วิทยานิพนธ์*. มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยเพื่อการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ. ตาตาพับบลิชซัน.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). *การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มวิทยาศาสตร์ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2564). *ผลการประเมิน PISA 2018 การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สสวท.
- Weir. (1974). Problem Solving is Everybody's Problem. *Science Teacher*, 4, 16-18.

องค์ประกอบกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการศึกษาของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

The Factors for Driving National Strategy on Education of Educational Service Area Office

สงวน อินทร์รักษ์

Sanguan Inrak

คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร

Faculty of Education, Silpakorn University

Corresponding Author, Email: sanguan7724@gmail.com

Received January 17, 2023; Revised February 17, 2023; Accepted: March 24, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา แบบผสมผสาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) องค์ประกอบกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และ 2) ผลยืนยันองค์ประกอบกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยมีประชากรเป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 183 เขต และสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 62 เขต รวมทั้งสิ้น 245 เขต และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางประมาณขนาดตัวอย่างของการของเครชี และมอร์แกน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น แบ่งตามสัดส่วนของแต่ละภาค ดังนี้ ภาคกลาง 37 เขต ภาคตะวันออก 11 เขต ภาคตะวันตก 11 เขต ภาคเหนือ 21 เขต ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 48 เขต ภาคใต้ 24 เขต รวมทั้งสิ้น 152 เขต ผู้ให้ข้อมูลในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาประกอบด้วย ผู้อำนวยการเขต จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการเขต จำนวน 1 คน และหัวหน้ากลุ่มนโยบายและแผน จำนวน 1 คน รวมจำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 456 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) มีการตั้งคณะทำงานอย่างเป็นระบบ 2) มีการกำหนดแผนปฏิบัติงานที่ครอบคลุมทุกด้านและมีความยืดหยุ่น 3) มีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการ และการติดตามอย่างมีประสิทธิภาพ 4) ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรที่รับผิดชอบงานนโยบาย 5) สร้างความร่วมมือและความเข้าใจร่วมกัน และ 6) จัดระบบการจัดสรรงบประมาณที่เป็นธรรมและเท่าเทียม 2. ผลการยืนยันองค์ประกอบกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิและ

ผู้เชี่ยวชาญ เห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบ มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

คำสำคัญ: กลไกการขับเคลื่อน; ยุทธศาสตร์ชาติ; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

Abstract

This study was a descriptive research where applying mix method receive research design. The purposes of this study were to identifying: 1) the factors for driving national strategy on education of Educational Service Area Office, and 2) the confirmations of the factors for driving national strategy on education of Educational service area office. The population of this study were 245 educational service area office composed of 183 primary educational service area offices and 62 secondary educational service area office. The sample was determined by Krejcie and Morgan table. The stratified random sampling was used to get the sample. The samples determined by the proportion from each part of Thailand; 37 offices from Central Part, 11 offices from East Part, 11 offices from West Part, 21 offices from north part, 48 offices from North East Part, and 24 offices from South Part, with a total of 152 offices. The respondents from each office composed of a director, a deputy director, a head of policy and planning section, totally 3 respondents from each office, with a total of 456 respondents.

The findings of this study revealed that: 1. The factors for driving national strategy on education of Educational Service Area Office composed of 6 factors: 1) Formulating team work systematically, 2) Setting action plan that covers all aspects and is flexibility, 3) Applying innovation and information technology in managing and monitoring effectively, 4) Developing the Promote the personnel who responsible in policy implementation, 5) Stimulating the cooperative and understanding among the team work., and 6) Setting a system of faire and equilibrium in budgeting. 2. The confirmation of factors and the factors for driving national strategy on education of Educational Service Area Office found out that all experts had consensus opinion on 6 factors were accuracy, appropriately, possibility, and utility.

Keyword: Driving; National Strategy; Educational Service Area office

บทนำ

กลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเป็นการเดินทางสู่เป้าหมายที่ยิ่งใหญ่ของประเทศ ยุทธศาสตร์เป็นหัวใจสำคัญเสมือนแผนที่นำทาง มุ่งสู่การบริหารจัดการประเทศ เพื่อการพัฒนาพร้อมทั้งนำพาประเทศให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ประเทศไทยมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติมุ่งพัฒนาประเทศในระยะยาวโดยมีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 65 ทั้งนี้ยุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ และบูรณาการในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมาย ซึ่งในการจัดทำแผน เป้าหมาย ระยะเวลาที่จะบรรลุเป้าหมาย และสาระที่พึงมีในยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วสามารถใช้บังคับได้ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านการศึกษาภายใต้การดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) กำหนดเป้าหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกมิติ เพื่อมุ่งให้เกิด คนดี เก่ง และมีคุณภาพ เป็นการสร้างโอกาสรวมทั้งความเสมอภาคทางสังคม นับว่าเป็นการเติบโตบนพื้นที่คุณภาพชีวิตที่ดีและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา มีแนวทางการพัฒนา สร้างสมรรถนะ เพื่อให้ทุกด้านมีคุณลักษณะที่ดี ทั้งนี้ในการปฏิรูปครูในศตวรรษที่ 21 สร้างครูยุคใหม่ มีองค์ความรู้แบบไม่หยุดนิ่ง มีศักยภาพสูงในการทำงาน รวมทั้งระบบการบริหารจัดการศึกษาทุกระดับให้สถานศึกษาเป็นเลิศทางวิชาการ ในระดับนานาชาติ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 โดยมีกรอบทิศทางการจัดการศึกษา ให้คนไทยทุกคนพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการศึกษาให้การศึกษาให้เข้าถึงโอกาส สร้างความเสมอภาคในการศึกษา เป็นการพัฒนากำลังคนให้เป็นที่ต้องการของตลาดงาน ถือว่าเป็นการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

จากการดำเนินงานตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการให้เร่งแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ผ่านมาพบว่ามีปัญหาการดำเนินงานตามนโยบายในหลาย ๆ ด้านส่งผลให้นโยบายด้านการศึกษาได้มีการขับเคลื่อนได้ไม่ดีเท่าที่ควรโดยกระทรวงศึกษาธิการพิจารณาแล้วเห็นว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันในด้านความปลอดภัย ด้านโอกาส ด้านคุณภาพ และด้านประสิทธิภาพ ยังเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไข ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดนโยบายการศึกษาประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ใน 9 เรื่องคือ 1) ปัญหากลุ่มผู้เรียนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 2) ปัญหาความปลอดภัยในนักเรียน 3) ปัญหาการเข้าถึงการศึกษาในเด็กปฐมวัย รวมถึงการออกกลางคันของเด็ก 4) ปัญหาการพัฒนาหลักสูตร 5) ปัญหาบุคลากรขาดทักษะการใช้ออนไลน์ การมีวินัยทางการเงิน 6) ปัญหาการจัดการเรียนรู้ 7) ปัญหาคุณภาพผู้เรียน 8) ปัญหาการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน และ 9) ปัญหาการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาโดยกระจายอำนาจ ยังไม่เข้มแข็งพอ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ยังไม่สามารถขับเคลื่อนนโยบายของกระทรวงได้อย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ของสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษา ประกอบด้วย 1) แนวทางในการขับเคลื่อนที่ชัดเจนและต่อเนื่อง ส่งผลต่อการแปลงนโยบายสู่การดำเนินงานที่ผู้รับนโยบายต้องมีความรู้ความเข้าใจและมีความถูกต้อง 2) ทรัพยากรสำหรับใช้ในการบริหารจัดการ มิใช่เพียงพอที่จะขับเคลื่อนนโยบายที่ได้รับ ได้แก่ งบประมาณที่มีอย่างจำกัด บุคลากรขาดความรู้ประสบการณ์ขาดความเข้าใจในเรื่องนโยบาย และ 3) ระยะเวลาในการดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายค่อนข้างจำกัด ส่งผลในการปฏิบัติงานบางประการที่ต้องใช้ระยะเวลามากในการดำเนินงาน (กลุ่มวิจัยเชิงประเมิณและสารสนเทศ สำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาองค์ประกอบกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านการศึกษาในส่วนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อช่วยในการดำเนินงานสู่การปฏิบัติที่ชัดเจน และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
2. เพื่อศึกษาผลการยืนยันองค์ประกอบกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง องค์ประกอบกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมโครงการวิจัย ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย แหล่งข้อมูลที่ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 183 เขต และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 62 เขต รวมทั้งสิ้น 245 เขต ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลคือ ผู้อำนวยการเขต รองผู้อำนวยการเขต และหัวหน้ากลุ่มนโยบายและแผน จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 152 เขต จำนวน 456 ชุด ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา 122 เขต จำนวน 366 ชุด คิดเป็นร้อยละ 80.26% การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญโดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) เพื่อสกัดตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ขององค์ประกอบกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการศึกษาของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ ของตัวบ่งชี้ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้าง (unstructured Interview) 2) แบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) และ 3) แบบยืนยันองค์ประกอบ (factor confirmatory form)

ผลการวิจัย

1. องค์ประกอบกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) มีการตั้งคณะทำงานอย่างเป็นระบบ 2) มีการกำหนดแผนปฏิบัติงานที่ครอบคลุมทุกด้านและมีความยืดหยุ่น 3) มีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการ และการติดตามอย่างมีประสิทธิภาพ 4) ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรที่รับผิดชอบงานนโยบาย 5) สร้างความร่วมมือและความเข้าใจร่วมกัน และ 6) จัดระบบการจัดสรรงบประมาณที่เป็นธรรมและเท่าเทียม

2. ผลการยืนยันองค์ประกอบกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ เห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบ มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เกี่ยวกับองค์ประกอบกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) มีการตั้งคณะทำงานอย่างเป็นระบบ 2) มีการกำหนดแผนปฏิบัติงานที่ครอบคลุมทุกด้านและมีความยืดหยุ่น 3) มีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการ และการติดตามอย่างมีประสิทธิภาพ 4) ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรที่รับผิดชอบงานนโยบาย 5) สร้างความร่วมมือและความเข้าใจร่วมกัน และ 6) จัดระบบการจัดสรรงบประมาณที่เป็นธรรมและเท่าเทียม ซึ่งข้อค้นพบนี้เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่กำหนดไว้ว่า “องค์ประกอบกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นพหุองค์ประกอบ” ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติการที่จะต้องรับนโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการมาดำเนินการเพื่อให้นโยบายของหน่วยเหนือสามารถขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติและเกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพจึงต้องมีกระบวนการที่ชัดเจน ต้องมีการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อการขับเคลื่อนนโยบาย มีการวางแผนที่ครอบคลุมในทุกๆ ด้านของการพัฒนาการศึกษาตามที่เราได้วางนโยบาย ซึ่งในการดำเนินงานของคณะทำงานต้องมีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ร่วมกับการดำเนินโครงการรวมถึงการติดตามการดำเนินงานของนโยบาย สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือการส่งเสริมพัฒนาบุคลากรที่รับผิดชอบงานนโยบาย โดยเฉพาะทีมงานหรือคณะทำงานทั้งในระดับเขตพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความสามารถในเชิงปฏิบัติการที่สามารถนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้จะต้องมีการสร้างความร่วมมือและความเข้าใจร่วมกันของคณะทำงาน ให้มีความเข้าใจจุดหมายปลายทางรวมถึงกระบวนการการทำงานที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และที่สำคัญประการหนึ่งของการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ หรือการขับเคลื่อนนโยบายที่เกี่ยวกับการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานั้น จะต้องให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสมเป็นธรรมกับหน่วยปฏิบัติที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอ และเป็นธรรม

ที่จะก่อให้เกิดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของหน่วยปฏิบัติ สามารถที่จะขับเคลื่อนนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งทั้ง 6 องค์ประกอบดังกล่าวนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายที่เกี่ยวกับการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของรพีพร รุ่งสีทอง ที่กล่าวว่า การขับเคลื่อนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติจะประกอบด้วยการประสานงานภายในมีการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้มีการสื่อสารความเข้าใจของคนในองค์กร มีการแปลงนโยบายสู่แผนกลยุทธ์ สร้างความเข้าใจในสิ่งที่ต้องปฏิบัติ (รพีพร รุ่งสีทอง, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ไบรอัน โบลตัน และจุง พาร์ค (Brian Bolton and Jung Park) ที่กล่าวว่า การขับเคลื่อนกลยุทธ์เพื่อให้ไปสู่ความสำเร็จนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับระบบเทคโนโลยีสร้างความเข้าใจของบุคลากร และต้องมีการขับเคลื่อนแผนด้วยงบประมาณที่พร้อมสามารถปฏิบัติงานอย่างไม่ติดขัด (Brian Bolton and Jung Park, 2022) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ นาซี โครันเต็ง อาซิดู ที่กล่าวว่า การดำเนินงานให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรต้องมีขั้นตอนในการทำงานที่ครอบคลุม ตรวจสอบได้ มีการใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสม มีการใช้เทคโนโลยี มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ (Nasir Koranteng Asiede, 2022) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริฤกษ์ ทรงวิไล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง โครงสร้างและกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ การวิจัยและนวัตกรรมของประเทศ ผลการวิจัยพบว่า กลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเพื่อให้บรรลุผลคือการจัดโครงสร้างที่เหมาะสม มีการจัดระบบบริหารจัดการที่เหมาะสม สร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มีงบประมาณที่เหมาะสม (สิริฤกษ์ ทรงวิไล, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพร ศรีอำดี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาไปปฏิบัติของเทศบาล ตำบลบางเตือ อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี: กรณีศึกษาด้านระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และโครงสร้างพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า การนำแผนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติจะต้องมีการสร้างความร่วมมือ มีการวางแผน ปฏิบัติการ มีการประชุมเพื่อให้เข้าใจในโครงการนั้นๆ (ศิริพร ศรีอำดี, 2559) ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุธาสินี โพธิจันทร์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง PDCA หัวใจสำคัญของการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยพบว่า การนำแผนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติต้องมีการวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ การปรับปรุงการดำเนินงานกิจกรรมอย่างเป็นระบบ โดยครบวงจรอย่างต่อเนื่องหมุนเวียนไป จะส่งผลให้การดำเนินงานสำเร็จมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ (สุธาสินี โพธิจันทร์, 2561) ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิวรรณ ตันกันยา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาและแนวทางการนำแผนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า การนำแผนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ ให้ความสำคัญกับบุคลากร ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ความขัดแย้งคล่องตัว มีความยืดหยุ่น มีการประสานงานและสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอ (ศศิวรรณ ตันกันยา, 2559)

นอกนี้ยังพบว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของวิลเลียม เอ็ดเวิร์ดส์ เดมิง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง หลักเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ สำหรับองค์กรเอกชน หน่วยงานรัฐบาลและองค์กรการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า หลักการดำเนินงาน ควรประกอบด้วย การวางแผนงาน และกำหนดวิธีการ การลงมือปฏิบัติ การตรวจสอบ การปรับปรุง นำมาปรับเปลี่ยนแผนงานให้สอดคล้องกับวิธีการและทรัพยากรที่กำหนดขึ้นมาใหม่โดยยังคงคำนึงถึงการกำหนดตัวชี้วัดที่เหมาะสม แล้วจึงเริ่มลงมือปฏิบัติ ตรวจสอบ (William Edwards Deming, 1993) ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของปรีชาชาญ อินทรชิต ได้

ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนายุทธศาสตร์สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีขีดสมรรถนะสูงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนายุทธศาสตร์ในระดับหน่วยปฏิบัติการจะต้องมีการนำองค์กรสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบมีนโยบาย และกลยุทธ์ที่ชัดเจนมีการสร้างเครือข่ายที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีระบบการพัฒนาศักยภาพอย่างเป็นระบบที่ต่อเนื่อง (ปรีชาชาญ อินทรชิต, 2556) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของคาราริ, คิฮารา, และมังก้า ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติกับผลการดำเนินงานของบริษัทที่มีการเติบโตสูงในเคนยา ผลการวิจัยพบว่า ตัวขับเคลื่อนการนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติจะต้องมีบุคลากร มีหลักการดำเนินงานตามกระบวนการ มีการส่งเสริมสนับสนุนการขับเคลื่อนองค์กรทั้งทางตรงทางอ้อม (Karari, Kihara and Munga, 2017) ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของคาคิ ออสท์, เบรกเชซ ดี วาริส, และจูล เอ เวเน เดอร์ ซี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนสู่แนวปฏิบัติในโรงเรียนมัธยมศึกษาประเทศเนเธอร์แลนด์ ผลการวิจัยพบว่า การขับเคลื่อนนโยบายในภาคสนามนั้นจะต้องมีบุคลากรที่มีความรู้เชิงลึก มีประสบการณ์ และต้องมีการพัฒนาความรู้ความสามารถให้เหมาะสม (Katie Oost, Bregje De Vries & Joop A. Van der Schee, 2011)

2. จากข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าผลการยืนยันองค์ประกอบกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเห็นพ้องต้องกันว่า องค์ประกอบกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทั้ง 6 องค์ประกอบ มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่กำหนดไว้ว่า “ผลการยืนยันองค์ประกอบกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีความถูกต้องเหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญคือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการนำนโยบายสู่การปฏิบัติจึงมีประสบการณ์ตรงในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ และมีความเห็นว่า องค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบมีส่วนในการขับเคลื่อนนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันแสดงให้เห็นว่าการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติจะต้องมีการตั้งคณะทำงานขึ้นมารองรับการขับเคลื่อนนโยบายที่มีระบบโครงสร้างชัดเจน มีการกำหนดแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจนครอบคลุมในทุกๆ ด้านของนโยบายหน่วยเหนือ ในขณะที่การดำเนินงานนโยบายต้องมีการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการควบคุมกำกับติดตามการดำเนินงาน ที่สำคัญผู้ทรงคุณวุฒิมองว่า การพัฒนาศักยภาพที่รับผิดชอบงานนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานั้นมีความสำคัญที่จะต้องจัดการพัฒนาทั้งในด้านทักษะการปฏิบัติงาน และรวมถึงการสร้างความร่วมมือ สร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างบุคลากรที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ อาจะมองว่าในระดับเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติการจำเป็นต้องมีงบประมาณที่เพียงพอต่อการดำเนินการนโยบายจึงต้องมีการจัดระบบการจัดสรรงบประมาณที่เป็นธรรมและต้องมีความเท่าเทียมต่อการดำเนินงานในแต่ละนโยบาย จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ สอดคล้องกับหลักการแนวคิดของเก็จกนก เอื้อวงศ์ ที่กล่าวว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการทำนโยบาย ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จของนโยบาย เป็นการจัดการและประสานกิจกรรมต่างๆ เพื่อไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร และความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศ (เก็จกนก เอื้อวงศ์)

, 2565) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของฟูลแลน ที่กล่าวว่า กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติจะต้องคำนึงถึงความถูกต้อง ชัดเจน มีโครงสร้างและรูปแบบของกิจกรรมที่ชัดเจน (Fullan, 2021)

บทสรุป

องค์ประกอบกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) มีการตั้งคณะทำงานอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 25 ตัวแปร 2) มีการกำหนดแผนปฏิบัติงานที่ครอบคลุมทุกด้านและมีความยืดหยุ่น ประกอบด้วย 27 ตัวแปร 3) มีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการ และการติดตามอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 17 ตัวแปร 4) ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรที่รับผิดชอบงานนโยบาย ประกอบด้วย 16 ตัวแปร 5) สร้างความร่วมมือและความเข้าใจร่วมกัน ประกอบด้วย 8 ตัวแปร และ 6) จัดระบบการจัดสรรงบประมาณที่เป็นธรรมและเท่าเทียม ประกอบด้วย 8 ตัวแปร และผลการตรวจสอบการยืนยันองค์ประกอบกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยวิธีอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ผลการตรวจสอบยืนยันพบว่า ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นพหุองค์ประกอบ มีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 6 องค์ประกอบ โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิเห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบองค์ประกอบกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาข้างต้นผู้วิจัยนำข้อค้นพบมาเป็นข้อเสนอแนะได้ดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป 1) ในการตั้งคณะทำงานเพื่อการขับเคลื่อนนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับการจัดระบบของการดำเนินงานตามแผน และต้องมีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานที่อาจมีผลกระทบต่อการดำเนินงานทั้งทางตรงและทางอ้อม และที่สำคัญจะต้องมีความยืดหยุ่นในเชิงปฏิบัติการ 2) การกำหนดแผนปฏิบัติการจะกำหนดให้ครอบคลุมในทุกๆ ด้านที่สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นแผนที่มีความชัดเจนสอดคล้องกับบริบทของงาน 3) ในการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีมาใช้ควรคำนึงถึงความเหมาะสม และความสามารถของบุคลากรหรือทีมงาน 4) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดรูปแบบกระบวนการติดตามนโยบายให้เป็นไปตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติด้านการศึกษา 5) ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือควรคำนึงปัจจัยต่างๆ ที่อาจมีผลการประสานงานในโอกาสต่อไปด้วย ทั้งนี้เครือข่ายที่อาจจะเข้ามาสนับสนุนด้านงบประมาณถือเป็นปัจจัยที่สำคัญ จึงต้องสร้างเครือข่ายแหล่งเงินทุนในการดำเนินงานร่วมด้วย และ 6) ผู้บริหารจะต้องพิจารณาความพร้อมด้านงบประมาณ

ในการดำเนินงานตามนโยบาย รวมถึงการจัดสรรงบประมาณให้กับหน่วยงานต่างๆ จะต้องยึดหลักความเป็นธรรม และความเท่าเทียมตามสิทธิอันพึงมีด้วย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษารูปแบบการขับเคลื่อนนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่จำแนกเป็นสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา 2) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่อาจส่งผลต่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา และ 3) ควรมีการศึกษาประสิทธิผลของการนำองค์ประกอบ การขับเคลื่อนนโยบายด้านการศึกษาทั้งได้จากการวิจัยนำไปสู่การปฏิบัติจริงของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มวิจัยเชิงประเมินและสารสนเทศ สำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). รายงานการศึกษาและพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- เก็จกนก เอื้อวงศ์. (2565). “การนำนโยบายไปปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษา: สมรรถนะและแนวทางการพัฒนา 2565.” วารสารเศรษฐศาสตร์ ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน): 77-92.
- รพีพร รุ่งสีทอง. (2565). แนวทางการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ: บทความธุรกิจ. กรุงเทพฯธุรกิจมีเดีย. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 1 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/>
- ปรีชาชาญ อินทรชิต. (2556). “การพัฒนายุทธศาสตร์สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีขีดสมรรถนะสูงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา.” วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 15 (ฉบับพิเศษ): 146-159.
- ศศิวรรณ ตันกันยา. (2559). “ปัญหาและแนวทางการนำแผนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4.” วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน): 164-177.
- ศิริพร ศรีอำดี. (2559). “การนำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาไปปฏิบัติของเทศบาล ตำบลบางเตือ อำเภอมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี: กรณีศึกษาด้านระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และ โครงสร้างพื้นฐาน”. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุธาสิณี โพธิจันทร์.(2561). “PDCA หัวใจสำคัญของการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง.” วารสาร Productivity World 19(115) (มีนาคม-เมษายน): 93-97.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ: คู่มือคำอธิบายการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 8 เมษายน 2565 จาก <http://nscr.nesdc.go.th/nsimplement/>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). นโยบาย สพฐ. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 27 เมษายน 2565 จาก <https://www.obec.go.th>

- สิริฤกษ์ ทรงศิวิไล. (2561). “โครงสร้างและกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ การวิจัยและนวัตกรรมของประเทศ.” วารสารรัฐศาสตร์ 60(3) (กันยายน-ธันวาคม): 9-21.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน 2560): 1-90.
- Brian Bolton & Jung Park. (2022). “Social impact as corporate strategy: responsibility and opportunity.” *Cogent Business & Management* 9(1): 1-12.
- Fullan, M. (2001). *Leading in a Culture of Change*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Katie Oost, Bregje De Vries, & Joop A. Van der Schee. (2011). “Enquiry-driven fieldwork as a rich and powerful teaching strategy–school practices in secondary geography education in the Netherlands.” *International Research in Geographical and Environmental Education* 20(4): 309-325.
- Karari, C. W., Kihara, M. P., & Munga, J. (2017). “Relationship between strategy implementation drivers and performance of high-growth firms in Kenya.” *International Journal of Business Management & Finance* 1(18): 3-15.
- Nasir Koranteng Asiedu. (2022).U “nderstanding knowledge management strategies in institutions of higher learning and the corporate world: A systematic review.” *Cogent Business & Management* 9(1):1-15.
- William Edwards Deming. (1993). *The New Economics for Industry, Government, and Education*. Boston Ma: MIT Press.

แนวทางการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานวัดคงคาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี The Guidelines for the Conservation of Palm Leaf Manuscripts at Wat Khongkharam, Photharam District, Ratchaburi Province

¹พระครูสันตยาภีรต (สันติ สนติกโร) PhrakruSantayaphirat (Santi Santikaro)

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buddhaphanya Sri Dvaravati Buddhist College,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

²ศานติ ภักดีคำ Santi Pakdeekham

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา Office of the Royal Society

³วิมลมาลย์ สมคะเน Wimonmarn Somkana

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง Faculty of Education Ramkhamhaeng University

¹Corresponding Author, Email: santaya916@gmail.com

Received February 22, 2023; Revised March 23, 2023; Accepted: March 24, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความสำคัญของคัมภีร์ใบลานของวัดคงคาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี 2) เพื่อศึกษากระบวนการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของวัดคงคาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี 3) เพื่อเสนอแนวทางการสืบสานอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของวัดคงคาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน แนวคิดอิทธิบาทธรรมในการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน และ PDCA ในการปฏิบัติงานอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน เป็นกรอบการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้านหรือนักวิชาการ คัมภีร์โบราณ นักวิชาการวัฒนธรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคสามเส้า เขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความสำคัญ กระบวนการ ขั้นตอน และแนวทางการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของวัดคงคาราม จังหวัดราชบุรี ด้านความสำคัญของคัมภีร์ใบลานของวัดคงคาราม แบ่งเป็น (1) ความสำคัญด้านพระพุทธศาสนา (2) ความสำคัญด้านประวัติศาสตร์ (3) ความสำคัญด้านวัฒนธรรม ชุมชน (4) ความสำคัญด้านภูมิปัญญาชุมชน 2. กระบวนการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของวัดคงคาราม จังหวัดราชบุรี แบ่งได้เป็น 5 ด้าน คือ (1) กรรมวิธีจารคัมภีร์ใบลาน (2) การห่อคัมภีร์ใบลาน (3) ป้ายบอกชื่อคัมภีร์ใบลาน (4) การใช้เชือกมัดคัมภีร์ใบลาน (5) สถานที่และอุปกรณ์ที่จัดเก็บรักษาคัมภีร์

โบราณ ในการวิจัยนี้มีข้อเสนอเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้ 1) ส่งเสริมให้พระสงฆ์ และประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน 2) ส่งเสริมให้ชุมชน และองค์กรภาคีรัฐมีส่วนร่วมในการสร้างรูปแบบ และกระบวนการการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน 3) ในการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมโดยถือเป็นวาระชุมชนและเพื่อสร้างอัตลักษณ์ชุมชน

คำสำคัญ: คัมภีร์ใบลาน; การอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน; คัมภีร์ใบลานวัดคงคาราม

Abstract

This research article is intended for. 1) examine the importance of palm leaf manuscripts; 2) investigate the process of preserving and conserving palm leaf manuscripts; and 3) propose approaches for the preservation and conservation of palm leaf manuscripts at Wat Kongkaram in Ratchaburi Province. Using the concept of manuscript conservation. The concept of utthibatdhamma in the conservation of manuscripts and PDCA in the conservation of manuscripts as a research framework Key informants include monks, folk philosophers, or ancient scripture scholars. cultural scholar research tools in-depth interview Data were analyzed using the triangular technique. write a descriptive narrative.

The results showed that 1 . Importance, process, steps and guidelines for preserving Manuscript Manuscripts of Kongkaram Temple Ratchaburi Province The importance of the Manuscript of Wat Gangaram is divided into: (1) The importance of Buddhism. (2) Importance of history (3) Importance of community culture (4) Importance of community wisdom 2 . The process of preserving manuscripts of Wat Kongkararam Ratchaburi province can be divided into 5 aspects, namely (1) the process of inscription of manuscripts (2) wrapping of manuscripts (3) labeling manuscripts (4) tying manuscript ropes (5) location and equipment ancient scripture storage. In this research, there are suggestions for utilization as follows: 1) Encourage monks to and the public to participate in the process of conserving the palm leaf Scriptures. and government organizations participated in creating the model and the process of conserving palm leaf scriptures. 3) In conserving palm leaf scriptures All sectors are involved as a community agenda and to build a community identity.

Keywords: manuscript manuscripts; conservation manuscripts; manuscripts from Wat Kongkaram

บทนำ

ในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนพุทธบริษัทด้วยพระธรรมเทศนาต่างๆ เหล่าพระสงฆ์สาวกได้ช่วยกันจดจำคำสอนของพระพุทธองค์หรือพระพุทธพจน์ไว้ เมื่อพระพุทธองค์ได้ดับขันธ

ปรีณิพพานไปแล้วพระสงฆ์สาวกก็ได้สังคายนาขึ้นเพื่อเป็นการเรียบเรียงและรวบรวมพระธรรมวินัยไว้เป็นหมวดหมู่ให้ชัดเจนเพื่อจดจำและปฏิบัติตาม การสังคายนาครั้งแรกๆ คือครั้งที่หนึ่งถึงครั้งที่สี่นั้น ยังไม่ได้มีการบันทึกคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้ มีแต่การทรงจำไว้จากพระสงฆ์สาวกเท่านั้น จบจนกระทั่งถึงการสังคายนาครั้งที่ห้าจึงได้ปรากฏเหตุที่พระสงฆ์แตกกันเป็นสองพวกคือพวกมหาวิหารกับพวกอภัยคีรีวิหาร จึงได้คำนึงถึงว่าต่อไปภายภาคหน้ากุลบุตรจะถอยปัญญาควรจาริกบันทึกพระธรรมและพระวินัยลงในใบลาน เหล่าพระอรหันต์ 500 รูปได้เดินทางมาร่วมประชุมกันสวดซ้อมแล้วจารพระพุทธพจน์ลงในใบลาน ณ อาโลกเลนสถานในมัลลชนบท ในลังกาทวีป เมื่อ พ.ศ. 433 โดยพระเจ้าวิภูฏคามณีกายเป็นศาสนูปถัมภ์ ใช้เวลาในการบันทึกพระธรรมและพระวินัยลงในใบลาน 1 ปี จึงแล้วเสร็จ (พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล และคณะ, 2559) นับได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อพระพุทธศาสนาโดยเป็นครั้งแรกที่มีบันทึกพระพุทธพจน์เป็นลายลักษณ์อักษรลงบนใบลานด้วยภาษาบาลีอักษรสิงหล จากนั้นพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ได้ถูกจารึกไว้ในใบลานเป็นระยะเวลานานสืบมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ การสังคายนาโดยความมุ่งหมายที่สำคัญคือการรื้อกรองพระธรรมวินัยไว้เป็นหมวดหมู่ ไม่ให้กระจัดกระจาย และต่อมามีเหตุจากเดียรฉัตรได้เข้ามาปลอมบวชในพระพุทธศาสนา เพราะเห็นว่าพระพุทธศาสนามีลาภสักการะมาก ความโลภในลาภสักการะนั้นพวกเดียรฉัตรจึงปลอมบวชในพระพุทธศาสนาทำให้พระสงฆ์เกิดรังเกียจกันเพราะไม่รู้ว่าเป็นใครจึงได้มีการทำสังคายนาขึ้นอีกครั้ง อันการทำสังคายนาในครั้งนี้มีพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งราชวงศ์โมริยะ ผู้เป็นจักรพรรดิผู้ครองแคว้นมคธให้ความอุปถัมภ์ มีพระโมคคัลลิตตสเถระเป็นประธานที่นับเป็นการทำสังคายนาครั้งที่ 3 ใน พ.ศ. 235 จากการสังคายนาครั้งที่ 3 นี้ นับว่าเป็นคุณูปการแก่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง คือพระเจ้าอโศกมหาราชได้ส่งพระสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในที่ต่างๆ การทำสังคายนาครั้งนี้เองทำให้พระพุทธศาสนาที่พระสมณทูตสายที่ 8 ได้มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่ในสุวรรณภูมิ ซึ่งมีความเลื่อมใสศรัทธาในปฏิบัติทาและคำสอนของพระพุทธเจ้าโดยการนำมาเผยแผ่ของพระมหาเถระ 2 รูป คือ พระโสณเถระและพระอุตตรเถระ จนแผ่ขยายเข้าสู่ประชาชนพลเมืองอย่างรวดเร็ว ในดินแดนแถบสุวรรณภูมิ วรรณกรรมและโบราณคดีทางพระพุทธศาสนานับว่าเป็นทรัพยากรวัฒนธรรมอีกประเภทหนึ่งที่มีคุณค่าและความสำคัญต่อการสร้างระบบคิด ภูมิปัญญา และรากฐานทางวัฒนธรรมของไทย เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับทรัพยากรด้านวัตถุอันได้แก่ โบสถ์ เจดีย์ วิหาร คัมภีร์ใบลาน สมุดข่อย ธรรมาสัน ฯลฯ ซึ่งสร้างขึ้นด้วยความวิจิตรงดงามและสติปัญญาอันล้ำเลิศของบูรพาจารย์ รวมไปถึงทรัพยากรด้านนามธรรม อันได้แก่ องค์ความรู้ ภูมิปัญญา คติธรรม ความเชื่อ ฯลฯ ซึ่งล้วนมีความหมายและความสำคัญต่อการเรียนรู้และการดำรงวิถีชีวิตในสังคม (พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์ และคณะ, 2557)

สำหรับในประเทศไทย นับแต่สมัยอยุธยาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น คัมภีร์ใบลานมีความสำคัญมากในการศึกษาพระธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณร วัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาเป็นสำนักเรียนของกุลบุตร การจารจารึกคัมภีร์พระไตรปิฎกลงบนใบลานเป็นครั้งแรกของประเทศไทยเกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2020 ตรงกับสมัยพระเจ้าติโลกราชกษัตริย์แห่ง นครพิงค์เชียงใหม่อาณาจักรล้านนา พระเจ้าติโลกราชทรงเลื่อมใสทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและทรงอุปถัมภ์ให้มีการสังคายนาตรวจชำระและจารจารึกพระไตรปิฎกลงในใบลาน ณ วัดโพธารามมหาวิหาร (วัดเจ็ดยอด) เมืองเชียงใหม่ พระไตรปิฎกฉบับที่สอบชำระในสมัยของพระองค์นี้ถือเป็นคัมภีร์ที่เป็นหลักฐานสำคัญขึ้น

หนึ่งของพระพุทธศาสนาในล้านนาที่สืบทอดมาถึงปัจจุบัน คัมภีร์ใบลานถือว่าเป็นวัฒนธรรมทางภาษาที่ชาวนุชนสร้างขึ้นมามาเพื่อใช้ในสังคมที่มีการสืบทอดกันมาเป็นเวลาอันยาวนานจากบรรพชนรุ่นหนึ่งสู่นุชนรุ่นหลังสืบทอดกันมา (พิริวัชร ราชวงศ์, 2562) เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่เป็นเสมือนกระจกส่องให้นุชนรุ่นหลังได้รู้จักกำเนิดหรือภูมิหลังรวมทั้งพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของตนเองและของชุมชน ได้เป็นอย่างดีเพราะเป็นหลักฐานขั้นต้นที่สำคัญต่อวงวิชาการที่บันทึกเหตุการณ์และเรื่องราวต่างๆ ทั้งคดีโลกและคดีธรรม เช่น หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์โหราศาสตร์วรรณกรรม พงศาวดาร กฎหมายโบราณ ตำรายา คาถาอาคม เป็นต้น

คัมภีร์ใบลานของวัดคงคาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เป็นคัมภีร์ที่มีอายุประมาณ 200 - 300 ปี เป็นการจารึกอักษรมอญเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังมีจารึกเป็นอักษรขอมบางส่วน เป็นองค์ความรู้ ภูมิปัญญา คติธรรม ความเชื่อ คาถาอาคม นิทานชาดก นิทานพื้นบ้าน ตำราโหราศาสตร์ กฎหมาย บทสวดต่างๆ ผู้วิจัยเห็นว่า คัมภีร์ใบลานต่างๆ เหล่านี้ เป็นบันทึกภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น หากมีการส่งเสริมการอนุรักษ์เอกสารคัมภีร์ใบลานเพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมทางสังคม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงและทราบชัดว่าอิทธิพลปรัชญาธรรมและคติธรรมซึ่งปรากฏในนิทานพื้นบ้านที่นักปราชญ์โบราณได้นำเสนอสอดแทรกไว้ในเนื้อหาสาระของนิทานพื้นบ้านในบทบาทของวิถีของบรรพชนในอดีต อนุชนปัจจุบัน และปัจฉิมชนรุ่นหลัง อันจะนำมาเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม จะเป็นการฟื้นฟูอดีต พัฒนาปัจจุบัน และสร้างสรรค์อนาคตเพื่อตนเพื่อสังคมและเพื่อประเทศชาติต่อไป

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้นนี้ ประกอบกับผู้วิจัยเป็นเจ้าของอาวาสวัดคงคาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของวัดคงคาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” เพื่อให้เห็นความสำคัญของคัมภีร์ใบลาน กระบวนการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานและการสืบสานคัมภีร์ใบลานของ วัดคงคาราม ตลอดจนถึงสังเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานขององค์กรคณะสงฆ์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสำคัญของคัมภีร์ใบลานของวัดคงคาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษากระบวนการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของวัดคงคาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางการสืบสานอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของวัดคงคาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ วัดคงคาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ พระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้านหรือนักวิชาการที่มีความรู้เกี่ยวกับคัมภีร์โบราณ นักวิชาการวัฒนธรรม จำนวน 17 รูป/คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ลักษณะการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง รวบรวมข้อมูลโดย การศึกษาจากเอกสาร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก. ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ดังนี้ 1) ถอดบทสัมภาษณ์และจดบันทึก เพื่อให้ทำวิเคราะห์ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2) นำข้อคิดเห็นจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็น และเรียบเรียงประเด็นเฉพาะที่เกี่ยวข้องและครอบคลุมกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3) วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและสามารถตอบปัญหาของการวิจัยได้ชัดเจนสมบูรณ์และสอดคล้องกับกรอบแนวคิดโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท เมื่อได้ข้อมูลจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพระสงฆ์, ปราชญ์ชาวบ้าน, นักวิชาการที่มีความรู้เกี่ยวกับคัมภีร์โบราณ และนักวิชาการวัฒนธรรม สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยได้ดังนี้

1. ด้านความสำคัญของคัมภีร์โบราณ พบว่าด้านความสำคัญของคัมภีร์โบราณวัดคงคารามอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แบ่งได้เป็น 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1.1) ความสำคัญด้านพระพุทธศาสนา ด้วยในคัมภีร์โบราณของวัดคงคารามนั้นจะได้มีการจารคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้หลากหลาย เพราะฉะนั้น การที่เราจะอนุรักษ์คัมภีร์โบราณของวัดคงคารามให้คงอยู่ต่อไปนั้นก็เป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการดำเนินการให้เป็นรูปธรรมและเป็นไปอย่างต่อเนื่องเพื่อคงไว้ซึ่งโบราณของวัดคงคารามให้คงอยู่สืบไป เพราะการเผยแผ่คำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ถ่ายทอดจากคัมภีร์โบราณนั้นเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาอย่างหนึ่ง คำสั่งสอนต่างๆ ของพระพุทธเจ้าที่ถูกบันทึกไว้ในคัมภีร์โบราณที่เป็นภาษามอญ คัมภีร์โบราณที่ได้รับการรวบรวมและเก็บอนุรักษ์ไว้ที่วัดคงคารามส่วนมากเป็นคัมภีร์ที่บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้ง 3 ปีกุญ คือ พระวินัย พระสูตร พระอภิธรรม ที่บันทึกไว้ในรูปแบบภาษาโบราณตามยุคสมัยเก่า จะเห็นได้ว่าการศึกษาค้นคว้าหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าของพระภิกษุสามเณรก็ได้อาศัยอ่านจากคัมภีร์โบราณเหล่านี้ จากนั้นนำมาเผยแผ่แสดงแก่ประชาชนชาวพุทธ การเก็บอนุรักษ์คัมภีร์โบราณของวัดคงคารามนั้นจึงได้ชื่อว่า รวบรวมรักษาคำสอนในหลักพระพุทธศาสนาไว้ไม่ให้สูญหายในรูปแบบของคัมภีร์โบราณ

1.2) ความสำคัญด้านประวัติศาสตร์ชุมชน สำหรับความสำคัญด้านประวัติศาสตร์ชุมชนนั้นจะเป็นการบอกถึงที่มาของชุมชนชาวมอญวัดคงคาราม มีการบันทึกการอพยพเข้ามาของชาวมอญที่สังขละบุรีและตั้งรกรากริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองในปี พ.ศ.2310 ครั้งเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่าเจ้าพระยาธรรมาธิราชได้ทราบเรื่องมอญเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารให้ทรงทราบ พระองค์ทรงเห็นว่ามอญกับไทยต่างมีศรัทธาร่วมกันคือพม่าจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเจ้านายเมืองมอญเมืองเมาะลำเลิงที่เหลือชีวิตอยู่ 7 คนให้เป็นนายด่านป้องกันพม่า 7 เมือง คือ เมืองไทรโยค ท่าขนุน ท่ากระดาน ท่าตะกั่ว ลุ่มสุม สิงห์ และเมืองทองผาภูมิ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้พระยามอญทั้ง 7 เลือกที่ทำมาหากินเอาเองโดยพระราชทาน ทองตรามาให้ด้วย พระยามอญทั้ง 7 จึงได้พาสมัครพรรคพวกล่องมาตามลำน้ำแม่กลองก็เห็นว่าช่วงที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกมีคนอยู่อาศัยน้อยคือ ตั้งแต่เขตอำเภอบ้านโป่งถึงอำเภอโพธาราม ซึ่งสมัยนั้นอำเภอทั้งสองยังไม่ได้เกิดขึ้นจึงได้ไปปรับสมัครพรรคพวกของตนลงมาส่วนพระยา

มอญทั้ง 7 นั้นก็ได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่หมู่บ้านวัดคงคารามนี้และบรรดาญาติที่ตั้งบ้านเรือนอยู่สองฝั่งแม่น้ำแม่กลองช่วงนี้

1.3) ความสำคัญด้านวัฒนธรรมชุมชน วัฒนธรรมชุมชนชาวมอญในพื้นที่วัดโคศคารามนั้นได้มีการบันทึกไว้ในคัมภีร์ไบลานเป็นภาษามอญเพื่อเป็นหลักฐานแสดงให้เห็นว่าชุมชนชาวมอญของวัดคงคารามนั้นมีประเพณีวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างไรบ้างประเพณีชาวมอญ 12 เดือนที่ยังคงอยู่ให้เห็นในปัจจุบัน ได้แก่ ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ประเพณีทำข้าวแช่ ประเพณีจองโอะตัน ซึ่งประเพณีต่างๆ เหล่านี้จะยังคงอยู่และสืบทอดไป ทั้งนี้ทั้งนั้นการบันทึกไว้ในคัมภีร์ไบลานก็มีความสำคัญอย่างยิ่งเช่นเดียวกันเพื่อจะแสดงให้เห็นชนรุ่นหลังได้รับทราบได้เรียนรู้ว่าชุมชนของเขามีวัฒนธรรมมีประเพณีในการดำรงชีวิตอย่างไรบ้างนั่นเอง

1.4) ความสำคัญด้านภูมิปัญญาชุมชน การอนุรักษ์คัมภีร์ไบลานมีความสำคัญในด้านภูมิปัญญาชุมชนสำคัญตรงที่ความรู้ต่างๆ ที่เป็นภูมิปัญญาของชาวมอญรุ่นเก่านั้นได้มีการบันทึกไว้ในคัมภีร์ไบลานเพื่อเป็นหลักฐานให้เห็นถึงการใช้ภูมิปัญญาของชุมชนชาวมอญในการทำกิจกรรมต่างๆ ภูมิปัญญาก็คือความรู้ความสามารถความเชื่อที่นำมาไปสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาของมนุษย์หรือภูมิปัญญาก็คือพื้นความรู้ของชาวบ้านในชุมชนในสังคมมอญเชื่อถือและเข้าใจร่วมกัน

2. กระบวนการอนุรักษ์คัมภีร์ไบลาน ด้านกระบวนการอนุรักษ์คัมภีร์ไบลานของวัดคงคาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แบ่งได้เป็น 5 ด้าน คือ

2.1) กรรมวิธีการคัมภีร์ไบลาน กรรมวิธีการบันทึกลายลักษณ์อักษรบนใบลานที่นิยม ได้แก่ การทำให้เป็นร่องลึก เรียกว่าการจารใบลาน โดยเริ่มจากการตีเส้นบรรทัดบนใบลานทุกใบ โดยใช้เส้นด้ายเหนียวซึ่งตึงกับกรอบไม้รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดกว้างยาวกว่าหน้าลานเล็กน้อย เชือกที่ขึงตึงนี้ใช้เป็นสายบรรทัด เมื่อจะตีเส้นบรรทัดใช้ลูกประคบชุบเขม่าไฟผสมน้ำลูบไปบนเส้นด้ายที่เป็นสายบรรทัดนั้น วางกรอบบรรทัดบนใบลานกำหนดเส้นบรรทัดให้ได้ขนาดตามต้องการแล้ว ดึงสายบรรทัดขึ้น แล้วปล่อยให้ติดลงไปบนลาน ทำนองเดียวกับการตีเส้นด้วยสายบรรทัดของช่างไม้ จะปรากฏเส้นบรรทัดบนใบลานตามต้องการ นำใบลานที่ตีเส้นบรรทัดไว้เรียบร้อยแล้ววางบนหมอนสำหรับถึอรองจารหรือสนับรองจาร" จากนั้นจึงใช้เหล็กจารจารหนังสือ ใบลาน การจารตัวหนังสือบนใบลานนั้นส่วนใหญ่มักจะจารตามต้นฉบับ โดยจารลงบนใบลานที่มีเส้นบรรทัดแล้ว โดยจารตัวหนังสือใต้เส้นบรรทัด ซึ่งใช้จารได้ทั้ง 2 หน้าของใบลาน ต่อจากนั้นจึงต้องลบด้วยเขม่าไฟผสมน้ำมันยาง โดยใช้ลูกประคบลบให้สีดำของเขม่าไฟจมลงไปตามร่องลายเส้นอักษรทั่วทั้งลานแล้วนำทรายละเอียดที่ร่อนจัดโรยลงบนลานนั้น ต่อจากนั้นใช้ลูกประคบสะอาดลบเขม่าไฟผสมน้ำมันยางให้หมดจากหน้าลานนั้น โดยการถูลูกประคบไปมาหลายๆ ครั้งบนลานจะทำให้สีดำที่อยู่นอกรอยจารหลุดหายไปส่วนสีดำซึ่งลงไปนอกรอยจารจะติดแน่นและทำให้ตัวอักษรปรากฏเด่นชัดไม่ลบเลือนมีความคงทนถาวรอยู่ได้นานนับร้อยปีขึ้นไปเมื่อจารจบเรื่องแล้วก็ใช้สายสนองร้อยเข้าไปในรูที่เจาะไว้ทางด้านซ้ายเรียกว่าร้อยหูเพื่อรวมเป็นผูก ส่วนมากคัมภีร์ผูกหนึ่งจะมี 24 ลาน ซึ่งอาจจะจบเรื่องหรือไม่จบเรื่องก็ได้เนื่องจากคัมภีร์ไบลานแต่ละเรื่องมีความสั้นยาวของเนื้อเรื่องไม่เท่ากันจำนวนผูกจึงมากน้อยต่างกัน ซึ่งอาจจะจบภายใน 1 ผูก 5 ผูก หรือ 20 ผูก ก็ได้ นับรวมเป็น 1 คัมภีร์ เรียกว่าคัมภีร์ไบลาน

2.2) การห่อคัมภีร์ไบลาน การห่อคัมภีร์ไบลานจะมีไม้ประกบ 2 อันขนานหน้าและหลังไม้ประกบนี้ทำหน้าที่หุ้มคัมภีร์อยู่ด้านนอกปกใบลานทำให้ลานแข็งแรงไม่บิด หัก เตะหรือฉีกขาดได้ง่าย

ไม้ประกับทำจากไม้เนื้อแข็งกว้างยาวเท่ากับหน้าลานหนา 1-2 ซม. ผ้าที่ใช้ห่อคัมภีร์นิยมใช้ผ้าที่มีคุณภาพดี เช่น ผ้าปุม ผ้าตาด ผ้าไหม หรือผ้าลาย ที่แสดงถึงฐานะของผู้สร้างคัมภีร์และใช้จิวรห่อ ในด้านการห่อคัมภีร์โบราณเพื่อการเก็บรักษาที่สังเกตเห็นมีผ้าห่มคัมภีร์ที่เป็นของเก่าประจำคัมภีร์ผูกนั้นๆ บ้าง ซึ่งมีแต่โบราณที่ยังคงมีสภาพดีอยู่ บางคัมภีร์ก็บรรจุลงในตู้คัมภีร์หลายขนาดแต่ส่วนมากจะมีผ้าห่มคัมภีร์อยู่เสมอยกเว้นที่มีความชำรุดสูญหายไป คัมภีร์โบราณมีความสำคัญในส่วนของคัมภีร์ผ้าห่อคัมภีร์ตู้คัมภีร์ก็ล้วนมีส่วนสำคัญที่ช่วยรักษาสภาพคัมภีร์ไว้ ถึงแม้ว่าจะมีการจัดทำใหม่ให้เหมาะสมตามยุคสมัยด้วยกรรมวิธีที่ถูกต้องตามหลักวิชาการโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีความรอบรู้ในด้านการเก็บรักษาคัมภีร์ก็จะเห็นได้ว่าการใช้ผ้าห่อคัมภีร์หรือการเก็บบรรจุตู้คัมภีร์นั้นเป็นส่วนที่ทำให้คัมภีร์โบราณถูกเก็บรักษาสภาพไว้อย่างดีมีความคงทนถาวรยิ่งขึ้น

2.3) ป้ายบอกชื่อคัมภีร์โบราณ ป้ายบอกชื่อคัมภีร์โบราณเขียนเรื่องชัดเจนแยกประเภทว่าเป็นอะไร เช่น วรรณกรรมพื้นบ้าน ตำรายา เขียนจำนวนผูกมีการสำรวจแยกแยะชื่อเรื่องทุกผูกมีบัตรข้อมูลชั่วคราวติดไว้กับคัมภีร์โบราณผูกนั้นๆ วัดคงคารามมีป้ายห่อคัมภีร์โบราณที่หลากหลายทั้งผ้าทอและไม้ขนาดต่างๆ ควรมีพื้นที่จัดแสดงป้ายบอกชื่อคัมภีร์โบราณแบบต่างๆ ที่ไม่มีห่อหรือมัดให้สวยงาม ป้ายบอกชื่อคัมภีร์โบราณในสมัยโบราณจะใช้โบราณเขียนชื่อผูกของคัมภีร์โบราณไว้แต่ปัจจุบันนี้จะเขียนป้ายคัมภีร์โบราณบนกระดาษแข็ง ผ้าดิบ หรือผ้าขาวบาง แทนการใช้โบราณทำเป็นป้ายบอกชื่อคัมภีร์โบราณและใช้การเย็บติดกับตัวผ้าห่อคัมภีร์หรืออาจใช้สายพลาสติก คล้องติดป้ายกระดาษกับตัวผ้าห่อคัมภีร์เลย การเลือกใช้วัสดุจึงสำคัญมากต่อการทำป้ายบอกชื่อคัมภีร์โบราณ เพราะอาจมีสารเคมีเจือปนมีฤทธิ์ทำให้ผ้าห่อคัมภีร์โบราณเสื่อมสภาพขาดเปื่อยยุ่ย จนทำให้เกิดผลเสียต่อคัมภีร์โบราณซึ่งอยู่ด้านในห่อเสียหายได้ เช่น ทำให้แมลงเข้าไปกัดกินผ้าห่อคัมภีร์และตัวเนื้อโบราณได้ จึงควรเลือกวัสดุในการทำป้ายบอกชื่อคัมภีร์โบราณที่มีสารเคมีน้อยที่สุดเพื่อรักษาและยืดอายุของคัมภีร์โบราณ

2.4) การใช้เชือกมัดคัมภีร์โบราณ การใช้เชือกมัดคัมภีร์โบราณเพื่อเป็นการรักษาป้องกันความเสียหายของคัมภีร์โบราณไว้นั้นสมัยอดีตก็มีวิธีการหนึ่ง ในสมัยปัจจุบันคัมภีร์โบราณเหล่านั้นบางคัมภีร์มีสภาพเก่าชำรุดไปการใช้ผ้าห่อคัมภีร์และการใช้เชือกผูกมัดไว้เป็นการป้องกันรักษาคัมภีร์ให้มีความชำรุดน้อยลงถ้าปล่อยไปตามสภาพก็อาจกระจายเสียหายมากขึ้น กรรมวิธีสมัยปัจจุบันที่เหมาะสมในการใช้เชือกมัดคัมภีร์โบราณจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทางวัดคงคารามได้จัดทำขึ้นและเพื่อให้เห็นว่าสมัยเก่าโบราณมีการใช้เชือกลักษณะอย่างไรได้จัดแสดงให้เห็นลักษณะวิธีแบบดั้งเดิมนั้นเป็นการรักษาสภาพเก่ารูปแบบเดิม กล่าวได้ว่าของใหม่ใช้ให้เหมาะสมของเก่าอนุรักษ์ไว้ให้รู้เห็น การใช้เชือกมัดคัมภีร์โบราณ คัมภีร์มีไม้ประกับหน้าหลังแล้วใช้เชือกมัดหัวท้าย ผ้าห่อคัมภีร์มัดโดยรอบด้วยเชือกเส้นเดียวยาวติดต่อกัน แบ่งเป็น 5 เปลาะ มีฉลากบอกชื่อคัมภีร์เสียบบนหน้าห่อคัมภีร์ การใช้เชือกมัดคัมภีร์โบราณแต่ละผูกรวมขึ้นเป็นมัดจะทำให้คัมภีร์โบราณนั้นไม่แฉกและสามารถมัดเข้ากับไม้ขนอบหรือไม้ประกับได้โดยง่าย

2.5) สถานที่และอุปกรณ์ที่จัดเก็บรักษาคัมภีร์โบราณ สถานที่เก็บรักษาคัมภีร์โบราณของวัดคงคารามถือว่าจัดเก็บได้ดี อยู่ในตู้มิดชิด ป้องกันความชื้น แสงและอยู่ในระบบรักษาความปลอดภัยเป็นอย่างดี มีกล้องวงจรปิด สภาพการเก็บรักษาที่วัดคงคารามจะมีการเก็บรักษาคัมภีร์โบราณไว้ที่กุฏิเรือนไทย 9 ห้อง ซึ่งปัจจุบันยกขึ้นเป็นพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดคงคาราม ลักษณะของตัวอาคารเป็น

อาคารไม้ใต้ถุนสูงอากาศปลอดโปร่งมีการระบายอากาศอย่างดี ตัวคัมภีร์ใบลานของวัดคงคารามก็ถูกจัดเก็บไว้ในตู้ลายรดน้ำซึ่งเป็นตัวตั้งเดิมที่มีอยู่แล้วและเป็นผู้ที่มีความสอดคล้องกับการจัดเก็บคัมภีร์ เพราะฉะนั้นเมื่อมีการจัดเก็บเข้าตู้ก็จะมีการจัดวางและมีป้ายที่มีดัชนีซึ่งทางกรมศิลปากรได้มาจัดทำให้มีการแยกสัดส่วนการจัดเก็บคัมภีร์ใบลานไว้อย่างดีป้องกันปลวกและแมลงได้

3. แนวทางการสืบสานอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน พบว่าแนวทางการสืบสานอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของวัดคงคาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แบ่งได้ 5 ด้าน คือ

3.1) ควรจะต้องมีการส่งเสริมการทำกิจกรรมเกี่ยวกับคัมภีร์ใบลานโดยให้ชาวบ้านในชุมชน นักเรียนนักศึกษาครูอาจารย์พระสงฆ์ได้มีส่วนร่วมในการช่วยกันทำกิจกรรมเกี่ยวกับคัมภีร์ใบลาน เช่น การทำกิจกรรมทำความสะอาดคัมภีร์ใบลาน การเปลี่ยนผ้าห่อคัมภีร์ใบลาน มีกิจกรรมแห่คัมภีร์เป็นลาน โดยให้ชาวบ้าน โรงเรียน พระสงฆ์ ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้ เป็นต้น

3.2) เป็นการเสริมสร้างจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของคัมภีร์ใบลาน ทั้งนี้กิจกรรมต่างๆ นั้นสามารถเชิญหน่วยงาน เช่น วัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร ให้เข้ามาร่วมกันจัดกิจกรรมอาจจะทำเป็นงานฉลองคัมภีร์หลังจากที่ได้ชำระคัมภีร์ใบลานของวัดคงคารามเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

3.3) ควรมีการแปลคัมภีร์ใบลานจากภาษามอญเป็นภาษาไทยเพื่อใช้ในการเทศนาในการเผยแพร่คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าของพระเถระจารย์ให้แก่ผู้ที่สนใจให้แก่ชาวบ้านต่อไป

3.4) ควรมีการถ่ายภาพเป็นไฟล์ดิจิทัลและมีการเผยแพร่เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้

3.5) ควรมีการอบรมการแปลคัมภีร์ใบลานจากภาษามอญเป็นภาษาไทยเพื่อสืบทอดวิธีการและให้คนรุ่นใหม่เห็นถึงคุณค่าความสำคัญของคัมภีร์ใบลาน

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานวัดคงคาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” มีประเด็นอภิปรายผล ดังนี้

1. ความสำคัญของคัมภีร์ใบลาน แบ่งได้เป็น 4 ด้าน ดังนี้

(1) ด้านพระพุทธศาสนานั้นถือได้ว่าคัมภีร์ใบลานมีความสำคัญมาก เพราะใช้ในการบันทึกหลักธรรมคำสอน ดังนั้น การอนุรักษ์ด้วยการซ่อมแซมและบำรุงรักษาเอกสารโบราณที่มีคุณค่า จะเป็นการยืดอายุของเอกสารให้ยาวนาน ช่วยในการส่งเสริมการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานให้อยู่คู่กับศาสนา และบันทึกเรื่องราวความรู้ให้อยู่ในรูปแบบของเอกสารโบราณ คัมภีร์ใบลานจึงมีบทบาทอย่างมากในการเผยแผ่พุทธศาสนาสืบไป อีกทั้งเรื่องที่จะารลงในคัมภีร์ใบลานส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องในพุทธศาสนา ทั้งชาดก พุทธตำนาน พระวินัย ฯลฯ

(2) ด้านประวัติศาสตร์ของชุมชน ความสำคัญในด้านประวัติศาสตร์ของชุมชนนั้นถูกบันทึกไว้ให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ถึงอดีตของชุมชนที่ตนได้อยู่อาศัยในรูปแบบของคัมภีร์ใบลานที่วัดคงคารามเก็บ

อนุรักษไว้ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องเล่าผ่านของเก่าคือคัมภีร์ไบเบิลให้เราได้รู้ในอดีตชุมชนนี้ได้เป็นพื้นที่อยู่อาศัยของผู้คนซึ่งมีชาติพันธุ์ของตนมีวิวัฒนาการในด้านต่างๆ

(3) ด้านวัฒนธรรมชุมชน วัฒนธรรมเกิดขึ้นมีอยู่ด้วยคนกระทำสืบต่อกันมา หลายประการลบเลือนหายไปตามกาลเวลาบางอย่างยังคงดำรงอยู่แต่ได้ประยุกต์ไปตามสมัย การอนุรักษคัมภีร์ไบเบิลไว้อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการรักษาวัฒนธรรมของชุมชนไว้ให้คงอยู่แต่อยู่ในรูปแบบวรรณกรรมที่จารลงไบเบิล เพราะในคัมภีร์ไบเบิลของวัดคงคารามหลายเล่มบันทึกเรื่องราวด้านวัฒนธรรมประเพณีพิธีกรรมของคนในชุมชนนั้นเป็นตำราให้ได้ใช้เรียนรู้ เช่น คัมภีร์ไบเบิลบันทึกเรื่องเกี่ยวกับการพยากรณ์ เรื่องฤกษ์ยาม เรื่องการทำนา เรื่องลักษณะดีร้ายของสัตว์ เรื่องการไหว้บูชาผี เรื่องการบวช เรื่องของวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนถึงความตาย วัฒนธรรมของชุมชนเหล่านี้มีอยู่ในคัมภีร์ไบเบิล บอกให้รู้ว่ชุมชนนี้มีวัฒนธรรมที่ดำรงในอดีตเป็นความภาคภูมิใจของลูกหลาน และได้ทำการสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนนั้นไว้ด้วยการกระทำตามนับได้ว่าเป็นสิ่งที่ประโยชน์ทั้งอดีตและปัจจุบันที่มีอยู่ในชุมชน

(4) ด้านภูมิปัญญาชุมชน คัมภีร์ไบเบิลที่วัดคงคารามเก็บอนุรักษไว้ถูกสร้างขึ้นมาจากภูมิปัญญาของคนในชุมชนนี้ที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านการทำคัมภีร์ เริ่มตั้งแต่การจัดเตรียมไบเบิล สี เครื่องมืออุปกรณ์ ผู้ทรงจำเรื่องที่จะบันทึก คนที่มีความสามารถในการจารไบเบิล เป็นต้น ความรู้ความสามารถในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจารคัมภีร์ไบเบิลทั้งหมดนี้ล้วนเป็นภูมิปัญญาของคนในชุมชนทั้งสิ้น จะเห็นได้ว่าภูมิปัญญาในชุมชนที่ได้ถูกนำมาใช้ด้านการสร้างคัมภีร์ไบเบิล ที่ยังคงเหลือปรากฏอยู่ที่วัดคงคารามเป็นสิ่งประกาศเกียรติคุณความรู้ความสามารถของชุมชนแห่งนี้ให้รู้กันว่าชุมชนนี้ในอดีตมีชาวบ้านที่มีภูมิปัญญามีความรู้มีความสามารถในการสร้างคัมภีร์ไบเบิลสิ่งที่ทรงคุณค่าและได้รับการเก็บอนุรักษไว้มีอยู่ที่ชุมชนบ้านวัดคงคารามนี้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของอารดา พลอาษา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาองค์ความรู้การอนุรักษ การส่งเสริมและการเพิ่มคุณค่าการทอผ้าไหมทางกระบอกคู่ตีนแดง อำเภอนาโพธิ์และอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ความรู้ กระบวนการผลิต ได้รับการถ่ายทอดจากภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลานแม่ พ่อ ญาติพี่น้อง การสืบทอดความรู้ผ่านระบบจากครอบครัวและชุมชน เกิดการเรียนรู้จากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่งที่น่าประสพการณ์อันหลากหลาย เพื่อสืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยใช้การเชื่อมโยง แลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้เพื่อให้มีการอนุรักษ พื้นฟู สืบทอดองค์ความรู้อันเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านอันทรงคุณค่าด้วยการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษาเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพของชุมชนที่สามารถพึ่งตนเองและนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน 2) การอนุรักษและสืบทอดควรได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากภาครัฐ รวมทั้งความร่วมมือประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนและสถานศึกษาต่างๆ 3) การสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม คัมภีร์ไบเบิลจึงเป็นภูมิปัญญาที่คนในชุมชนเล็งเห็นความสำคัญ จึงมีการจารเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ วิถีปฏิบัติของชุมชน วัฒนธรรมที่ดำรง ด้วยมุ่งหมายจะสืบทอดองค์ความรู้ ทั้งเห็นว่า การจารไบเบิลจะดำรงองค์ความรู้ให้สืบทอดยังชนรุ่นต่อไปของชุมชน ที่มีกระบวนการเก็บรักษาอย่างเป็นระบบเพื่อสืบค้นได้อย่างง่าย (อารดา พลอาษา, 2560)

2. กระบวนการการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน แบ่งได้ดังนี้

2.1 กรรมวิธีในการจารคัมภีร์ใบลานลักษณะในการจารคัมภีร์ใบลานของวัดคงคารามนี้เป็นลักษณะในการสืบทอดรูปแบบของการจารคัมภีร์ที่สืบทอดกันมา ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น แสดงให้เห็นถึงกรรมวิธีในการจารคัมภีร์ใบลานการเลือกใช้ใบลานซึ่งมีลักษณะเฉพาะปัจจุบันยังไม่มีการศึกษาว่าคัมภีร์มอญจริง ๆ เป็นลักษณะแบบใดกันแน่ซึ่งดูจากคัมภีร์พม่าจะเห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนคือคัมภีร์พม่าจะไม่มีกรรรอยสายสนองคัมภีร์พม่าจะเป็นมัดใหญ่และจะมีไม้ประกบและมีก้านคล้ายทางมะพร้าวสอดเข้าไปแล้วอัดเป็นก้อนแต่คัมภีร์ใบลานของวัดคงคารามจะมีความคล้ายกับคัมภีร์ใบลานของภาคกลางซึ่งแตกต่างคือคัมภีร์ใบลานของวัดคงคารามเป็นอักษรมอญที่พบก็จะเป็นการจารตัวอักษรที่พบได้ในทางภาคกลางของประเทศไทยและคัมภีร์ใบลานของวัดคงคารามจะเป็นการจารแบบสืบทอดกันมา

2.2 การห่อคัมภีร์ใบลานมีไม้ประกบ 2 อันชนาหน้าและหลังไม้ประกบนี้นำหน้าที่หุ้มคัมภีร์อยู่ด้านนอกปกใบลานทำให้ลานแข็งแรงไม่บิด หัก เตะหรือฉีกขาดได้ง่าย ไม้ประกบทำจากไม้เนื้อแข็งกว้างยาวเท่ากับหน้าลานหนา 1-2 ซม. ผ้าที่ใช้ห่อคัมภีร์นิยมใช้ผ้าที่มีคุณภาพดี เช่น ผ้าปุม ผ้าตาด ผ้าไหม หรือผ้าลาย ที่แสดงถึงฐานะของผู้สร้างคัมภีร์และใช้จีวรห่อ ในด้านการห่อคัมภีร์ใบลานเพื่อการเก็บรักษาที่สังเกตเห็นมีผ้าห่มคัมภีร์ที่เป็นของเก่าประจำคัมภีร์ผูกนั้น ๆ บ้าง ซึ่งมีแต่โบราณที่ยังคงมีสภาพดีอยู่ ในส่วนของการห่อคัมภีร์ใบลานแบบโบราณวัดคงคารามยังได้อนุรักษ์การห่อคัมภีร์ใบลานแบบเก่าในอดีต แม้ในส่วนที่เป็นผ้าห่อคัมภีร์ ตู้บรรจุคัมภีร์ที่ชำรุดเสียหายตามกาลเวลายังให้การอนุรักษ์ไว้เพื่อให้ผู้ศึกษาได้เห็นและเรียนรู้ถึงวิธีการห่อคัมภีร์ใบลานของยุคสมัยในอดีต

2.3 การจัดทำป้ายบอกชื่อคัมภีร์ใบลานของวัดคงคาราม ได้รับการจัดทำโดยคณะผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดเก็บคัมภีร์ใบลานซึ่งเป็นส่วนงานของราชการกรมศิลปากร ได้ร่วมมือกับทางวัดคงคารามจัดการคัดแยกคัมภีร์แต่ละคัมภีร์แล้วจัดทำป้ายชื่อบอกเรื่องในคัมภีร์นั้นไว้ต่อไป ดังนั้นการจัดทำป้ายบอกชื่อคัมภีร์ใบลานจึงเป็นส่วนที่ทำให้ได้รู้ถึงเรื่องที่ได้อ่านบันทึกไว้ในคัมภีร์นั้น ๆ อย่างถูกต้องว่าคัมภีร์ใบลานนั้นเกี่ยวกับอะไร ซึ่งการจัดทำป้ายบอกชื่อคัมภีร์ใบลานก็เป็นส่วนสำคัญอีกด้านหนึ่งที่วัดคงคารามได้ให้ความสำคัญดำเนินการเป็นอย่างดี ป้ายบอกชื่อคัมภีร์นั้นก็เป็นสิ่งสำคัญลักษณะของป้ายจะมีลักษณะเป็นใบลานซึ่งทางกรมศิลปากรได้เข้ามาจะทำไว้ให้ส่วนป้ายของเก่าก็จะมีลักษณะเฉพาะที่จารเป็นภาษามอญอันเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่เป็นของวัดคงคารามนั่นเอง

2.4 การใช้เชือกมัดคัมภีร์ใบลานจะใช้เชือกทำด้วยฝ้ายหรือด้ายเส้นยาว พันสามรอบ ห้ารอบ มัดต่อกันห้าช่วงที่ใช้เชือกพันสามรอบตามความเชื่อในหลักพระพุทธศาสนา หมายถึง พระรัตนตรัย หรือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ส่วนพันห้ารอบตามความเชื่อในหลักพระพุทธศาสนา หมายถึง ขันธ์ห้า หรือศีลห้า นิเวศน์ห้า เมื่อมัดครบห้าช่วงแล้ว จะไม่ผูกปลายเชือกเป็นปมแต่จะหนีบปลายเชือกไว้กับใบลาน ที่เขียนชื่อผูกหรือชื่อเรื่องการเลือกใช้เชือกก็เป็นเรื่องสำคัญอีกอย่างหนึ่งในการจัดหาวัสดุมาใช้ควรมีสารเคมีน้อยและไม่เป็นพิษต่อการเก็บรักษาคัมภีร์ใบลานก็จะเป็นการช่วยถนอมรักษาคัมภีร์ให้คัมภีร์ใบลานมีอายุยืนยาวขึ้นไม่เสื่อมสภาพไปก่อนกาลเวลาอันสมควร จึงเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและต้องใช้ความรอบคอบในการเลือกใช้วัสดุให้เหมาะสมต่อวัตถุที่จะนำมาใช้งานในการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาธงชัย วิสุทโธ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของวัดในกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัย

พบว่า 1. คัมภีร์ไบเบิลของวัดยังอยู่ในสภาพสมบูรณ์ แต่วัดยังขาดบุคลากรและงบประมาณในการดำเนินการที่เพียงพอ 2. กระบวนการในการบริหารจัดการ ได้แก่ กระบวนการขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การสำรวจ คัดแยก ทำความสะอาด เป็นต้น และกระบวนการที่มีรูปแบบเฉพาะตัว ได้แก่ การนำเทคนิคต่างๆ เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการ 3. รูปแบบการบริหารจัดการ ประกอบด้วย (3.1) การกำหนดนโยบายและแผนการอนุรักษ์ที่ชัดเจน (3.2) การนำระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการเผยแพร่องค์ความรู้ (3.3) การใช้เทคโนโลยีร่วมสมัยเพื่อการบริหารจัดการในองค์ประกอบต่างๆ (3.4) การจัดทำทะเบียนคัมภีร์ไบเบิลตามระบบสากล (3.5) การสำรวจ ซ่อมแซมคัมภีร์ไบเบิลที่ชำรุดเสียหายให้คงสภาพที่ดี (3.6) การจัดทำสำเนาคัมภีร์ไบเบิลด้วยระบบดิจิทัลเพื่อการสืบค้น (3.7) การควบคุมอุณหภูมิของห้องให้เหมาะสม (3.8) การปริวรรต คัดลอก ถ่ายถอด และแปลคัมภีร์ไบเบิล ให้เป็นภาษาต่างๆ (3.9) การจัดระบบการให้บริการข้อมูลทั้งในสถานที่และทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (พระมหาธงชัย วิสุทโธ, 2564)

2.5 สถานที่เก็บรักษาคัมภีร์ไบเบิลของวัดคงคารามถือว่าจัดเก็บได้ดีอยู่ในตู้มิดชิดป้องกันความชื้นแมลงและอยู่ในระบบรักษาความปลอดภัยเป็นอย่างดีมีกล้องวงจรปิด สภาพการเก็บรักษาที่วัดคงคารามจะมีการเก็บรักษาคัมภีร์ไบเบิลไว้ที่กุฏิเรือนไทย 9 ห้อง ซึ่งปัจจุบันยกขึ้นเป็นพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดคงคารามลักษณะของตัวอาคารเป็นอาคารไม้ใต้ถุนสูง อากาศปลอดโปร่ง มีการระบายอากาศอย่างดี ตัวคัมภีร์ไบเบิลของวัดคงคารามก็ถูกจัดเก็บไว้ในตู้ลายรดน้ำซึ่งเป็นตู้ตั้งเดิมที่มีอยู่แล้ว และเป็นผู้ที่มีความสอดคล้องกับการจัดเก็บคัมภีร์ เพราะฉะนั้นเมื่อมีการจัดเก็บเข้าตู้ก็จะมีการจัดวางและมีป้ายที่มีดัชนีซึ่งทางกรมศิลปากรได้มาจะทำให้มีการแยกสัดส่วนการจัดเก็บคัมภีร์ไบเบิลไว้อย่างดีป้องกันปลวกและแมลงได้จะเป็นการอนุรักษ์รักษาคัมภีร์ไบเบิลเหล่านี้ให้คงอยู่สืบไป

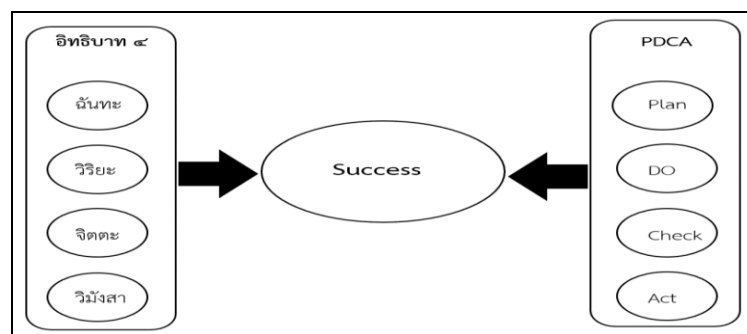
3. แนวทางการสืบสานคัมภีร์ไบเบิลของวัดคงคาราม

แนวทางการสืบสานคัมภีร์ไบเบิลของวัดคงคารามมีแนวทางที่ว่าด้วยเนื้อที่ทรงคุณค่าของคัมภีร์ไบเบิลประกอบด้วยความเชื่อของความรู้ในพระพุทธศาสนาที่สะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์และตัวตนของชุมชนชาวมอญบริเวณวัดคงคาราม สะท้อนให้เห็นถึงในเรื่องของวัฒนธรรมของชุมชนรวมทั้งภูมิปัญญาของชุมชนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและมีคุณค่าเป็นสิ่งที่เป็นตัวแทนของบรรพบุรุษของชาวมอญที่ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ ที่นี้เป็นสิ่งที่จะสืบทอดความรู้ให้กับคนรุ่นลูกหลานต่อไป เพราะฉะนั้นจึงต้องมีการเผยแพร่เพื่อให้คนรุ่นหลังได้เห็นถึงคุณค่า ให้เขาเหล่านั้นได้ช่วยกันสืบสานองค์ความรู้ที่จารไว้ในคัมภีร์อย่างรู้คุณค่าด้วยการการจัดเก็บอย่างเป็นระบบมีการทำทะเบียน มีการบำรุงรักษาและขั้นต่อไปก็ต้องมีการเก็บบันทึกด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ควรมีการถ่ายไฟล์ภาพดิจิทัลเอาไว้โดยทยอยถ่ายจากเล่มที่สำคัญที่สุดก่อนและเป็นเล่มที่ยังไม่เคยมีการถ่ายทำและยังไม่มีมีการแปลเป็นเรื่องที่มีความเก่า การถ่ายทำเป็นฐานข้อมูลของคัมภีร์ไบเบิล ของวัดคงคารามนี้อาจจะมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาช่วยเหลือในการถ่ายทำภาพดิจิทัลและจัดทำฐานข้อมูลดิจิทัล เช่น หน่วยงานเนคเทคศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) หน่วยงานสำนักหอสมุดแห่งชาติและ กรมศิลปากร เนื่องจากการที่เราเก็บรักษาคัมภีร์ไบเบิลฉบับจริงเอาไว้ไม่ได้ใหญ่และอย่างดีเช่นไรก็มีโอกาสที่จะชำรุดผุพังไปได้การที่เราได้จัดเก็บภาพดิจิทัลของคัมภีร์ไบเบิลไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิรวัชร ราชวงศ์ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางในการอนุรักษ์โบราณสถานในวัดมณีวนาราม จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการอนุรักษ์

โบราณสถานทางพระพุทธศาสนานั้นถือเป็นหน้าที่หลักของกรมศิลปากร สำนักงานโบราณคดี และสำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เป็นผู้รับผิดชอบปฏิบัติเป็นหลัก โดยจะต้องเป็นสิ่งก่อสร้างที่มีลักษณะในฐานะหลักฐานที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ มีคุณค่าทางศิลปะที่เกี่ยวพันกับชุมชนสังคม ประเทศชาติเป็นสำคัญ แนวทางอนุรักษ์ที่สำคัญกระทำได้โดยการดูแลรักษาปกป้องไม่ให้เกิดความเสียหายหรือถูกทำลายเป็นสำคัญ และพบว่าบทบาทพระสงฆ์มีความสำคัญในการอนุรักษ์ โบราณสถานเป็นอย่างยิ่งนอกเหนือจากบทบาทในด้านอื่นๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นหน้าที่ตามบัญญัติพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าได้มอบหมายให้พระสงฆ์ภายในวัดมีหน้าที่ในการช่วยดูแลรักษาศาสนสมบัติของวัด นอกจากนี้แล้วยังถือเป็นหน้าที่ตามความแห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ที่พระสงฆ์ผู้ดำรงตำแหน่งทางการปกครองวัด หรือ เจ้าอาวาส มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบ (พีรวัชร ราชีวงศ์, 2562). ดังนั้น แนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานในพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดมณีวนาราม จังหวัดอุบลราชธานี จึงถือเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ และความร่วมมือร่วมใจจากชุมชนที่เกี่ยวข้องในการดูแลโบราณสถานจึงจะทำให้เกิดการอนุรักษ์โบราณสถานที่มีความมั่นคงยั่งยืนเป็นแหล่งการเรียนรู้แก่สังคมและประเทศชาติต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของวัดคงคาราม อำเภอโพธารามจังหวัดราชบุรี ณ พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดคงคาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ดังภาพ

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากแนวทางการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานดังภาพ สามารถนำหลักการดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ดังต่อไปนี้

1) ฉันทะ คือ การมีใจรักศรัทธาในสิ่งที่ทำ ความยินดีในสิ่งที่ทำให้บรรลุถึงจุดหมาย หลักการเหล่านี้มีความสำคัญต่อการดำเนินการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน เพราะว่าความรัก มีศรัทธาที่จะทำการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานนั้นย่อมทำให้ประสบความสำเร็จได้ และเป็นวิธีที่จะบรรลุเป้าหมายในการอนุรักษ์และสืบสานคัมภีร์ใบลาน

2) วิริยะ คือ ความเพียร และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีความมานะบากบั่น ที่จะทำงานหรือทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ดีที่สุด การอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานนั้นต้องไม่ท้อถอยเมื่อเกิดอุปสรรค ด้วยการมองปัญหาหรืออุปสรรคที่ขัดขวางต่อการทำสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ท้าทายอาทิเช่น ปัญหาเรื่องงบประมาณ ปัญหาเรื่อง

บุคลากร ปัญหาเรือสภาพอากาศและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องเอาชนะให้สำเร็จ เพราะว่างานทุกชนิดมักจะง่ายตอนคิดแต่ยากจะติดตอนทำจึงจำเป็นต้องใช้ความพยายามไปเรื่อยๆ จนกว่าจะสำเร็จ ปัญหาต่างๆ เหล่านี้จะผ่านพ้นไปได้เมื่อได้ลงมือดำเนินการซึ่งตรงกับขั้นตอน Do การลงมือปฏิบัติ ขั้นตอนนี้คือการลงมือปฏิบัติตามแผนงานและวิธีการที่เรากำหนดไว้อย่างมีวินัย ทักษะการบริหารต่างๆ จะถูกหยิบมาใช้ในระหว่างการลงมือปฏิบัติ เช่น การบริหารเวลาให้ได้ตามแผน การประชุมเพื่อตรวจสอบความคืบหน้า การมอบหมายงานเพื่อแบ่งเบาภาระ เป็นต้น ในเรื่องนี้นอกจากการการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาตัวเอง หรือการบริหารการเงินส่วนบุคคล ย่อมต้องใช้วินัยและการบริหารด้านต่างๆ ด้วยเช่นกัน

3) จิตตะ คือ การเอาใจใส่ และให้ใจจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำ มีสมาธิมั่นคงอยู่กับงานไม่ปล่อยปละเลยในงานที่ทำและทำงานด้วยความตั้งใจที่จะให้งานนั้นสำเร็จ เพราะการทำงานด้านการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลนั้น จะต้องเป็นคนที่มีใจเย็นเนื่องด้วยคัมภีร์ไบเบิลเก่าๆ จะต้องใช้ความระมัดระวังในการดูแลรักษาหรือการซ่อมแซมเพื่อให้คงอยู่ Planning การวางแผนงาน และ กำหนดวิธีการ หลังจากเรามีเป้าหมายแล้ว เราต้องนำเป้าหมายนั้นมากำหนดรายละเอียด สิ่งที่ต้องทำโดยเรียงตามลำดับความสำคัญ รายละเอียดขั้นตอน ปัจจัยต่างๆที่ต้องใช้ ระยะเวลาเริ่ม-สิ้นสุด บุคคลหรือทีมงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละขั้นตอน Check การตรวจสอบ หลังจากเราเริ่มลงมือปฏิบัติไปได้สักระยะ ต้องเริ่มทำการตรวจสอบความคืบหน้าของสิ่งที่เราได้ลงมือปฏิบัติไปนั้นว่าเป็นไปตามแผนงานหรือไม่ ซึ่งสิ่งที่บ่งบอกได้ก็คือตัวชี้วัดที่เรากำหนดไว้นั้นเอง ถ้าจุดที่เราตรวจสอบได้ผลลัพธ์ตามตัวชี้วัดที่เราตั้งไว้หรือดีกว่าแสดงว่าวิธีการที่เราเลือกใช้นั้นยังคงถูกต้อง แต่ถ้าตรวจสอบออกมาแล้วผลปรากฏว่าต่ำกว่าตัวชี้วัดที่ตั้ง ถือเป็นสัญญาณเตือนว่ามีความผิดปกติบางอย่างเกี่ยวกับแผนงานหรือวิธีการที่เรากำหนดไว้ในตอนแรก

4) วิมังสา คือ การสอบสวน ไตร่ตรอง และพิจารณาตรวจสอบในสิ่งที่กำลังทำนั้นๆ รวมถึงการรู้จักค้นคว้า ทดลอง คิดค้น และรู้จักคิดแก้ไขปรับปรุงงานให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำสิ่งใดๆ ย่อมเกิดจากปัจจัยจากข้อนี้เป็นสิ่งสำคัญ คือการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลนอกจากที่เราจะดำเนินการตามขั้นตอนจนเก็บคัมภีร์เข้าสู่พระธรรมแล้ว เรายังต้องมีการตรวจสอบคัมภีร์ ตรวจสอบสภาพของอาคาร สถานที่จัดเก็บด้วยว่าเหมาะสมมีการชำรุดเสียหายอะไรหรือไม่ และที่สำคัญต้องมีการแก้ไขในส่วนที่ไม่เหมาะสมให้ดีขึ้นด้วย Act / Action การปรับปรุง ขั้นตอนนี้คือการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนวิธีการหรือทรัพยากรบางอย่างเพื่อให้ผลลัพธ์กลับมาอยู่ในแผนงานหรือเส้นทางสู่เป้าหมายตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในครั้งแรก ซึ่งกระบวนการปรับปรุงเริ่มจากการวิเคราะห์หาสาเหตุที่ทำให้ผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามที่เราวางแผนหรือกำหนดไว้ ว่าเกิดจากองค์ประกอบหรือปัจจัยภายใน/ภายนอกใดบ้าง แล้วจึงมากำหนดมาตรการแก้ไข ปรับปรุงต่อไป

การผสมผสานหลักการทั้งหมดเข้าด้วยกันเพื่อให้การอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ความสำเร็จที่เกิดขึ้นคือสิ่งที่ทุกคนคาดหวัง การยืดอายุของคัมภีร์ไบเบิลให้อยู่สืบไปเพื่อเป็นแหล่งของการค้นคว้า ศึกษา ของผู้ที่สนใจในข้อมูลต่างๆ ในหลักธรรม คำสอนของพระพุทธเจ้าที่ได้จารไว้คัมภีร์ไบเบิลในรูปแบบของนิทานพื้นบ้าน นิทานธรรมบท นิทานชาดก

รวมถึงภูมิปัญญาต่างๆ เช่น การรักษาโรค โหราศาสตร์ งานช่าง งานฝีมือ ที่จารไว้ในคัมภีร์ใบลานของวัดคงคาราม

บทสรุป

ผู้วิจัยเห็นควรที่จะนำหลักอิทธิบาท 4 ตามหลักพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้หลัก PDCA ที่ทำให้เราไปถึงความสำเร็จที่เราตั้งใจไว้ เพื่อให้การอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของวัดคงคาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มีประสิทธิภาพและเป็นการดำรงไว้ซึ่งคัมภีร์ใบลานอันทรงคุณค่าที่มีอายุนับร้อยปีให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาและเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่อยู่บนคัมภีร์ใบลาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน วัดคงคาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

1.1) การอนุรักษ์ วัดคงคารามมีการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานที่มีอยู่ที่วัด ด้วยการจัดทำบัญชีให้เป็นปัจจุบัน สำรวจความสมบูรณ์หากมีส่วนใดชำรุด ควรเร่งซ่อมอย่างถูกวิธี อันอาจเกิดจากการมีแมลงเข้าไปกัดกิน รวมถึงการเสียหายตามกาลเวลา

1.2) การสืบสาน จัดอบรมและเผยแพร่ความรู้การทำคัมภีร์ใบลาน โดยวิทยากรผู้มีความรู้ประสบการณ์ทั้งฝ่ายสงฆ์ และฆราวาส โดยมุ่งหมายให้ผู้สนใจทั่วไปเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการดำรงไว้ซึ่งคัมภีร์ที่มีอยู่เดิม และการรังสรรค์คัมภีร์ขึ้นมาใหม่ รวมถึงเป็นการทำให้เยาวชนได้เรียนรู้กระบวนการจัดทำคัมภีร์ใบลาน

1.3) การต่อยอด วัดคงคารามควรมีการลงทะเบียนใบลานจัดแยกหมวดหมู่ และอำนวยความสะดวกให้ผู้สนใจที่จะศึกษาคัมภีร์ใบลานทั้งปริวรรต การศึกษาวิเคราะห์ในแนวทางคตินิเวศวิทยา หรือมานุษยวิทยา เพื่อเผยแพร่เนื้อหาประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต วัฒนธรรมชาวเมืองที่ปรากฏในเนื้อหา คัมภีร์ เพื่อให้ประชาชนที่สนใจทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลได้

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มีดังนี้

2.1) ดานกระบวนการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน ควรมีการสำรวจและการจัดคัมภีร์ใบลานไวเป นหมวดหมู่เพื่อง่ายต่อการสืบค้นโดยกำหนดรูปแบบในการจัดเก็บอย่างเป็นระบบและนำคัมภีร์ใบลานออกเผยแพร่ต่อสาธารณชน

2.2) ดานรูปแบบกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานควรมี การปลูกจิตสำนึกและการตระหนักรู้ถึงความสำคัญคุณค่าในการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานโดยการสร้าง กิจกรรมเพื่อการส่งเสริมในรูปแบบต่างๆ ที่ทันสมัย

2.3) ดานเครือข่ายส่งเสริมการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณ ควรมีการสนับสนุนงบประมาณและ จัดทำแผนงานงบประมาณ แผนพัฒนาบุคลากรเพื่อติดตามการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน และแนวทางการ สร้างมูลค่าจากภูมิปัญญา

3. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์ มีดังนี้

3.1) ควรมีการส่งเสริมให้พระสงฆ์และประชาชนทุกรูป/คนเขาไปมีส่วนร่วมในกระบวนการ อนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน

3.2) ควรมีการมีการส่งเสริมให้พระสงฆ์ ชุมชน และองค์กรภาครัฐในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการสร้างรูปแบบและกระบวนการการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานสร้างอัตลักษณ์ให้กับชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล และคณะ. (2559). “ประวัติศาสตร์ เส้นทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และหลักพุทธธรรมในสมัยลพบุรี”. รายงานการวิจัย. วิทยาเขตอุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธงชัย วิสุทฺโธ. (2564). รูปแบบการบริหารจัดการการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของวัดในกรุงเทพมหานคร. วารสารมจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม: 92.
- พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์ และคณะ. (2557). พิธีกรรมในชีวิตประจำวันจากเอกสารโบราณล้านนา. เชียงใหม่: นนบุรีการพิมพ์เชียงใหม่.
- พีรวัชร ราชีวงศ์. (2562). “แนวทางในการอนุรักษ์โบราณสถานในวัดมณีวนาราม จังหวัดอุบลราชธานี”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อารดา พลอาษา. (2560). “การศึกษาองค์ความรู้การอนุรักษ์ การส่งเสริมและการเพิ่มคุณค่าการทอผ้าไหมหางกระรอกคู่ตีนแดง อำเภอนาโพธิ์และอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์”. รายงานการวิจัย. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม: กระทรวงวัฒนธรรม.

การปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขต
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
Practice of the Five Precepts by Personnel at Secondary Schools
in Sampran District, Nakhon Pathom Province

¹พระมหากิตติ กิตติเมธี (เบญญาบวรกิตต์)

Phramaha Kitti Kittimatee (Benyabowonkit)

²ธวัช หอมทวนลม

Thawash Homtuanlom

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Buddhapanya Sridvaravadi Buddhist College

¹Corresponding Author, Email: Kittimatee11@gmail.com

Received February 22, 2023; Revised March 23, 2023; Accepted: March 25, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 3 ประการ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม และ 3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ บุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 318 คน แล้วหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ได้จำนวน 178 คน ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทั้งหมดมาวิเคราะห์ และประมวลผล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยกำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) จำนวน 10 คน และมีการทดสอบความสัมพันธ์ โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product-moment correlation coefficient) เป็นวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

(Multiple Regression) โดยอาศัยตัวแปรอิสระเป็นตัวแปรพยากรณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธีการเลือกแบบคัดเลือกเข้า (Enter Method) ตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำมาเข้าสมการ

คำสำคัญ: หลักศีล 5; การปฏิบัติของบุคลากร; ศีล 5 กับโรงเรียน

Abstract

The purposes of this study were: 1) To study the observance of five precepts of secondary school's personnel in Sam Phran, Nakhon Pathom. 2) To study the factors that related to five precepts of secondary school's personnel in Sam Phran, Nakhon Pathom, Thailand. and 3) To study problems, obstacles, and solutions to observance of five precepts of secondary school's personnel in Sam Phran, Nakhon Pathom.

This research the researcher conducted a mixed methodology research consisting of quantitative research. (Quantitative Research) by using survey research method. The sample group used in this research was personnel in secondary schools. in Sam Phran District Nakhon Pathom Province, 318 people, then find the sample size from stratified random sampling for 178 people. The researcher brought all questionnaires to analyze and process using a statistical package for social science research using statistics. as follows: Frequency (Frequency), Percentage (Percentage), Mean (Mean) and Standard Deviation (Standard Deviation). Qualitative research. with in-depth interviews with qualitative key informants the researcher selects 10 key informants and tests for correlation. The Pearson product-moment correlation coefficient was used as a method for multiple regression analysis using independent variables as predictive variables. The multiple regression analysis was used by using the selective selection method (Enter Method) according to the order of importance of the variables that were brought into the equation.

Keywords: The five precepts; The observance of personnel; five precepts and school

บทนำ

พระพุทธศาสนาได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของประชากรในประเทศไทย ทั้งขนบธรรมเนียม ทั้งวัฒนธรรม ทั้งความเชื่อในทุกๆ ด้าน อย่างกว้างขวางและครอบคลุมในสังคมไทย พระพุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาที่ประชาชนไทยส่วนใหญ่นับถือ หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นหลักสำคัญในการดำเนินชีวิตของคนไทย เพราะคนไทยนั้นได้นำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประพฤติและปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ทำให้ประชากรภายในประเทศมีจิตใจที่ดีงามในทุกๆ ด้าน มีความโอบอ้อมอารี มีความเป็นมิตรต่อกัน พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจของสังคมไทย พระสงฆ์

เป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชน และเป็นศูนย์กลางของความเคารพศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ให้คนไทยประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยการนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ไม่จำเป็นต้องเป็นคำสอนที่เข้าใจได้ยากหรือซับซ้อนเกินไปตัวอย่าง เช่น การนำหลักคำสอนที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต คือ การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม และการชำระจิตใจของตนเองให้ผ่องใส รวมถึงการเชื่อกฎแห่งกรรม หรือการถือศีล 5 ก็สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อให้เกิดเป็นคุณภาพชีวิตที่ดีของประชากรในสังคมได้ ศีลจึงกลายเป็นการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมให้เป็นไปด้วยดี เริ่มแต่ไม่ก่อการเบียดเบียน ไม่ทำความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นและสังคม และประพฤติในสิ่งที่เป็ประโยชน์เกื้อกูลต่อผู้อื่น ต่อสังคมและระเบียบวินัย ประกอบสัมมาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียร ฝึกอบรมกายวาจาของตนให้ประณีต ปราศจากโทษก่อคุณประโยชน์ และเป็นเครื่องสนับสนุนการฝึกอบรมจิตใจยิ่งขึ้นไป เพราะศีลเป็นระบบจัดการควบคุมชีวิตด้านนอก เกี่ยวกับด้วยการแสดงออกทางกายกัวาจาเป็นระเบียบว่าด้วยความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน การดำเนินกิจการต่างๆ ของหมู่ชน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557)

ศีลในทางพระพุทธศาสนานั้น สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า ผู้ที่รักษาและนำไปปฏิบัติ จะได้รับอานิสงส์เป็นอันมาก ผู้ใด มีศีล ผู้นั้นชื่อว่า เป็นผู้ปกติ การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักศีล 5 มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยพิจารณาตามลักษณะของปัญหาตามลักษณะสติปัญญา พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ ได้ให้ความหมายว่า ศีล คือ ความประพฤติดีทางกายและวาจา การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย ข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดี การรักษาปกติตามระเบียบมารยาทให้สะอาดปราศจากโทษ ข้อปฏิบัติในการฝึกกายวาจาให้ดียิ่งขึ้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546) ศีล 5 ข้อนี้ เรียกว่า เบญจศีล เป็นศีลของมนุษย์ในทุกระดับชั้น ซึ่งหมายถึงความประพฤติชอบทางกายและทางวาจา มีการรักษากายวาจาให้เรียบร้อยดีงาม มีการรักษาดตนเองให้เป็นไปตามปกติของสังคม เป็นข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่วและการควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียนต่อตนเองและผู้อื่นหรือสรรพสิ่ง ศีล 5 จึงเป็นหลักปฏิบัติร่วมกันของคนในสังคม ประกอบด้วย 1) ปาณาติปาตา เวรมณี การเว้นจากการปลงชีวิต เว้นจากการฆ่าการประทุษร้ายกันซึ่งกันและกัน 2) อทินนาทานา เวรมณี การงดเว้นจากการถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ มีลักษณะของการลักขโมย เว้นจากการลักโกง ละเมิดกรรมสิทธิ์ ทำลายทรัพย์สิน 3) กาเมสุมิฉฉาจารา เวรมณี การเว้นจากการประพฤติผิดในกาม เว้นจากการล่วงละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรักใคร่หวงแหน 4) มุสาวาทา เวรมณี การเว้นจากการพูดเท็จ โกหก หลอกลวง ทำร้ายผู้อื่นด้วยวาจา 5) สุราเมรัยมชชพมาทานุฐานา เวรมณี การเว้นจากดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท รวมหมายถึงการเว้นจากสิ่งเสพติดให้โทษ

บุคลากรทางการศึกษาและข้าราชการครู เป็นบุคลากรของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ในราชการไทยในอดีตมีชื่อเรียกว่า “ข้าราชการครู” เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ทรงคุณค่าอย่างมากในประเทศ เพราะเป็นบุคคลที่ถูกคาดหวังจากสังคมไทยที่ทำหน้าที่ในการสั่งสอน ฝึกอบรม และถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ไปยังคนในชาติให้มีความรู้ความสามารถ และเป็นคนดีของสังคม จึงจำเป็นจะต้องมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่ตลอดเวลา ทั้งความรู้ทางโลก ความรู้ทางธรรม มีคุณธรรม มีจริยธรรม มีศีลธรรม มี

พฤติกรรมที่ดี จิตใจต้องดี มีระเบียบวินัย มีจรรยาบรรณความเป็นครู มีมาตรฐานทางการศึกษาความซื่อสัตย์สุจริต เสมอภาคและเที่ยงธรรม มีความวิริยะ อุตสาหะ ขยันหมั่นเพียร ดูแลเอาใจใส่รักษาประโยชน์ของทางราชการ และต้องปฏิบัติตามมาตรฐาน และมีจรรยาบรรณทางวิชาชีพ อย่างเคร่งครัด

ฉะนั้นในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งมีหน้าที่ในการดูแลช่วยเหลือภายในโรงเรียนของทางภาครัฐ จึงมีความสนใจในเรื่องของการปฏิบัติตามหลักของศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยผู้ทำวิจัยได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ในการศึกษา คือ โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มี 3 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา โรงเรียนสามพรานวิทยา และโรงเรียนปริตารามวิทยาคม โดยมุ่งให้เกิดการมีส่วนร่วมขององค์กรพระพุทธศาสนา เพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิต และช่วยแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบด้วยการนำเอาหลักธรรมทางพุทธศาสนา คือศีล 5 มาประยุกต์เข้ากับการดำรงชีวิตในปัจจุบัน ซึ่งเป็นวิธีการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาของบุคลากรภายในโรงเรียนโดยตรง ในการนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาการรักษาในหลักของศีล 5 ของบุคลากรในโรงเรียนให้สอดคล้องกับแนวนโยบายพัฒนาบุคลากรให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และพัฒนาเป็นครูที่ดี มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของครู ซึ่งพฤติกรรมของครูจะเป็นที่คาดหวังและพึงประสงค์จากคนในสังคมประเทศชาติ คือครูควรเข้าถึงการประพฤติปฏิบัติตามศีลธรรมให้ได้ เพื่อลดช่องว่างของปัญหาทางสังคมระหว่างครูกับศิษย์ ครูต้องสามารถเป็นตัวอย่างแก่ศิษย์ได้ จึงจะเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่ดีของสังคมตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
- 2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
- 2.3 เพื่อศึกษา ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย/รูปแบบการวิจัย/ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยการใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัย ขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงานดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นการนำเสนอแนวทางในการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

3.2 ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา เป็นการวิจัยแบบวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านตัวแปรเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, ประสบการณ์ในการทำงาน, ความถี่การเข้ากิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมต่อการรักษาศีล 5 มี 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสนใจในพระพุทธศาสนา 2) ด้านการศึกษาและปฏิบัติธรรม และ 3) การติดตามข่าวสารทางพระพุทธศาสนา

2) ตัวแปรตาม ได้แก่ การปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ได้แก่ ศีลข้อที่ 1, ศีลข้อที่ 2, ศีลข้อที่ 3, ศีลข้อที่ 4 และศีลข้อที่ 5

3.3 ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.1) ประชากร ได้แก่ บุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 318 คน

1.2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราน ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ ทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 178 คน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 10 คน

3.4 ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้ทำวิจัยได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ในการศึกษา คือ โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มี 3 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา โรงเรียนสามพรานวิทยา และโรงเรียนปริตารามวิทยาคม

ผลการศึกษา

การแจกแจงแบบสอบถามของบุคลากรที่ตอบแบบสอบถามผลและการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เกี่ยวกับ “การปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” ได้ผลการวิจัยดังนี้

1. การปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามที่มากที่สุด ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นบุคลากรเพศหญิง จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 66.3 มีอายุ 46 ปีขึ้นไป จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 36.6 ระดับการศึกษาในระดับปริญญาโท จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 47.8 มีประสบการณ์ในการทำงาน 10 ปีขึ้นไป จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 49.4 และมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาสูงสุดต่อสัปดาห์ คือ เข้าร่วมมากกว่า 1 ครั้งขึ้นไป ต่อสัปดาห์ จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 68.5

2. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมต่อการรักษาศีล 5 การปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

จากผลการวิเคราะห์ พบว่า ระดับการปฏิบัติของการมีส่วนร่วมต่อการรักษาศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ในภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.46$) เมื่อพิจารณาตามรายด้านที่มากที่สุด คือ ด้านการศึกษา และปฏิบัติธรรม ($\bar{X} = 3.91$) รองลงมา คือ ด้านความสนใจในพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 3.65$) และน้อยที่สุด ด้านการติดตามข่าวสารทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 2.90$) เมื่อพิจารณาลึกลงไปในแต่ละด้าน โดยแจกแจงรายด้านต่อไปนี้ตามลำดับ

(1) ด้านความสนใจในพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$) เมื่อพิจารณาตามรายข้อที่มากที่สุด คือ มีความสนใจในด้านพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 4.84$) รองลงมา คือ เคยเข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 4.12$) และน้อยที่สุด ท่านมีความรู้เรื่องศาสนพิธีกรรม ($\bar{X} = 2.68$)

(2) ด้านการศึกษาและปฏิบัติธรรมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) เมื่อพิจารณาตามรายข้อที่มากที่สุด คือ ท่านเคยศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับหลักธรรม ($\bar{X} = 4.16$) รองลงมา คือ ท่านสนใจในเรื่องการฟังโอวาทธรรม ($\bar{X} = 4.16$) และน้อยที่สุด ท่านปฏิบัติธรรมเป็นกิจวัตร ($\bar{X} = 3.35$)

(3) ด้านการติดตามข่าวสารทางพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.90$) เมื่อพิจารณาตามรายข้อที่มากที่สุด คือ ท่านติดตามข่าวสารทางสื่อออนไลน์ ($\bar{X} = 4.36$) รองลงมา คือ ท่านติดตามข่าวสารทางโทรศัพท์ ($\bar{X} = 3.76$) และน้อยที่สุด ท่านติดตามข่าวสารทางหอกระจายข่าว ($\bar{X} = 1.76$)

3. ศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ดังนี้ (1) สภาพปัญหาเกี่ยวกับ การปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรไม่ค่อยมีสมาธิในการสอนให้นักเรียนได้รับความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปได้ยาก เพราะครูผู้สอน บางคนไม่ได้ลงลึกถึงการสอนในหลักศีล 5 มากเท่าที่ควร รองลงมา คือ เรื่องการจัดกิจกรรมในการให้ความรู้เกี่ยวกับหลักศีล 5 ผู้สอนยังไม่สามารถปฏิบัติตามได้อย่างครบถ้วน และน้อยที่สุด คือ การนำหลักศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ยังไม่มากเท่าที่ควร (2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ การปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย ที่มากที่สุด คือ ควรมีการจัดอบรมในเรื่องหลักศีล 5 เพื่อให้มีการนำไปปฏิบัติใช้ในการเรียนการสอนแก่บุคลากรและผู้เรียน รองลงมาคือ ควรมีการจัดกิจกรรมในการให้ความรู้เกี่ยวกับศีล 5 ให้แก่บุคลากร ผู้ปกครอง และนักเรียนในเชิงรุก และน้อยที่สุด คือ ควรมีความรู้เกี่ยวกับศีล 5 และจัดกิจกรรมเชิงรุกให้กับบุคลากรและผู้ปกครองของนักเรียน ดังนี้

3.1 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

การปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย บุคลากรที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ความถี่การเข้ากิจกรรมทางพระพุทธศาสนาต่อสัปดาห์ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน

3.2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม จากผลการวิเคราะห์ พบว่าระดับความคิดเห็นของการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ในภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 4.05$) เมื่อพิจารณาตามรายด้านที่มากที่สุด คือ ด้านเว้นจากการลักทรัพย์ ($\bar{X} = 4.61$) รองลงมา คือ ด้านเว้นจากการฆ่าสัตว์ ($\bar{X} = 4.59$) และน้อยที่สุด ด้านเว้นจากการดื่มสุราเมรัย ($= 4.37$) เมื่อพิจารณาลึกลงไปในแต่ละด้านโดยแจกแจงรายด้านต่อไปนี้ตามลำดับ 1) ด้านเว้นจากการฆ่าสัตว์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.59$) เมื่อพิจารณาตามรายข้อที่มากที่สุด คือ ไม่ทำร้ายร่างกายผู้อื่น หรือพยายามฆ่าผู้อื่น ($\bar{X} = 4.78$) รองลงมา คือ การพยายามละเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ($\bar{X} = 4.65$) และน้อยที่สุด ไม่ปองร้ายต่อผู้อื่นและสัตว์โลกให้ได้รับความทุกข์ ($\bar{X} = 4.47$) 2) ด้านเว้นจากการลักทรัพย์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.61$) เมื่อพิจารณาตามรายข้อที่มากที่สุด คือ การมีจิตใจที่ดีไม่ยักได้ของผู้อื่น ($\bar{X} = 4.78$) รองลงมา คือ การละเว้นเจตนาที่ไม่ดีในการเอาของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ($\bar{X} = 4.72$) และน้อยที่สุด ไม่หยิบฉวยเอาสิ่งของที่เขาไม่ได้อนุญาต ($\bar{X} = 4.41$) 3) ด้านการเว้นจากการประพฤติดินในกามอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.57$) เมื่อพิจารณาตามรายข้อที่มากที่สุด คือ ไม่คบหาหรือแสวงหาคนที่ถูกใจเนื่องจากตนเองมีคู่ครองแล้วหรือเขามีเจ้าของแล้ว ($\bar{X} = 4.66$) รองลงมา คือ การรู้ในเรื่องของการไม่เข้าไปยุ่งในสื่อลามก ($\bar{X} = 4.64$) และน้อยที่สุด ไม่ฝักใฝ่เมาในเรื่องของกามารมณ์ ($\bar{X} = 4.51$) 4) ด้านเว้นจากการพูดเท็จอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.52$) เมื่อพิจารณาตามรายข้อที่มากที่สุด คือ ไม่พูดจาใส่ร้ายผู้อื่นเป็นเหตุแห่งความไม่สบายใจต่อผู้อื่น ($\bar{X} = 4.75$) รองลงมา คือ ไม่พูดฉ้อโกง เพื่อเอาทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตน ($\bar{X} = 4.63$) และน้อยที่สุด ละเว้นจากการพูดคำหยาบ เพื่อไม่ให้เป็นที่นินยัตติตัว ($\bar{X} = 4.26$) 5) ด้านเว้นจากการดื่มสุราเมรัยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$) เมื่อพิจารณาตามรายข้อที่มากที่สุด คือ การรักษาสุขภาพไม่ยุ่งกับสิ่งเสพติด ($\bar{X} = 4.49$) รองลงมา คือ ไม่สูบบุหรี่หรือสารเสพติดที่ก่อให้เกิดโทษกับร่างกาย ($\bar{X} = 4.48$) และน้อยที่สุด การไม่ยุ่งเกี่ยวกับสุรา ในงานบันเทิง รื่นเริงใจ ($\bar{X} = 4.31$)

3.3 ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ผลการสัมภาษณ์ ในแต่ละด้านและมุมมองเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศีล 5 นั้น แต่ละท่านที่ได้ให้สัมภาษณ์ได้ มีการกล่าวไว้ในมุมมองที่แตกต่างกันออกไป โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยาได้เน้นให้ความสำคัญกับบุคคลากรทางการศึกษาในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรม มาเป็นอันดับแรกซึ่งตรงกับหลักศีล 5 ในทางพระพุทธศาสนา เช่น การสมาทานศีลรับศีลหน้าเสาธง การสวดมนต์ทุกวันพระในแต่ละเดือน และการการทำบุญของทุกวันศุกร์ ตรงนี้ทางโรงเรียนได้จัดให้มีกิจกรรม โดยให้ทั้งบุคลากรพร้อมทั้งนักเรียนได้ประพฤติปฏิบัติร่วมกัน ซึ่ง

จะทำให้บุคลากรและนักเรียน จะได้ซึมซับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และนำหลักศีลธรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จากผลการวิเคราะห์ พบว่า การปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ในภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) เมื่อพิจารณาตามรายด้านที่มากที่สุด คือ ด้านเว้นจากการลักทรัพย์ ($\bar{X} = 4.61$) รองลงมา คือ ด้านเว้นจากการฆ่าสัตว์ ($\bar{X} = 4.59$) และน้อยที่สุด ด้านเว้นจากการดื่มสุราเมรัย ($\bar{X} = 4.37$) เมื่อพิจารณาลึกลงไปในแต่ละด้านโดยแจกแจงรายด้านต่อไปนี้ตามลำดับ

1) ด้านเว้นจากการฆ่าสัตว์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.59$) เมื่อพิจารณาตามรายข้อที่มากที่สุด คือ ไม่ทำร้ายร่างกายผู้อื่น หรือพยายามฆ่าผู้อื่น ($\bar{X} = 4.78$) โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาพิชิตชัย ยมพาลไพ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาทัศนคติเรื่องศีล 5 ของชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบัน : ศึกษาเฉพาะกรณีการฆ่าสัตว์” ผลการวิจัยพบว่า การงดเว้นจากการฆ่าสัตว์มีความสำคัญ เพราะเป็นข้อปฏิบัติเพื่อความสงบสุข ป้องกันการเบียดเบียนชีวิตและความหวาดระแวงกันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสัตว์ และในปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่เข้าใจหลักศีลข้อนี้ถูกต้องแต่ไม่สามารถจะปฏิบัติให้สมบูรณ์ได้ เพราะความจำเป็นในการดำรงชีวิต และเชื่อว่าการฆ่าสัตว์เป็นบาปมีผลทั้งในชาตินี้และชาติหน้า ผู้ที่ขาดความเข้าใจอย่างถูกต้องในการรักษาศีลจะเข้าใจว่าการรักษาศีลยากเกินไปจึงไม่รักษา (พระมหาพิชิตชัย ยมพาลไพ, 2542).

2) ด้านเว้นจากการลักทรัพย์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.61$) เมื่อพิจารณาตามรายข้อที่มากที่สุด คือ การมีจิตใจที่ไม่อยากได้ของผู้อื่น ($\bar{X} = 4.78$) โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของพระอุบล กตปุญโญ ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของศีลที่มีต่อสังคมไทย” (พระอุบล กตปุญโญ, 2537) ผลการศึกษาพบว่า การจะพัฒนาศีลขึ้นในสังคมก็ต้องเริ่มต้นด้วยการสร้างความสำนึกในตนเองและสังคมให้ยึดหลักศีลอย่างแน่นแฟ้นและร่วมกันกระจายหลักศีล ซึ่งเป็นฐานสร้างความดีงามที่เป็นเกณฑ์เบื้องต้นที่สามารถนำความประพฤติปฏิบัติสู่เป้าหมายที่สูงขึ้น ย่อมส่งผลที่เป็นแนวทางทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง และยังแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นทางสังคมได้ ศีลนอกจากจะเป็นเครื่องพัฒนาความประพฤติของคนให้เป็นคนมีคุณธรรมมีคุณภาพ อันจะเป็นเหตุให้เกิดการพัฒนาในด้านอื่นๆ ต่อไป

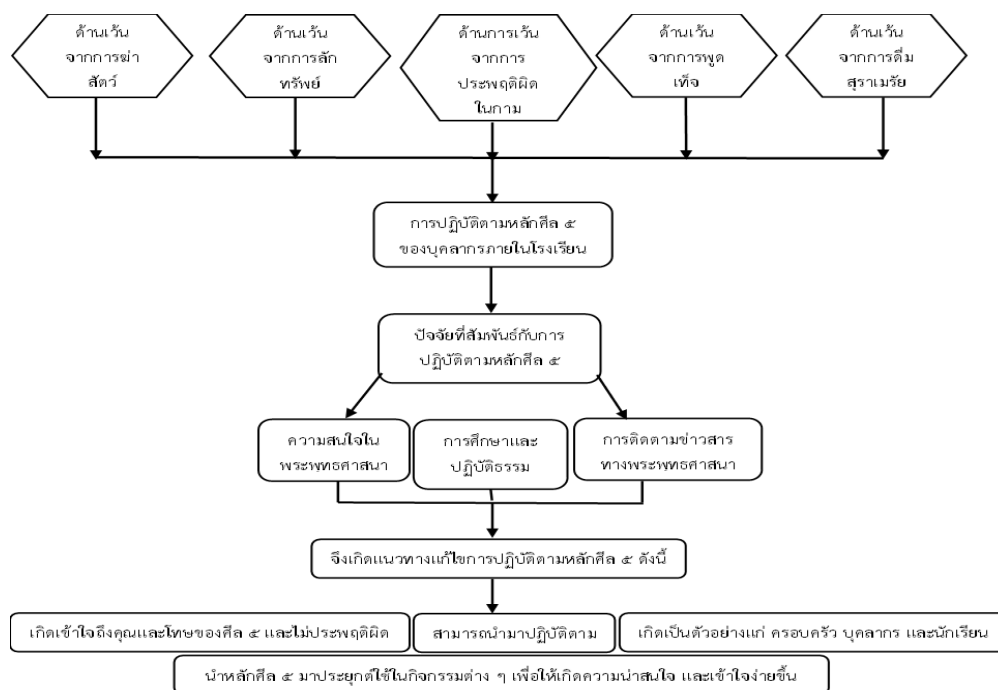
3) ด้านการเว้นจากการประพฤติดินในกามอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.57$) เมื่อพิจารณาตามรายข้อที่มากที่สุด คือ ไม่คบหาหรือแสวงหาคนที่ถูกใจ เนื่องจากตนเอง มีคู่ครองแล้วหรือเขามีเจ้าของแล้ว ($\bar{X} = 4.66$) โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาปัญญา ชยปญโญ (ดาบพลหาร) ได้ทำวิจัยเรื่อง “กาเมสุมิฉฉาจารกับปัญหาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน” เมื่อปี พ.ศ. 2536 จากศึกษาวิจัยพบว่า ปัญหาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบันนี้ ส่วนหนึ่งมาจากเรื่องของกามและพฤติกรรมในการเสพกามของปัจเจกบุคคล ที่ดำเนินชีวิตตกอยู่ในอำนาจวัตถุนิยม (Materialism) เชิงบริโภคนิยม โดยเห็นว่าความสุขทางกายเป็นเรื่องสำคัญและมีค่าสูงสุดในชีวิต และปัจเจกบุคคลประเภทนี้นับวันแต่จะเพิ่มปริมาณมากขึ้นโดยลำดับ (พระมหาปัญญา ชยปญโญ (ดาบพลหาร), 2543)

4) ด้านเว้นจากการพูดเท็จอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.52$) เมื่อพิจารณาตามรายชื่อที่มากที่สุด คือ ไม่พูดจาเสียสละอันเป็นเหตุแห่งความไม่สบายใจต่อผู้อื่น ($\bar{X} = 4.75$) โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมพงษ์ ดิग्ฆธมโม (ราชเจริญ) ได้ศึกษาแนวคิดเรื่องมุสาวาทในพุทธปรัชญาเถรวาท และได้เสนอแนะเกี่ยวกับการละเมิดศีลข้อมุสาวาทว่า เป็นสิ่งที่ไม่ต้องการของใครๆ แต่ในส่วนลึกแล้ว คนส่วนมากก็ชอบและพอใจมากกว่าที่จะให้ใครพูดจริงตำหนิวิพากษ์วิจารณ์ถึงข้อผิดพลาด ความไม่ดี หรือข้อเสียของตนอย่างตรงไปตรงมา การละเมิดศีลข้อมุสาวาทจึงมีอยู่แพร่หลายในการดำเนินชีวิต และประกอบหน้าที่การงานในทุกสาขาอาชีพ ทั้งที่เป็นไปโดยมารยาททางสังคมและนำไปแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง และทำลายผลประโยชน์ของผู้อื่นและคนส่วนมากก็คงจะเคยถูกผู้อื่นละเมิดศีลข้อมุสาวาททำให้เสียผลประโยชน์ให้เจ็บช้ำน้ำใจมาแล้วมากบ้างน้อยบ้างต่างกันไป การที่จะแก้ไขปัญหาการละเมิดศีลข้อมุสาวาทให้ลดน้อยลงไปได้นั้น จะต้องนำข้อบัญญัติแห่งการรักษาศีลข้อมุสาวาทมาปลูกฝังจิตสำนึกให้ผู้คนในสังคมมองเห็นโทษที่เกิดจากการละเมิดศีลข้อมุสาวาทและอานิสงส์แห่งการรักษาศีลข้อมุสาวาทอย่างแท้จริง (พระสมพงษ์ ดิग्ฆธมโม (ราชเจริญ), 2541).

5) ด้านเว้นจากการดื่มสุราเมรัยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$) เมื่อพิจารณาตามรายชื่อที่มากที่สุด คือ การรักษาสุขภาพไม่ยุ่งกับสิ่งเสพติด ($\bar{X} = 4.49$) โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสำรวย ญาณส่วโร (พินดอน) ได้ศึกษาถึงเรื่องผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ 5 ที่มีต่อสังคมไทย และได้้นำพุทธวิธีมาแก้ไขปัญหาเรื่องสุราเมรัยและมึนเมา (พระมหาสำรวย ญาณส่วโร (พินดอน), 2542). โดยสรุปได้ว่า สังคมไทยปัจจุบันกำลังเผชิญกับปัญหานานาประการ อีกทั้งเป็นปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนโดยเฉพาะปัญหาเรื่องสุราเมรัยและของเมา ซึ่งเป็นสิ่งเสพติดประเภทที่ถูกกฎหมาย จึงนับว่าเป็นปัญหาที่ยุ่ยากและเป็นปัญหาใหญ่ที่สุดในสังคมปัจจุบัน ทั้งในด้านสาเหตุแห่งปัญหาและผลที่เกิดขึ้นตามมาในภายหลัง เป็นสิ่งที่น่าสะพรึงกลัวอย่างยิ่ง เพราะเป็นปัญหาที่ถือว่าร้ายแรงที่สุด เฉพาะสิ่งเสพติดที่ระบาดอยู่ นับว่ามีปริมาณเพิ่มมากขึ้นเป็นทวีคูณ แม้ทางรัฐบาลจะพยายามปราบปรามเท่าไร ก็ซึ่งจะเพิ่มจำนวนมากยิ่งขึ้น ในบรรดาปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ปัญหาดังกล่าวนั้นพุทธ ธรรมมีทัศนะว่า มีแนวทางแก้ไขและป้องกันได้เพราะเหตุผลคือ พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนและวิธีการดำเนินการไปให้ถึงความดับทุกข์เป็นสภาวะที่ไร้ปัญหาอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหามาโดยทั่วไป

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

แผนภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้ใหม่

จากแผนภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่า “การปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามแล้วนำไปสอบถามกับบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ “ด้านเว้นจากการฆ่าสัตว์” “ด้านเว้นจากการลักทรัพย์” “ด้านการเว้นจากการประพฤติดนิกาม” “ด้านเว้นจากการพูดเท็จ” “ด้านเว้นจากการดื่มสุราเมรัย” สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านเว้นจากการฆ่าสัตว์ จากการศึกษาพบว่า บุคลากรภายในโรงเรียนไม่ทำร้ายร่างกายผู้อื่น หรือพยายามฆ่าผู้อื่น และพยายามละเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต พร้อมกับไม่เจตนาทำร้ายร่างกาย หรือทำให้บาดเจ็บทางกายและจิตใจ

2. ด้านเว้นจากการลักทรัพย์ จากการศึกษาพบว่า บุคลากรภายในโรงเรียน มีจิตใจที่ดีไม่ยอยากได้ของผู้อื่น ละเว้นเจตนาที่ไม่ดีในการเอาของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ไม่พูดจาให้คนอื่นเชื่อเพื่อหวังทรัพย์สมบัติมาเป็นของตนเอง

3. ด้านการเว้นจากการประพฤติดนิกาม จากการศึกษาพบว่า บุคลากรภายในโรงเรียนไม่คบหาหรือแสวงหาคนที่ถูกใจเนื่องจากตนเอง มีคู่ครองแล้วหรือเขามีเจ้าของแล้ว

4. ด้านเว้นจากการพูดเท็จ จากการศึกษาพบว่า บุคลากรภายในโรงเรียน ไม่พูดจาใส่ร้ายคนอื่นเป็นเหตุแห่งความไม่สบายใจต่อผู้อื่น ไม่พยายามพูดฉ้อโกง เพื่อเอาทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตน ไม่พูดเพื่อจ้อ เพื่อให้ผู้อื่นรำคาญ ไม่โกหกทั้งต่อหน้าและลับหลัง และละเว้นจากการพูดคำหยาบเพื่อไม่ให้เป็นที่นินยาคติตัว

5. ด้านเว้นจากการดื่มสุราเมรัย จากการศึกษาพบว่า บุคลากรภายในโรงเรียน รักษาสุขภาพ ไม่ยุ่งกับสิ่งเสพติด ไม่สูบบุหรี่หรือสารเสพติดที่ก่อให้เกิดโทษกับร่างกาย เว้นจากอบายมุข การพนัน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสุรา ในงานบันเทิง รื่นเริงใจ การลดละเลิก ไม่ดื่มสุราและเมรัย

บทสรุป

ศีล 5 ข้อนี้เป็นหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานที่พระพุทธองค์ ได้ทรงนำบทบัญญัติเหล่านี้มาเป็นหลัก ในการประพฤติปฏิบัติของพุทธบริษัท ศีล 5 จึงเป็นหลักประกันสังคมให้มีความสุขได้ไม่ว่าศาสนิกชนหรือหมู่ชนต่างศาสนา ถ้าได้นำหลักศีล 5 มาใช้ดำเนินชีวิต ก็จักได้รับความสุขสงบร่มเย็นโดยทั่วหน้ากัน ศีล 5 จึงถือว่าเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ที่ต้องการความสุข และมีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ได้เป็นอย่างดี เป็นความประพฤติสามัญที่ควรปฏิบัติเสมอกันสำหรับทุกคนในโลก ในสังคม ในชุมชน หรือในหมู่มนุษย์นั้นๆ แล้วแต่กรณี เช่น ในหมู่มนุษย์ทั้งหมด คนเราอยู่ในสังคมด้วยกัน ก็ไม่ควรละเมิดต่อกันและกัน ไม่ควรเบียดเบียนกัน เมื่อต่างคนต่างพากันประพฤติอยู่อย่างนี้ ก็อยู่กันดี เมื่อประพฤติกันอย่างนี้เป็นปกติ ก็เป็นคนมีศีล ย่อมหลุดพ้นจากอาสวะโดยสิ้นเชิง คือ จากกามาสวะ ภวาสวะ และอวิชชาสวะ ฉะนั้น ศีล 5 จึงเป็นหลักของการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้สังคมเกิดความสุข มีการพัฒนาคุณภาพของชีวิต มีการจัดการและคุ้มครองชีวิตที่ดีร่วมกัน ปราศจากการทำลาย ทำร้าย ลักขโมย ฆ่าข่มขืน ไม่มีการหลอกลวง จริ่งจิ้ง จริ่งใจต่อกัน และไม่มียาเสพติด มาทำร้ายสังคม อาชญากรรมในสังคมมีน้อย เป็นสังคมที่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของบุคลากรภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีการส่งเสริมการรักษาศีล เพื่อการพัฒนาบุคลากรในเชิงรุก

1.2 ควรมีการวางแผนจัดอบรมเกี่ยวกับค่านิยมคุณธรรมจริยธรรม เกี่ยวกับศีล 5 และให้ความรู้กับบุคลากร

1.3 ควรมีการใช้นโยบายเพื่อพัฒนาระดับจิตใจ ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรที่มีต่อศีล 5

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ควรจัดกิจกรรม ทำสื่อ ให้ความรู้เกี่ยวกับโทษของการไม่รักษาศีล 5 และให้ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับบุคลากร

2.2 ควรดำเนินพัฒนาและเสริมสร้างลักษณะนิสัยของบุคลากร โดยมีการมุ่งเน้นเน้นในการพัฒนาจิตใจ และพัฒนาทางความคิด

2.3 ควรฝึกสร้างลักษณะนิสัยให้กับบุคลากร และเสริมด้วยศีล 5 เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป การวิจัยในครั้งต่อไปนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในประเด็นต่อไปนี้

3.1 ควรศึกษาในลักษณะกลุ่มตัวแปรตามเดียวกัน โดยขยายขอบข่ายของพื้นที่ในการทำวิจัยให้กว้างออกไปอีกหลายอำเภอหรือหลายจังหวัด เพื่อให้ได้หลายมุมมองที่หลากหลายในการรักษาศิล 5 เพื่อพัฒนาบุคลากรในแต่ละโรงเรียน

3.2 ควรมีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลายๆ ฝ่าย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลุ่มลึกหลากหลายมุมมอง

3.3 ควรมีการขยายขอบข่ายกลุ่มตัวแปรที่ศึกษา โดยเพิ่มปัจจัยที่เกี่ยวข้องหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในตามแนวทางการศึกษา และพัฒนาการเรียนรู้ของการรักษาศิล 5 เพื่อพัฒนาบุคลากร หรือบุคคลทั่วไปด้วย

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2557). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. (พิมพ์ครั้งที่ 39). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาปัญญา ชยปญโญ (ดาบพลหาร). (2543). “เกมสุมิฉาจารกับปัญหาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาพิชิตชัย ยมपालไฟ. (2542). การศึกษาทัศนะเรื่องศีล 5 ของชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบัน: ศึกษาเฉพาะกรณีการฆ่าสัตว์. *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระมหาสำราญ ญาณส่วโร (พินดอน). (2542). การศึกษาเรื่องผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ 5 ที่มีต่อสังคมไทย. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมพงษ์ ดิग्ฆมโม (ราชเจริญ). (2541). ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องมูสาวาทในพุทธปรัชญาเถรวาท. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอุบล กตปุญโญ. (2537). การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของศีลที่มีต่อสังคมไทย. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 1
สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
Guidelines for Budget Management of Welfare Schools Group 1
Under the Special Education Bureau

¹วีรพงษ์ ส้มมา Weeraphong Summa

²ปรเมศร์ กลิ่นหอม Poramet Klinhom

³มิตภาณี พุ่มกล่อม Mitparnee Pumklom

คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Faculty of Education, Kanchanaburi Rajabhat University

¹Corresponding Author, Email: weerapong.the.kru@phrapiya.ac.th

Received February 16, 2023; Revised March 21, 2023; Accepted: March 25, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 2) ศึกษาแนวทางการดำเนินงานการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 184 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามกลุ่มของสถานศึกษาและผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม จำนวน 8 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการวางแผนงบประมาณ ด้านการตรวจสอบภายใน ด้านการบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ ด้านการจัดระบบการจัดหาวัสดุ ด้านการคำนวณต้นทุนการผลิต ด้านการบริหารสินทรัพย์ และด้านการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน

2) แนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีดังนี้ ด้านการวางแผนงบประมาณ ผู้บริหารควรวางแผนที่ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา ด้านการคำนวณต้นทุนการผลิต ผู้บริหารควรยึดหลักธรรมาภิบาล ด้านการจัดระบบการจัดหาวัสดุ สถานศึกษาควรมีระบบการจัดหาวัสดุเป็นขั้นตอน โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ด้านการบริหารทางการเงินและการควบคุม

งบประมาณ ผู้บริหารควรมีการมีการวางแผนการใช้งบประมาณและจัดสรรงบประมาณโดยการมีส่วนร่วมทั้งบุคลากรและชุมชน ด้านการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน ผู้บริหารควรปฏิบัติตามแนวทางระเบียบพระราชบัญญัติของงานงบประมาณและการจัดซื้อจัดจ้าง ด้านการบริหารสินทรัพย์ สถานศึกษาควรมีการบำรุงรักษา ดูแล จัดเก็บให้ถูกวิธี ครอบคลุม เป็นปัจจุบัน และด้านการตรวจสอบภายใน ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมบุคลากรพัฒนาฝึกอบรมอยู่เสมอ

คำสำคัญ: การบริหารงานงบประมาณ; แนวทางการบริหารงานงบประมาณ; โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์กลุ่ม 1; สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

Abstract

This Article aimed to study (1) the implementation of guidelines for budget management of welfare schools, group 1, under the Bureau of Special education administration (2) Guidelines for budget management of welfare schools, group 1, under the Bureau of Special education administration the sample was 184 administrators and teachers in welfare schools, group 1, under the Bureau of Special education administration. They were selected by stratified random sampling.

The research results were found as follows;

1 The implementation of guidelines for budget management of welfare schools, group 1, under the Bureau of Special education administration, was overall and each individual aspect at a high level, ranking in the order of mean from high to low as follows: budget planning, followed by internal audit, financial management and budgeting control, procurement management, output costing, asset management and financial and performance reporting.

2 Guidelines for budget management of welfare schools, group 1, under the Bureau of Special education administration were as follows: the aspect of budget planning, school administrators plan with the participation of all stakeholders both inside and outside educational institutions. The aspect of output costing, school administrators adhere to the principles of good governance. The aspect of procurement management, school administrators adhere to the rules for procurement management. The aspect of financial management and budgeting control, school administrators have budget planning and budget allocation with the participation of both personnel and the community. The aspect of financial and performance reporting, school administrators should report factual financial and actual operating results in order and in accordance with the use of the budget. The aspect of asset management, schools have maintenance, care, and the proper storage of supply. The budget controlling accounting should be made to be

comprehensive and up-to-date. And the aspect of internal audit, school administrators should always promote, develop and train personnel.

Keywords: The implementation of guidelines for budget management; Guidelines for budget management; welfare schools' group 1; the Bureau of Special education administration

บทนำ

การบริหารงบประมาณเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ประเทศหรือองค์กรสามารถดำเนินกิจกรรมภายใต้ข้อจำกัดทางเศรษฐกิจได้ ทั้งนี้เนื่องจากงบประมาณมีส่วนช่วยประกอบการตัดสินใจของแต่ละองค์กรให้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดหรือส่วนที่สำคัญทำให้การบริหารงบประมาณของประเทศหรือองค์กรบรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้มากที่สุด อย่างไรก็ตาม การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้เพียงใดขึ้นอยู่กับส่วนราชการของผู้ขอใช้และผู้ใช้เป็นสำคัญ (เกริกฤทธิ์ พวงสมจิตร, 2555)

สำนักงานงบประมาณได้ดำเนินการปรับปรุงระบบการจัดการงบประมาณเป็นระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance Based Budgeting: PBB) เพื่อให้สามารถจัดสรรงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเป็นธรรม และมีความโปร่งใส โดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานและให้ยึดหลักความเป็นอิสระ คล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยมีวัตถุประสงค์ให้หน่วยงานมีอิสระในการจัดการทรัพยากรได้อย่างคล่องตัวมากขึ้น นอกจากนี้เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการบริหารจัดการและขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ได้กำหนดให้สถานศึกษามีอำนาจในการบริหารจัดการด้านงบประมาณ อาทิ การปกครอง ดูแล บำรุงรักษาใช้และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน การมีอิสระในการบริหารจัดการงบประมาณ ตามที่ได้รับเงินและได้รับการมอบอำนาจ การมีอิสระในการบริหารจัดการเกี่ยวกับพัสดุ การรับบริจาคเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้ ดังนั้นการบริหารงบประมาณ ของสถานศึกษาโดยเฉพาะการแสวงหา การระดมทุนและทรัพยากร ให้เป็นไปตามเป้าหมายอย่างคุ้มค่าและประหยัด

สถานศึกษาทั่วไปยังประสบปัญหาอุปสรรคจากกฎระเบียบที่ส่วนกลางกำหนดมาก เช่น การดำเนินงานของผู้บริหารและบุคลากรของสถานศึกษายังมีลักษณะการดำเนินงานหรือมีกิจกรรมแบบเดิมๆ ขาดการทุ่มเทและการเอาใจใส่ต่องาน รวมถึงขาดการวิเคราะห์สภาพทั่วไปของโรงเรียนในการที่จะนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนกลยุทธ์ ซึ่งสถานศึกษามักจะมองถึงจุดอ่อนและปัญหาของสถานศึกษา โดยไม่หยิบจุดแข็งของสถานศึกษาที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา อีกทั้งยังขาดความรู้ ความเข้าใจและขาดความสนใจ ซึ่งผิดวัตถุประสงค์ของการจัดทำงบประมาณ ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาไม่สามารถใช้เงินงบประมาณบางอย่างได้อย่างรวดเร็ว ปลอดภัย นอกจากนี้ปัญหาลักษณะหนึ่งยังเกิดจากความเคยชินในวัฒนธรรมการรวมอำนาจและการสั่งการมานาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ซึ่งปัญหาในปัจจุบันเพิ่มมากขึ้น จึง

ทำให้ผู้บริหารงานงบประมาณต้องประสบปัญหานานัปการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำอย่างไรให้การใช้จ่ายเงินงบประมาณมีประสิทธิภาพสูงสุด ใช้เงินจำนวนน้อยได้งานมาก ประหยัดเวลา และไม่ผิดระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (ดร.ณิ จาปาทอง, 2548)

ดังนั้น จากสภาพความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา จึงทำให้ผู้วิจัยที่เป็นเจ้าหน้าที่ในกลุ่มงานงบประมาณสนใจที่ศึกษาเรื่องการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เพื่อเป็นแนวทางการวางแผนและกำหนดนโยบายการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
2. เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ รวมทั้งสิ้น 351 คน โดยแบ่งเป็น ผู้บริหารจำนวน 24 คน ครูผู้สอน จำนวน 327 คน จาก 6 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจากประชากรข้างต้น รวมทั้งสิ้น 184 คน ซึ่งการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified random sampling) จำแนกตามกลุ่มของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ได้กลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งเป็นผู้บริหารจำนวน 13 คน ครูผู้สอนจำนวน 171 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม (focus group) จำนวน 8 คน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้มาโดยเลือกแบบเจาะจง

2. ตัวแปรที่ศึกษา คือ การบริหารงานงบประมาณ จำแนกเป็น 7 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการวางแผนงบประมาณ ด้านการคำนวณต้นทุนการผลิต ด้านการจัดระบบการจัดหาวัสดุ ด้านการบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ ด้านการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน ด้านการบริหารสินทรัพย์ และด้านการตรวจสอบภายใน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม ประกอบด้วย 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (checklist) เกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ เพศ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 35 ข้อ เกี่ยวกับการบริหารงานงบประมาณ ซึ่งมี 7 ด้าน

แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์กลุ่ม 1 ซึ่งประกอบด้วย 7 ด้าน

คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 0.67 จำนวน 4 ข้อ ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 จำนวน 31 ข้อ และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.77

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากสำนักงานบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เพื่อให้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล

2. ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 6 โรงเรียนและประสานงานทางโทรศัพท์ในการติดตามแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลของแบบสอบถามจำนวน 184 คน

3.การจัดสนทนากลุ่ม (focus group) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสนทนากลุ่ม โดยกำหนดคุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่มต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการบริหารหรือการจัดการศึกษา จำนวน 8 คน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 7 คน และหัวหน้ากลุ่มบริหารงานงบประมาณ จำนวน 1 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1.การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่และร้อยละ

2. การวิเคราะห์การบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มาวิเคราะห์ข้อมูลระดับปฏิบัติ โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกเป็นรายชื่อ รายด้าน และรวมทุกด้าน

3. การวิเคราะห์แนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ ด้านการวางแผนงบประมาณ ด้านการคำนวณต้นทุนการผลิต ด้านการจัดระบบการจัดหาวัสดุ ด้านการบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ ด้านการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงานด้านการบริหารสินทรัพย์ และด้านการตรวจสอบภายใน ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (content analysis)

ผลการการศึกษา

การศึกษาเรื่องการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ตารางที่ 1 การบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาพรวม

การดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	$\bar{x}$	S.D	ระดับการปฏิบัติ
1. ด้านการวางแผนงบประมาณ	3.92	0.43	มาก
2. ด้านการคำนวณต้นทุนการผลิต	3.83	0.43	มาก

การดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	$\bar{x}$	S.D	ระดับการปฏิบัติ
3. ด้านการจัดระบบการจัดหาวัสดุ	3.85	0.45	มาก
4. ด้านการบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ	3.87	0.44	มาก
5. ด้านการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน	3.83	0.44	มาก
6. ด้านการบริหารสินทรัพย์	3.83	0.43	มาก
7. ด้านการตรวจสอบภายใน	3.90	0.42	มาก
รวมเฉลี่ย	3.86	0.38	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการวางแผนงบประมาณ ($\bar{x}=3.92$) รองลงมา คือ ด้านการตรวจสอบภายใน ($\bar{x}=3.90$) ด้านการบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ ($\bar{x}=3.87$) ด้านการจัดระบบการจัดหาวัสดุ ($\bar{x}=3.85$) ด้านการคำนวณต้นทุนการผลิต ($\bar{x}=3.83$, S.D. = 0.43) ด้านการบริหารสินทรัพย์ ($\bar{x}=3.83$, S.D. = 0.43) และด้านการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน ($\bar{x}=3.83$, S.D. = 0.44)

แนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผลการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 8 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 7 คน หัวหน้ากลุ่มบริหารงานงบประมาณจำนวน 1 คน เพื่อศึกษาทัศนคติและความเห็นของแต่ละบุคคลที่มีต่อแนวทางการบริหารงานงบประมาณในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ดังนี้

1. ด้านการวางแผนงบประมาณ ควรมีแนวทางให้ผู้บริหารวางแผนที่ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกๆ ฝ่าย ตั้งแต่ผู้บริหาร ฝ่ายบริหาร หัวหน้างาน และผู้ปฏิบัติ ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง

2. ด้านการคำนวณต้นทุนการผลิต ควรมีแนวทางให้ผู้บริหารควรยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาล คือ มีความยุติธรรม นิติธรรม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม มีความคุ้มค่า

3. ด้านการจัดระบบการจัดหาวัสดุ ควรมีแนวทางให้ผู้บริหารต้องยึดระเบียบในการจัดระบบการจัดหาวัสดุ ไม่ยึดตามความคิดของตนเอง

4. ด้านการบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ ควรมีแนวทางให้ผู้บริหารต้องบริหารตามระเบียบ ข้อกำหนด ตามแนวทางที่กำหนดมาเพื่อความปลอดภัย ไม่ควรฉีกแนวทางหรือแหวกแนวปฏิบัติ

5. ด้านการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน ควรมีแนวทางให้ผู้บริหารควรปฏิบัติตามแนวทางระเบียบ พรบ. ของงานงบประมาณ และ พรบ. การจัดซื้อจัดจ้างของงานพัสดุ ซึ่งเป็น

ข้อกำหนดที่ต้องปฏิบัติ

6. ด้านการบริหารสินทรัพย์ ควรมีแนวทางให้สถานศึกษาควรมีการบำรุงรักษา ดูแล จัดเก็บ ให้อุปกรณ์และการทำทะเบียนให้ครอบคลุม เป็นปัจจุบันและทันสมัย ตามระเบียบพัสดุในเรื่องการ ตรวจสอบพัสดุประจำปี

7. ด้านการตรวจสอบภายใน ควรมีแนวทางให้ผู้บริหารควรมีการส่งเสริม พัฒนาบุคลากรให้ดีขึ้น และฝึกอบรมอยู่เสมอ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีการบริหารงานงบประมาณมุ่งเน้นการเสริมสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบการจัดการงบประมาณ ควบคู่กับความโปร่งใส และความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้จากผลสำเร็จของงานและทรัพยากรที่ใช้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรวุฒิ ตั้งดี ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (สุรวุฒิ ตั้งดี, 2558) และสอดคล้องกับงานวิจัยของภัสราวุธ เกตุชนะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย (ภัสราวุธ เกตุชนะ, 2560) ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและจากผลการวิจัยในแต่ละด้าน สามารถอภิปรายแต่ละด้านได้ดังนี้

1.1 ด้านการวางแผนงบประมาณ โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษามีการจัดโครงสร้างการบริหารงานงบประมาณและมีการมอบหมายงานด้านงบประมาณโดยมีผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน มีการจัดเตรียมงบประมาณการใช้จ่ายงบประมาณล่วงหน้าสำหรับแผนงานและโครงการปีต่อไป มีหลักเกณฑ์และเหตุผลในกระบวนการของงบประมาณและการจัดสรรงบประมาณภายในหน่วยงานอย่างชัดเจน ดังที่กระทรวงศึกษาธิการได้ให้แนวทางการวางแผนงบประมาณว่าเป็นการดำเนินการจัดทำแผนกลยุทธ์การจัดสรรงบประมาณ โดยพิจารณาจากความเหมาะสมและความสำคัญของโครงการที่อยู่ในความรับผิดชอบ โดยวิเคราะห์สภาพแวดล้อม เพื่อกำหนดโครงสร้าง วัสดุทัศน วัสดุ และผลผลิต ที่สนองยุทธศาสตร์ของโรงเรียน มีการจัดกรอบงบประมาณและจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี และสอดคล้องกับงานวิจัยของจรรุวรรณ มาแต่้ม ได้ทำการวิจัย การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการวางแผนงบประมาณ โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก (จรรุวรรณ มาแต่้ม, 2561)

1.2 ด้านการคำนวณต้นทุนผลผลิต โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษามีการจัดสรรงบประมาณที่เน้นผลผลิตและต้นทุนของผลผลิตมี

กระบวนการจำแนกต้นทุนรวมออก เป็นต้นทุนทางตรงและทางอ้อมในแต่ละกิจกรรม มีแผนดำเนินงานการประมาณการรายได้ที่คาดว่าจะได้รับ มีการใช้ข้อมูลด้านต้นทุนในการตัดสินใจการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง สถานศึกษามีการใช้ผลของข้อมูลด้านต้นทุนในการเปรียบเทียบระดับของต้นทุนในช่วงต่างๆ อย่างชัดเจน ดังที่สำนักงานงบประมาณ ได้กล่าวว่า การคำนวณต้นทุนผลผลิตจะต้องมีการเปรียบเทียบต้นทุนผลผลิตระหว่างหน่วยงานเพื่อการวิเคราะห์และปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานของหน่วยงานและนำมากำหนดต้นทุนเป้าหมายที่นับจะซื้อบริการจากหน่วยงานโดยต้นทุนดังกล่าวอาจต่ำกว่าต้นทุนที่หน่วยงานใช้ในการดำเนินงาน มีการปรับปรุงประสิทธิภาพในการดำเนินงานภายในและกระบวนการผลิตต้องมีการลดต้นทุนตลอดเวลา (สำนักงานงบประมาณ, 2555) สอดคล้องกับงานวิจัยของปาริตา ศุภการกำจร ได้ศึกษาการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ปาริตา ศุภการกำจร, 2557)

1.3 ด้านการจัดระบบการจัดหาพัสดุ โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษามีการวางแผนและประเมินทางเลือกอื่นในระบบงบประมาณที่ทำให้เกิดต้นทุนที่ต่ำกว่าได้ผลงานหรือประโยชน์เหมือนเดิม มีการตรวจสอบวัสดุ ครุภัณฑ์คงเหลือ มีการดำเนินการคัดเลือกผู้ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ สถานศึกษามีระบบการจัดซื้อจัดจ้างตามขั้นตอน รัดกุม โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ดังที่สำนักงานงบประมาณ สรุปไว้ว่า การจัดระบบการจัดหาพัสดุมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์กรเพราะเป็นการบริหารจัดการใช้พัสดุที่ดินและสิ่งก่อสร้างอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนราชการจะต้องจัดซื้อจัดจ้างที่ดีมีแผนในการจัดซื้อจัดจ้างที่จะบ่งบอกว่าจะจัดซื้อจัดจ้างพัสดุนิดไหนจำนวนเท่าใด ในเวลาใดและจะจัดซื้อจัดจ้างอย่างไรเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงานให้ได้ทันเวลา มีปริมาณคุณภาพมีราคาที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์ในการใช้ (สำนักงานงบประมาณ, 2555) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจิรัฐญูภา จันทร์ขึ้น ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง โดยรวมอยู่ในระดับมาก (จิรัฐญูภา จันทร์ขึ้น, 2563)

1.4 ด้านการบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษามีการประเมินผลการดำเนินงานด้านการเงินและการควบคุมงบประมาณอย่างสม่ำเสมอ มีการบริหารงบประมาณภายในวงเงินของแผนงานที่กำหนดไว้ในแผนงาน/โครงการ มีกระบวนการโอนหรือการเปลี่ยนแปลงงบประมาณอย่างเป็นระบบ มีเอกสารทางการเงินบัญชีประเภทต่าง ๆ และมีการลงทะเบียนอย่างถูกต้อง เป็นปัจจุบันตรวจสอบได้ และมีหลักฐาน/เอกสารที่จำเป็น เพื่อใช้สำหรับการอนุมัติการลงรายการทางบัญชี ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปไว้ว่า ภายในหน่วยราชการจะต้องมีมาตรฐานในการควบคุมงบประมาณรวมถึงการกำหนดความรับผิดชอบในเรื่องการบัญชีและการเงินรายการทางบัญชีจะต้องแสดงถึงรายการที่จำเป็นเหมาะสมเพื่อประโยชน์ในการควบคุมงบประมาณและคำนวณต้นทุนต่อหน่วยสำหรับการรายงานผลการดำเนินงานจะต้องวางระบบการอนุมัติตรวจสอบเช็คยอดและการบันทึกเพื่อควบคุมใช้จ่ายเงินและสำหรับสิ่งที่ปรับเปลี่ยนไปอย่างชัดเจน (สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550) และสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยรัตน์ เงินเนื้อดี ได้ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมและรายด้าน ด้านบริหารทางการเงินและควบคุมงบประมาณมีการปฏิบัติในระดับมาก (ชัยรัตน์ เงินเนื้อดี, 2560)

1.5 ด้านการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษามีระบบบัญชีที่แสดงโครงสร้างของข้อมูลทางการเงินเพื่อสามารถให้ประเมินความคุ้มค่าของกิจกรรมในปัจจุบัน มีการจัดทำบัญชีแสดงรายการในส่วนของต้นทุนการให้บริการ มีขั้นตอนในการบริหารงานและกระบวนการนำรายได้ไปบันทึกและจัดทำเอกสารและมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนงาน ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้สรุปว่า การดำเนินการเพื่อยืนยันถึงผลสำเร็จของงานตามที่ทำข้อตกลงกันไว้ เป็นการแสดงให้เห็นว่าจากเงินงบประมาณที่ได้รับ นำไปใช้จ่าย รวมถึงแสดงผลงานดำเนินงาน/โครงการในแต่ละช่วงเวลาเป็นไปตามข้อตกลง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจารุวรรณ มาแต่้ม ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ด้านการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (จารุวรรณ มาแต่้ม, 2561)

1.6 ด้านการบริหารสินทรัพย์ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญต่อการบริหารสินทรัพย์ สถานศึกษามีการแสดงขอบเขตความรับผิดชอบที่ชัดเจนระหว่างการควบคุมแบบรวมศูนย์และกระจายอำนาจและมีการวางแผนล่วงหน้าในการจัดหาสินทรัพย์และการทดแทนสินทรัพย์เดิม ดังที่สำนักงานงบประมาณ สรุปไว้ว่า การบริหารสินทรัพย์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดจะทำให้ต้นทุนผลผลิตของสถานศึกษาเป็นไปตามพันธกิจและเป้าประสงค์อันจะเป็นผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของปาริตา ศุภการกำจร ได้ศึกษาการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.7 ด้านการตรวจสอบภายใน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษามีส่วนตรวจสอบภายในกับหน่วยงานของตนเอง มีแผนงานที่ครอบคลุมกิจกรรมการตรวจสอบภายในที่เกี่ยวข้องทั้งหมด มีระบบการตรวจสอบภายในไว้ในแผนงาน ดังที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 62 บัญญัติว่าให้มีระบบการตรวจสอบติดตามและประเมินประสิทธิภาพและสถิติผลการใช้จ่ายงบประมาณการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักการศึกษาแนวการจัดการศึกษาและคุณภาพมาตรฐานการศึกษาโดยหน่วยงานภายในและหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ตรวจสอบภายนอก สอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา บุษยยะ ได้ทำการวิจัย แนวทางบริหารงบประมาณของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักบริหารงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงบประมาณของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักบริหารงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ด้านการตรวจสอบภายใน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (กาญจนา บุญชัยยะ, 2560)

2. แนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวม การบริหารงานงบประมาณส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา สถานศึกษาควรบริหารจัดการด้านงบประมาณตามเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติงานด้านบัญชีภาครัฐประจำปีให้ตรงตามตัวบ่งชี้ในแต่ละตัวซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญเพื่อจะเป็นการบ่งบอกว่ามีความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ความคิดเห็นข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน ในการสนทนากลุ่ม มีประเด็นอภิปรายดังนี้

2.1 ด้านการวางแผนงบประมาณ มีแนวทาง คือ ผู้บริหารควรมีการตรวจสอบ การติดตาม การใช้จ่ายงบประมาณ เพื่อจะได้ทราบระยะเวลาในการบริหารจัดการงบประมาณ ผู้บริหารควรยึดระเบียบ หลักเกณฑ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ด้านการวางแผนงบประมาณของสถานศึกษาของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์กลุ่ม 1 สถานศึกษามีการวางแผนในการทำงานอย่างเป็นระบบ ตรวจสอบ ติดตาม การใช้จ่ายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพงศ์ รัตนรังสี ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานโรงเรียน วัดศรีเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ด้านการวางแผนงบประมาณ คือ โรงเรียนควรมีการวางแผนงานงบประมาณร่วมกันอย่างเป็นระบบจัดประชุมสร้างความรู้มีกำหนดกลยุทธ์วางแผนกลยุทธ์มีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางแผนและพิจารณา มีการกำกับติดตามประเมินผลในการปฏิบัติ (ณัฐพงศ์ รัตนรังสี, 2559)

2.2 ด้านการคำนวณต้นทุนผลผลิต มีแนวทาง คือ ผู้บริหารควรยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาล คือ มีความยุติธรรม นิติธรรม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม มีความคุ้มค่า ยึดระเบียบ หลักเกณฑ์ และกฎหมายที่ได้กำหนดให้ดำเนินการคำนวณต้นทุนการผลิต ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 1 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนได้ยึดระเบียบ หลักเกณฑ์ และกฎหมายที่ได้กำหนดให้ดำเนินการคำนวณต้นทุนการผลิต สอดคล้องกับงานวิจัยของจิรัญญิกา จันทรชื่น ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ด้านการคำนวณต้นทุนผลผลิต ได้แก่ จัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับการคำนวณต้นทุนการผลิตเพื่อบุคลากรของโรงเรียนจะได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำและบริหารงบประมาณ (จิรัญญิกา จันทรชื่น, 2563)

2.3 ด้านการจัดระบบการจัดหาวัสดุ มีแนวทาง คือ ผู้บริหารต้องยึดระเบียบในการจัดระบบการจัดหาวัสดุ ไม่ควรยึดตามความคิดของตนเอง สถานศึกษาควรมีระบบการจัดหาวัสดุเป็นขั้นตอน รัดกุม โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์กลุ่ม 1 มีระบบการจัดหาวัสดุเป็นขั้นตอน รัดกุม โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ มีการจัดเก็บเอกสารเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นระบบและปลอดภัย

2.4 ด้านการบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ มีแนวทาง คือ ผู้บริหารต้องบริหารตามระเบียบ ข้อกำหนด ตามแนวทางที่กำหนดมาเพื่อความปลอดภัย มีการวางแผนการใช้งบประมาณและจัดสรรงบประมาณโดยการมีส่วนร่วมทั้งบุคลากรและชุมชน มีการกำกับและติดตามควรทำแผนระยะเวลาดำเนินการตรวจสอบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดสรรงบประมาณทั้งผู้บริหารบุคลากรและชุมชน มีการวางแผนโครงสร้างงานงบประมาณที่มีความชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของตุลยาภา ตูยาสัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของโรงเรียนประถมศึกษา: แนวทางสำหรับการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ สถานศึกษาควรมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่การเงินเพื่อจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายงบประมาณตามระยะเวลาที่กำหนดโดยสถานศึกษามีเอกสารทางการเงินบัญชีประเภทต่างๆ และมีการลงบัญชีอย่างถูกต้องเป็นปัจจุบันตรวจสอบได้มีกระบวนการบันทึกควบคุมการเบิกจ่ายเงินงบประมาณและมีหลักฐาน/เอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอนุมัติ การลงรายการทางบัญชี (ตุลยาภา ตูยาสัย, 2560)

2.5 ด้านการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน มีแนวทางสำคัญ คือ ผู้บริหารควรบริหารจัดการด้านงบประมาณตามเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติงานด้านบัญชีภาครัฐประจำปีให้ตรงตามตัวบ่งชี้ในแต่ละตัวซึ่งเป็นสิ่งสำคัญเพื่อจะเป็นการบ่งบอกว่ามีความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารควรมีการรายงานทางการเงินและผลดำเนินงานตามความเป็นจริง ไม่ควรรายงานเท็จเพราะจะเสี่ยงผิดระเบียบวินัยต่อผู้ปฏิบัติ ดังนั้นจึงต้องใช้เงินงบประมาณให้ถูกระเบียบและรายงานให้สอดคล้องกับการใช้งบประมาณ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้บริหารได้มีการรายงานทางการเงินและผลดำเนินงานตามความเป็นจริงถูกระเบียบและรายงานให้สอดคล้องกับการใช้งบประมาณ

2.6 ด้านการบริหารสินทรัพย์ มีแนวทาง คือ สถานศึกษาควรมีการทำทะเบียนให้ครอบคลุมเป็นปัจจุบันและทันสมัย ตามระเบียบพัสดุในเรื่องการตรวจสอบพัสดุประจำปี ผู้บริหารควรมีการส่งเสริม พัฒนาบุคลากรให้ศึกษาข้อมูลในด้านระเบียบพัสดุ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้งบประมาณ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สถานศึกษาการตรวจสอบอย่างต่อเนื่องและจริงจังกว่ามีสินทรัพย์ใดมีอยู่และใช้งานได้ หรือสินทรัพย์ใดที่ชำรุดสามารถที่จะซ่อมแซมและนำกลับมาใช้ใหม่ได้ หรือสินทรัพย์ใดที่เก็บไว้แล้วไม่มีประโยชน์ควรให้มีการจำหน่ายพัสดุประจำปี สอดคล้องกับงานวิจัยของตุลยาภา ตูยาสัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของโรงเรียนประถมศึกษา: แนวทางสำหรับการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการบริหารสินทรัพย์ คือ การปฏิบัติตามระบบและมีการวางแผนสำรวจความต้องการในการจัดซื้อจัดจ้างเพื่อดำเนินการจัดหาบำรุงรักษาควบคุมตรวจสอบพัสดุครุภัณฑ์ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบและรายงานผลด้านการบริหารสินทรัพย์ แก่ผู้อำนวยการซึ่งเป็นไปตามระเบียบของทางราชการโดยผู้อำนวยการให้ความสำคัญต่อการสนับสนุนงานบริหารสินทรัพย์ของโรงเรียนก่อให้เกิดการใช้ทรัพย์สินอย่างคุ้มค่า (ตุลยาภา ตูยาสัย, 2560)

2.7 ด้านการตรวจสอบภายใน มีแนวทางสำคัญ คือ สถานศึกษาควรมีการกำกับติดตาม นิเทศงานต่างๆ ที่รับผิดชอบเพื่อช่วยกันในการแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นอยู่ตลอดเพื่อลดความเสี่ยงใน ทุกด้านของกระบวนการบริหารงบประมาณขององค์กร ผู้บริหารควรมีการส่งเสริม พัฒนาบุคลากรใน ด้านการตรวจสอบภายในให้ดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์กลุ่ม 1 สังกัดสำนัก บริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้บริหารได้มีการส่งเสริม พัฒนาบุคลากรในด้านการตรวจสอบภายในให้ดี และฝึกอบรมอยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพงศ์ รัตนรังสี ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาและแนว ทางการพัฒนาการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานโรงเรียน วัดศรีเมือง สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ด้านการตรวจสอบภายใน คือ สถานศึกษาควรมีพัฒนาและ สนับสนุนอบรมให้ความรู้เรื่องการตรวจสอบภายในแก่ผู้ที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบภายใน และ กำหนดกรอบในการตรวจสอบภายในด้านการเงินและการดำเนินงานอย่างชัดเจน (ณัฐพงศ์ รัตนรังสี, 2559)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ทำให้เกิดองค์ความรู้ซึ่งเป็นการศึกษาแนวทางการบริหารงาน งบประมาณของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ได้แนวทางด้านการวางแผนงบประมาณ การ คำนวณต้นทุนการผลิต การจัดระบบการจัดหาพัสดุ การบริหารทางการเงินและการควบคุม งบประมาณ การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน การบริหารสินทรัพย์และการตรวจสอบ ภายใน นำกระบวนการวิจัยมาใช้ในการบริหาร การดำเนินงานเพื่อพัฒนาองค์กรให้บรรลุตามเป้าหมาย ค้นหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ วิเคราะห์สภาพปัญหาของสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนางานให้ มีประสิทธิภาพมากขึ้น

บทสรุป

การบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงาน การศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการวางแผนงบประมาณ รองลงมา คือ ด้านการตรวจสอบภายใน ด้านการบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ ด้านการจัดระบบการจัดหาพัสดุ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการคำนวณต้นทุนการผลิต ด้านการบริหารสินทรัพย์ และด้านการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน แนวทางการ บริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีดังนี้ ด้านการวางแผนงบประมาณ ผู้บริหารควรวางแผนที่ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ทุกๆ ฝ่าย ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา ด้านการคำนวณต้นทุนการผลิตควรมีแนวทาง ผู้บริหารควรยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาล ด้านการจัดระบบการจัดหา พักฐสถานศึกษาควรมีแนวทางควรมีระบบการจัดหาพัสดุเป็นขั้นตอน รัดกุม โปร่งใส สามารถ ตรวจสอบได้ ด้านการบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ ผู้บริหารควรมีการวางแผน

แผนการใช้งบประมาณและจัดสรรงบประมาณโดยการมีส่วนร่วมทั้งบุคลากรและชุมชน ด้านการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน ผู้บริหารควรปฏิบัติตามแนวทางระเบียบพระราชบัญญัติของงานงบประมาณและพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างของงานพัสดุ ด้านการบริหารสินทรัพย์ สถานศึกษาควรมีการบำรุงรักษา ดูแล จัดเก็บให้ถูกวิธีและการทำทะเบียนให้ครอบคลุม เป็นปัจจุบัน และด้านการตรวจสอบภายใน ผู้บริหารควรมีการส่งเสริม พัฒนาฝึกอบรมบุคลากรอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากการศึกษาวิจัยพบว่า การบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จึงนำมาสู่ประเด็นที่จะให้ข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่หรือบุคลากรมีการพัฒนาความรู้ มีความเข้าใจเกี่ยวกับการคำนวณต้นทุนผลผลิต เพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านการคำนวณต้นทุนผลผลิตอย่างชัดเจน เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศทางเพื่อใช้ในการบริหารงบประมาณ นำโปรแกรมสำเร็จรูปเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีมาใช้และความรู้เรื่องกฎหมายระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวกับการเงินอย่างสม่ำเสมอและเป็นปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์กลุ่มอื่นๆ ในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2.2 ควรศึกษาเรื่องรูปแบบการดำเนินงานการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2.3 ควรศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา บุษยยะ. (2560). แนวทางบริหารงบประมาณของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักบริหารงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1. *การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี*.

เกริกฤทธิ์ พวงสมจิตร. (2555). การศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการแก้ไขการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*.

- จารุวรรณ มาแต่้ม. (2561). การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1. *ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- จิรัญญา จันทร์ชื่น. (2563). การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1. *การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*.
- ชัยรัตน์ เงินเนื้อดี. (2560). สภาพและปัญหาการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง*.
- ณัฐพงศ์ รัตนรังสี. (2559). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานโรงเรียนวัดศรีเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- ตุลยภาค ตูยาสัย. (2560). การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของโรงเรียนประถมศึกษา: แนวทางสำหรับการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนประถมศึกษา. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น*.
- ดรุณี จำปาทอง. (2548). มาตรฐานการเรียนรู้: ทิศทางและเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้. *วารสารวิชาการ, 9(4): 33-35*.
- ปาริตา ศุภการกำจร. (2557). การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 35. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*.
- ภัสราวดี เกตุณะ. (2560). การศึกษาสภาพการบริหารงบประมาณของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดเชียงราย. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา*.
- สุรวุฒิ ตั้งดี. (2558). การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา*.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). *แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.2550*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักงานงบประมาณ. (2555). *การปรับปรุงระบบการจัดการงบประมาณ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานงบประมาณสำนักนายกรัฐมนตรี.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). *Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30*(3): 607-610.

คุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1

Trait of School Administrators Affecting Efficiency Teachers Performance in Nakhon Pathom Primary Education Service Area Office 1

¹นุชา เก้าลิม Nucha Kaolim

²อรพรรณ ตูจินดา Oraphan Toujinda

³ดวงใจ ชนะสิทธิ์ Duangjai Chanasid

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Program in Educational Administration, Nakhon Pathom Rajabhat University

¹Corresponding Author, Email: jamesnucha@gmail.com

Received February 16, 2023; Revised March 4, 2023; Accepted: March 25, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีเพื่อศึกษา 1) ระดับคุณลักษณะของผู้บริหาร 2) ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู และ 3) คุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 จำนวน 327 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนกระจายตามขนาดของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับคุณลักษณะของผู้บริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านวิสัยทัศน์ และรายด้านที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านมนุษยสัมพันธ์/ทักษะทางสังคม ด้านความรู้ความสามารถ และด้านบุคลิกภาพ

2) ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ปริมาณงาน คุณภาพของงาน ค่าใช้จ่าย และเวลา

3. คุณลักษณะของผู้บริหาร ประกอบด้วย ด้านคุณธรรม จริยธรรม (X_4) ด้านวิสัยทัศน์ (X_5) และด้านบุคลิกภาพ (X_2) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู โดยร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 58.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สมการวิเคราะห์การถดถอย คือ

$$\hat{Y}_{tot} = 1.96 + 0.45 (X_4) + 0.21 (X_5) - 0.08 (X_2)$$

คำสำคัญ: คุณลักษณะของผู้บริหาร; ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู; ประถมศึกษา

Abstract

This research aimed to: 1) study the level of Trait of administrators, 2) study the level of teacher performance efficiency, and 3) The Trait of administrators that affect teacher performance in Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 1. The sample was 22 administrators and 305 teachers under Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 1, derived by stratified random sampling distributed by school size. The research instrument was a questionnaire constructed by the researcher. Data were analyzed with frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis. The findings were as follows:

1. The Trait of administrators in overall highest level 2 aspects. Were at the highest level; there were morality and ethics and vision. 3 aspects were at a high level; there were human relations/social skill, capability and personality.

2. The level of teacher performance efficiency overall and each aspect were at the highest level, when ranking by mean from the highest to the lowest; there were workload, quality of work, expense, and time, respectively.

3. The Trait of administrators consisted of morality, ethics (X_4), vision (X_5), and personality (X_2), can predict affecting efficiency teachers' performance (Y_{tot}) at the percentage of 58.50 with statistical significance level of .05. The regression analysis equation was: $\hat{Y}_{tot} = 1.96 + 0.45 (X_4) + 0.21 (X_5) - 0.08 (X_2)$

Keywords: Trait of School Administrators; Efficiency Teachers' Performance; Primary Education

บทนำ

การศึกษามีความสำคัญในการพัฒนามนุษย์ เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อสร้างคนไทยให้เป็น คนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพที่พร้อมจะแข่งขัน และร่วมมือกันอย่างสร้างสรรค์ในการพัฒนา ประเทศ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และแก้ไข เพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 มาตรา 6 กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต และอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553) ในการดำเนินการตามแนวปฏิรูปการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ จะต้องอาศัยการ ปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาร่วมมือกัน เพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นจะต้องเป็นผู้นำการปฏิรูปที่มี ประสิทธิภาพ ตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 53 ที่ได้กำหนดให้ผู้บริหาร การศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้นั้น จะต้อง ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการบริหารจัดการศึกษาตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่องค์กรวิชาชีพครู

ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษากำหนด และจะต้องเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพชั้นสูง โดยจะต้องเป็นผู้บริหารมืออาชีพ บริหารกิจการใดๆ ที่เกี่ยวกับสถานศึกษา ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะผู้นำที่สำคัญต่อการนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ และเป็นผู้นำการปฏิรูปการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

ปัจจุบัน คำว่า ประสิทธิภาพ ถูกยกขึ้นมากล่าวอ้างเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดความสามารถในการแข่งขัน ทำให้บุคลากรในองค์กรต่างๆ ต้องปรับตัวในการทำงานให้มีคุณภาพ เพื่อให้องค์กรสามารถอยู่รอดได้ การดำเนินงานใดๆ ให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น ขึ้นอยู่กับการทำงานของบุคคล ทรัพยากรในการบริหารงานภายในหน่วยงานหรือองค์กร ถือเป็นปัจจัยพิเศษที่มีความสำคัญในการจัดการ และดำเนินการเพื่อให้เกิดสภาพทางการบริหารที่มีประสิทธิภาพในการทำงานสูง ย่อมจะส่งผลให้ผลงานของหน่วยงาน หรือองค์กรนั้นมีทั้งปริมาณและคุณภาพตามไปด้วย อย่างไรก็ตามความรู้ความสามารถของบุคลากรเพียงอย่างเดียวอาจทำให้หน่วยงานประสบผลสำเร็จได้ หากปราศจากความตั้งใจ และเต็มใจที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ หากบุคลากรจะปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงที่สุดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับความพึงพอใจและแรงจูงใจของผู้ปฏิบัติงานที่มีต่องานในหน่วยงาน นอกจากผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความสามารถแล้ว ต้องมีเทคนิควิธีการทำให้บุคลากรขององค์กร มีเจตคติที่ดีต่องานและเกิดความพึงพอใจในงานที่ทำอีกด้วย (มาลินี นกศิริ, 2559) ดังนั้น เพื่อการปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพในด้านต่าง ๆ เพื่อรองรับการแข่งขันกับคู่แข่งที่มีอยู่ ตลอดจนนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ บริหารจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า โดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์ถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งถ้าไม่มีทรัพยากรมนุษย์ก็จะมีองค์กรเกิดขึ้น ผู้บริหารที่ดีจะต้องจัดการทรัพยากรบุคคลให้เกิดประสิทธิภาพ โดยสามารถจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับงานที่ตนถนัด บุคลากร ก็จะเกิดความพึงพอใจในการทำงาน งานที่ได้ก็จะมีประสิทธิภาพ มีความรวดเร็ว ทันเวลา มีปริมาณงานตามที่ได้รับมอบหมาย และปรับเปลี่ยนองค์กรให้เข้ากับยุคสมัย การบริหารองค์กรหรือสถานศึกษาทุกประเภท ให้ประสบความสำเร็จหรือบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น จะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกัน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ความสามารถ มีบทบาทที่ส่งผลต่อความสำเร็จอย่างยิ่ง เพราะความสำเร็จของงานทุกงานในองค์กร ขึ้นอยู่กับการบริหาร อาจกล่าวได้ว่า ผู้บริหารหรือผู้นำมีบทบาทที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือประสิทธิภาพของงานอย่างยิ่ง บางครั้งการจัดการสถานศึกษาแม้จะไม่เรียบร้อยถูกต้อง อยู่บ้างก็อาจจะได้รับผลสูงได้ หากผู้บริหารมีคุณลักษณะที่ดี แต่ถ้าคุณลักษณะหรือภาวะในการเป็นผู้นำของผู้บริหารไม่ดี แม้จะจัดการสถานศึกษาถูกต้องหรือดีเพียงใดก็ตาม ผลที่เกิดของสถานศึกษานั้นอาจสมบูรณ์ได้ยาก (สกุรัตน์ กุมาทาศ, 2550)

ด้วยเหตุนี้การที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพหรือล้มเหลวในการบริหารสถานศึกษา คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ด้วยเป็นอย่างมาก ถ้าผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะที่ดีและเหมาะสมในด้านบุคลิกภาพ มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม มีความเป็นผู้นำ ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ถ้าอยู่ในตัวผู้บริหารสถานศึกษาได้ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้ร่วมงาน มีความคาดหวังว่าการบริหารในสถานศึกษาจะได้รับความร่วมมือจากคณะครูทุกคนทำให้การบริหารในองค์กร ประสบความสำเร็จ และเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ได้ หากสถานศึกษาใดมีผู้บริหารที่มีคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ของผู้ร่วมงานย่อมก่อให้เกิดการทำลายขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากรในสถานศึกษานั้นๆ ซึ่งฮาเซ็ง มะเซ็ง ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะของผู้บริหารที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา (แบบเข้มข้น) ในจังหวัดปัตตานี พบว่า ระดับคุณลักษณะของผู้บริหาร ที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา (แบบเข้มข้น) ในจังหวัดปัตตานี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สามารถเรียงลำดับได้ดังนี้ 1) ด้านมนุษยสัมพันธ์ 2) ด้านบุคลิกภาพ 3) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 4) ด้านความเป็นผู้นำ และ 5) ด้านความรู้ความสามารถทางการบริหาร (ฮาเซ็ง มะเซ็ง, 2557) สอดคล้องกับงานวิจัยของพิชามญชู่ ลาวชัย ได้ศึกษาเรื่องสมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม (พิชามญชู่ ลาวชัย, 2562) พบว่า 1. สมรรถนะของผู้บริหารในสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าจากมากไปหาน้อย ได้แก่ สมรรถนะในการบริหารตนเอง สมรรถนะในการตระหนักรู้เรื่องโลกาภิวัตน์ สมรรถนะการทางานเป็นทีม สมรรถนะในการสื่อสาร สมรรถนะในการวางแผนและการบริหารจัดการ และสมรรถนะในการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ 2. การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การเจรจาต่อรอง การให้ข้อมูลข่าวสาร การปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง การให้ความยุติธรรม ความมั่นคงในงาน การวางแผนกำลังคน การให้ค่าตอบแทนหรือสิ่งจูงใจ การประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนา การสรรหา การนำเข้าสู่หน่วยงาน และการคัดเลือก 3. สมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ในภาพรวมมีความสัมพันธ์คล้อยตามกันในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังกล่าวว่า ผู้บริหารจึงต้องมีสมรรถนะหลักในการบริหารจัดการองค์การให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารไม่เพียงแต่มุ่งมั่นแต่ผลงานด้านการบริหารงานภายในโรงเรียนให้ดีเด่นเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมองว่าบุคลากรภายในองค์การของตนว่าเป็นเช่นไร มีความสุขในการทำงานหรือไม่อย่างไร ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานมีมากน้อยเพียงใด ผู้บริหาร ได้สร้างภาวะกดดันให้กับครูหรือไม่ ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ผู้บริหารจะต้องเล็งเห็นทุกเรื่อง เพราะนี่คือสมรรถนะหลักที่อยู่ภายในตัวของผู้บริหาร สมรรถนะจึงถือว่ามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร เขต 1 ได้ส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ทักษะและสมรรถนะ ด้วยกระบวนการที่หลากหลาย ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่พัฒนาตนเองผ่านระบบ Digital Technology การพัฒนาในรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามความต้องการของตนเอง และการพัฒนาตามแผนพัฒนาบุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ความต้องการพัฒนาของครูและบุคลากรทางการศึกษา จากแผนพัฒนาตนเองรายบุคคล (ID Plan) จัดและพัฒนาครูตามความต้องการ และควรมีการสานต่อและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีเครือข่ายในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในทุกระดับ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและต่อเนื่อง การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรมีกระบวนการ PDCA เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการบริหารงานอย่างเป็นระบบและ

ต่อเนื่อง ในการติดตาม ปรับปรุง พัฒนาให้โครงการ/กิจกรรม การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาบรรลุเป้าหมาย และเกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริง และการพัฒนาศักยภาพบุคคลเพื่อความเป็นเลิศของสพฐ.

จากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงคุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร ทั้งนี้ผู้วิจัยคาดหวังว่าข้อค้นพบที่จะได้รับ จะนำไปเป็นแนวทางให้กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดจนผู้ที่สนใจทั่วไปสามารถนำไปพัฒนาตนเอง เพื่อเป็นประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา และประโยชน์ของผู้เรียน เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณลักษณะของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1
3. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) ประชากร ผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 2,126 คน ผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยใช้ตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ (Krejcie & Morgan อ้างถึงใน จิตติรัตน์ แสงเลิศุทัย, 2558) ได้ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาจำนวน 327 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน ได้ผู้บริหารจำนวน 22 คน ครูจำนวน 305 คน โดยมีการแบ่งชั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ชั้น ตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีข้อความเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา วิทยฐานะ ประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษา ลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (checklist)

ขั้นตอนที่ 2 สอบถามระดับคุณลักษณะของผู้บริหาร ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) มีการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (content validity) แล้วหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความถาม และวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยเลือกเฉพาะข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

ขั้นตอนที่ 3 สอบถามระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) มีการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (content validity)

แล้วหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยเลือกเฉพาะข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

ผลการการศึกษา

วัตถุประสงค์ที่ 1. ผลการวิจัยพบว่าคุณลักษณะของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้าน พบว่า แต่ละด้านอยู่ในระดับมากและมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม รองลงมา คือ ด้านวิสัยทัศน์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านบุคลิกภาพ

วัตถุประสงค์ที่ 2. ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปริมาณงาน รองลงมา คือ คุณภาพของงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เวลา

วัตถุประสงค์ที่ 3. ผลการวิจัยพบว่าด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านวิสัยทัศน์ และด้านบุคลิกภาพเป็นตัวแปรที่ได้รับความนิยมเลือกเข้าสมการถดถอยและสามารถอธิบายความผันแปรของประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนายเท่ากับ 0.585 ซึ่งแสดงว่าด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านวิสัยทัศน์ และด้านบุคลิกภาพส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของครู ได้ ร้อยละ 58.50

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผล ผู้วิจัยกล่าวถึงประเด็นสำคัญที่ค้นพบจากการวิจัย สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แต่ละด้านอยู่ในระดับมากและมากที่สุด โดยที่ด้านคุณธรรม จริยธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านมนุษยสัมพันธ์/ทักษะทางสังคม ด้านความรู้ความสามารถ และด้านบุคลิกภาพ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ที่สนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษา เข้ารับการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหาร เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นต่อการบริหารงานแก่ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชีวสารณ์ กิ่งแก้ว ทำวิจัยเรื่อง คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ความสามารถ ด้านวิสัยทัศน์ และด้านบุคลิกภาพ ตามลำดับ (ชีวสารณ์ กิ่งแก้ว, 2561) ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเฉลิมเกียรติ สุ่มเงิน ที่วิจัยเรื่อง การศึกษาคุณลักษณะและแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 พบว่า คุณลักษณะของผู้อำนวยการสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับ

มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ได้แก่ ด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดี อยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ ด้านการมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม ด้านการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา ด้านการยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม ด้านการ มีวิสัยทัศน์ ด้านการสร้างทีมงานที่มีคุณภาพ ด้านการมีภาวะผู้นำ ในส่วนคุณลักษณะของผู้อำนวยการ สถานศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านความสามารถในการบริหารสถานศึกษา (เฉลิมเกียรติ สุ่มเงิน, 2562)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด โดยปริมาณงานอยู่ในลำดับสูงสุด รองลงมา ได้แก่ คุณภาพของงาน ค่าใช้จ่าย และเวลา ตามลำดับ อาจเนื่องมาจากครูมีความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงาน โดยใช้กลยุทธ์หรือเทคนิคต่างๆ ที่เหมาะสม เพื่อที่จะสร้างสรรค์ผลงานที่ดีมีคุณภาพ ไม่สิ้นเปลืองต้นทุนค่าใช้จ่าย และใช้เวลาในการปฏิบัติงานให้น้อยที่สุด ตอบสนองนโยบาย และก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อสถานศึกษา ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรี พันธุ์แดงไทย ที่วิจัยเรื่อง แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ พบว่า ระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านคุณภาพงาน รองลงมาคือ ด้านค่าใช้จ่าย ด้านเวลา และระดับประสิทธิภาพที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านปริมาณงาน (พัชรี พันธุ์แดงไทย, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอัครเดช ไม้จันทร์ ที่วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มอุตสาหกรรมติดตั้งเครื่องจักรสายการผลิตในจังหวัดสงขลา พบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ความรวดเร็วในการทำงาน คุณภาพงาน และปริมาณการผลิต ตามลำดับ (อัครเดช ไม้จันทร์, 2560)

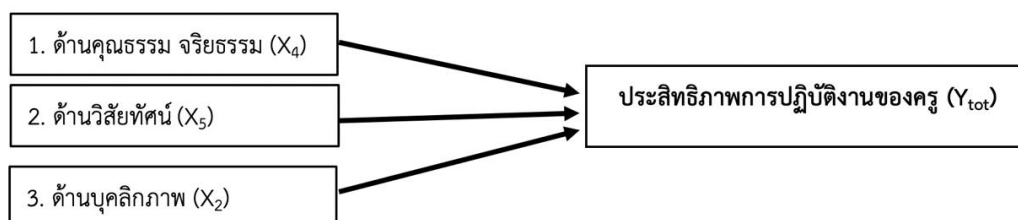
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านวิสัยทัศน์ และด้านบุคลิกภาพเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย และได้ร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ได้ร้อยละ 58.50 จากผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การที่ครูจะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมาจากการที่ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีวิสัยทัศน์ที่ก้าวไกล เพื่อที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย และประสบความสำเร็จ โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีบุคลิกภาพที่เป็นที่น่าไว้วางใจ สุขุม มีลักษณะท่าทางที่บ่งบอกถึงผู้มีความรู้ความสามารถ ดังนั้น จากผลการวิจัยดังกล่าวจึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของวรชยา ลาบุญ ที่วิจัยเรื่อง การศึกษาคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบึงกาฬ มีความสัมพันธ์กันทางบวก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ระดับ ($r .644^{**}$) เนื่องมาจากคุณลักษณะส่วนบุคคล

ของผู้บริหารมีอิทธิพลและเป็นพลังที่ช่วยสร้างแรงจูงใจ สร้างมนุษยสัมพันธ์ และสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานขึ้นอยู่กับการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะผลักดันและกระตุ้นให้ ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานร่วมกันในสถานศึกษาด้วยดีและมีประสิทธิผลตามจุดมุ่งหมาย ขององค์กร (วรรัชยา ลาบุญ , 2563) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศรายุทธ เมืองคำ ที่ทำวิจัยเรื่อง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคประเทศไทย 4.0 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 จังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคประเทศไทย 4.0 ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จังหวัดระยอง ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เรียงตามลำดับความสำคัญประกอบด้วย ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความรู้ความสามารถ และด้านคุณธรรม จริยธรรม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 3 ด้านนั้น เป็นคุณสมบัติอันสำคัญที่จะทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทและมีความสำคัญสูงสุดในการบริหารสถานศึกษา ให้สามารถบริหารสถานเป็นผลสำเร็จหรือบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (ศรายุทธ เมืองคำ, 2563)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 สามารถนำเสนอกรอบแนวคิดได้ดังนี้

คุณลักษณะของผู้บริหาร (X_{tot})

จากผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนคุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 คุณลักษณะของผู้บริหาร ด้านคุณธรรม จริยธรรม (X_4) ด้านวิสัยทัศน์ (X_5) และด้านบุคลิกภาพ (X_2) เป็นตัวแปรที่ได้รับความนิยมเลือกเข้าสมการถดถอย และสามารถอธิบายความผันแปรของประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.585 ซึ่งแสดงว่าด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านวิสัยทัศน์ และด้านบุคลิกภาพส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู และสามารถทำนายประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูได้ ร้อยละ 58.50 โดยสามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ ดังนี้ สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนดิบ คือ $\hat{Y}_{tot} = 1.96 + 0.45 (X_4) + 0.21 (X_5) - 0.08 (X_2)$ สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ $\hat{Z}_{tot} = 0.57 (Z_4) + 0.33 (Z_5) - 0.13 (Z_2)$

จากสมการสามารถอธิบายความหมายได้ดังนี้ คุณลักษณะของผู้บริหารด้านคุณธรรม จริยธรรมเพิ่มขึ้น 1 คะแนนหรือ 1 คะแนนมาตรฐานจะทำให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู เพิ่มขึ้น .45 คะแนน หรือ .57 คะแนนมาตรฐาน คุณลักษณะของผู้บริหารด้านวิสัยทัศน์เพิ่มขึ้น 1 คะแนนหรือ 1 คะแนนมาตรฐานจะทำให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูเพิ่มขึ้น .21 คะแนน หรือ .33 คะแนนมาตรฐาน และเมื่อคุณลักษณะของผู้บริหารด้านบุคลิกภาพเพิ่มขึ้น 1 คะแนนหรือ 1 คะแนนมาตรฐานจะทำให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูจะลดลง .08 คะแนน หรือ .13 คะแนน

บทสรุป

สรุปในภาพรวมของบทความ จะเห็นได้ว่าผู้บริหารที่มีบุคลิกภาพที่ยึดมั่นในความคิดของตนเอง มุ่งงาน ตั้งเป้าหมายการทำงานไว้สูง ไม่กล้าตัดสินใจเมื่อต้องเผชิญปัญหา ไม่ได้รับการยอมรับจากบุคคลรอบข้าง มีวุฒิภาวะต่ำ จะส่งผลให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูลดลง และคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของผู้บริหาร ควรมีบุคลิกภาพด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเข้ากับสังคมและชุมชนได้ดี มีน้ำใจไมตรี และให้ความอบอุ่นกับผู้ที่บังคับบัญชาและมีสุขภาพจิตดี

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านบุคลิกภาพ และเมื่อพิจารณาจากบุคลิกภาพ พบว่า ประเด็นที่ผู้บริหารและครูให้ความเห็นในค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีวุฒิภาวะทางอารมณ์สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม และรองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษารับผิดชอบต่อผลที่เกิดจากการตัดสินใจของตน ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า บุคลิกภาพของผู้บริหารเพิ่มขึ้น จะทำให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูลดลง ดังนั้นผู้บริหารควรตระหนักถึงบุคลิกภาพของตนเอง เมื่อต้องบริหารสถานศึกษา ควรระมัดระวังในการบริหารงาน เอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชา ไม่มุ่งเน้นแต่ผลงาน และรวมถึงการรับผิดชอบต่อผลที่เกิดจากการตัดสินใจของตนเอง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เวลา ดังนั้นผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูนำวิทยาการใหม่ ๆ มาใช้ในการทำงานของครู ให้งานสำเร็จได้งานที่มีปริมาณมากและมีคุณภาพ เพื่อนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่าย ครูควรใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดคุณค่ามากที่สุด และสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องตระหนักเพิ่มขึ้นคือเรื่องของระยะเวลาการปฏิบัติงาน ควรปฏิบัติงานให้ลุล่วง สำเร็จทันเวลา และมีความตรงต่อเวลา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านวิสัยทัศน์ และด้านบุคลิกภาพเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู ผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา

และปรับปรุงการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาในเรื่อง คุณลักษณะของผู้บริหาร เพื่อให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยเฉพาะด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านวิสัยทัศน์ และด้านบุคลิกภาพที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ คุณลักษณะของผู้บริหารที่สำคัญ คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านวิสัยทัศน์ และด้านบุคลิกภาพ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารสถานศึกษา โดยควรให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้บริหาร เปรียบเทียบคุณลักษณะผู้บริหารกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร และพฤติกรรมคุณลักษณะผู้บริหารกับประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานของผู้บริหาร

เอกสารอ้างอิง

- จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย. (2558). เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 12(58): 13-24.
- เฉลิมเกียรติ สุ่มเงิน. (2562). คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ชีวสาธน์ กิ่งแก้ว. (2561). คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์.
- พัชรีย์ พันธะแดงไทย. (2564). แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์. หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- พิชามญช์ ลาวชัย. (2562). สมรรถนะของผู้บริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มาลินี นกศิริ. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท ธรรมรักษ์ โอโต้พาร์ท จำกัด. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์.
- วรรษยา ลาบุญ. (2563). คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ศรายุทธ เมืองคำ. (2563). คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคประเทศไทย 4.0 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา. *ปริญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี*.

สกุลรัตน์ กมฺพมาส. (2550). *หลักการบริหารโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: มิฆเนศ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2553*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

อัครเดช ไม้จันทร์. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มอุตสาหกรรมติดตั้งเครื่องจักรสายการผลิตในจังหวัดสงขลา. *วิทยานิพนธ์ธุรกิจ มหาบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์สุราษฎร์ธานี*.

ฮาเซ็ง มะเซ็ง. (2557). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา (แบบเข้ม) ในจังหวัดปัตตานี. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*.

พระพุทธศาสนากับการแก้ไขปัญหาขยะในตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน
จังหวัดนครปฐม เชิงพุทธบูรณาการ
Buddhism and Solving the Garbage Problem in Khlong Mai
Subdistrict, Sam Phran District, Nakhon Pathom Province
Integrated Buddhism

พระวีโรจน์ จันทปญโญ (ศิริโสตา)

Phra Rawirote Junthapunyo (Sirisoda)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Buddhapanya Sridvaravadi Buddhist College

Corresponding Author, Email: aou.com@hotmail.com

Received February 21, 2023; Revised March 9, 2023; Accepted: March 25, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “พระพุทธศาสนากับการแก้ไขปัญหาขยะในตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เชิงพุทธบูรณาการ” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาขยะในตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 2) เพื่อศึกษาหลักอิทธิบาท 4 ประการในการแก้ปัญหาขยะ ในตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม และ 3) เพื่อบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 กับ การแก้ไขปัญหาขยะ ตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า

1. สภาพปัญหาขยะในตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า การจัดการขยะนั้น ต้องใช้งบลงทุนสูงมาก โดยเฉพาะการใช้เตาเผาขยะ เป็นสิ่งที่มีค่าใช้จ่ายสูง และการจัดการขยะทำให้เกิดเป็นแหล่งสะสมเชื้อโรค ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม

2. การศึกษาหลักอิทธิบาท 4 ประการในการแก้ปัญหาขยะ ในตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละท่านได้มีความเห็นเกี่ยวกับกระบวนการตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับการจัดการขยะนั้นต้องมีการวางแผน เพื่อไม่ให้ก่อให้เกิดผลกระทบเสียหายต่อการดำรงชีวิตอย่างปกติสุข

3. การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 กับ การแก้ไขปัญหาขยะ ตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า 1) ควรมาบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาขยะตามหลักอิทธิบาท 4 เราต้องเข้าใจหลักในการบูรณาการด้วยตนเองในการวางแผนการจัดการขยะ 2) การงานจะเป็นการพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้น อยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จบรรลุถึงจุดหมาย และ 3) การกำจัดขยะควรมีเข้าใจว่าสำคัญอย่างยิ่งที่จะบ่มเพาะและปลูกฝังจิตสำนึกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: การบูรณาการ; หลักพระพุทธศาสนา; ปัญหาขยะ

Abstract

A research article on “Buddhism and Solving the garbage problem in Khlong Mai Subdistrict, Sam Phran District, Nakhon Pathom Province integrated buddhism” has the objectives: 1) To study the state of waste problems in Khlong Mai Subdistrict, Sam Phran District, Nakhon Pathom Province 2) To study the four principles of influence in solving waste problems. in Khlong Mai Subdistrict, Sam Phran District, Nakhon Pathom Province and 3) To integrate the Four Iddhibat Principles with solving waste problems in Klong Mai Sub-district, Sampran District, Nakhon Pathom Province. From the study, the following results are found:

1. To study the state of waste problems in Khlong Mai Subdistrict, Sam Phran District, Nakhon Pathom Province found that waste management Requires a very high investment budget especially the use of incinerators It's a costly thing. And Waste management creates a reservoir of germs. cause environmental problems.

2. To study the four principles of influence in solving waste problems. in Khlong Mai Subdistrict, Sam Phran District, Nakhon Pathom Province. It was found that each of the interviewees had opinions about the process according to the 4 Iddhibat Principles for waste management. must have a plan in order not to cause damage to the normal life.

3. To integrate the Four Iddhibat Principles with solving waste problems in Klong Mai Sub-district, Sampran District, Nakhon Pathom Province found that 1) Things that should be integrated to solve waste problems according to the principle of power 4, we must understand the principle of self-integration in waste management planning 2) Work will be satisfying and loving towards the goal of doing that. want to do that To achieve the goal and 3) must understand Garbage disposal that it is extremely important to cultivate and cultivate consciousness for sustainable development.

Keywords: Integration; Buddhist Principles; Garbage problem

บทนำ

ปัญหาขยะมูลฝอยชุมชนในประเทศไทย นับว่าเป็นปัญหาสำคัญที่อยู่คู่กับสังคมไทยมา ยาวนานไม่ว่าจะเป็นปริมาณการผลิตขยะที่เพิ่มขึ้น การเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง การเพิ่มขึ้นของประชากรที่ก่อให้เกิดปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม เกิดสินค้า และสิ่งอำนวยความสะดวกสบายให้แก่มนุษย์ แต่ไม่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการอุปโภค บริโภคที่มีของเหลือ และถูกทิ้งในรูปของขยะมูลฝอยในรูปของเศษอาหารที่เหลือ เศษกระดาษ พลาสติก และของที่ไม่ใช้แล้ว ในยุคการแพร่ระบาดของโควิด 19 ที่เกิดขึ้นยาวนาน ทำให้เกิดขยะติดเชื้อหลายชนิด เช่น หน้ากากอนามัย ชุด PPE ถุงมือยาง เป็นต้น การกำจัดขยะที่ไม่ถูกต้องตามหลัก

วิชาการ ซึ่งปัญหาดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม และส่งผลกระทบต่อสุขอนามัยของประชาชนทุกระดับตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล จังหวัด และนับวันยังมีความรุนแรงของปัญหาขยะมากขึ้นอีกด้วย ทั้งนี้เกิดจากพฤติกรรมการใช้ชีวิตที่แตกต่างจากยุคสมัยก่อน จากเดิมเคยใช้ตะกร้าเมื่อออกจ่ายตลาด ใช้ปืนโตใส่อาหาร ใช้ใบตองในการห่ออาหาร แต่ปัจจุบันมีการใช้วัสดุที่ย่อยสลายได้ยาก เช่น โฟม พลาสติก เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก (สุนันทา พลทวงษ์ และคณะ, 2551) โดยขยะในชุมชนที่เกิดขึ้นสามารถจำแนกตามองค์ประกอบได้ 4 ประเภท ได้แก่ ขยะย่อยสลาย ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย และขยะทั่วไป แต่ละประเภทจะต้องได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม โดยมีวิธีดำเนินการ 6 ขั้นตอน ภายใต้หลักการ การลดปริมาณขยะและการใช้ซ้ำ การนำกลับมาใช้ใหม่ การผลิตพลังงาน และการกำจัดขั้นตอนสุดท้าย (ปิยชาติ ศิลปะสุวรรณ, 2557) การแก้ไขปัญหาขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญและสะสมยาวนาน แม้แต่รัฐบาลก็ถือว่าเป็นวาระแห่งชาติที่จะต้องแก้ไข ทางด้านแนวคิดและหลักการถือว่ามีความเหมาะสมสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับของต่างประเทศ แต่แนวทางการนำไปสู่การปฏิบัติยังไม่ชัดเจนและเป็นระบบ โดยเฉพาะภาคนิติบัญญัติหรือมาตรการทางกฎหมายที่ยังขาดการบูรณาการและเอกภาพและการสร้างทัศนคติและปลูกจิตสำนึกให้แก่ประชาชน จากวิธีปฏิบัติหรือวิธีการจัดการที่ประสบความสำเร็จในการจัดการขยะรีไซเคิล ประเทศไทยควรดำเนินการอย่าง บูรณาการและเป็นระบบในทุกมิติไปพร้อมกันรวมทั้งระบบในการกำกับติดตามประเมินผล (สุปราณี ศิริอาภาณนท์, 2561) จึงมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยงานที่จะต้องขับเคลื่อนการบริหารจัดการขยะในภาพรวมทั้งประเทศ โดยแนะนำให้ผู้คนนำขยะมาใช้ใหม่ การจัดการขยะ ให้ใช้หลัก 3 ข คือ ใช้น้อย (Reduce) ใช้ซ้ำ (Reuse) และนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) 3Rs (สุนันทา พลทวงษ์, 2561)

การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ที่มีมากในแต่ละพื้นที่ทำให้เกิดผลกระทบจากขยะที่มีมากขึ้นส่งผลกระทบต่อประชาชนผู้อยู่อาศัยในหลายด้าน ได้แก่ ปัญหาสิ่งแวดล้อม เมื่อมีขยะมากขึ้นทำให้เกิดน้ำเสียจากกองขยะซึ่งมีความสกปรกและมีเชื้อโรคอยู่มาก ถ้าน้ำขยะที่เน่าเสียแล้วไหลรวมไปสู่แหล่งน้ำสะอาดก็จะทำให้แหล่งน้ำเกิดปนเปื้อนด้วยเชื้อโรคจากน้ำขยะ เกิดมลพิษทางอากาศ ส่งกลิ่นเหม็นทำให้เกิดปัญหาด้านสุขอนามัยตามมา เช่น ปัญหาต่อระบบการหายใจ จำแนกเป็นข้อๆ เบื้องต้น ได้แก่ 1) ปัญหากลิ่นเหม็นจากขยะมูลฝอยสร้างความรำคาญให้แก่ชุมชนพักอาศัย 2) แหล่งน้ำเน่าเสียจากการที่ขยะมูลฝอยมีอินทรีย์สารเน่าเปื่อยปะปนอยู่ เป็นอันตรายต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และสัตว์น้ำ 3) เป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคและสัตว์นำโรคต่างๆ เช่น หนู แมลงวัน 4) การกำจัดมูลฝอยที่ไม่ถูกหลักวิชาการจะสร้างความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้ที่อาศัยข้างเคียง รวมทั้งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน 5) ทำให้ชุมชนขาดความสะอาด สวยงามและเป็นระเบียบ และไม่น่าอยู่ และ 6) การสูญเสียทางเศรษฐกิจ เช่น ชุมชนจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเก็บขนและกำจัดขยะมูลฝอย ทั้งนี้ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบถูกต้องเหมาะสม เพื่อไม่ให้ปัญหาย้ายตัวเพิ่มความรุนแรงมากขึ้นจนทำให้เกิดอันตรายต่อชีวิตของประชาชนผู้อยู่อาศัยในแต่ละพื้นที่ (ธงชัย ทองทวี, 2553)

พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นอีกระบบความคิดชุดหนึ่งกับการแก้ไขปัญหาซึ่ง มีสาระสำคัญในการนำพุทธพจน์ที่มีสาระสำคัญอยู่ว่าด้วยการดับทุกข์ในอริยสัจสี่ที่มีเป้าหมายระดับโลกุตระ มาใช้เชิงประยุกต์ใน

ระดับสามัญกับปัญหาทั่วไปของคนและสังคม โดยเฉพาะปัญหาขยะ เพราะพุทธประสงค์ที่แสดงอริยสัจสี่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้คนรู้จักทุกข์ สาเหตุที่ทำให้เกิดความทุกข์ รู้ว่าทุกข์สามารถดับได้ และวิธีการขจัดทุกข์ ซึ่งเป็นความทุกข์ทางจิตตามหลักอริยมรรคมีองค์แปด จะเห็นได้ว่า การแก้ปัญหาให้กับมนุษย์นั้นสามารถตีความได้ว่าเป็น การทำให้มนุษย์เจริญขึ้น หรือ พัฒนาขึ้น ธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งตรงกับหลักอิทธิบาท 4 คือ คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559) พระพุทธศาสนาเป็นมีที่มาที่ปรากฏในพระไตรปิฎกมักแสดงในรูปที่เป็น คุณสมบัติของบุคคลผู้มีความฝึกฝน ความเพียร ความมุ่งมั่น และการไตร่ตรอง มีความสำคัญทั้งในด้านการพัฒนาดิน, การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคม และในการรักษาพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ มีองค์ประกอบที่สำคัญที่เรียกว่า อิทธิบาท 4 ประการ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 35 ข้อที่ 431 หน้าที่ 342, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ประกอบด้วย 1) ฉันทะ ความพอใจในเรื่องที่ทำ 2) วิริยะ ความเพียรไม่ทอดทิ้งในการประกอบกิจ 3) จิตตะ เอาใจใส่ไม่ทอดธุระ และ 4) วิมังสา การทำงานต่อไป (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559)

แนวคิดเกี่ยวกับพระพุทธศาสนากับการแก้ไขปัญหาขยะในตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เชิงพุทธบูรณาการ เนื่องจากตำบลคลองใหม่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และมีประชากรแฝงเข้ามาอยู่จำนวนมาก ปริมาณขยะชุมชนเริ่มมีปัญหาดังผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชน ประสบกับปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นในแต่ละวัน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการจัดเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ปี 2563 ประเภทปริมาณขยะ พบว่าปริมาณขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล 2,784.4708 ตัน ขยะอินทรีย์ 843.9454 ตัน ขยะรีไซเคิล 6.3863 ตัน ขยะอันตราย 1.3662 ตัน และขยะก่อนแยก 3,636.175 ตัน (องค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่, 2563) ซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การขยายตัวของชุมชนเป็นชุมชนเมืองจะต้องดำเนินการจัดเก็บ และปัญหาการเก็บขนไม่หมด มีขยะมูลฝอยตกค้าง การกำจัดที่ไม่ถูกหลักสุขาภิบาล ทั้งนี้เกิดจากการขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญที่ควรทำมากที่สุด และเป็นเรื่องที่ต้องสร้างกันตั้งแต่เด็ก คือ สำนึกความรับผิดชอบ และรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การปลูกฝังให้ทุกคนรักความสะอาด การเก็บของให้เข้าที่เข้าทาง การใช้ซ้ำและแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ การลดและแยกขยะอย่างเป็นรูปธรรม สิ่งเหล่านี้สร้างได้จากในบ้าน เพราะแท้จริงแล้วขยะก็เริ่มจากในบ้าน จากเรื่องส่วนตัวที่ทุกคนผลักระยะความรับผิดชอบต่อเพื่อนบ้าน ขยะจึงกลายเป็นเรื่องส่วนรวม ทำให้สังคมจะต้องรับภาระในการกำจัดขยะ เพราะเกิดจากการขาดจิตสำนึกส่วนรวม จนนำไปสู่การสร้างปัญหาต่างๆ การขาดค่านิยมที่ดีต่อส่วนรวมไม่มีจิตอาสาในการร่วมมือกันพัฒนาชุมชน จนกลายเป็นความเห็นแก่ตัว ปัญหาเหล่านี้ล้วนต้องได้รับการแก้ไขและปรับปรุงพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

ด้วยเหตุผลนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการบูรณาการหลักพระพุทธศาสนาเพื่อการแก้ปัญหาขยะในตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยบูรณาการกับหลักพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้หลักธรรมอิทธิบาท 4 แก้ไขโดยใช้หลัก 4 ขั้นตอน 1) การวางแผน ต้องมีกระบวนการที่ชัดเจน 2) การปฏิบัติงานให้เกิดความเข้าใจ และลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง 3) การตรวจสอบติดตามในสิ่งที่ได้ปฏิบัติไว้เพื่อให้เกิดการติดตามผล ทราบความก้าวหน้าของการปฏิบัติที่ได้ทำไว้ว่าเป็นไปตามแผนงาน และ 4) รายงานการประเมินผล และการดำเนินการนำผลที่ได้ปฏิบัติงาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “พระพุทธศาสนากับการแก้ไขปัญหาขยะในตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เชิงพุทธบูรณาการ” สำหรับวัตถุประสงค์ที่ต้องการนำเสนอในบทความนี้มี 3 ข้อ ประกอบด้วย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาขยะในตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาหลักอิทธิบาท 4 ประการในการแก้ปัญหาขยะ ในตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 กับ การแก้ปัญหาขยะ ตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พระพุทธศาสนากับการแก้ไขปัญหาขยะในตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เชิงพุทธบูรณาการ” เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การศึกษาเอกสาร (Documentary research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักพระพุทธศาสนาเพื่อการแก้ปัญหาขยะในตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัย ขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงานดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการมุ่งศึกษาเนื้อหาทั้งที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ คือ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องตามขอบเขตเนื้อหาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมถึงการศึกษาหลักธรรมที่ผู้วิจัยได้เลือกนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาขยะในตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย อิทธิบาท 4

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพระพุทธศาสนาเพื่อการแก้ปัญหาขยะในตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกพื้นที่ทำการวิจัย บริเวณตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

3. ขอบเขตด้านประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ในการกำหนดกรอบแนวคิดการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามคุณสมบัติ ซึ่งต้องมีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยระบุไว้ จำนวน 13 รูป/คน ดังนี้ตามตารางที่ 1-3

ตารางที่ 1 แสดงกลุ่มผู้นำชุมชนที่เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ในพื้นที่ตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 5 ท่าน

ที่	ชื่อ	ตำแหน่ง/บทบาท
-----	------	---------------

1.	พระพิพัฒนศึกษากร	รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม เจ้าอาวาสวัดบางช้างเหนือ
2.	นายพัฒนพงษ์ สร้อยอินทรากุล	นายอำเภอสามพราน
3.	นางมาริษา กมลเวช	นักวิชาการท้องถิ่นอำเภอสามพราน
4.	นายเอนก น้อยพิทักษ์	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่
5.	นายสาโรจน์ กุลครอง	กำนันตำบลคลองใหม่

ตารางที่ 2 แสดงกลุ่มผู้แทนหน่วยงานด้านการจัดการขยะมูลฝอย ในพื้นที่ตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 4 ท่าน

ที่	ชื่อ	ตำแหน่ง/บทบาท
1.	นางสาวเครือวัลย์ เผ่าผึ้ง	ผู้อำนวยการโรงเรียนนาครประสิทธิ์
2.	นายอัคร พงศ์จันทร์เสถียร	นายปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่
3.	นายเกรียงศักดิ์ ทำสวน	ผู้อำนวยการกองช่าง
4.	นางพิรลรัตน์ รุจิวิวัฒน์	เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองใหม่

ตารางที่ 3 แสดงกลุ่มประชาชนผู้อยู่อาศัยในละแวกพื้นที่ตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 4 ท่าน

ที่	ชื่อ	ตำแหน่ง/บทบาท
1.	นายจรัส จีวงศ์	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 ตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน
2.	นายประสาน สุขขัง	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 2 ตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน
3.	นายอาทร พยุง	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 4 ตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน
4.	นายรัฐวิทย์ แสงอิทธิวิสัย	หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมการศึกษา, ผู้อยู่อาศัย หมู่ที่ 1 ตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน

ผลการศึกษาวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การศึกษาสภาพปัญหาขยะในตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จากข้อมูลพื้นฐาน และการสัมภาษณ์ พบว่า

1.1 การดำเนินการพัฒนาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลเมืองสามพราน จะเห็นความเชื่อมโยงการพัฒนาที่มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดที่ได้กำหนดไว้เพื่อเป็นกรอบในการกำหนดแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับการใช้งบประมาณของตนเอง เป็นการอธิบายภาพรวมถึงปัญหา ปัญหาที่พบเจอเนื่องจากทางภาครัฐยังไม่มีสถานที่และวิธีการที่ถูกต้องในการแก้ไขปัญหาขยะ มีการกำจัดขยะที่สามารถรองรับการแยกขยะได้ จึงทำให้โครงการรณรงค์ให้ประชาชนคัดแยกขยะ ไม่ประสบความสำเร็จ การจัดการขยะนั้น

ต้องใช้งบประมาณสูงมาก โดยเฉพาะการใช้เตาเผาขยะ เป็นสิ่งที่มีค่าใช้จ่ายสูง และการจัดการขยะก็จะมีปัญหาเรื่องไม่มีขยะที่ดี มาใช้เป็นพลังงานที่เพียงพอ เป็นต้น

1.2 การจัดการขยะนั้น ต้องใช้งบประมาณสูงมาก โดยเฉพาะการใช้เตาเผาขยะ เป็นสิ่งที่มีค่าใช้จ่ายสูง และการจัดการขยะก็จะมีปัญหาเรื่องไม่มีขยะที่ดี ซึ่งผู้คนที่กำจัดขยะที่บางท่านที่ไม่ได้ศึกษาจึงไม่รู้ว่า การกำจัดขยะยังไม่ถูกวิธี และทำการเผาโดยไม่มีการควบคุม ก่อให้เกิดมลพิษทางดิน อากาศ และเกิดฝุ่นละออง และกลิ่นต่างๆ ที่เป็นอันตรายต่อผู้สูดดม และสัมผัส ทำให้เกิดเป็นแหล่งสะสมเชื้อโรค ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม เมื่อมีขยะมูลฝอยจำนวนมาก แต่ชุมชนไม่สามารถเก็บขน และกำจัดขยะมูลฝอยได้อย่างหมดจดหรือจัดการขยะมูลฝอยอย่างไม่ถูกสุขลักษณะ จึงเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม อาทิเช่น อากาศเสีย เกิดจากการเผาขยะมูลฝอยกลางแจ้ง

2. การศึกษาหลักอิทธิบาท 4 ประการในการแก้ไขปัญหาขยะ ในตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จากข้อมูลพื้นฐาน และการสัมภาษณ์ พบว่า

2.1 กระบวนการจัดการขยะต้องมีความเข้าใจในหลักอิทธิบาท 4 และเสริมกับวิธีการวางแผน ประกอบด้วย การนำผลิตภัณฑ์กลับมาใช้ใหม่, พยายามเลือกใช้สินค้าที่บรรจุอยู่ในบรรจุภัณฑ์ขนาดใหญ่แทนบรรจุภัณฑ์ที่มีขนาดเล็ก, ลดความเป็นพิษ และใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีอายุการใช้งาน เพื่อให้ตรงกับการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 1) ฉันทะ การพอใจในสิ่งที่ได้ทำสิ่งที่ทำอยู่ในขณะนี้ 2) วิริยะ ความพากเพียร ความพยายามไม่ย่อท้อ 3) จิตตะ การเอาใจใส่ใจจดใจจ่อที่ได้ทำ และ 4) วิมังสา ทำงานแล้วไม่ทิ้ง คอยตรวจสอบ ทบทวน ไตร่ตรอง พิจารณา

2.2 กระบวนการตามอิทธิบาท 4 สำหรับการจัดการขยะนั้นต้องมีการวางแผน เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบ เสียหายต่อการดำรงชีวิตอย่างปกติสุข และวิถีชีวิตที่ดีงาม มีการคัดแยกขยะ ของเสีย การมีถังหรือภาชนะรองรับการทิ้งขยะ ควรเพิ่มการป้องกันแก้ไขจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกประเทศและประชาชนทุกคน ไม่ก่อให้เกิดปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม เช่น มลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ มลพิษทางดิน มลพิษทางทัศนียภาพ

3. การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 กับการแก้ไขปัญหาขยะ ตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จากการสัมภาษณ์ พบว่า

3.1 ควรมาบูรณาการในการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการแก้ไขปัญหาขยะกับการสร้างสำนึกให้ประชาชนในพื้นที่ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการจัดการขยะ

3.2 การงานจะเป็นการพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้น อยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จ อยากให้งานนั้น หรือสิ่งนั้นบรรลุถึงจุดหมาย

3.3 ต้องเข้าใจว่าสำคัญอย่างยิ่งที่จะบ่มเพาะและปลูกฝังจิตสำนึกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง

3.4 การแก้ไขปัญหาโดยการวางแผน การปฏิบัติ การดำเนินงาน และการแก้ไขปัญหาตรงที่ว่าในดำเนินการอยู่แล้วโดยแบ่งเป็นทีมรับผิดชอบแยกขยะแต่ละชนิด

3.5 การจัดการขยะต้องเน้นการปลูกจิตสำนึกในการลดการเกิดขยะตั้งแต่ต้นทาง การคัดแยกขยะ และการนำกลับมาใช้ประโยชน์ เป็นพื้นฐานที่จำเป็นของประชาชน และจะได้ผลมากที่สุดหากสามารถสร้างจิตสำนึก

การอภิปรายผล

จากการศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนากับการแก้ไขปัญหาขยะในตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เชิงพุทธบูรณาการ สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัญหาขยะในตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่าการจัดการขยะนั้น ต้องใช้งบลงทุนสูงมาก โดยเฉพาะการใช้เตาเผาขยะ เป็นสิ่งที่มีค่าใช้จ่ายสูง และการจัดการขยะทำให้เกิดเป็นแหล่งสะสมเชื้อโรค ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของนภดล ศรีทองอ่อน และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการขยะและขยะอันตรายในท้องถิ่น จังหวัดอุดรดิตถ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ ศักยภาพ ปัญหาและปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการขยะและขยะอันตรายในท้องถิ่น จังหวัดอุดรดิตถ์ ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนคือ ขั้นที่ 1 การวิจัยเอกสาร และ ขั้นที่ 2 การวิจัยเชิงสำรวจ ขั้นที่ 3 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจาก กลุ่มตัวอย่างหน่วยงานภาคีเครือข่ายการบริหารจัดการขยะ ตามแนวคิดประชารัฐ ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน/ประชาสังคม ภาคการศึกษา และภาคการศาสนา 136 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือสถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติพื้นฐาน โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า จังหวัดอุดรดิตถ์มีปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างสะสมรอการกำจัด เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 84 และ กำลังประสบปัญหาการขาดแคลนที่ดินก่อสร้างศูนย์กำจัดขยะและสถานีขนถ่าย ขยะมูลฝอย จังหวัดอุดรดิตถ์ ไม่สามารถดำเนินการได้ ซึ่งมีวิธีการกำจัดแบบถูกต้องเพียง 1 แห่ง คือ ฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล กำจัดได้ถูกต้องได้ 72.12 ตัน/วัน ร้อยละ 16 ที่เหลือกำจัดไม่ถูกวิธี เช่น การเทกอง การเผากลางแจ้ง (Open Dump) และเตาเผา (นภดล ศรีทองอ่อน และคณะ, 2560)

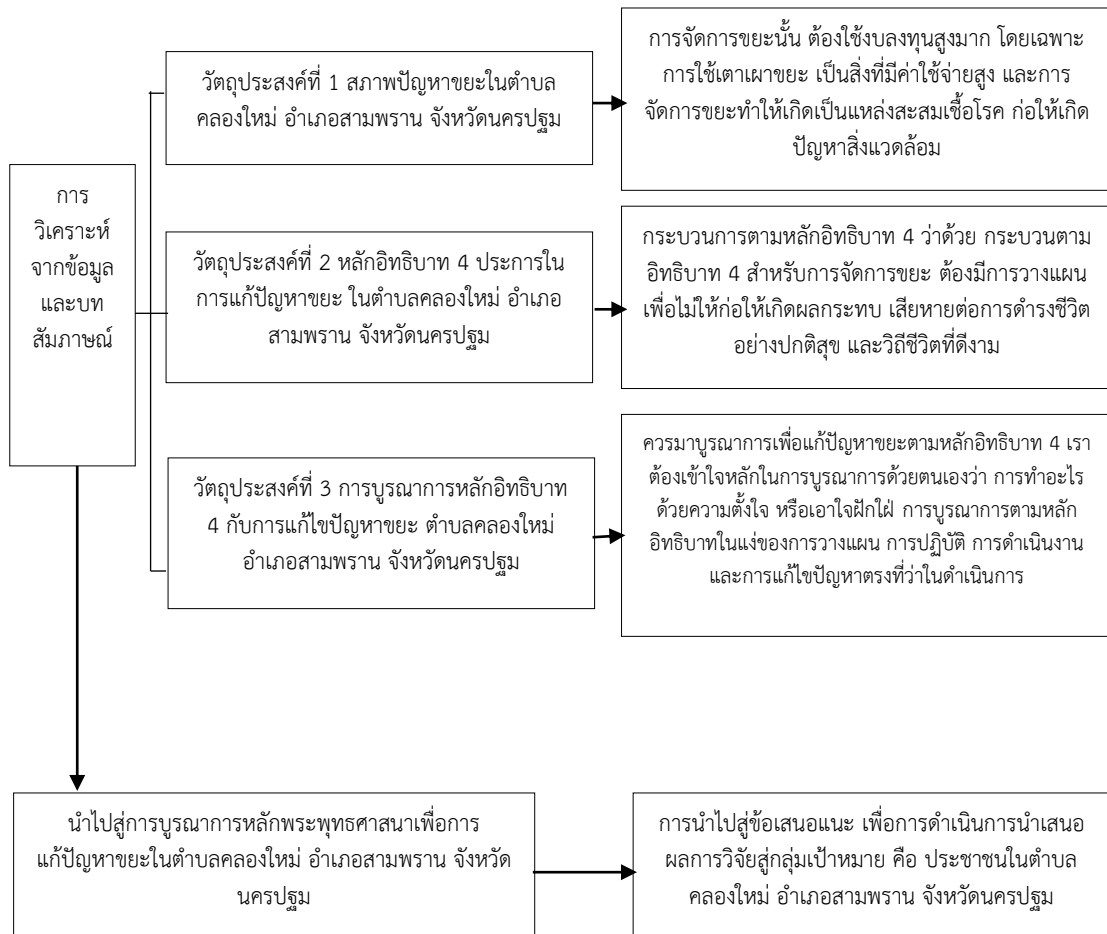
2. การศึกษาหลักอิทธิบาท 4 ประการในการแก้ปัญหาขยะ ในตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละท่านได้มีความเห็นเกี่ยวกับกระบวนการตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับการจัดการขยะนั้นต้องมีการวางแผน เพื่อไม่ให้ก่อให้เกิดผลกระทบเสียหายต่อการดำรงชีวิตอย่างปกติสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของปริญญ์ ตรีธัญญา ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลจี่วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนตำบลจี่วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการลดปริมาณมูลฝอยในหลายมิติ ตั้งแต่ขั้นริเริ่มค้นหา ปัญหาและสาเหตุของปัญหาการจัดการมูลฝอยในชุมชน ซึ่งแนวทางและมาตรการในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ได้แก่ การกระจายอำนาจในการจัดการสิ่งแวดล้อมจากส่วนกลางสู่ประชาชนในท้องถิ่นให้ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและการวางแผน (ปริญญ์ ตรีธัญญา, 2562)

3. การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 กับ การแก้ปัญหาขยะ ตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า 1) ควรมาบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาขยะตามหลักอิทธิบาท 4 เราต้องเข้าใจหลักในการบูรณาการด้วยตนเองในการวางแผนการจัดการขยะ 2) การงานจะเป็นการพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้น อย่าทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จบรรลุถึงจุดหมาย และ 3) การกำจัดขยะควรมีเข้าใจว่าสำคัญอย่างยิ่งที่จะบ่มเพาะและปลูกฝังจิตสำนึกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัย

ของดวงสมร พิกสังข์ ได้ศึกษาเรื่อง หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในชุมชนเขตดุสิตของกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าหัวหน้าครัวเรือน มีระดับการปฏิบัติของการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนตามหลักการ 5R ในด้านการลดปริมาณขยะ (Reduce) การนำวัสดุกลับมาใช้ซ้ำ (Reuse) การนำวัสดุที่ชำรุดมาซ่อมแซมใช้ใหม่ (Repair) และการนำวัสดุหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) อยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่ด้านการหลีกเลี่ยงวัสดุที่ย่อยสลายยาก (Reject) อยู่ในระดับมาก โดยการวิเคราะห์พบว่าเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ขนาดครัวเรือน การมีส่วนร่วม ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ และความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กับการนำหลักการ 5R มาใช้ในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยของครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่าการจัดการขยะตามหลักการ 5R มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานในการลดปริมาณขยะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครัวเรือนส่วนใหญ่ต้องการให้ชุมชนดำเนินโครงการรีไซเคิลขยะอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งปลูกจิตสำนึกและเผยแพร่ความรู้ให้เยาวชนและคนในชุมชนได้ตระหนักถึงการคัดแยกขยะ การใช้ประโยชน์จากขยะ และโทษของขยะมูลฝอยในครัวเรือน (ดวงสมร พิกสังข์, 2555)

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พระพุทธศาสนากับการแก้ไขปัญหาขยะในตำบลคลองใหม่ อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม เชิงพุทธบูรณาการ” ผู้วิจัยศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ มีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยเริ่มต้นจากการศึกษาสภาพปัญหาขยะในตำบลคลองใหม่ อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม กระบวนการจัดการขยะโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แล้วนำมาซึ่งกระบวนการ Content analysis แล้ว โดยมีรายละเอียดตามแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

บทสรุป

การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในแต่ละพื้นที่ทำให้เกิดผลกระทบจากขยะที่มีมากขึ้นส่งผลเสียกับประชาชนผู้อยู่อาศัยในหลายด้าน ได้แก่ ปัญหาสิ่งแวดล้อม เมื่อมีขยะมากขึ้นทำให้เกิดน้ำเสียจากกองขยะซึ่งมีความสกปรกและมีเชื้อโรคอยู่มาก น้ำขยะที่เน่าเสียแล้วไหลรวมไปสู่แหล่งน้ำสะอาดก็จะทำให้แหล่งน้ำเกิดปนเปื้อนด้วยเชื้อโรคจากน้ำขยะ เกิดมลพิษทางอากาศ ส่งกลิ่นเหม็นทำให้เกิดปัญหาด้านสุขอนามัยตามมา แต่ในประเด็นนี้ได้มีการดำเนินการพัฒนาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลเมืองสามพราณ จะเห็นความเชื่อมโยงการพัฒนาที่มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด โดยการบูรณาการกับหลักพระพุทธศาสนา กับการพัฒนาการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้หลักธรรมอิทธิบาท 4 แก่ไขโดยใช้หลัก 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การวางแผนที่มีวัตถุประสงค์แผนงาน กระบวนการที่ชัดเจน 2) การปฏิบัติงานให้เกิดความเข้าใจในแผนที่ที่วางไว้และลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง 3) การตรวจสอบติดตามในสิ่งที่ได้ปฏิบัติไว้เพื่อให้เกิดการติดตามผล ทราบความก้าวหน้าของการปฏิบัติที่ได้ทำไว้ว่าเป็นไปตามแผนงาน และ 4) การประเมินผลในการดำเนินการนำผลที่ได้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาทางด้านขยะภายในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “พระพุทธศาสนากับการแก้ไขปัญหาขยะในตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เชิงพุทธบูรณาการ” มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาสภาพปัญหาในการบูรณาการหลักพระพุทธศาสนาเพื่อการแก้ปัญหาขยะ การศึกษาสภาพปัญหาในการบูรณาการหลักพระพุทธศาสนาเพื่อการแก้ปัญหาขยะเน้นการแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน ในการแก้ปัญหาที่ดีควรมีการศึกษาหลักธรรม เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา และต้องสอดคล้องกับกิจกรรม เพื่อขยายขอบเขตให้กว้าง การศึกษาสภาพปัญหาในการบูรณาการหลักพระพุทธศาสนาเพื่อการแก้ปัญหาขยะจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ในการใช้กระบวนการจัดการขยะโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจะต้องดูพื้นฐานของบุคคล และปัญหาที่เกิดขึ้นว่าสอดคล้องกับปัญหาขยะที่แก้หรือไม่ และต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องขยะ เพื่อดำเนินการไปสู่การบูรณาการการจัดการขยะในพื้นที่ในการลดเป็นปัญหาขยะ เช่น การคัดแยกขยะ การวางแผนในการจัดการขยะ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

ผู้วิจัยขอเสนอแนะในการศึกษาหัวข้อ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาทางด้านขยะในชุมชน และพื้นที่ทั่วไปในการนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน กับเพื่อให้สังคมนั้นน่าอยู่ สามารถนำบูรณาการตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกันมาใช้ในการจัดการขยะ และการกำจัดขยะ คัดแยกขยะต่อไปให้มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ดวงสมร พิกสังข์. (2555). “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในชุมชนเขตดุสิตของกรุงเทพมหานคร”. รายงานการวิจัย. คณะวิทยาการจัดการ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ธงชัย ทองทวี. (2553). “สภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย องค์การบริหารส่วนตำบลหนองขาม อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา”. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- นภดล ศรีทองอ่อน และคณะ. (2560). “การบริหารจัดการขยะและขยะอันตรายในท้องถิ่น จังหวัดอุดรดิตถ์”. วารสารวิจัยและพัฒนาาระบบสุขภาพ ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม): 80.
- ปริญญา ตรีธัญญา. (2562). การมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลจั่วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม. วารสารวิชาการแสงอีสาน มจร.อส 16(2), 499-513.
- ปิยชาติ ศิลปะสุวรรณ. (2557). ขยะมูลฝอยชุมชน ปัญหาใหญ่ที่ประเทศกำลังเผชิญ, จุลสาร 4(7), 1-21.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 34. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ.
- สุนันทา พลทวงษ์, และคณะ. (2551). *คู่มือแนวทางการลด คัดแยก และใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์จำกัด.
- สุนันทา พลทวงษ์. (2561). *คู่มือปฏิบัติการ 3 ใช้ (3R) เพื่อจัดการขยะชุมชน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ฮีล จำกัด.
- สุปราณี ศิริอาภาภานนท์. (2561). แนวทางการบริหารจัดการขยะรีไซเคิล:ประสบการณ์ต่างประเทศกับการประยุกต์ใช้ในประเทศไทย. *วารสารรัฐศาสตร์ 60(1)*, 103-144.
- องค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่. (2563). *การจัดเก็บขยะมูลฝอย*. นครปฐม: บริษัท ทิพยารรณ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด.

การคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับ
บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระนครศรีอยุธยา
Yonisomanasikara Thinking Affecting the Decision of Studying
Graduate School Faculty of Education
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Ayutthaya

¹วรัญญา ชันติยะ

Waranya Kattiya

²ชาติชาย พิทักษ์ธนาคม

Chartchai Phitaktanakhom

³สายหยุด มีฤกษ์

Sayyud Mererk

คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding Author, Email: m.pensiri.kung@gmail.com

Received February 22, 2023; Revised March 8, 2023; Accepted: March 25, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้เพื่อ 1) ศึกษาการคิดแบบโยนิโสมนสิการและการตัดสินใจที่ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา 2) เปรียบเทียบการคิดแบบโยนิโสมนสิการและการตัดสินใจที่ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา และ 3) เสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยแบบผสาน กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ จำนวน 9 คน และกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ คือนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จำนวน 80 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบบริบท ผลการวิจัยพบว่า

1) การคิดแบบโยนิโสมนสิการและการตัดสินใจที่ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา พบว่า การเกิดสภาวะผู้มีปัญญา ด้วยการใช้ความคิดวิเคราะห์ไตร่ตรองในเหตุและผลนำไปสู่การรับรู้ความจริง และการหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่เหมาะสม และปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้า

ศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษาของนิสิต แบ่งเป็น 4 ปัจจัย 1. ปัจจัยการนำไปใช้ประโยชน์ 2. ปัจจัยด้านการเงิน 3. ปัจจัยด้านความพร้อม และ 4. ปัจจัยด้านสถาบันการศึกษา

2) เปรียบเทียบการคิดแบบโยนิโสมนสิการและการตัดสินใจที่ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา พบว่า อายุ อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกันทำให้การเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) แนวทางการส่งเสริมคือการค้นหาข้อมูลข้อเท็จจริงในข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษาที่ต้องการศึกษา นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์ถึงรายละเอียดเกี่ยวกับหลักสูตรคณะครุศาสตร์ การระบุนโยบายของค่าใช้จ่ายในการเรียน การเอาศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จมาเป็นหนึ่งในต้นแบบเพื่อกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษาของคณะครุศาสตร์มากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การคิดแบบโยนิโสมนสิการ; การตัดสินใจ; บัณฑิตศึกษา

Abstract

This Article aimed to study (1) the Yonisomanasikarn thinking and the decision of studying graduate school (2) Comparison of Yonisomanasikarn thinking and the decision of studying graduate school and (3) guideline to promote Yonisomanasikarn thinking affecting the decision of studying graduate school faculty of education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ayutthaya. The qualitative research sample, totaling 9 people and the quantitative research sample, are 80 students studying in the Master's Degree, Faculty of Education. The instrument for collecting data was interviews and questionnaires. Analysis data by Descriptive statistics and Content Analysis. The research results were found as follows;

1) Yonisomanasikarn thinking and decisions affecting decision making at the graduate level, it was found that the perception of truth and finding appropriate solutions to problems. The factors affecting students' admission to graduate studies were divided into 4 categories: 1. utilization factor, 2. financial factor, 3. readiness factor and 4. educational factor.

2) The results of comparing Yonisomanasikarn thinking and the decision of studying graduate school, it was found that age, career, and income were different, making the decision to study in graduate school Overall, there was a statistically significant difference at the 0.05 level.

3) The promotion guidelines are searching for factual information in the information about the educational institution you want to study. In addition, to publicize the details of the Faculty of Education curriculum. Identifying the extent of tuition costs Taking successful alumni as one of the role models to encourage decision-making to study at the graduate level of the Faculty of Education.

Keywords: Yonisomanasikarn thinking; decision; Graduate studies

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานพระบรมราโชวาทแก่คณะครูและนักเรียนที่ได้รับพระราชทานรางวัลฯ ณ ศาลาดุสิดาลัยเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ.2524 ว่า “สังคมและบ้านเมืองใด ให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วน ล้วนพอเหมาะกันทุกๆ ด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้น ก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถธำรงรักษาความเจริญมั่นคงของประเทศชาติไว้ และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอด ผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาทุกๆ คนจึงต้องถือว่า ตัวของท่านมีความรับผิดชอบต่อบ้านเมืองอย่างเต็มที่ในอันที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เที่ยงตรง ถูกต้อง สมบูรณ์โดยเต็มกำลัง จะประมาทหรือละเลยมิได้..” หากสามารถใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีขีดความสามารถ มีศักยภาพเต็มสมบูรณ์ตามอัตภาพของแต่ละบุคคลแล้ว การพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ ก็สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะมีทรัพยากรบุคคลที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมโลกในอนาคตที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และเป็นสังคมแห่งปัญญา และหวังว่าการศึกษาจะเป็นเส้นทางนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนทำให้ประเทศไทยมีศักยภาพสูงในการแข่งขันกับประเทศต่างๆ ในประชาคมโลก ในขณะเดียวกันก็สามารถรักษาคุณลักษณะ เอกลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งคุณธรรม จริยธรรมตามหลักศาสนา อันเป็นคุณลักษณะของความเป็นไทยให้ยั่งยืนต่อไปได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

การศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีเป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และทักษะในสาขาวิชาเฉพาะทางให้มีความชำนาญมากยิ่งขึ้น ค้นคว้าวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีด้านวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การประยุกต์ใช้วิทยาการสากล และภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของสังคมไทย การระบาดของ COVID-19 ส่งผลต่อการศึกษาของประเทศไทยในหลายเรื่อง คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา (กมอ.) มีมติเมื่อ ต.ค. 2564 ที่ผ่านมา ให้ยกเลิกกรอบเวลาสำเร็จการศึกษา ตั้งแต่ระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก จากที่เคยมีกำหนดระยะเวลาสำเร็จการศึกษา 8 ปี 5 ปี และ 6 ปี ตามลำดับ ตามแผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี พ.ศ.2561–2580 แผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (Big rock) ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ ที่คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 1 มิ.ย. 2564 ที่ผ่านมา การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นทักษะการเรียนรู้ที่ไม่ได้ยึดติดอยู่ในกรอบรั้วสถาบันการศึกษา ทำให้ผู้เรียนต้องพัฒนาตนเองตลอดเวลาตามบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สถานการณ์ปัจจุบันดิจิทัลเทคโนโลยีเป็นปัจจัยขับเคลื่อนการเรียนรู้ตั้งแต่วัยเรียนจนถึงวัยทำงานมากยิ่งขึ้น ที่ผ่านมามีประเทศไทยได้มีการประยุกต์ใช้ E-learning และ Micro-learning เพิ่มเติมจากการเรียนในระบบประมาณ 8 ปีมาแล้ว รูปแบบการเรียนรู้แบบ E-learning และ Micro-learning ที่โดดเด่นของประเทศไทย ได้แก่ MOOCs (Massive Open Online Course) ซึ่งถือกำเนิดและได้รับความนิยมอย่างมากในต่างประเทศ เนื่องจากเป็นการเรียนรู้ทางออนไลน์ที่สามารถรองรับผู้เรียนได้ทุกช่วงวัยและไม่จำกัดการศึกษา

ส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการทำงาน และเชื่อมโยงโลกแห่งการศึกษาและโลกแห่งการทำงานเข้าด้วยกัน (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ), 2565)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดการศึกษาระดับปริญญาตรี 13 หลักสูตร ระดับปริญญาโท 19 หลักสูตรปริญญาเอก 21 หลักสูตร ทั้งนี้คณะครุศาสตร์ ปัจจุบันมีการจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ระดับปริญญาตรี จำนวน 6 หลักสูตร ระดับประกาศนียบัตร จำนวน 1 หลักสูตร ระดับปริญญาโท จำนวน 4 หลักสูตร และระดับปริญญาเอก จำนวน 2 หลักสูตร (คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2565) โดยมหาวิทยาลัยมีจุดเด่นคือ 1) ผู้บริหารระดับสูงมีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำ มีความสามารถ ดำเนินงานตามแผน และมีผลงานเด่นด้านศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะพระไตรปิฎกสากลที่บูรณาการ 3 นิิกาย 4 ภาษา จนได้รับการยอมรับในระดับชาติและระดับนานาชาติ 2) มีต้นทุนศรัทธาของประชาชน และ 3) หลักสูตรทุกระดับ มีการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ทำให้บัณฑิตมีคุณลักษณะที่เป็นมูลค่าเพิ่มในการใช้ชีวิต ซึ่งเป็นจุดเด่นที่สามารถนำมาส่งเสริมให้บัณฑิตประสบความสำเร็จในการใช้ชีวิตได้เป็นอย่างดี (กฤษณพงศ์ กิรติกร, 2558)

การพิจารณาเลือกศึกษาต่อ นั้น มาจากองค์ประกอบสำคัญ คือ กระบวนการตัดสินใจซึ่งเป็นทักษะหนึ่งที่สำคัญที่จะทำให้การตัดสินใจนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ และก่อนการตัดสินใจเรามักจะมีการคิดวางแผน หรือประมวลผลข้อมูลเพื่อให้อาจตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง บรรลุตามเป้าหมาย ทักษะทางการคิดมีด้วยกันหลายรูปแบบ เช่น การคิดเชิงสร้างสรรค์ การคิดเชิงวิเคราะห์ การคิดอย่างมีเหตุผล การคิดเชิงกลยุทธ์ การคิดเชิงบวก การคิดเชิงนวัตกรรม และการคิดเชิงระบบ (ศศิมา สุขสว่าง, 2565) ซึ่งพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้เสนอวิธีคิดที่เรียกว่า วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ก็คือการนำเอาโยนิโสมนสิการมาใช้ในทางปฏิบัติแม้จะมีหลายวิธี แต่เมื่อสรุปโดยหลักการมี 2 แบบ คือ โยนิโสมนสิการที่มุ่งสกัด หรือกำจัดอวิชชาโดยตรง และโยนิโสมนสิการที่มุ่งเพื่อสกัด หรือบรรเทาต้นเหตุ ซึ่งโยนิโสมนสิการที่มุ่งกำจัดอวิชชาโดยตรงนั้น ประเภทพัฒนาปัญญาโดยตรงจะเป็นหลักที่ใช้ในการปฏิบัติขั้นสูงสุด ใช้ในการปฏิบัติธรรมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจตามความเป็นจริงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการตรัสรู้ ส่วนโยนิโสมนสิการแบบสกัดหรือบรรเทาต้นเหตุ จะเป็นข้อปฏิบัติขั้นต้นๆหรือเป็นการเตรียมพื้นฐานสำหรับการปฏิบัติขั้นสูงขึ้นไป ประเภทสร้างเสริมคุณภาพจิต เป็นการพัฒนาตนเองในด้านของคุณธรรมขัดเกลาจิตใจ แต่โยนิโสมนสิการหลายวิธีใช้ประโยชน์ได้ทั้ง 2 อย่าง คือ ทั้งกำจัดอวิชชา และบรรเทาต้นเหตุไปพร้อมกัน ตามที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแนะนำไว้ 10 วิธี ประกอบด้วย 1) วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย 2) วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ 3) วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ หรือคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา 4) วิธีคิดแบบอริยสัจ หรือคิดแบบแก้ปัญหา 5) วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ 6) วิธีคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออก 7) วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม 8) วิธีคิดแบบเร้ากุศล หรือคิดแบบอุบายปลุกเร้าคุณธรรม 9) วิธีคิดแบบเป็นกับปัจจุบัน หรือคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน และ 10) วิธีคิดแบบวิภาษวาท (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2557) ในงานวิจัยนี้จะเน้นวิธีการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยเป็นหลัก

ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษาการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา เพื่อนำหลักการคิดแบบโยนิโสมนสิการมาประยุกต์ใช้ในการตัดสินใจ และเพื่อการพัฒนาการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการพัฒนาการศึกษาในปัจจุบัน ซึ่งจะทำให้สถานศึกษาสามารถเพิ่มทั้งปริมาณ และคุณภาพของผู้เรียนต่อไปได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการคิดแบบโยนิโสมนสิการและการตัดสินใจที่ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาระดับการคิดแบบโยนิโสมนสิการและการตัดสินใจที่ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี พื้นที่วิจัย คือ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประชากร คือ นิสิตที่กำลังศึกษาต่อในระดับมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา 2564 จำนวน 80 คน (คณะครุศาสตร์, 2565) กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตที่กำลังศึกษาต่อในระดับมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา 2564 ประกอบด้วย สาขาวิชาบริหารการศึกษา 23 รูป/คน สาขาวิชาสังคมศึกษา จำนวน 23 รูป/คน สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาหรือการแนะแนว จำนวน 14 รูป/คน และสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ จำนวน 20 รูป/คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 80 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างมาจากทั้ง 4 สาขา จากนั้นเมื่อคำนวณได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างในแต่ละสาขาแล้ว จากนั้นดำเนินการคัดเลือกด้วยวิธีการสุ่มโดยการจับฉลาก โดยสาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษาและสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา จำนวนสาขาละ 23 คน สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว จำนวน 14 คน และสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม ใช้ศึกษาความต้องการของนิสิตในการศึกษาต่อในระดับมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และ (2) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของนิสิตในการศึกษาต่อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สร้างตามแนวคิดการคิด

แบบโยนิโสมนสิการของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) แนวคิดการตัดสินใจของ Luhmann และ Hunter ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ (Alpha Co-efficient) มีค่าเท่ากับ 0.87 2) แบบสัมภาษณ์การคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 แรงจูงใจที่ส่งผลต่อการเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา และแรงจูงใจในการเลือกคณะครุศาสตร์ และส่วนที่ 3 แนวทางการส่งเสริมการตัดสินใจศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา สร้างตามแนวคิดการคิดแบบโยนิโสมนสิการของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) แนวคิดการตัดสินใจของ Luhmann และ Hunter คุณภาพของเครื่องมือผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้แบบสัมภาษณ์ที่เหมาะสมและตรงตามที่ต้องการ รวบรวมข้อมูลโดยการผ่านการตอบแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ โดยใช้ Google Form เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือนตุลาคมถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2565 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) กรณีพบว่า ความแตกต่างเป็นรายกลุ่มเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้ Scheffe Analysis ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการการศึกษา

1. การคิดแบบโยนิโสมนสิการและการตัดสินใจที่ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพระนครศรีอยุธยา

ระดับการคิดแบบโยนิโสมนสิการและการตัดสินใจระดับความคิดเห็นการตัดสินใจศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.36$, S.D.=0.44) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือด้านบุคคลากร ($\bar{X}=4.48$, S.D.=0.66) รองลงมาคือด้านอาคารสถานที่ตั้ง ($\bar{X}=4.46$, S.D.=0.49) ด้านเนื้อหาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}=4.34$, S.D.=0.89) ด้านภาพลักษณ์ และชื่อเสียงของสถานศึกษา ($\bar{X}=4.29$, S.D.=0.84) และด้านการประชาสัมพันธ์ ($\bar{X}=4.24$, S.D.=0.73) ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

1.1 ด้านภาพลักษณ์และชื่อเสียงของสถานศึกษา โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.29$, S.D.= 0.54) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือสถานศึกษามีอัตตาลักษณ์ที่ชัดเจน ส่งเสริมสอดแทรกแนวทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X}=4.38$, S.D.= 0.85) รองลงมาคือสถานศึกษาที่มีความโปร่งใสในการบริหารจัดการ มีนโยบายในการช่วยเหลือผู้เรียนให้ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องในทุกสถานการณ์ ($\bar{X}=4.33$, S.D.= 0.63) สถานศึกษามีคุณภาพในระดับดีขึ้น และนโยบายในการส่งเสริมการศึกษาต่อทั้งในและต่างประเทศ ($\bar{X}=4.24$, S.D.= 0.75) และน้อยที่สุดคือสถานศึกษามีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของสังคม มีเครือข่ายการศึกษา และสถานประกอบการที่ให้ความร่วมมือกัน ($\bar{X}=4.21$, S.D.= 0.74)

1.2 ด้านเนื้อหาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.34$, S.D.= 0.59) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือหลักสูตรได้รับการรับรองจาก

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผ่านการประเมินภายในและภายนอกอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=4.40$, S.D.= 0.81) รองลงมาคือหลักสูตรช่วยให้นิสัยสามารถพัฒนาตนและนำไปใช้ได้จริง มีกระบวนการเรียนการสอนที่คำนึงถึงความเป็นมนุษย์ ($\bar{X}=4.39$, S.D.= 0.85) หลักสูตรมีความยืดหยุ่นและตอบโจทย์ความต้องการของสังคม สามารถนำไปต่อยอดส่งเสริมหรือพัฒนาร่วมกับหลักสูตรอื่นได้ ($\bar{X}=4.34$, S.D.= 0.89) และน้อยที่สุดคือสถานศึกษามีระบบการบริการที่มีคุณภาพและรวดเร็ว อธิบายการรับบริการด้านต่าง ๆ อย่างชัดเจน ($\bar{X}=4.25$, S.D.= 0.91)

1.3 ด้านบุคลากร โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.46$, S.D.= 0.49) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือครู และบุคลากรของสถานศึกษาให้ความช่วยเหลือนิสัยด้วยความเต็มใจ ($\bar{X}=4.56$, S.D.= 0.50) รองลงมาคือครูและบุคลากร มีความรู้ความสามารถ และผลงานเป็นที่ยอมรับ ($\bar{X}=4.47$, S.D.= 0.57) ครูและบุคลากรรู้จักเปิดใจและรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน ($\bar{X}=4.40$, S.D.= 0.49) และน้อยที่สุดคือครู บุคลากร และผู้เรียนพร้อมที่จะพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}=4.39$, S.D.= 0.72)

1.4 ด้านการประชาสัมพันธ์ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.24$, S.D.= 0.73) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือสถานศึกษามีการประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงง่ายและสื่อสารได้ดี ($\bar{X}=4.32$, S.D.= 0.63) และสถานศึกษานำจุดเด่นมาเป็นข้อมูลในการประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดผู้เรียน ($\bar{X}=4.16$, S.D.= 1.02)

1.5 ด้านอาคารสถานที่ตั้ง โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.45$, S.D.= 0.66) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือสถานศึกษามีแหล่งสารสนเทศที่เข้าถึงได้ง่าย ($\bar{X}=4.55$, S.D.= 0.61) รองลงมาคือสถานศึกษามีความพร้อมด้านอาคารและสถานที่ ($\bar{X}=4.49$, S.D.= 0.66) และน้อยที่สุดคือสถานศึกษามีสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศในการศึกษาและสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{X}=4.31$, S.D.= 0.87)

ในงานวิจัยนี้จะเน้นวิธีการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยเป็นหลัก โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการคิดแบบโยนิโสมนสิการในระดับมาก เนื่องจากส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงานที่ต้องผ่านการคิด วิเคราะห์ พิจารณาและแยกแยะสิ่งต่างๆ รอบตัว ดังนั้นบุคคลที่คิดแบบเป็นโยนิโสมนสิการจะมีกระบวนการคิดวิเคราะห์ภายใต้พื้นฐานเหตุและผล นั่นคือการเกิดสภาวะผู้มีปัญญา ด้วยการใช้ความคิดวิเคราะห์ไตร่ตรองในเหตุและผล นำไปสู่การรับรู้ความจริง และการหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่เหมาะสม โดยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ คือ ความรู้ ความเข้าใจตามความเป็นจริง สามารถพัฒนาตนเองไปสู่อิสรภาพได้อย่างแท้จริงได้นั้นต้องอาศัยปัจจัย 2 ประการ คือ ปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน คือ

1) ปัจจัยภายนอก เรียกว่า ปรโตโฆสะ คือ เสียงจากผู้อื่นที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ ได้แก่ เสียงที่ดีงาม เสียงที่ถูกต้องเสียงที่บอกกล่าวชี้แจงความจริง มีเหตุผล มีประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกิดจากความรักความปรารถนาดี เสียงที่ดีงามเช่นนี้เกิดจากแหล่งที่ดี คือ คนดี คนมีปัญญา คนมีคุณธรรม คนเช่นนี้ทางธรรมเรียกว่า สัตบุรุษหรือบัณฑิต ทำหน้าที่ช่วยเหลือ แนะนำ สั่งสอน อธิบาย ชี้แจง ชักนำความคิดที่ถูกต้องให้เกิดแก่ผู้อื่น ซึ่งเราเรียกว่า “กัลยาณมิตร” ซึ่งตามปกติกัลยาณมิตรจะทำหน้าที่ให้เกิดผลดี และประสบผลสำเร็จได้นั้นจะต้องสร้างศรัทธาให้เกิดเสียก่อน

2) ปัจจัยภายใน เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นจากอารมณ์ และความนึกคิดของตัวบุคคลภายใต้พื้นฐานที่ไม่นำความรู้สึกที่คล้อยตามต้นหาของตนเข้าเกี่ยวข้อง ทำให้บุคคลนั้นๆ รู้จักมอง รู้จักพิจารณาในเหตุตามสภาวะความเป็นจริง

สรุปได้ว่า กระบวนการคิดและพิจารณาสิ่งต่างๆ ที่ต้องเผชิญในชีวิตอย่างถูกต้องเป็นการบริหารการดำเนินชีวิตทั้งหมด ทำหน้าที่ชี้แนะและควบคุมการกระทำ วิธีการคิดจะเริ่มเข้ามามีบทบาทเมื่อมนุษย์ได้รับข้อมูลจากสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ หากคิดเป็นหรือคิดดี ก็จะเกิดการเลือกรับเป็นหรือเลือกรับแต่สิ่งที่ดีๆ เมื่อรับมาแล้วก็จะเกิดการคิด ตีความเชื่อมโยงและตอบสนองออกมาเป็นการกระทำในขั้นตอนนี้จะมีสิ่งปรุงแต่งความคิดเข้ามา ได้แก่ อารมณ์ชอบ ชังคติและอคติต่างๆ ซึ่งมีผลต่อการคิด ตีความเชื่อมโยงและการกระทำ ถ้าคิดเป็นคิดโดยรู้ถึงสิ่งปรุงแต่งต่างๆ นั้นก็จะสามารถบริหารการกระทำอย่างเหมาะสมได้

นอกจากนี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษาของนิสิต แบ่งเป็น 4 ปัจจัย 1) ปัจจัยการนำไปใช้ประโยชน์ 2) ปัจจัยด้านการเงิน 3) ปัจจัยด้านความพร้อม และ 4) ปัจจัยด้านสถาบันการศึกษา โดยขึ้นอยู่กับความต้องการและการนำไปต่อยอดของแต่ละบุคคล

2. การเปรียบเทียบการคิดแบบโยนิโสมนสิการและการตัดสินใจที่ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา

ผลการเปรียบเทียบการคิดแบบโยนิโสมนสิการและการตัดสินใจที่ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา จำแนกสถานภาพทั่วไป พบว่า อายุ อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกันทำให้การเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศที่แตกต่างกันทำให้การเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการส่งเสริมการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แนวทางการส่งเสริมการคิดแบบโยนิโสมนสิการมุ่งเน้นวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย โดยแนวทางการส่งเสริมคือ การพิจารณาปรากฏการณ์ที่เป็นผลให้รู้จักสภาวะที่เป็นจริง หรือพิจารณาปัญหา หาหนทางแก้ไขด้วยการค้นหาสาเหตุและปัจจัยต่างๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมา ปัญหาและหาหนทางแก้ไข ด้วยการค้นหาเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดขึ้น เป็นการค้นหาเพื่อให้ทราบถึงความจริง ด้วยการพิจารณาว่าทุกอย่างล้วนแต่มีกระแสของเหตุปัจจัยไม่มีอะไรดำรงอยู่อย่างเอกเทศ ทุกสิ่งมีความสัมพันธ์กันเกิดขึ้นอาศัยสิ่งอื่นเกิดขึ้น เช่นเดียวกันในแนวคิดของพุทธศาสนาเชื่อว่าย่อมมีเหตุปัจจัยด้วยกันทั้งนั้น แต่ในที่นี้หมายถึงเหตุปัจจัยที่เน้นไปที่การเกิด และดับทุกข์เป็นสำคัญ การให้ส่งเสริมให้บุคคลมีการฝึกการนั่งสมาธิหรือการการพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็งต้องอาศัยการฝึกฝน และพัฒนาให้มั่นคง การที่จะทำให้เข้าใจแก่นแท้ของจิตใจนั้น จึงต้องอาศัยการฝึกฝน การเจริญสติเพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้เดินทางสำรวจ

จิตใจตนเอง ผ่านประสบการณ์ตรง และทำให้เห็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ซึ่งการฝึกสติจะช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างสงบ โดยตอบสนองการใคร่ครวญได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล เกิดความยับยั้งชั่งใจ ไม่ทำตามอารมณ์ชั่ววูบ ซึ่งในการฝึกสมาธิจะเป็นพื้นฐานให้บุคคลได้มีสติในการแก้ไขปัญหาและตัดสินใจได้อย่างรอบคอบและเกิดประโยชน์สูงสุด วิธีคิดแบบค้นหาเหตุปัจจัยเป็นระบบความคิดที่มีลักษณะของการตั้งข้อสงสัยในสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วพยายามค้นหาสิ่งเหล่านั้นที่จะสามารถแก้ไข ซึ่งปัญหาการตัดสินใจศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา ต้องมีการค้นหาสาเหตุให้แน่ชัดว่าแบบไหนที่ก่อให้เกิดผลดีมากที่สุด การฝึกการคิด การพิจารณา การค้นหาข้อมูลข้อเท็จจริงในข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษาที่ต้องการศึกษา

การตัดสินใจศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษานั้นยังมาจากแรงผลักดันที่มาจากภายในจิตใจของแต่ละบุคคลที่มีความต้องการที่แตกต่างกันไป อันประกอบไปด้วย 1) ต้องการความรู้ที่ได้จากการเรียนไปประยุกต์ใช้เพื่อความสำเร็จในชีวิตตามเป้าหมาย และ 2) ต้องการนำชื่อเสียงและเกียรติยศมาสู่ครอบครัวและวงศ์ตระกูล ซึ่งเมื่อบุคคลเกิดแรงผลักดันที่อยากจะศึกษาต่อแล้ว จะคิดต่อไปอีกว่าแล้วจะเรียนต่อเกี่ยวกับอะไรดีและเรียนที่ไหนดีทั้งนี้ปัจจัยที่ใช้ในการตัดสินใจว่าจะเรียนอะไรหรือเรียนที่ไหนนั้นก็มีความหลากหลายเช่นกัน จากการศึกษาค้นคว้าปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา มีทั้งหมด 8 ปัจจัย คือ 1) ด้านภาพลักษณ์และชื่อเสียงของสถานศึกษา 2) ด้านเนื้อหาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านบุคลากร 4) ด้านการประชาสัมพันธ์ 5) ด้านอาคารสถานที่ 6) ปัจจัยการนำไปใช้ประโยชน์ 7) ปัจจัยด้านการเงิน และ 8) ปัจจัยด้านความพร้อม จากปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างจึงมีข้อเสนอแนะการส่งเสริมการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยประเด็นหลักมุ่งเน้นไปในเรื่องของให้ความสำคัญในประเด็นของการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรคณะครุศาสตร์ ตั้งแต่หลักสูตรรายวิชาเรียนต่างๆ จนกระทั่งการระบุขอบเขตของค่าใช้จ่ายในการเรียน นอกจากนี้การนำเอาศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จในสายอาชีพมาเป็นหนึ่งในแบบอย่าง อาจเป็นส่วนหนึ่งในการทำให้เกิดการส่งเสริมให้นิสิตตัดสินใจศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยามากยิ่งขึ้น การมุ่งเน้นส่งเสริมให้เห็นภาพรวมของหลักสูตรและความชัดเจนในประเด็นที่เป็นเรื่องค่าใช้จ่ายเป็นส่วนหนึ่งที่ควรทำการประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจน ทั้งนี้การเน้นประโยชน์จากการเรียนเพื่อนำหลักธรรมไปปรับใช้กับงานและชีวิตเป็นอีกหนึ่งข้อเสนอแนะที่สามารถนำมาจุดเด่นของสถานศึกษา เพื่อให้ให้นิสิตที่กำลังจะเข้าศึกษาต่อเห็นประโยชน์ที่จะเข้าศึกษาต่อให้เป็นรูปธรรมเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งการนำเสนอผลงานวิชาการ การนำเสนอความรู้ความเชี่ยวชาญของคณาจารย์ในคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา จะเป็นอีกหนึ่งสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือของสถาบันและเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การคิดแบบโยนิโสมนสิการและการตัดสินใจศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือด้านบุคคลากร รองลงมาคือด้านอาคารสถานที่ตั้ง ด้านเนื้อหาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน ด้านภาพลักษณ์และชื่อเสียงของสถานศึกษา และด้านการประชาสัมพันธ์ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา ผู้เรียนจำเป็นที่จะต้องมีการคิด พินิจ พิจารณารอบด้านถึงการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา เพราะในการตัดสินใจเรียนนั้นมีค่าใช้จ่ายตามมาทั้งค่าเทอม ค่าเอกสาร ค่าเดินทาง รวมไปถึงค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในการทำกิจกรรมต่างๆ ตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษาดังนั้นการนำการคิดแบบโยนิโสมนสิการมาเป็นหนึ่งในกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติธรรมหรือการฝึกฝนอารมณ์ทางด้านจิตใจ เพื่อให้เกิดศักยภาพทางปัญญาในระดับสูงสุด (สะอาด ภิญโญศรี, 2552) นอกจากนี้ยังเป็นการรวบรวมเอาความคิดที่มีอยู่ทั้งหมด มาวิเคราะห์ไตร่ตรองอย่างรอบคอบและรอบด้าน ในการนำไปใช้แล้วเลือกความคิดที่จะส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจ มาใช้ในการตัดสินใจ ซึ่งการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษามักจะแตกต่างตามความต้องการและนำไปต่อยอดในสายการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไกรสิงห์ สุดสงวน ทำการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนในด้านสถาบัน ส่วนด้านเหตุผลส่วนตัว และด้านเศรษฐกิจและสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ไกรสิงห์ สุดสงวน, 2560) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของมีสิทธิ ชัยมณี ได้ทำการศึกษเกี่ยวกับการเลือกศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยปทุมธานี ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การเลือกศึกษาต่อระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยปทุมธานี ภาพรวมด้านความสนใจและเหตุผลส่วนตัวอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.79 ด้านบุคคลที่เกี่ยวข้องอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.49 ด้านชื่อเสียงของสถาบันอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.13 ด้านสภาพเศรษฐกิจอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.80 และด้านประกอบอาชีพอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.63 (มีสิทธิ ชัยมณี, 2559)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบความแตกต่างความคิดเห็นของนิสิตเกี่ยวกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการและการตัดสินใจที่ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกสถานภาพทั่วไป โดยอายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันทำให้การเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศไม่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่แล้วนิสิตมีอายุระหว่าง 20- 60 ปีโดยประมาณมีความสนใจที่ศึกษาต่อเพื่อต้องการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของตน ต้องการความเจริญเติบโตและความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน ต้องการนำความรู้ที่ได้เล่าเรียนมาไปพัฒนาในการทำงานของตนอย่างเต็มที่ นอกจากนี้นิสิตที่มาเรียนค่อนข้างจะมีอาชีพที่หลากหลายประกอบไปด้วย พนักงานเอกชน ข้าราชการ ธุรกิจส่วนตัว และเป็นนักเรียน/นักศึกษา มีการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อีกทั้งปัจจุบัน

การศึกษามีความจำเป็นอย่างมากในการเจริญเติบโตก้าวหน้าในการทำงานและมีการนำความรู้ที่ได้เล่าเรียนมาไปพัฒนาในการทำงานของตนอย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้นการมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันจึงทำให้การคิดแบบโยนิโสมนสิการและการตัดสินใจที่ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความแตกต่างกันตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวีรวรรณ จงจิตรศิริจิรกาล และคณะ ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จำแนกตามเพศอายุ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนการจำแนกตามบุคคลที่คิดว่าจะเรียนต่อกับไม่เรียนต่อ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (วีรวรรณ จงจิตรศิริจิรกาล และคณะ, 2557) และสอดคล้องกับงานวิจัยของเสรี สิงห์โงน ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อหลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาเด็ก วัยรุ่นและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ ที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (เสรี สิงห์โงน, 2561)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การส่งเสริมการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรมีการส่งเสริมให้บุคคลมีการฝึกการนั่งสมาธิหรือการการพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็งต้องอาศัยการฝึกฝน และพัฒนาให้มั่นคง การที่จะทำให้เข้าใจแก่นแท้ของจิตใจนั้น จึงต้องอาศัยการฝึกฝน การเจริญสติเพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้เดินทางสำรวจจิตใจตนเอง ผ่านประสบการณ์ตรง และทำให้เห็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ซึ่งการฝึกสติจะช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างสงบ โดยตอบสนองการใคร่ครวญได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล เกิดความยับยั้งชั่งใจ ไม่ทำตามอารมณ์ชั่ววูบ ซึ่งในการฝึกสมาธิจะเป็นพื้นฐานให้บุคคลได้มีสติในการแก้ไขปัญหาและตัดสินใจได้อย่างรอบคอบและเกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้มีการมุ่งเน้นไปในเรื่องของ การให้ความสำคัญในประเด็นของการประชาสัมพันธ์ให้ทราบว่าถึงรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรคณะครุศาสตร์ ตั้งแต่หลักสูตรรายวิชาเรียนต่างๆ จนกระทั่งการระบุดูขอบเขตของค่าใช้จ่ายในการเรียน นอกจากนี้การนำเอาศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จในสายอาชีพมาเป็นหนึ่งในแบบอย่าง อาจเป็นส่วนหนึ่งในการทำให้เกิดการส่งเสริมให้นิสิตตัดสินใจศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการมุ่งเน้นส่งเสริมให้เห็นภาพรวมของหลักสูตรและความชัดเจนในประเด็นที่เป็นเรื่องค่าใช้จ่ายเป็นหนึ่งในส่วนที่ควรทำการประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจน ทั้งนี้การเน้นประโยชน์จากการเรียนเพื่อนำหลักธรรมไปปรับใช้กับงานและชีวิตเป็นอีกหนึ่งข้อเสนอแนะที่สามารถนำมาจุดเด่นของสถานศึกษา เพื่อให้ให้นิสิตที่กำลังจะเข้าศึกษาต่อเห็นประโยชน์ที่จะเข้าศึกษาต่อให้เป็นรูปธรรมเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งการนำเสนอผลงานวิชาการ การนำเสนอความรู้ความเชี่ยวชาญของคณาจารย์ในคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา จะเป็นอีกหนึ่งสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือของสถาบันและเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กล่าวไว้ว่า บัณฑิตที่มีความรู้

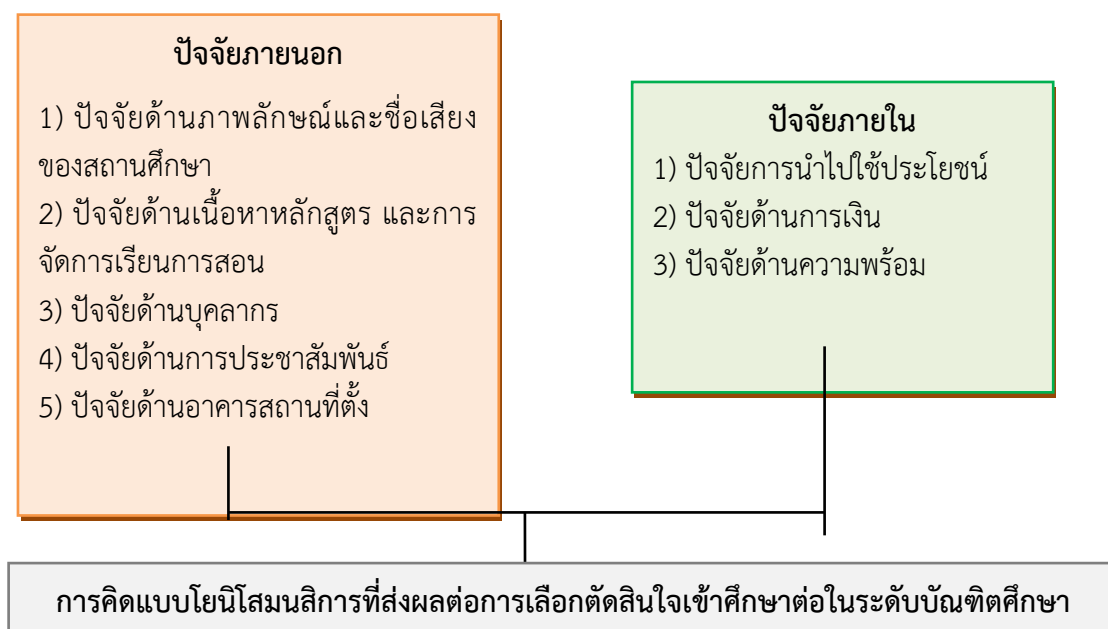

จริงและรอบรู้ในศาสตร์ด้านหลักสูตรและการสอนตามแนวทาง พระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์ การสอนอื่นๆ เป็นแหล่งการเรียนรู้และความเป็นเลิศเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาด้านหลักสูตรและ การสอนทางพระพุทธศาสนาที่บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ สร้างความเข้มแข็งและเป็นผู้นำทาง วิชาชีพครูตามวิถีพุทธอย่างยั่งยืน พัฒนาบัณฑิตให้มีปฏิภาณคล่องมือ ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำจิตใจและ ปัญญา มีความสามารถในการแก้ปัญหา รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มี ศักยภาพในการพัฒนาตนเองให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรมอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา และมีความเสียสละเพื่อส่วนรวม และตระหนักคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมและประเพณี พื้นฟู สืบสาน ส่งเสริม และดำรง รักษาเอกลักษณ์ และภูมิปัญญาไทย (คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย, 2565)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับ บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา พบ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา มี 2 ส่วน รวมทั้งหมด 8 ปัจจัย มีดังนี้

1. ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านภาพลักษณ์และชื่อเสียงของสถานศึกษา 2) ปัจจัยด้านเนื้อหาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน 3) ปัจจัยด้านบุคลากร 4) ปัจจัยด้านการ ประชาสัมพันธ์ 5) ปัจจัยด้านอาคารสถานที่ตั้ง
2. ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย 1) ปัจจัยการนำไปใช้ประโยชน์ 2) ปัจจัยด้านการเงิน 3) ปัจจัยด้านความพร้อม

การคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ทั้ง 8 ปัจจัยนี้ ถือเป็น

การคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ซึ่งสะท้อนให้เห็นรูปแบบการคิดของบุคคล และเมื่อการคิดมีการผสมผสานกันก่อให้เกิดเป็นการที่ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา เชื่อมโยงให้เห็นรูปแบบการการคิดแบบโยนิโสมนสิการและการเลือกตัดสินใจ ฉะนั้น การตัดสินใจจึงเป็นเกณฑ์ที่จะทำให้เกิดการเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา ตรงกับแนวความคิดการคิดแบบโยนิโสมนสิการของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) โดยการเลือกที่จะศึกษาเรียนรู้ในคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีหลักธรรม “ด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ” มาเป็นตัวช่วยส่งเสริมการตัดสินใจ การรวบรวมเอาความคิดที่มีอยู่ทั้งหมด มาวิเคราะห์ไตร่ตรองอย่างรอบคอบ และ รอบด้าน ในการนำไปใช้แล้วเลือกความคิดที่จะส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจ มาใช้ในการตัดสินใจ

บทสรุป

สรุปในภาพรวมของบทความการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลมีทั้งหมด 8 ปัจจัย ประกอบด้วย 1) ด้านภาพลักษณ์และชื่อเสียงของสถานศึกษา 2) ด้านเนื้อหาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านบุคลากร 4) ด้านการประชาสัมพันธ์ 5) ด้านอาคารสถานที่ตั้ง 6) ปัจจัยการนำไปใช้ประโยชน์ 7) ปัจจัยด้านการเงิน และ 8) ปัจจัยด้านความพร้อม ทั้งนี้การตัดสินใจเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล ดังนั้นการตัดสินใจจึงมักมีการเชื่อมโยงทั้งภายนอกและภายใน การพิจารณาอย่างไตร่ตรอง ถี่ถ้วน และรอบคอบ ล้วนอยู่ในวิสัยที่แต่ละบุคคลจะกระทำได้ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่ทำให้ตัดสินใจที่จะศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษาอันดับต้นๆ นั้นคือด้านบุคลากร ทั้งนี้คณาจารย์ผู้สอนมีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่สอน มีผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ เจ้าหน้าที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน มีการแนะนำ ดูแลเอาใจใส่ ตลอดการศึกษา ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการโดยให้ความสำคัญกับด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านภาพลักษณ์และชื่อเสียงของสถานศึกษาเพื่อจูงใจให้ผู้เรียนตัดสินใจเลือกเข้ามาศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า สถานภาพทั่วไป ประกอบด้วย อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีผลต่อการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการวางแผนการประชาสัมพันธ์สามารถนำปัจจัยสถานภาพไปเป็นส่วนหนึ่งในการออกแบบประชาสัมพันธ์ให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายได้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การนำศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จมาเป็นหนึ่งในแบบอย่างอาจเป็นส่วนหนึ่งในการทำให้เกิดการตัดสินใจศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยามากยิ่งขึ้น ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการประชาสัมพันธ์หลักสูตรโดยการนำศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จมาเป็นต้นแบบในหลายๆ สาขาอาชีพ เป็นส่วนหนึ่งในการกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจได้ง่ายยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ (องค์ความรู้) ที่สำคัญ คือ การคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา แบ่งออกได้ 8 ปัจจัย สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา โดยควรให้ความสำคัญกับการนำไปใช้ประโยชน์และความพร้อม สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการสำรวจความต้องการวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาโทในตลาดแรงงานเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรให้ทันความทันสมัยและสอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กฤษณพงศ์ กีรติกร. (2558). *อุดมศึกษาไทยเวทีไทยเวทีโลก*. กรุงเทพฯ: สถาบันคลังสมองของชาติ ภายใต้มูลนิธิส่งเสริมทบวงมหาวิทยาลัย.
- ไกรสิงห์ สุดสงวน. (2560). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร. *วารสารฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ 10 ฉบับที่ 1*: 201-207.
- คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2565). *หลักสูตรที่เปิดในการสอนในคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. สืบค้นเมื่อ 27 มกราคม 2565 จาก <http://www.edu.mcu.ac.th/>
- คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2565). *สถิตินิติศตคณะครุศาสตร์ ปีการศึกษา 2564*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2557). *พุทธธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 39. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มีสิทธิ ชัยมณี. (2559). การเลือกศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยปทุมธานี. *วารสารมหาวิทยาลัยปทุมธานี ปีที่ 1 ฉบับที่ 1*: 97-107.
- วีรวรรณ จงจิตรศิริจรกาล และคณะ. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- ศศิมา สุขสว่าง. (2565). *7 ทักษะการคิด*. สืบค้นเมื่อ 27 มกราคม 2565 จาก <https://www.sasimasuk.com/16761107/7-7-thinking-skills>

- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ (ทีดีอาร์ไอ). (2565). *ทำอย่างไรนโยบายเลิกกำหนดเวลาเรียนจบ*. สืบค้นเมื่อ 27 มกราคม 2565 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/columnist/980446>
- สะอาด ภิญโญศรี. (2552). การพัฒนาความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการสอนโยนิโสมนสิการ. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เสรี สิงห์โงน. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาเด็ก วัยรุ่นและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล. *วารสาร Mahidol R2R e-Journal* ปีที่ 3 ฉบับที่ 1: 95-108.

**การปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชมรม
สวตมณต์จิตอาสาท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร**
**Practicing the Brahmavihāra Dhamma Principles to Improve the
Quality of Life of Tha Sai Volunteer Prayer Club, Samut Sakhon
Province**

¹สุมาลี เกาะสมุทร Sumalee Kohsamut

²พระมหาวิริษณ์ วรินโท Phramaha Weeratis Varinto

³กฤติยา ถ้ำทอง Krittiya Tumtong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Buddhapanya Sridvaravadi Buddhist College

¹Corresponding Author, Email: su.nonglek.to.u@gmail.com

Received February 24, 2023; Revised March 11, 2023; Accepted: March 25, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชมรมสวตมณต์จิตอาสาท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร 2) เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของชมรมสวตมณต์จิตอาสาท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชมรมสวตมณต์จิตอาสาท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ชมรมสวตมณต์จิตอาสาท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 120 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) การปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชมรมสวตมณต์จิตอาสาท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร จากผลการวิเคราะห์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก 4.34 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือด้านเมตตา ($\bar{x} = 4.37$) ด้านกรุณา ($\bar{x} = 4.25$) ด้านมุทิตา ($\bar{x} = 4.49$) ด้านอุเบกขา ($\bar{x} = 4.24$) อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ผลการวิเคราะห์การปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชมรมสวตมณต์จิตอาสาท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร โดยจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นโดยภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐาน ส่วนบุคคลที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชมรมสวตมณต์จิตอาสาท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกัน จึงเป็นการยอมรับสมมติฐาน และ 3) ข้อเสนอแนวทางการปฏิบัติตาม

หลักพรหมวิหารธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชมรมสวดมนต์จิตอาสาท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า หลักพรหมวิหารธรรม อันประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขานั้น เป็นหลักธรรมประจำใจ เป็นหลักธรรมครองใจ

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต; การสวดมนต์; พรหมวิหารธรรม

Abstract

This research has objectives as follows: 1) to study the practice of the Brahmavihāra Dhamma principles to improve the quality of life of Tha Sai volunteer prayer club Samut Sakhon Province 2) to Compare the practice of the Brahmavihāra Dhamma principles with the development of quality of life of Tha Sai volunteer prayer club Samut Sakhon Province 3) to present guidelines for the practice of the Brahmavihāra Dhamma principles to improve the quality of life of Tha Sai volunteer prayer club Samut Sakhon Province, This study the researcher used a mixed Method by consisting of quantitative research, using a survey research and the sampling group in Tha Sai volunteer prayer club Samut Sakhon Province 120 preyers, the following results have been found: 1) The roles of abbots in administration according to the Buddhist scriptures can be summarized in 6 roles as follows: The results showed that: 1) The practice of the Brahmavihāra Dhamma principles to improve the quality of life of Tha Sai volunteer prayer club Samut Sakhon Province from the analysis results, It was found that overall, It was at a high level of 4.34 when considering each aspect, namely Mettā ($\bar{x}=4.37$), Karuṇā ($\bar{x}=4.25$), Muditā ($\bar{x}=4.49$), Upekkhā ($\bar{x}=4.24$) at a high level in All aspects. 2) The results of the analysis of the practice of the Brahmavihāra Dhamma principles to improve the quality of life of Tha Sai volunteer prayer club Samut Sakhon Province classified by sex, age, status, educational level, income, participation in activities, different opinions. Statistically Significant at 0.05 level is not different. Therefore, rejecting the hypothesis individuals with different statuses opinions on the practice of the Brahmavihāra Dhamma principles to improve the quality of life of Tha Sai volunteer prayer club Samut Sakhon Provinces are different, Thus, accepting the hypothesis. And 3) The suggestion Guidelines for the Practice of the Brahmavihāra principles to improve the quality of life of Tha Sai volunteer prayer club Samut Sakhon Province found that; the Brahmavihāra Dhamma principles which consists of Mettā, Karuṇā Muditā, and Upekkhā. It is a principle of the mind, control the mind.

Keyword: Quality of life; Prayer; Brahmavihāra dhamma

บทนำ

คุณภาพชีวิตของบุคคลและสังคมเป็นเรื่องสำคัญมากในปัจจุบัน คือ ความสำคัญระดับตนเองและครอบครัว คือ การที่เรามีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ สุขภาพอนามัยดีไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียน ทำให้ประหยัดเรื่องค่าใช้จ่ายส่วนตนต่างๆ และสามารถประกอบอาชีพการงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ครอบครัวก็มีแต่ความอบอุ่น ไม่มีปัญหาใดๆ ให้เครียด ในส่วนของความสำคัญระดับสังคมและประเทศชาติ เมื่อประชากรในสังคมทั่วไปมีคุณภาพชีวิตที่ดี ย่อมทำให้คุณภาพชีวิตในสังคมและประเทศดีขึ้นด้วย แต่ทั้งนี้ภาครัฐต้องมีนโยบายที่จะเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร ชุมชนต่างๆ เช่น สภาพแวดล้อม การศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้ของประชากร เป็นต้น เมื่อคุณภาพชีวิตได้รับการพัฒนาจะทำให้มีการปรับเปลี่ยนจนกลายเป็นหัวใจของการพัฒนา...ประเทศ จะช่วยประคองให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีคุณภาพและอย่างยั่งยืนด้วยผลสำเร็จของการพัฒนาให้ “คน” เป็นผู้สมบูรณ์พร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ และปัญญา ที่พร้อมจะสร้างสรรค์คุณภาพของสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งการสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน (เพ็ญศรีเปลี่ยนขำ, 2542)

ในปัจจุบันสังคมมีความพัฒนาเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุรุดหน้าไปอย่างรวดเร็วมาก แต่ตรงกันข้ามกลับเกิดความเสื่อมถอยลงทางด้านจิตใจ เหตุนี้จึงเป็นเรื่องธรรมดาที่คนเรานั้นจะมีความเห็นแก่ตัวกันมากขึ้น ขาดความจริงใจต่อกัน ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน และขาดทั้งความรับผิดชอบที่ตนเองพึงมีต่อสังคมโดยรวม มุ่งแต่ผลประโยชน์ส่วนตนเพียงอย่างเดียวเท่านั้น เช่นนี้แล้วหากปล่อยไว้ สังคมจะสงบสุขและอยู่รอดอย่างยั่งยืนได้ยากมาก ความเป็นอยู่ของคนในสังคมและการดำเนินชีวิตประจำวัน เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก โดยในอดีตคนในสังคมดำเนินชีวิตเต็มไปด้วยการแบ่งปันน้ำใจให้แก่กันและกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเห็นใจและเข้าใจในเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มีความเกื้อกูลช่วยเหลือกัน ตามที่แต่ละคนจะพึงกระทำได้ โดยไม่ลืมหูลืมตาถึงส่วนรวมเป็นสำคัญ การถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน ทำให้คนในสังคมมีความสามัคคีรักใคร่กลมเกลียวและอยู่กันอย่างฉันท์มิตร รัฐบาลได้มีนโยบายทุกๆ ด้านในการเร่งรัดพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าทั้งทางด้านเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและทางด้าน วิทยาศาสตร์ แต่ขณะเดียวกันก็ต้องเผชิญปัญหาเป็นอันมาก ทั้งทางด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้าน สังคมและอื่นๆ เหล่านี้เป็นเหตุนำไปสู่การเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกันมากขึ้น คำนึงถึงผลประโยชน์ ส่วนตัวมากกว่าผลประโยชน์ส่วนรวม การขาดสมดุลทั้งทางด้านวัตถุและด้านจิตใจ ก่อให้เกิดปัญหา สังคมที่ขาดความรับผิดชอบ ขาดระเบียบวินัยที่พึงต้องปฏิบัติ จนนำมาซึ่งปัญหาต่างๆ มากมาย ตลอดจนปัญหาที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม ทำให้เกิดปัญหาอีกประการหนึ่งที่สำคัญยิ่งคือ ความเสื่อมโทรมทางด้านจิตใจของคนในชาติ กล่าวคือสืบเนื่องจากคนส่วนหนึ่งในสังคมเห็นทางศาสนา โดยมีได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ซึ่งการที่จะพัฒนาด้านจิตใจได้นั้น ก็ต้องมี หลักธรรมมาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในการดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีมีความสงบสุข มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมที่ตนอยู่ได้ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2528) ดังพระราชดำรัสแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ตรัสไว้ว่า “แม้ปัจจุบันนี้จะมีหลายนิยาย แต่พระพุทธศาสนานั้น ก็คงยึดหลักธรรมอันเป็นแก่นแท้อย่างเดียวกัน คือ ถิอว่าธรรมทั้งหลายทั้งปวงเกิดแต่เหตุ เมื่อมีเหตุนั้นก็ต้องมีผล ไม่มีสิ่งใดที่อยู่เหนือเหตุ

และผล นอกจากนั้นยังต่างถือ ว่าหลักพรหมวิหาร คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา การ สงเคราะห์ เกื้อหนุนกัน เป็นกรณีสำคัญในการจรรโลงเกิดความสุขของโลอย่างแท้จริง” (มณี รัตน์ โชติวุฒาการ, 2548) พรหมวิหาร ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ, ธรรมประจำใจอันประเสริฐ, หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์, ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจด และปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ (Holy Abiding; Sublime States of Mind) ประกอบไปด้วย อาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อได้ดีมีสุขเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป (Sympathetic Joy, Altruistic Joy) และ 4) อุเบกขา หมายถึง ความวางใจเป็นกลาง อันจะดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือ มีจิตราบเรียบเที่ยงธรรมไม่เอนเอียงด้วยความรักและความชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลาย กระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือผลชั่วสมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไป ตามธรรม (Equanimity; Neutrality; Poise) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553)

การฝึกฝนในเรื่องการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหารธรรมในเบื้องต้นนั้น ควรปฏิบัติดังนี้ (1) มองผู้อื่นในแง่ดี มีความรักความปรารถนาดีต่อคนทั่วไป (2) แผ่เมตตา (3) ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูล แก่ผู้อื่นด้วยความจริงใจ (4) สนับสนุนและเข้าร่วมในงานสาธารณะอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม (5) ไม่เหยียดหยัน รังแก และมีความริษยาผู้อื่น (6) แสดงความยินดี พลอยดีใจ ในเมื่อผู้อื่นประสบ ความสำเร็จ (7) วางใจเป็นกลาง มองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง และในลำดับต่อไปควรเลือก ปฏิบัติตามวาระ คือ เมตตา ควรเจริญหรือปฏิบัติในเวลาปกติหรือเหตุการณ์ทั่วไป กรุณา ควรเจริญ หรือปฏิบัติในเวลา เมื่อคนอื่นได้รับความทุกข์และความเดือดร้อน มุทิตา ควรเจริญหรือปฏิบัติในเวลา เมื่อคนอื่นได้ดีมีสุขหรือประสบความสำเร็จ อุเบกขา ควรเจริญหรือปฏิบัติในเวลา เมื่อคนอื่นเขาถึง ความวิบัติและหมดหนทางที่เราจะช่วยเหลือใดๆ ได้แล้ว (ไสว มาลาทอง, 2542)

ชุมชนท่าทราย ตั้งอยู่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร มีจำนวน 8 หมู่บ้าน มีประชากร หลากหลายชาติพันธุ์ทั้งไทยและรามัญ โดยประชากรคนไทยรวมทั้งสิ้น 28,580 คน แยกเป็น ประชากรชาย 25,354 คน ประชากรหญิง 13,176 คน (แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด สมุทรสาคร (พ.ศ.2561-พ.ศ.2565) ชุมชนท่าทราย เนื่องจากมีประชากรที่นอกเหนือจากคนไทยเยอะ มากมาย หากมองในแง่ดี ทำให้เศรษฐกิจของชุมชนท่าทราย จังหวัดสมุทรสาครมีความเจริญรุ่งเรือง มากขึ้น แต่หากมองในแง่ลบ คือความแออัดหรือคุณภาพชีวิตของประชากรในชุมชนนั้นทำให้เกิด ปัญหาหลายด้าน จะเห็นได้จากในช่วงสถานการณ์โควิด 19 กำลังแพร่ระบาดอยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร ประชากรที่มีความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดเชื้อโรค และเป็นผู้แพร่เชื้อโรคมักที่สุดก็จะเป็นกลุ่มชาติ พันธุ์ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้คุณภาพชีวิตของประชากรที่เป็นคนในพื้นที่จริงๆ มีความเดือดร้อนไปตามๆ กันด้วย เป็นเหตุให้คุณภาพชีวิตของประชากรในชุมชนท่าทรายต้องอยู่กันแบบหวาดหวั่น ปิดหน้าปิด ตาคูยกกันอยู่ตลอดเวลา การไปมาหาสู่กันแบบญาติมิตรที่สนิทสนมกันจึงเป็นสิ่งที่กระทำได้ยากยิ่ง เมื่อ เป็นเช่นนี้ทำให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในชุมชนท่าทรายเป็นไปแบบสะดุด ไม่ตรงตาม แผนพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดในที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชมรมสวดมนต์จิตอาสาท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร
- 2) เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของชมรมสวดมนต์จิตอาสาท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชมรมสวดมนต์จิตอาสาท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นวิจัยเป็นแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้ 1) กลุ่มตัวอย่าง (Trial ก่อนลงพื้นที่) คือ การสุ่มตัวอย่าง กลุ่มสมาชิกชมรมสวดมนต์ ในเขตสมุทรสาคร จำนวน 30 คน โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และ 2) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกชมรมสวดมนต์จิตอาสาท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร จำนวนทั้งสิ้น 172 คน มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 120 คน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purpose Sampling) ซึ่งผู้มีส่วนสัมผัสสอดคล้องกับประเด็นสาระที่สำคัญของการวิจัยครั้งนี้มีทั้งหมด 7 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ พฤติกรรมการเข้าวัดและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักพรหมวิหารธรรม ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับหลักพรหมวิหารธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ชมรมสวดมนต์จิตอาสาท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร มีทั้งหมด 4 ด้านคือ 1) ด้านเมตตา 2) ด้านกรุณา 3) ด้านมุทิตา และ 4) อุเบกขา ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามหลักการของลิเคิร์ท (Likert) โดยเกณฑ์การให้คะแนนมี 5 ระดับ รวบรวมข้อมูลโดยผู้ทำการวิจัย ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน 2564 ถึงเดือน เมษายน 2565 รวมระยะเวลา 6 เดือน นำข้อมูลเชิงคุณภาพจากการวิจัยเอกสารมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา

1) ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 120 คน บุคคลที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 86.67 มีอายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 51.67 สถานภาพสมรส จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 52.50 ระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 68.33 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 65.00 และมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาสูงสุดต่อเดือน คือเข้าร่วมกิจกรรม 2-4 ครั้งต่อเดือน จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 40

2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อหลักพรหมวิหารธรรม

การปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชมรมสวดมนต์จิตอาสาท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร จากผลการวิเคราะห์ พบว่า ระดับความคิดเห็นของการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชมรมจิตอาสาท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร ในภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.34$) เมื่อพิจารณาตามรายด้านที่มากที่สุด คือ ด้านมุทิตา ($\bar{X}=4.49$) รองลงมา คือ ด้านเมตตา ($\bar{X}=4.37$) และน้อยที่สุด ด้านอุเบกขา ($\bar{X}=4.24$) เมื่อพิจารณาลึกลงไปในแต่ละด้านโดยแจกแจงรายด้านต่อไปนี้ตามลำดับ (1) ด้านเมตตา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.37$) เมื่อพิจารณาตามรายข้อที่มากที่สุด คือ “เมตตา” มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ($\bar{X}=4.67$) รองลงมา คือ มีความรักใคร่ ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ($\bar{X}=4.35$) และน้อยที่สุด คือ ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม มีความจริงใจ การกระทำที่มุ่งหวังให้ผู้อื่นอยู่ดีมีสุขยิ่งขึ้นไป ($\bar{X}=4.23$) (2) ด้านกรุณา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.25$) เมื่อพิจารณาตามรายข้อที่มากที่สุด คือ “กรุณา” มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ($\bar{X}=4.46$) รองลงมา คือ ไม่คิดเบียดเบียน ไม่ก่อปัญหาให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน ($\bar{X}=4.34$) และน้อยที่สุด คือ ช่วยเหลือทางวาจาแนะนำพาพาเตือนหรือชี้แจงให้เกิดความรู้สึกที่เหมาะสมที่ควร ($\bar{X}=4.02$) (3) ด้านมุทิตา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.49$) เมื่อพิจารณาตามรายข้อที่มากที่สุด คือ “มุทิตา” มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ($\bar{X}=4.57$) รองลงมา คือ อนุโมทนาสาธุด้วยจิตอันเป็นกุศลกับผู้อื่น ที่ได้กระทำความดี ($\bar{X}=4.53$) และน้อยที่สุด คือ ไม่อิจฉาริษยา เมื่อได้เห็นได้ทราบความพรั่งพร้อมต่างๆ ของผู้อื่น ($\bar{X}=4.42$) และ (4) ด้านอุเบกขา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.24$) เมื่อพิจารณาตามรายข้อที่มากที่สุด คือ “อุเบกขา” มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ($\bar{X}=4.52$) รองลงมา คือ ทำความรู้สึกได้ว่า “คนเราทุกคนที่เกิดมามีกรรมเป็นของตน และต้องเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น” ($\bar{X}=4.41$) และน้อยที่สุด คือ ไม่เศร้าโศกเสียใจ ทำให้ตัวเองเดือดร้อนเป็นทุกข์หรือมีความกังวลที่ช่วยเหลือแก้ไขอะไรไม่ได้ ($\bar{X}=3.95$)

3) ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชมรมสวดมนต์จิตอาสาท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร

ผลการสัมภาษณ์ จะเห็นได้ว่า โดยรวมแล้วทุกคนจะเข้าใจเรื่องหลักพรหมวิหารธรรม หรือพรหมวิหาร 4 ซึ่งสามารถทราบถึงองค์ประกอบของหลักพรหมวิหารธรรมว่า มีเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา และได้นำมาปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในชมรมฯ เสมอมา โดยต่างก็ให้ความรัก ความปรารถนาดีซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกัน ให้กำลังใจ ให้อภัยกัน ร่วมแสดงความยินดีและ

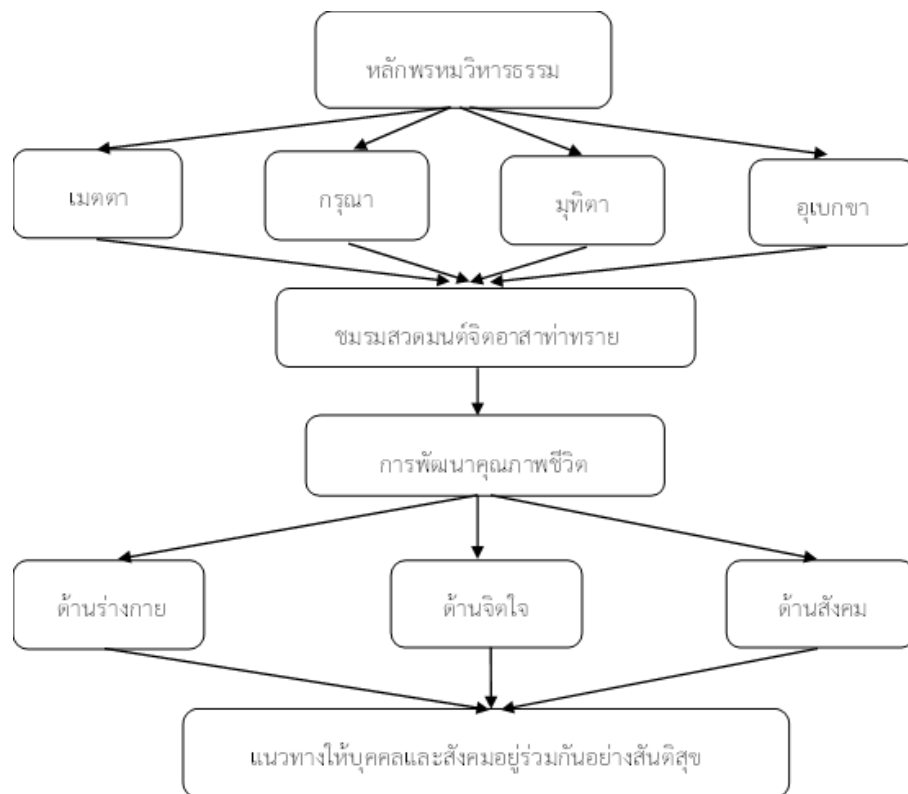
อนุโมทนาในโอกาสต่างๆ อีกทั้งวางใจเป็นกลาง ไม่นอนเอนียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เมื่อได้ปฏิบัตินำหลักพรหมวิหารธรรมมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เช่นนี้แล้วส่งผลทำให้คุณภาพชีวิตของสมาชิกในชมรมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เกิดความรัก ความสามัคคี มีความรับผิดชอบ สามารถร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และเป็นประโยชน์ต่อสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชมรมสวดมนต์จิตอาสาทำทนาย จังหวัดสมุทรสาคร” ผู้วิจัยได้ข้อสรุปผลการวิจัย ดังนี้ จากผลการวิเคราะห์พบว่า การปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชมรมสวดมนต์จิตอาสาทำทนาย จังหวัดสมุทรสาคร ในภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.34$) เมื่อพิจารณาตามรายด้านที่มากที่สุด คือ ด้านมุทิตา ($\bar{X}=4.49$) รองลงมา คือ ด้านเมตตา ($\bar{X}=4.37$) และน้อยที่สุด ด้านอุเบกขา ($\bar{X}=4.24$) เมื่อพิจารณาลึกลงไปในแต่ละด้านโดยแจกแจงรายด้านต่อไปนี้ตามลำดับ (1) ด้านเมตตา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.37$) เมื่อพิจารณาตามรายข้อที่มากที่สุด คือ “เมตตา” มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งร่างกายและจิตใจ ($\bar{X}=4.67$) โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูประกาศศาสนกิจ (ณกร ถิ่นสำราญ) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ในเขต ตำบลวังดิน อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา ทำให้คนในสังคมมีความสุขทั้งกาย วาจา และใจ ทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขที่แท้จริง โดยยึดหลักการทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต เกิดคุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์ (พระครูประกาศศาสนกิจ (ณกร ถิ่นสำราญ), 2558) (2) ด้านกรุณา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.25$) เมื่อพิจารณาตามรายข้อที่มากที่สุด คือ “กรุณา” มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งร่างกายและจิตใจ ($\bar{X}=4.46$) โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรพงษ์ อัมรงค์ปรีชาชัย ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “อิทธิพลของความเมตตากรุณาต่อตนเองที่มีต่อความกรุณาต่อผู้อื่นและความสุขของจิตอาสาในกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล” ผลการวิจัยพบว่า ความกรุณาต่อผู้อื่น หมายถึง ภาวะของจิตที่หวั่นไหวไปเพราะความทุกข์ของผู้อื่น มีความประสงค์จะสงเคราะห์ให้พ้นทุกข์ เป็นความมุ่งสงเคราะห์คนและสัตว์ที่มีความทุกข์ให้หมดทุกข์ ตามกำลังกาย กำลังปัญญาและกำลังทรัพย์ เท่าที่จะทำได้ แต่หากไม่สามารถทำได้อาจจะแนะนำให้ผู้อื่นมา สงเคราะห์แทนตนเองหรืออาจชี้ช่องทางให้เขาพ้นทุกข์ ดังนั้น กรุณาจึงเป็นอาการที่ทนเฉยไม่ได้ต้องชวนช่วยช่วยเหลือเพื่อบำบัดทุกข์ของผู้อื่น (ภัทรพงษ์ อัมรงค์ปรีชาชัย, 2564) (3) ด้านมุทิตา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.49$) เมื่อพิจารณาตามรายข้อที่มากที่สุด คือ “มุทิตา” มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งร่างกายและจิตใจ ($\bar{X}=4.57$) โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปรภากร อุดคเตโช (เป็งพะยอม) ทำการวิจัยเรื่อง “วิธีการประยุกต์ใช้หลักมุทิตาในพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า ต้องพัฒนาจากจิตใจก่อน เมื่อจิตใจเกิดมุทิตาแล้วก็จะแสดงต่อด้วยการกระทำหรือด้วยคำพูด การพัฒนามุทิตาด้วยหลักสมาธิ จึงเป็นการฝึกจิตให้สงบ ฝึกให้จิตดี เกิดปัญญา คิดดี ทำดี แล้วจะเกิดมุทิตาต่อผู้อื่นด้วยความบริสุทธิ์ใจ (พระปรภากร อุดคเตโช (เป็งพะยอม), 2564) และ (4) ด้านอุเบกขา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.24$) เมื่อพิจารณาตามรายข้อที่มากที่สุด คือ “อุเบกขา” มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งร่างกายและจิตใจ

($\bar{X}=4.52$) โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสันตัต จันทร์ทาทอง ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “หลักคำสอนเรื่องอุเบกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท: ศึกษาเฉพาะกรณี วรรณคดีของพระสงฆ์ในกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า อุเบกขาที่เป็นเชิงกระบวนการตรัสรู้ เข้ามามีบทบาทสำคัญในฐานะอุดหนุนต่อการพัฒนาชีวิตให้หลุดพ้นจากอวิชชา ตัณหา อุปาทาน โดยมีปัญญาเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการพัฒนา ซึ่งสรุปรวมเข้าในหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา โดยกระบวนการพัฒนาชีวิตนั้นต้องอาศัยการฝึกอบรมตามลำดับจากพื้นฐานไปสู่จุดสูงสุด กล่าวคือการแยกหลักไตรสิกขาออกเป็นหลักภาวนา 4 (พระมหาสันตัต จันทร์ทาทอง, 2544)

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัย

จากแผนภาพ แสดงให้เห็นว่า “การปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชมรมสวดมนต์จิตอาสาทำทราย จังหวัดสมุทรสาคร” ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถาม และได้นำแบบสอบถามดังกล่าวไปสอบถามบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของชมรมสวดมนต์จิตอาสาทำทราย จังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้หลักพรหมวิหารธรรมทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านมุทิตา และด้านอุเบกขา ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้ 1) ทำให้ทราบถึงการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชมรมสวดมนต์จิตอาสาทำทราย จังหวัดสมุทรสาคร ทั้งในด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านมุทิตา และด้านอุเบกขา จากแบบสอบถาม โดยพิจารณาจากรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมาก

ไปหาน้อย 2) ทำให้ทราบถึง ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหารธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชมรมสวดมนต์จิตอาสาท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร ได้มาจากแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยที่ตรงตามสมมติฐาน และปัจจัยที่ปฏิเสธสมมติฐาน โดยพิจารณาจากความถี่ และร้อยละที่มีมากที่สุดและน้อยที่สุด และ 3) ทำให้ทราบถึงแนวทางแก้ไขการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชมรมสวดมนต์จิตอาสาท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร จากแบบสอบถามปลายเปิด โดยพิจารณาจากรายข้อเฉพาะที่มีจำนวนความถี่มากที่สุดเท่านั้น

เมื่อสรุปการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรมเป็นรายด้านแล้ว ผู้วิจัยได้สรุปออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านเมตตา จากการศึกษาพบว่า บุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของชมรมฯดังกล่าว มีความรักใคร่ ความปรารถนาดีต่อกันและกัน ไม่คิดพยาบาท อาฆาต โกรธแค้น หรือมุ่งร้ายต่อกัน มีความจริงใจ ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม มีเมตตาริถี ไม่ก่อปัญหาให้เกิดความเข้าใจผิดซึ่งกันและกัน อันเป็นสาเหตุทำให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลได้ ต่างคนต่างมีจิตปรารถนาให้หมู่คณะมีความสุขความเจริญ ยิ่งๆ ขึ้นไป และเข้าใจถึงความมีเมตตาอันเป็นผลดีต่อสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ ส่งผลให้หมู่คณะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข 2) ด้านกรุณา จากการศึกษาพบว่า บุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของชมรมฯดังกล่าว มีความสงสาร เห็นใจซึ่งกันและกัน ไม่นิ่งดูดาย หากบุคคลในหมู่คณะต้องการความช่วยเหลือ มีความเสียสละช่วยเหลือจนเจือจกด้วยความเต็มใจ ไม่คิดเบียดเบียน และไม่ก่อปัญหาให้อื่นได้รับความลำบากเดือดร้อน ไม่ซ้ำเติมกัน มีอะไรก็ช่วยเหลือกันไม่ว่าจะเป็นการช่วยทางวาจา ปลอดภัยเป็นกำลังใจให้นายที่เห็นเพื่อนในหมู่คณะมีความสุข เป็นที่ปรึกษา หาทางออกร่วมกัน อีกทั้งเข้าใจถึงความกรุณานั้นเป็นผลดีต่อสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ 3) ด้านมุทิตา จากการศึกษาพบว่า บุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของชมรมฯดังกล่าว มีความชื่นชม ไม่อิจฉาริษยาซึ่งกันและกัน พลอยยินดี เมื่อเห็นเพื่อนๆ หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดในหมู่คณะมีความสุข มีความโชคดี ความเจริญก้าวหน้า หรือประสบความสำเร็จในชีวิต ต่างกล่าวคำอนุโมทนาสาธุ เมื่อได้ทราบถึงการทำความดีทั้งส่วนตนและส่วนรวม อีกทั้งเข้าใจถึงความมีใจมุทิตานั้นเป็นผลดีต่อสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ และ 4) ด้านอุเบกขา จากการศึกษาพบว่า บุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของชมรมฯดังกล่าว สามารถวางใจเป็นกลาง ไม่ยินดียินร้าย ไม่ทับถมซ้ำเติมเมื่อผู้อื่นผิดพลาด ไม่เศร้าโศกเสียใจ อันเป็นเหตุให้ตนเองเดือดร้อนเป็นทุกข์หรือมีความกังวลที่ช่วยเหลือแก้ไขอะไรไม่ได้ และเชื่อว่า “คนเราทุกคนที่เกิดมามีกรรมเป็นของตน และต้องเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น อีกทั้งเข้าใจถึงอุเบกขานั้นเป็นผลดีต่อสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ

บทสรุป

การปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรมเป็นรายด้านแล้ว ความรักใคร่ ความปรารถนาดีต่อกัน และกัน ไม่คิดพยาบาท อาฆาต โกรธแค้น หรือมุ่งร้ายต่อกัน มีความจริงใจ ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม มีเมตตาริถี ไม่ก่อปัญหาให้เกิดความเข้าใจผิดซึ่งกันและกัน อันเป็นสาเหตุทำให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลได้ ต่างคนต่างมีจิตปรารถนาให้หมู่คณะมีความสุขความเจริญ ความสงสาร เห็นใจซึ่งกันและกัน ไม่นิ่งดูดาย หากบุคคลในหมู่คณะต้องการความช่วยเหลือ มีความเสียสละช่วยเหลือจนเจือจกด้วยความเต็มใจ ไม่คิดเบียดเบียน และไม่ก่อปัญหาให้อื่นได้รับความลำบากเดือดร้อน ความชื่นชม ไม่อิจฉาริษยาซึ่งกัน

และกัน พลอยยินดี เมื่อเห็นเพื่อนๆ หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดในหมู่คณะมีความสุข มีความโชคดี ความเจริญก้าวหน้า หรือประสบความสำเร็จในชีวิต ต่างกล่าวคำอนุโมทนาสาธุ วางใจเป็นกลาง ไม่นินดียินร้าย ไม่ทับถมซ้ำเติมเมื่อผู้อื่นผิดพลาด ไม่เศร้าโศกเสียใจ อันเป็นเหตุให้ตนเองเดือดร้อนเป็นทุกข์หรือมีความกังวลที่ช่วยเหลือแก้ไขอะไรไม่ได้

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชมรมสวดมนต์จิตอาสาท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่มาจากผลการวิจัย สรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับสมาชิกของชมรม เพื่อนำความรู้ที่ได้นำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน
- 2) ควรมีการประเมินผลและติดตามผลหลังจากจัดกิจกรรม

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) ควรจัดกิจกรรม ทำสื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมตามหลักพรหมวิหารธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชมรมสวดมนต์จิตอาสาท่าทราย
- 2) ควรเสริมการสร้างลักษณะนิสัยให้กับพุทธศาสนิกชนชาวสมุทรสาคร มีการน้อมนำการปฏิบัติธรรมตามหลักพรหมวิหารธรรมเข้ามาใช้ในการชีวิตประจำวัน เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวให้ดียิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งต่อไปนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในประเด็นต่อไปนี้

- 1) กลุ่มประชากรให้มีหลากหลายชุมชน เพื่อจะได้ข้อมูลที่แม่นยำ และน่าเชื่อถือมากขึ้น
- 2) ให้อิสระในการเลือกหลักธรรมที่บุคคลนั้นๆ นำมาประยุกต์ใช้ในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตประจำวัน

เอกสารอ้างอิง

พระครูประกาศศาสนกิจ (ณกร ถิ่นสำราญ). (2558). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ในเขต ตำบลวังดิน อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระปราการ อุคคเตโช (เป็งพะยอม). (2564). วิธีการประยุกต์ใช้หลักมูทิตาในพระพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2553). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์การพิมพ์.
- พระมหาสันตติ จันทาททอง. (2544). หลักคำสอนเรื่องอุเบกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท : ศึกษาเฉพาะกรณี ทรรศนะของพระสงฆ์ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เพ็ญศรี เปี้ยนคำ. (2542). การสาธารณสุขมูลฐาน. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราวิชาการราชภัฏเฉลิมพระเกียรติ.
- ภัทรพงษ์ อัมรงค์ปรีชา. (2564). อิทธิพลของความเมตตากรุณาต่อตนเองที่มีต่อความกรุณาต่อผู้อื่น และความสุขของจิตอาสาในกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มณีรัตน์ โชติวุฒาการ. (2548). พระบรมราโชวาทด้านศาสนาและคุณธรรม. ราชบุรี: โรงพิมพ์ศรีอักษร.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2528). สังคมไทย แนวทางวิจัยและการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: แพรวิทย.
- ไสว มาลาทอง. (2542). คู่มือการศึกษาจริยธรรม สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา นักบริหาร นักปกครอง ประชาชนผู้สนใจทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ชุมชนท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร

Applying of Buddhist Principles to Improve People's Quality of Life in the Area of Tha Sai Community Samut Sakhon Province

¹พระมหาบุญล้อม ปุณณกาโม (เตียบั่น)

Phramaha Boonlom Phunyakamo (Tiapoen)

²พระมหาวีริชณ์ วรินโท (อินทะโพธิ์)

Phramaha Weeratis Varinto

³ธวัช หอมทวนลม

Thawash Homtuanlom.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Buddhapanya Sridvaravadi Buddhist College

¹Corresponding Author, Email: 0861714145z@gmail.com

Received February 24, 2023; Revised March 12, 2023; Accepted: March 25, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยประยุกต์หลักพุทธธรรมของประชาชนในพื้นที่ชุมชนท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร ดำเนินการวิจัยทางเอกสาร และการวิจัยภาคสนาม ผลการวิจัย พบว่า 1) คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชุมชนท่าทราย บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเหมาะสม ไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม มีความสมบูรณ์ทั้ง 4 ด้าน คือ อารมณ์ สังคม จิตใจ และร่างกาย ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยความชอบธรรม มีความสมบูรณ์ในการใช้ชีวิต โดยเฉพาะในด้านร่างกายและจิตใจ รวมไปถึงสภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่ที่ดี และรวมถึงสังคมที่ดีอีกด้วย โดยนำไปใช้ในด้านการพัฒนาตนเองและสังคมทำให้ครอบครัวมีความสุขและเป็นชุมชนที่เข้มแข็งอีกด้วย 2) หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาสอนให้เราเป็นคนดี มีศีลเป็นหลักในการดำเนินชีวิต หากมีศีลบริบูรณ์แล้วจะทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เช่น หลักศีล 5 ศีล 8 หลักพรหมวิหารธรรม หลักอปริหานิยธรรม มรรคมีองค์ 8 ขรรวาสธรรม อิทธิบาทธรรม และพรหมวิหารธรรม เป็นต้น และ 3) การส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ชุมชนท่าทรายนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในสังคมที่มีพลวัตเปลี่ยนแปลงไปทุกวัน สนับสนุนให้นำหลักธรรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์จริง ๆ เช่น หลักอริยสัจ 4 ไปใช้เพื่อที่จะได้รู้จักทางสายกลาง ไม่หลงใหลกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนเกินไป จะได้ตั้ง

ตนให้อยู่ในความพอดีพองาม ไม่ละทิ้งจารีตประเพณีดั้งเดิมของชุมชนด้วย ใช้จารีตประเพณีและวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ความเป็นอยู่ให้มีความเคารพ มีความสามัคคี มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันในชุมชน

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม; คุณภาพชีวิต; การประยุกต์หลักพุทธธรรม

Abstract

The research has the following objectives: to present guidelines for improving the quality of life by applying the Buddhist principles of people in the Tha Sai community area. Samut Sakhon Province conducting documentary research and field research. The results show that 1) Quality of life of people in Tha Sai community area Samut Sakhon Province found that people can live together in society appropriately. does not cause problems for society There are perfection in all four aspects, namely emotional, social, mental and physical, living in society by righteousness. have completeness in life especially in terms of physical and mental including the environment well-being and including a good society as well It is used in the field of self-development and society, making the family happy and being a strong community. 2) Buddhist principles concerning the development of quality of life that are beneficial to the quality of life of the people of Tha Sai community Samut Sakhon Province found that the Buddhist principles concerning the improvement of quality of life are very necessary in the present era. By the principle of Buddhism in Buddhism teaches us to be good people. Having precepts as the basis of life If there is complete precepts, it will make people in society live together happily, such as the 5 precepts, the 8 precepts, the Brahmawihan Dharma. The principle of aparhanyadhamma, the eightfold path, secular dharma, itdibat dharma, and brahmawihan dharma, etc. and 3) Encouraging people in Tha Sai community to apply the principles of Buddhism for the benefit of a society that is dynamically changing every day. Modern people are increasingly turning their backs to Buddhism. To allow people in the general area to have broad access to Buddhist principles It is necessary to seek cooperation with local authorities, such as the Sub-District Administrative Organization (SAO) to arrange the voices along the lines. Dharma teaching tapes were opened. as well as preaching or discussing dharma problems Answer questions from relatives who have sent questions. Encourage the use of Dharma principles for real benefits, such as the Four Noble Truths in order to know the middle way. Not too obsessed with one thing. will set himself up in moderation However, they must not abandon the traditional customs of the community. Use

customs and cultures to promote respectful learning and living. unity There is mutual assistance in the community.

Keywords: Buddhist Principles; Quality of Life; Application of Buddhist Principles

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลกในปัจจุบัน เกิดจากความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศ นำไปสู่การวิวัฒนาการใหม่ทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลร้ายต่อมวลมนุษยชาติ เกิดภัยอันตรายต่างๆ คุณค่าต่อคุณภาพชีวิตของมนุษยชาติ สังคมไทยจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยการพัฒนามนุษย์ หมายถึง การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสมรรถนะของคนไทยให้มีพื้นฐานในการคิด การเรียนรู้ทักษะ ความรับผิดชอบทั้งส่วนตัวและส่วนรวม (นันทน์ทนต์ ศิริวิเศษ, 2558) ด้วยสภาพเสื่อมโทรมของสังคมไทยในทุกวันนี้ ทำให้ประชาชนมีการประพฤติปฏิบัติในทางที่ไม่ค่อยจะถูกต้องเท่าที่ควร ขาดศีลธรรม คุณธรรมและ จริยธรรมไม่น้อย ซึ่งสามารถพบเห็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมนี้จากหนังสือพิมพ์ หรือสื่อต่างๆ มากมาย

การพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพและสมรรถนะ โดยการพัฒนาย่างถูกต้องจะต้องเริ่มต้นการพัฒนาที่เด็กเล็กก่อนเป็นอันดับแรกให้เด็กมีคุณภาพชีวิตเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นการสร้างรากฐานของระดับการดำรงชีวิตของคนให้ดีขึ้น โดยการให้ความรู้ การฝึกด้านคุณธรรม การส่งเสริมสุขภาพอนามัย การประกอบอาชีพรวมกันอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขในประเทศไทยได้มีการสร้างเกณฑ์มาตรฐานของคุณภาพชีวิต โดยเป้าหมายหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือการให้มีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง จุดเริ่มต้นของการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือเริ่มจากการพัฒนาตนเองซึ่งเป็นหน่วยย่อยของสังคม โดยการพัฒนาด้านตามแนวพระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์เริ่มจากจุดเล็ก คือตนเอง จากตนเองไปสู่ความสัมพันธ์ในครอบครัว กว้างออกไปอีกคือสังคม ชุมชน สังคมโลก การสร้างความสัมพันธ์จึงเป็นธรรมชาติของมนุษย์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตสู่จุดมุ่งหมายการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น ประกอบด้วยหลักการหลากหลายประเด็น เริ่มต้นการพัฒนาตนเอง ต้องทราบพฤติกรรมของมนุษย์เพื่อนำมาพัฒนาตนเอง เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุดคือการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่า มีคุณภาพ อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข เพราะฉะนั้น สังคมมนุษย์เป็นสังคมที่ต้องการความเจริญก้าวหน้า ต้องการชื่อเสียง เกียรติยศ เงินทอง การยอมรับจากวงสังคม และประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ซึ่งไม่มีใครเลยจะสามารถปฏิเสธได้ว่า ในแต่ละวันนั้น มนุษย์ต้องดิ้นรนขวบขวาย ไขว่คว้าหาสิ่งที่ตนพึงปรารถนาเพื่อให้ได้มา ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงเป็นการพัฒนาตนเองเพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ปรับปรุงการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องและรองรับกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในสังคมโลกที่วุ่นวายในปัจจุบันโดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยการประยุกต์ใช้ให้เข้ากับกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิต

หลักพุทธธรรม หมายถึง หลักธรรม คำสอน ที่เชื่อกันว่าเป็นผลแห่งการค้นคว้า เป็นภูมิรู้ ภูมิปัญญาของพระพุทธองค์ที่ถูกถ่ายทอดสืบต่อมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 2564 ปีแล้ว และได้ชื่อว่า เป็นภูมิปัญญาโลก เป็นภูมิปัญญาของมนุษยชาติ เป็นมรดกโลกที่ประเมินค่ามิได้ (สุภาภรณ์ อินทวงศ์,

2550) หลักพุทธธรรม ที่พระพุทธรองค์ทรงค้นพบนั้น คำว่า “ค้นพบ” ย่อมหมายถึง “ธรรม” เป็นสิ่งที่มียุ่เดิม มีมาก่อน ไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมพระพุทธรองค์ แต่เป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นก่อนที่พระพุทธรองค์จะตรัสรู้ อาจพอกกล่าวได้ว่า การเรียนรู้ธรรม ก็คือการรับรู้ธรรมตาของโลก เรียนรู้สิ่งที่เป็นปกติซึ่งมีต้นตอ หรือความเป็นมาและดำเนินไปอย่างไร เพราะหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้ตรัสสอนไว้กว่า 2564 ปีที่ผ่านมา นั้น เป็น “สัจธรรม” เพราะคนเราจะล่วงพ้นความทุกข์ได้ เพราะความเพียรในการทำความดี ผู้ใส่ใจในธรรมเท่านั้นถึงจะรู้ถ่องแท้ เพราะฉะนั้น หลักพุทธธรรม จึงเป็นคำอธิบายคำสอนของพุทธศาสนาที่สมบูรณ์ที่สุดในโลก และเป็นวิชาการที่สุดในบรรดางานเขียนทางพระพุทธศาสนาในเมืองไทยในปัจจุบันนี้ หลักพุทธธรรมของพระพุทธรเจ้าจึงเป็นหลักธรรมที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในสังคมโลกที่มีกระแสการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพราะปัจจุบันประชาชนในสังคมโลกที่มีสภาพเสื่อมโทรม ขาดคุณธรรม ขาดศีลธรรม และขาดจริยธรรมในการดำเนินชีวิตร่วมกัน จึงทำให้ปัญหาต่างๆ เกิดขึ้น หลักพุทธธรรมจึงเป็นไปเพื่อการส่งเสริมให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรมที่งดงามมากยิ่งขึ้น

ชุมชนท่าทราย ตั้งอยู่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร มีจำนวน 8 หมู่บ้าน มีประชากรหลากหลายชาติพันธุ์ทั้งไทยและรามัญ ในงานวิจัยเล่มนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาประชาชนที่เป็นคนไทยเท่านั้น โดยประชากรคนไทยรวมทั้งสิ้น 28,580 คน แยกเป็นประชากรชาย 25,354 คน ประชากรหญิง 13,176 คน (แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร (พ.ศ.2561-พ.ศ.2565)) ชุมชนท่าทราย เนื่องจากมีประชากรที่นอกเหนือจากคนไทยเยอะมากมาย ก็เป็นผลดีในอีกมุมมองหนึ่ง มีผลดีทำให้เศรษฐกิจของชุมชนท่าทราย ของจังหวัดสมุทรสาคร และของประเทศเจริญรุ่งเรืองมากยิ่งขึ้น แต่ก็ก็เป็นผลลบต่อชุมชนอีกมุมมองหนึ่งคือ ทำให้คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรในชุมชนมีปัญหาในหลากหลายด้าน จะเห็นได้จากในช่วงสถานการณ์โควิด 19 กำลังแพร่ระบาดอยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร ประชากรที่มีความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดเชื้อโรค และเป็นผู้แพร่เชื้อโรคมากที่สุดก็จะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้คุณภาพชีวิตของประชากรที่เป็นคนในพื้นที่จริงๆ มีความเดือดร้อนไปตามๆ กันด้วย เป็นเหตุให้คุณภาพชีวิตของประชากรในชุมชนท่าทรายต้องอยู่กันแบบหวาดหวั่น ปิดหน้าปิดตาคุยกันอยู่ตลอดเวลา การไปมาหาสู่กันแบบญาติมิตรที่สนิทสนมกันจึงเป็นสิ่งที่กระทำได้ยากยิ่ง เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในชุมชนท่าทรายเป็นไปแบบสะดุด เพราะไม่ตรงตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัด

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชุมชนท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร
- 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชุมชนท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร
- 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยประยุกต์หลักพุทธธรรมของประชาชนในพื้นที่ชุมชนท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเน้นการศึกษาทางเอกสาร (Documentary Research) และวิจัยภาคสนาม (Fields Research) พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ชุมชนท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร สัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยแบบปลายเปิด มี 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 คำถามประกอบการวิจัยแบบปลายเปิด จำนวน 8 ข้อ รวบรวมข้อมูลโดยผู้ทำการวิจัย ตั้งแต่วันที่ 16 มกราคม พ.ศ.2565 ถึงวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ.2565 รวมระยะเวลา 6 เดือน นำข้อมูลเชิงคุณภาพจากการวิจัยเอกสารมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชุมชนท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร” ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 ประการ ดังนี้

1. คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชุมชนท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร

จากผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชุมชนท่าทราย จังหวัดสมุทรสาครนี้หมายถึง การที่บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเหมาะสม ไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม มีความสมบูรณ์ทั้ง 4 ด้าน คือ อารมณ์ สังคม จิตใจ และร่างกาย (ขวัญตา พระธาตุ, 2564) ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยความชอบธรรม มีความสมบูรณ์ในการใช้ชีวิต โดยเฉพาะในด้านร่างกายและจิตใจ รวมไปถึงสภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่ที่ดี และรวมไปถึงสังคมที่ดีอีกด้วย โดยนำไปใช้ในด้านการพัฒนาตนเองและสังคมทำให้ครอบครัวมีความสุขและเป็นชุมชนที่เข้มแข็งอีกด้วย คุณภาพชีวิตของบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมโดยไม่เป็นภาระสังคม เป็นชีวิตที่สมบูรณ์ มีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ อันดับแรกต้องเริ่มที่ตัวเรา ต้องเริ่มที่ปัจจัยภายในก่อน กล่าวคือ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม และความพึงพอใจของตนต้องพิจารณาปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบทรอบข้างเพื่อลดแรงกดดันและความตึงเครียดอันเกิดจากสภาวะจิตใจของตนเอง ปัจจัยภายนอก เป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน ความผันผวน และความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา กล่าวโดยสรุปคือ วิธีที่จะดำรงชีวิตเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี พึ่งเริ่มจากตัวเราก่อน ฝึกจิต ฝึกสมาธิ มีสติในการใช้ชีวิต ไม่ประมาทเพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นตลอดเวลา เช่น สภาพแวดล้อมเป็นพิษ การเมืองไม่มั่นคง เศรษฐกิจเริ่มฝืดเคือง เป็นต้น

2. หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชุมชนท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร

หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนชุมชนท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนา

คุณภาพชีวิตเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากในยุคปัจจุบัน โดยหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาสอนให้เราเป็นคนดี มีศีลเป็นหลักในการดำเนินชีวิต หากมีศีลบริบูรณ์แล้วจะทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยหลักธรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตมีอยู่หลายหลักธรรม เช่น หลักศีล 5 ศีล 8 หลักพรหมวิหารธรรม หลักอปริหานิยธรรม มรรคมีองค์ 8 ขรवासธรรม อิทธิบาทธรรม และพรหมวิหารธรรม เป็นต้น โดยหลักธรรมทุกหลักธรรมต่างก็มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการนำมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนในพื้นที่ชุมชนท่าทรายทั้งนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปความสำคัญของหลักธรรมที่คิดว่ามีประโยชน์มากที่สุด 3 หลักธรรม ได้แก่ ขรवासธรรม 4 ประการ คือ 1) สัจจะ ความซื่อสัตย์ต่อกัน 2) ทมะ คือการข่มใจ 3) ขันติ คือ ความอดทนทั้งร่างกายและจิตใจ และ 4) จาคะ คือ ความรู้จักเสียสละและบริจาคให้แก่บุคคลที่สมควรให้ นอกจากนี้ ยังมีหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนท่าทรายที่ไม่ควรละทิ้ง คือ หลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา และ หลักพรหมวิหารธรรม 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา (พระไตรปิฎกเล่มที่ 19 ข้อ 235 หน้า 174, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยประยุกต์หลักพุทธธรรมของประชาชนในพื้นที่ชุมชนท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการประยุกต์หลักพุทธธรรมของประชาชนในพื้นที่ชุมชนท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางพระพุทธศาสนา โดยคุณภาพชีวิตที่ดีทางด้านพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) คุณภาพชีวิตระดับพื้นฐาน หรือ ระดับทวิภูมิมักัดละ 2) คุณภาพชีวิตระดับพัฒนาการ หรือ ระดับสัมปรายิกัดละและ 3) คุณภาพชีวิตระดับเอื้อโอกาส หรือ ระดับอุภยัตละ (พระไตรปิฎกเล่มที่ 23 ข้อ 255 หน้า ๕๔๑, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) โดยหลักธรรมทั้ง 3 ระดับต่างก็เป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกันในแต่ละระดับ นอกจากนี้ยังมีหลักพรหมวิหารธรรม 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งเป็นคุณธรรมที่มุ่งให้ผู้ปฏิบัติตามมีคุณธรรมประจำใจในการปฏิบัติตนเพื่อการอยู่ร่วมกันกับบุคคลหลากหลายในสังคม หลักธรรมสุดท้ายที่พัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลคือ หลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ซึ่งอิทธิบาท 4 มีความหมายกับคนรุ่นใหม่ที่ต้องการจะเดินทางไปสู่ความสำเร็จในชีวิตและการงาน โดยเฉพาะในโลกปัจจุบันเป็นโลกที่ฉาบฉวยและวุ่นวาย ทำให้เราต้องฝึกฝนตนเองเพื่อจะเข้าใจและเข้าถึงหลักธรรมที่ก่อกำเนิดการพัฒนาดนเองอย่างแท้จริง เพื่อพัฒนาองค์กรตลอดจนประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า

การส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ชุมชนท่าทรายนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในสังคมที่มีพลวัตเปลี่ยนแปลงไปทุกวัน ประชาชนสมัยใหม่เริ่มหันหลังให้กับพระพุทธศาสนามากขึ้น การที่จะให้ประชาชนในพื้นที่ทั่วไปสามารถเข้าถึงหลักพุทธธรรมได้แบบวงกว้าง จำเป็นต้องขอความร่วมมือกับหน่วยงานพื้นที่ อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ให้มีการจัดเสียงตามสาย มีการเปิดเทปสอนธรรมะ ตลอดจนพระเทศนาหรือพูดคุยกปัญหาธรรม ตอบคำถามจากญาติธรรมที่ส่งคำถามกันเข้ามา สนับสนุนให้นำหลักธรรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์จริงๆ เช่น หลักอริยสัจ 4 ไปใช้เพื่อที่จะได้รู้จักทางสายกลาง ไม่หลงใหลกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนเกินไป จะได้ตั้งตนให้อยู่ในความพอดีพองาม ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องไม่ละทิ้งจารีตประเพณีดั้งเดิมของชุมชนด้วย ใช้จารีตประเพณีและวัฒนธรรมเพื่อ

ส่งเสริมการเรียนรู้ความเป็นอยู่ให้มีความเคารพ มีความสามัคคี มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
ในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่
ชุมชนท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร” ผู้วิจัยได้พบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้
ดังนี้

1. คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชุมชนท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร

คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชุมชนท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร โดยคุณภาพชีวิตเป็น
ปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิตอยู่ของประชาชนในสังคมไทยปัจจุบันนี้ การดำรงชีวิตอยู่จะมี
ความสุข มีการกินดีอยู่ดีขึ้น หรือจะประสบความสำเร็จ มีความเป็นอยู่ที่ลำบาก ปัจจัยทั้งหมดก็ขึ้นอยู่กับ
กับคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นส่วนสำคัญ คุณภาพชีวิตที่ดีเป็นระดับความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม
และระดับความพึงพอใจในความต้องการส่วนหนึ่งของมนุษย์ ดังนั้น คุณภาพชีวิตจึงเป็นระดับของการ
มีชีวิตที่ดีมีความสุขความพึงพอใจในชีวิต และ สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ในการ
ดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคลในสังคม คุณภาพชีวิตเป็นความรู้สึกของการอยู่อย่างพอใจต่อ
องค์ประกอบต่างๆ ของชีวิตที่มีส่วนสำคัญมากที่สุดของบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง บทบาทวัด
ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลลาดใหญ่ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม
พบว่า คุณภาพชีวิตเป็นความพึงพอใจของบุคคลที่มีต่อความเป็นอยู่ที่ดี มีสุขภาพกายดี มีสุขภาพจิตดี
มีอาหารการกินดี มีสิ่งของหรือเงินใช้ตามความจำเป็น อยู่ในสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดี มีความสุข แต่
ในปัจจุบันยังไม่สามารถกำหนดนิยามความหมายให้เป็นที่ยอมรับโดยสากล จึงมีการพยายามนิยาม
ศัพท์ให้ครอบคลุมแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต โดยแยกเป็นประเด็นย่อยจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม
หากกล่าวในบริบทของคุณภาพชีวิตของปัจเจกบุคคล ความหมายของคุณภาพชีวิตก็จะหมายถึงการมี
ชีวิตที่ดีมีความสุขและสามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับอัตภาพ (พระ
ครูใบฎีกาชาวันชัย อภินนโท (นุชประเสริฐ), 2560) ดังนั้น คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชุมชนท่า
ทราย จังหวัดสมุทรสาคร จึงเป็นคุณภาพชีวิตของบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่าง
เหมาะสม ไม่เป็นภาระและไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม เป็นชีวิตที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ
สามารถดำรงชีวิตที่ชอบธรรมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ค่านิยมของสังคม สามารถแก้ไขปัญหา
ตลอดจนการแสวงหาสิ่งที่ตนปรารถนาให้ได้มาอย่างถูกต้องภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่

2. หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชุมชนท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร

พุทธธรรมเป็นคำสั่งสอนที่มุ่งสำหรับคนทุกประเภททั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ลักษณะทั่วไป
ของพุทธธรรมสรุปได้ 2 อย่าง คือ (1) แสดงหลักความจริงสายกลาง ที่เรียกว่า มัชฌิมนิคม หรือ
เรียกเต็มว่า “มัชฌิมนิคมเทศนา” ว่าด้วยความจริงตามแนวของเหตุผลบริสุทธิ์ตามกระบวนการของ
ธรรมชาติ นำมาแสดงเพื่อประโยชน์ในทางปฏิบัติในชีวิตจริงเท่านั้น และ (2) แสดงข้อปฏิบัติสายกลาง

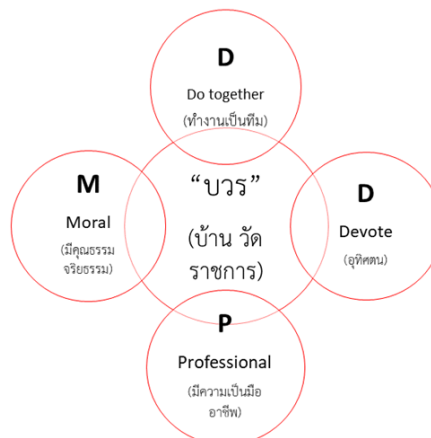
ที่เรียกว่า “มัชฌิมปฏิปทา” อันเป็นหลักการครองชีวิตของผู้ฝึกอบรมตน ผู้รู้เท่านั้น ชีวิตไม่หลงมกมาย มุ่งผลสำเร็จ คือ ความสุข สะอาด สว่าง สงบ เป็นอิสระที่สามารถมองเห็นได้ในชีวิตนี้ และสอดคล้องกับลักษณะของหลักพุทธธรรมว่าเป็นหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า มีลักษณะ 2 อย่าง คือ (1) แสดงหลักความจริงสายกลาง หรือที่เรียกว่า “มัชฌิมนิพพาน” หรือ “มัชฌิมนิพพานเทศนา” คือ หลักความจริงที่เป็นกลางตามธรรมชาติ เช่น เบญจขันธ์ หรือ ขันธ์ 5 ไตรลักษณ์ กฎแห่งกรรม เป็นต้น หลักความจริงเหล่านี้ก็เปรียบได้กับ “ทฤษฎี” ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เพื่อให้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติต่อไป และ (2) แสดงข้อปฏิบัติสายกลาง หรือที่เรียกว่า “มัชฌิมปฏิปทา” คือ หลักปฏิบัติตามสภาพชีวิตของแต่ละคน ไม่ว่าจะเป็นคฤหัสถ์ (ผู้ครองเรือน) โดยทั่วไปหรือ บรรพชิต ก็สามารถปฏิบัติได้ (พระมหาจรรยา สุทธิธำมโน, 2548) ดังนั้น หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชุมชนท่าทราย จังหวัดสมุทรสาครที่เหมาะสมกับยุคสมัยมากที่สุด คือ ขรवासธรรม 4 ประการ คือ 1) สัจจะ ความซื่อสัตย์ต่อกัน 2) ทมะ คือการข่มใจ 3) ขันติ คือ ความอดทนทั้งร่างกายและจิตใจ และ 4) จาคะ คือ ความรู้จักเสียสละและบริจาคให้แก่บุคคลที่สมควรให้ นอกจากนี้ยังมีหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนท่าทรายที่ไม่ควรละทิ้ง คือ หลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา และ หลักพรหมวิหารธรรม 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยประยุกต์หลักพุทธธรรมของประชาชนในพื้นที่ชุมชนท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยประยุกต์หลักพุทธธรรมเป็นองค์รวมขององค์ประกอบต่างๆ ซึ่งจำแนกได้ 2 ประเภทคือ รูปกับนาม หรือเรียกง่ายๆ ว่ากายกับใจ ชีวิตจะเรียกได้ว่ามีคุณภาพอย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อส่วนประกอบทุกส่วนมีคุณภาพนั้น คือ ชีวิตที่มีคุณภาพจะประกอบด้วยกายที่มีคุณภาพกาย และ คุณภาพใจ โดยคุณภาพชีวิตที่ดีทางด้านพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) คุณภาพชีวิตระดับพื้นฐาน หรือ ระดับทวิภูมิมกัตถะ 2) คุณภาพชีวิตระดับพัฒนาการ หรือ ระดับสัมปรายิกัตถะและ 3) คุณภาพชีวิตระดับเอื้อโอกาส หรือ ระดับอุภยัตถะ โดยหลักธรรมทั้ง 3 ระดับต่างก็เป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกันในแต่ละระดับ สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการทำงาน ศึกษากรณีผู้ทำเครื่องปั้นดินเผาตำบลเกวียนจังหวัดนครราชสีมา” ผลการศึกษาพบว่า ธรรมะที่เรียกว่า อิทธิบาท 4 เป็นธรรมะที่แสดงให้เห็นถึงหลักการทำงานให้บรรลุความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้และสามารถนำไปใช้ในการประกอบกิจการและอาชีพได้ทุกประเภทส่วนผลจากการศึกษาในพื้นที่ตำบลเกวียนของกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผานั้นพบว่ากลุ่มตัวอย่าง ชาวตำบลเกวียนได้ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการทำงานครบทุก 4 องค์ประกอบ คือ มีความพึงพอใจ มีความรักในอาชีพการงาน (ฉันทะ) มีความขยันหมั่นเพียรมุ่งมั่น (วิริยะ) มีการเอาใจใส่ดูแล (จิตตะ) และมีการพิจารณาหาช่องทางในการปฏิบัติงานให้เหมาะสม (วิมังสา) ซึ่งผลจากการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ทำให้ชาวตำบลเกวียนได้ทำงานในอาชีพที่ตนเองรักอย่างต่อเนื่องและนำมาซึ่งความสำเร็จในกิจการงานอาชีพ และกลุ่มคนที่เลิกหรือหยุดกิจการนั้นมักบ่นพร่องในการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ข้อใดข้อหนึ่งโดยเฉพาะข้อที่ 1-2 และเมื่อวิเคราะห์ถึงกลุ่มที่มีพื้นฐานอาชีพ (ความรู้ต่างกัน) ก็พบว่าทั้ง 3 กลุ่มสามารถประยุกต์ใช้

อิทธิบาท 4 ในการประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดีทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัวในการทำงาน (พระสุนันท์ กิตติสทโท (สายพิมพ์พงษ์), 2551) ดังนั้น แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยประยุกต์หลักพุทธธรรมของประชาชนในพื้นที่ชุมชนท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร ต่างก็ยึดเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาเป็นเครื่องมือในการนำทาง ในการทำงาน ตลอดถึงการดำเนินชีวิตประจำวันในทุกๆ วัน หลักธรรมที่มีประโยชน์มากๆ ต่อชุมชน จากการสัมภาษณ์นักวิชาการ นักการเมือง พระสงฆ์ และคณะอุบาสิกที่มาร่วมอยู่เป็นประจำทุกวันธรรม์สวณะนั้น ผู้วิจัยสรุปว่า คือ หลักธรรมอิทธิบาทธรรม 4 ประการ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา นอกจากนั้น ยังมีหลักพรหมวิหารธรรม 4 ประการ คือ รู้จักมีเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยจึงสรุปคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานของประชาชนชุมชนท่าทรายออกมาเป็น 3 ระดับ คือ 1) คุณภาพชีวิตระดับพื้นฐาน หรือ ระดับที่ภุมมมิกัตถะ 2) คุณภาพชีวิตระดับพัฒนาการ หรือ ระดับสัมปรายิกัตถะ และ 3) คุณภาพชีวิตระดับเอื้อโอกาส หรือ ระดับอุภยัตถะ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่า แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของประชาชนในพื้นที่ชุมชนท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร ต้องได้รับความร่วมมือกันอย่างจริงจังของหน่วยงานทุกภาคส่วนในพื้นที่ที่เรียกว่า "บวร (บ้าน วัด ราชการ)" เป็นแกนนำ จะขาดภาคส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ได้ ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน จนทำให้เกิดเป็น DDPM MODEL ดังสรุปได้ดังนี้

D = Do together ทำงานเป็นทีม หมายถึง การมุ่งมั่นในการทำงานเป็นที่ตั้ง โดยสามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ชุมชนท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร ควรทำงานกันเป็นระบบ เป็นทีมเวิร์ค ประสานความร่วมมือกันระหว่างฝ่ายอาณาจักร และฝ่ายศาสนจักร โดยฝ่ายอาณาจักรประกอบด้วยบ้าน และส่วนงานราชการในพื้นที่ ส่วนฝ่ายศาสนจักรคือวัดในพื้นที่ ทั้งสอง

ฝ่ายต้องให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ เป็นทีมที่ดีมีคุณภาพโดยมุ่งถึงประโยชน์ของประชาชนในชุมชนท่าทรายเป็นหลัก

D = Devote อุทิศตน หมายถึง การทำงานที่เสียสละ พุ่มเททั้งร่างกาย แรงใจ อุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ชุมชนท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร ทั้งฝ่ายอาณาจักรและศาสนจักรที่เรียกว่า ชุมชน (บวร.) นั้น ควรให้ความร่วมมือกันทุกฝ่าย อุทิศตนในการทำงาน เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อมวลความสุขส่วนรวมเป็นหลักสำคัญ ต้องพุ่มเททั้งร่างกาย แรงใจ อุทิศตนและคนในครอบครัวเพื่อทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นภายในชุมชน

P = Professional มีความเป็นมืออาชีพ หมายถึง การทำงานอย่างมืออาชีพ ทำงานอย่างเป็นระบบ มีการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง ชุมชนท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร ทั้งฝ่ายอาณาจักรและศาสนจักรที่เรียกว่าชุมชน (บวร.) นั้น ต้องมีความเป็นมืออาชีพ ทำงานแบบมืออาชีพทำ โดยยึดถือกฎระเบียบที่ร่วมกันตั้งขึ้นภายในชุมชนเป็นสำคัญ ผลประโยชน์ก็จะเกิดขึ้นภายในชุมชน เป็นผลประโยชน์ที่ส่งให้ถึงลูกหลานในอนาคตต่อไป

M = Moral มีคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และถูกต้องเป็นหลัก สิ่งที่จะขาดไม่ได้เลยในชุมชนท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร ทั้งฝ่ายอาณาจักรและศาสนจักรที่เรียกว่าชุมชน (บวร.) นั่นคือ คุณธรรม จริยธรรม ทั้งสองฝ่ายต้องให้ความร่วมมือกันอย่างจริงจัง ต้องปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้เกิดขึ้นกับประชาชนในชุมชนก่อน ทั้งในส่วนของสถานศึกษา และประชาชนในชุมชน ควรได้มีการอบรมคุณธรรม จริยธรรมอย่างต่อเนื่อง มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชนอย่างถูกต้อง

บทสรุป

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เป็นฐานรองรับความสำเร็จในชุมชนคือหลักพรหมวิหารธรรม ซึ่งหลักธรรมดังกล่าวเป็นหมวดธรรมซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ตามความเหมาะสม ก่อให้เกิดอานิสงส์นานัปการ เพราะหลักอิทธิบาท 4 แปลว่า บาทฐานแห่งความสำเร็จ หมายถึง สิ่งซึ่งมีคุณธรรม เครื่องให้สู่ถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ ด้วยสิ่งที่เรียกว่า อิทธิบาท ซึ่งจำแนกไว้เป็น 4 คือ (1) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น (2) วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น (3) จิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น และ (4) วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น โดยธรรม 4 อย่างนี้ ย่อมเนื่องกัน แต่ละอย่างๆ มีหน้าที่เฉพาะของตน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชุมชนท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร” ผู้วิจัยมีประเด็นข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ประกอบด้วย สำนักงานพื้นที่การศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนา และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ควรมีการจัดอบรมหลักสูตรสำหรับบุคลากรทั้งครูพระสงฆ์ และบุคคลทั่วไปที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้แก่ชุมชน

(2) ภาครัฐควรมีนโยบายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล มีนโยบายการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมในพื้นที่หรือในสังกัดตนเองให้ชัดเจนเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

(1) การพัฒนาชุมชนตามหลัก “บวร” กระบวนการมีส่วนร่วมขั้นเตรียมการ (ร่วมคิด) เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากที่สุดในการที่จะได้ความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นผู้รับผิดชอบโครงการต้องดำเนินการให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ให้มากที่สุด

(2) การไม่มีเวลาร่วมในกิจกรรมของประชาชนในชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนตามหลัก “บวร” เป็นปัญหาและอุปสรรคที่มีอยู่สูงมากในสังคมเมือง เนื่องจากเวลาว่างของประชาชนกับเวลาจัดกิจกรรมของชุมชนไม่ตรงกัน ดังนั้นทางชุมชนต้องพิจารณาในการหาข้อสรุปให้มีความสอดคล้องกับทุกฝ่าย เพื่อให้การพัฒนาชุมชนตามหลัก “บวร” ดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมต่อในประเด็นรูปแบบและปัญหาอุปสรรคของการร่วมมือกันระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียน ในการพัฒนาชุมชนตามหลัก “บวร” โดยมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะในเชิงแนวทางของการแก้ปัญหา

(2) ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์ของโครงการการพัฒนากิจกรรมในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและเกิดผลสัมฤทธิ์มากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

ขวัญตา พระธาตุ. (2564). *พัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานอย่างไร ? ให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในอนาคต*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 24 ตุลาคม 2564 จาก <https://shorturl.asia/s1vO6>

นันทนัทธฉัตร ศรีวิเศษ. (2558). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2. *การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

พระครูใบฎีกาขจรวิทย์ อภินนโท (นุชประเสริฐ). 2560. บทบาทวัดในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลลาดใหญ่ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม. *สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาจรรยา สุทธิญาโณ. (2548). *พุทธวิถี: พุทธประวัติ พุทธศึกษา พุทธจริยวัตร พุทธอภินิหาร พุทธกิจ พุทธธรรม พุทธปัญญา*. กรุงเทพฯ:ธรรมสภา

พระสุนันท์ กิตติสัทโท (สายพิมพ์พงษ์). (2551). การประยุกต์ใช้อธิบาต 4 ในการทำงานศึกษากรณี
ผู้ทำเครื่องปั้นดินเผาต้านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุภาภรณ์ อินทองคง. (2550). การใช้หลักพุทธธรรมนำการวิจัยและพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงสู่สุขภาพองค์กรวม. บทความวิจัย. (ศูนย์เรียนรู้ชุมชนภาคใต้ (ศรช.)).

ศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในพุทธศิลป์ยุคทวารวดี

An Analytical Study of the Buddha's Teaching in Dvaravati Buddhist Art

¹ศศินิภา แห่งสูงเนิน

Sasinipha Hangsungnoen

²โยตะ ชัยวรมันกุล

Yota Chaiworamankul

³พระมหาณรงค์ศักดิ์ สุทนต์ (สุทนต์)

Phramaha Narongsak Sudanto (Suthon)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Buddhapanya Sridvaravadi Buddhist College

¹Corresponding Author, Email: beebeeberry48@gmail.com

Received February 24, 2023; Revised March 11, 2023; Accepted: March 25, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพุทธศิลป์ในพระพุทธรูป ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพุทธศิลป์ยุคทวารวดี และวิเคราะห์ความสำคัญของหลักธรรมที่ปรากฏในพุทธศิลป์ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ และงานวิจัยเชิงเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า 1. การศึกษาพุทธศิลป์ในพระพุทธรูป พุทธศิลป์ในพระพุทธรูป พระพุทธรูป สถาปัตยกรรม ถาวรวัตถุ ศิลา และจิตรกรรมต่าง ๆ สะท้อนคุณค่าทางพุทธศิลป์สะท้อนเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประเพณีและคุณค่าคตินิยมที่เป็นอัตลักษณ์ทางพระพุทธรูป 2. ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพุทธศิลป์ยุคทวารวดี หลักธรรมที่ปรากฏในพุทธศิลป์ยุคทวารวดี เช่น อัมมจักรกัปปวัตตนสูตร ดำเนินสายกลาง ขั้นตอนแนวทางทำความเข้าใจถูก ปฏิบัติเพื่อรู้ เพื่อละ เพื่อดับทุกข์ สัญลักษณ์พระพุทธรูปศาสนาระลึกถึงหลักธรรมอันประเสริฐนี้ และน้อมนำไปปฏิบัติ พิจารณาอริยสัจสี่และมรรคมรรคแปด ไตรลักษณ์ คือหนทางนำไปสู่การดับทุกข์ การไม่มีทุกข์โดยสิ้นเชิง คือจุดมุ่งหมายสูงสุดของพระพุทธรูปศาสนาสัญลักษณ์แทนการหลุดพ้นหรือนิพพาน 3. วิเคราะห์ความสำคัญของหลักธรรมที่ปรากฏในพุทธศิลป์ในยุคทวารวดีจากธรรมจักร หลักธรรมที่สำคัญ คือ อริยสัจสี่ มรรคมรรคแปดปฏิจจนูปบาทมรรคสี่สิบสอง และไตรลักษณ์ คุณค่าหลักธรรมที่เป็นรากฐานสำคัญต่อวัฒนธรรมปรากฏเข้ามาสู่ในจิตใจของคนไทยอย่างแนบแน่นเพื่ออบรมณ์มีคฤเทศก์น้อยมีส่วนร่วมในการเผยแผ่หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่แฝงในพุทธศิลป์ส่งเสริมการท่องเที่ยวพินิจทัศน์ชาวบ้าน

คำสำคัญ: หลักธรรม; พุทธศิลป์; ยุคทวารวดี

Abstract

The purpose of this research was to study Buddhist art in Buddhism. A study of the dharma principles that appeared in Buddhist art in the Dvaravati period. and analyzing the importance of the dharma principles that appear in Buddhist art. It is qualitative research and documentary research. The results showed that: 1. The study of Buddhist art in Buddhism Buddhist art in Buddhism, Buddha images, architecture, Thawornwathu, stone, and various paintings reflect the value of Buddhist art reflecting cultural identity. Traditions and values that are unique to Buddhism. 2. The dharma principles in Dvaravati era Buddhist art, such as the Dhammachakkapavattanasutra; operate the middle line Steps, guidelines for making the opinions into practice for knowledge, for the elimination of suffering, Buddhist symbols, remembering this noble principle and introducing it into practice. Considering the Four Noble Truths and the Eightfold Path, the trinity is the path leading to the cessation of suffering. complete absence of suffering is the ultimate goal of Buddhism, symbolizing liberation or nirvana 3. Analyze the importance of the Dhamma principles that appear in Buddhist art. The most important doctrine is the Four Noble Truths, the Eightfold Path. Patitcasamuppada has the twelve bodies and the trinity, the dharma values that are the cornerstones of culture, appear firmly in the minds of the Thai people in order to train the young guides to participate in the dissemination of the hidden Buddhist principles. In Buddhist art, promoting tourism to the folk museum.

Keywords: Dhamma principles; Buddhist art; Dvaravati

บทนำ

หลักธรรมแฝงซึ่งเลือกจากพุทธศิลป์ ยุค“ทวารวดี” เป็นคำสันสกฤต แปลว่า “ประกอบด้วย ประดู” หมายถึง “เมืองท่า” บ่งบอกให้เห็นว่าท่าเลที่ตั้งของทวารวดีต้องอยู่บริเวณชายฝั่งหรือติดต่อกับทะเลได้ จาก บทความ “นครชัยศรี : เมืองแห่งลุ่มน้ำศรีทวารวดี” ประวัติได้แก่ปางแสดงธรรม ปาง นาคปรกองค์ต่างๆ ส่วนพระพุทธรูป นิกายมหายาน ลัทธิวัชรยานและลัทธิตันตระ จะมีทั้งพระ โพธิสัตว์ พระยานิพุทเจ้า พระพิมพ์ เทพผู้พิทักษ์ รวมทั้งรูปแบบสถาปัตยกรรม สิ่งเหล่านี้จะ แพร่กระจายตามไปพร้อมๆ กับการค้า ความสืบเนื่องดังกล่าวทำให้ส่งผลให้เมืองต่างๆ ในพื้นที่ กลุ่มเป้าหมายเป็นเมืองทางพระพุทธศาสนา ในคติแบบพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทที่ปะปนกับคติ ของนิกายมหายาน ที่เป็บ้านเมืองมาตั้งแต่ยุคทวารวดี และเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและความ เชื่อ พระพุทธศาสนา จึงมีความสืบเนื่องกับความเชื่อท้องถิ่นเกี่ยวกับพุทธศิลป์ในแง่ของการปลูกฝัง การปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีทั้งด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เด็ก เยาวชน และประชาชน โดยเน้นศีล 5 และหลักธรรม 8 หัวข้อ ประกอบด้วย 1) ศีลธรรมและวัฒนธรรม 2) สุขภาพอนามัย 3) สัมมาชีพ 4) สันติสุข 5) ศึกษาสงเคราะห์ 6) สาธารณสงเคราะห์ 7) กตัญญูกตเวทิตาธรรม และ 8) สามัคคีธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน และตกทอดเป็นวิถีชีวิตสืบมาจนปัจจุบันนี้

ในศิลปะดังกล่าวได้มีการการรักษาและธำรงไว้ซึ่งหลักธรรมและนำคำสอนมาชี้แนะทางสว่างแก่พุทธศาสนิกชนด้วยการจารึกคาถาที่สรุปแก่นหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้อย่างเรียบง่ายและรวบรัด เช่น อริยสัจ 4 ปฏิจจสมุปบาท มรรค 8 ไตรลักษณ์ เป็นการกล่าวถึงหลักคำสอนความจริงที่เป็นประโยชน์และเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ในปัจจุบัน ให้ดำเนินชีวิตโดยยึดทางสายกลางอย่างมีสติ”ในการดำรงชีวิตให้อยู่เย็นเป็นสุขทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต (ธิดา สาระยา, 2536)

พระพุทธองค์จะทรงปรินิพพานพระพุทธองค์ได้มอบหมายการชี้แนะพระธรรมคำสอนของพระองค์ แก่พระสงฆ์ให้เป็นผู้สืบทอดหลักการแห่งพระพุทธศาสนาต่อคนรุ่นหลัง การนำคำสอนในพระพุทธศาสนาไปปรากฏต่อการรับรู้ของบุคคล กลุ่มบุคคลและมวลชน ผ่านสื่อต่างๆ ทั้งที่เป็นสื่อบุคคลและปรากฏในพุทธศิลป์ เป็นการนำหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ไปแสดงให้เหมาะสมกับกาลเทศะ มีเหตุผล มีจิตเมตตา เพื่อให้หลักคำสอนมีผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัยน้อมเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น โดยมุ่งประโยชน์แก่มวลชน มุ่งที่จะพัฒนาศักยภาพบุคคลในการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง มุ่งหวังให้ผู้รับเข้าใจและนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจศึกษาเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในพุทธศิลป์ยุคทวารวดี” ทั้งที่เป็นพระปฐมเจดีย์องค์แรก พระพุทธรูปศิลาขาว และธรรมจักร อันเป็นสัญลักษณ์สำคัญ ที่สื่อถึงธรรมะในพระพุทธศาสนา หลักพุทธธรรมคำสอนทางตรงและทางอ้อมที่แฝงอยู่ในงานพุทธศิลป์ที่สร้างคุณค่าทางสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี และคุณค่าทางจิตใจแม้ว่าคนที่อ่านหนังสือไม่ออกแต่ได้เห็นสัญลักษณ์ก็สามารถเข้าใจถึงแก่นของคำสอน หากมีผู้รู้แนะนำหลักธรรม ที่แฝงอยู่ในพุทธศิลป์นั้น เพื่อส่งเสริมสนับสนุนในมิติของการมีส่วนร่วมเผยแผ่หลักธรรมในพุทธศิลป์จากแหล่งเรียนรู้พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านในชุมชน และเพื่อสังเคราะห์ข้อมูลทางวิชาการสำหรับการศึกษาหลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนาในยุคทวารวดีที่วิวัฒนาการเป็นปรีชาธรรมในงานพุทธศิลป์สืบทอดมาถึงยุคปัจจุบัน เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลนำมาประยุกต์ใช้กับสื่อสมัยใหม่พัฒนาการเข้าถึงของเยาวชนรุ่นใหม่อบรมมัคคุเทศน์น้อย พัฒนาการสื่อสารหลักธรรมที่แฝงในพุทธศิลป์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีศูนย์เรียนรู้และพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน สื่อธรรมะใกล้ตัว สร้างอัตลักษณ์ที่ยั่งยืน ในมิติพุทธวัฒนธรรมแนวใหม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพุทธศิลป์ในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพุทธศิลป์ยุคทวารวดี
3. เพื่อวิเคราะห์ความสำคัญของหลักธรรมที่ปรากฏในพุทธศิลป์

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ และงานวิจัยเชิงเอกสาร โดยผู้วิจัยได้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน มีรายละเอียด ดังนี้

1. งานวิจัยเชิงเอกสาร รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมในพระไตรปิฎก โดยใช้เอกสารอ้างอิงจากแหล่งข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.2539 จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ วรรณคดี ฎีกา หนังสือบทความ เอกสาร เอกสารวิชาการ รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (internet) และหนังสือเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2. รวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ เชิงลึกที่เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพุทธศิลป์ยุคทวารวดี ที่มีคุณค่าต่อสังคมและวิถีชีวิต

3. วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล การรวบรวมข้อมูลเอกสารและข้อมูลที่ลงพื้นที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติประจวบคีรีขันธ์ สรุปผลและนำเสนอในรูปแบบการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ข้อเสนอแนะ และหลักพุทธธรรมที่ปรากฏออกมาเป็นพุทธศิลป์ในพระพุทธศาสนา

ผลการการศึกษา

วัตถุประสงค์ที่ 1) ผลการวิจัยพบว่า พุทธศิลป์ในพระพุทธศาสนาอิทธิพลของพระพุทธศาสนาปรากฏในอาณาจักรทวารวดี ทั้ง 3 แห่ง คือ ในเมืองโบราณอู่ทอง ในพุทธศตวรรษที่ 8-10 ได้พบหลักฐานทางด้านโบราณคดี คือประติมากรรมดินเผารูปพุทธสาวก 3 องค์ถือบาตร ห่มจีวรห่มคลุมตามแบบนิยมของศิลปะแบบอมราวดี ในเมืองโบราณนครปฐม ได้พบธรรมจักรเป็นจำนวนมาก และได้พบพระพุทธรูปประทับนั่งห้อยพระบาทแบบยุโรป พบที่วัดพระเมรุ เมืองนครปฐม เป็นพระพุทธรูปขนาดใหญ่สลักจากหิน ซึ่งแสดงลักษณะเฉพาะของศิลปะทวารวดีอย่างแท้จริง เนื่องจากพบอยู่ในวัฒนธรรมทวารวดีเท่านั้น

วัตถุประสงค์ที่ 2) ผลการวิจัยพบว่าหลักธรรมที่ปรากฏในพุทธศิลป์ยุคทวารวดี พระพุทธศาสนาในสมัยทวารวดีนั้นเจริญรุ่งเรืองแพร่หลายเข้าถึงประชาชนกลุ่มต่างๆ และได้อำนวยความสะดวกและมีความสุขความเจริญแก่ประชาชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณที่เป็นประเทศไทยได้อย่างดี ยิ่ง สรุปแก่นหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้อย่างเรียบง่ายและรวบรัด เช่น อริยสัจสี่ ปฏิจจสมุปบาท มรรคแปด ไตรลักษณ์ เป็นต้น และที่พบมากที่สุดปรากฏบนแผ่นศิลา แผ่นหิน เสาหิน ฐานธรรมจักร พระพุทธรูป หรือพระพิมพ์ นอกจากนั้นพุทธลักษณะที่ปรากฏจะเป็นสิ่งที่เผยแพร่หลักพุทธธรรมได้เช่นกัน ได้แก่ ใบหน้า จีวร เป็นต้น ได้นำชาวประชาให้เข้าถึงความสุขทั้งสามระดับที่ควรจะได้จะเห็นได้จากหลักฐานที่เป็นจารึกหลักธรรมระดับต่างๆ ในทุกภาคของประเทศ เป็นเครื่องยืนยันว่าประชาชนมีความสุข และความเข้าใจในพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง ก่อให้เกิดอิทธิพลทาง วัฒนธรรม ประเพณีความเจริญด้านต่างๆ และส่งทอดสู่สมัยสุโขทัยสมัยต่อมาอย่างงดงาม ร่องรอยแห่ง ความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา ความแพร่หลายของวัฒนธรรมพระพุทธศาสนาแบบทวารวดี และประชาชนชาวพุทธมีความเข้าใจพระพุทธศาสนา อย่างลึกซึ้งยิ่งกว่าสมัยใดในประวัติศาสตร์ชาติไทย

วัตถุประสงค์ที่ 3) ผลการวิจัยพบว่าวิเคราะห์ความสำคัญของหลักธรรมที่ปรากฏในพุทธศิลป์จากศูนย์กลางของวัฒนธรรมทวารวดีที่ทิ้งร่องรอยไว้ ถือได้ว่าหลักธรรมที่ปรากฏในพุทธศิลป์โดยสื่อผ่านพุทธศิลป์ต่าง ๆ มีความสำคัญดังนี้หลักธรรมที่ปรากฏในพุทธศิลป์ในเมืองโบราณสมัยทวารวดีเท่าที่พบมีจำนวนประมาณ 107 เมืองในทุกภูมิภาคของประเทศไทยโดยมีประมาณ 70 เมืองอยู่ใน

เขตที่ราบลุ่มภาคกลางตามแม่น้ำเจ้าพระยาและภาคตะวันออก ส่วนที่เหลือจะอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณ 30 เมือง นอกนั้น อยู่ในเขตภาคเหนือและภาคใต้ ภาคละ 1-2 เมือง แต่เมืองที่เชื่อว่าเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรทวารวดี (สมเกียรติ โลเพชรัตน์, 2546)

จากหลักฐานทางโบราณคดี ทั้งจากด้านที่ตั้ง ขนาดของเมือง ศาสนสถาน โบราณวัตถุและการติดต่อกับโลกภายนอก มี 3 แห่ง คือในเมืองโบราณนครปฐม ได้มีการพบธรรมจักรและกวางหมอบ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการแสดงปฐมเทศนาโปรดเบญจวัคคีย์ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี โดยที่บน ธรรมจักรและส่วนประกอบต่างๆ เช่น เสาฐานรองรับ ชักง่า มักพบจารึกคาถาต่างๆ โดยเฉพาะจารึกคาถา เย ธมมา อันเป็นหัวใจสำคัญในพระพุทธศาสนา ซึ่งพระคาถาเต็ม ๆ ดังที่ปรากฏในพระวินัยปิฎก มหาวรรคพุทธศาสนิกชนชาวทวารวดีไม่เพียงแต่จะสร้างประติมากรรมเลียนแบบงานประติมากรรมเนื่องในพระพุทธศาสนาของชาวอินเดียเท่านั้น (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2562)

การสร้างรูปแบบใหม่เพื่อให้สื่อความหมายตามความเข้าใจของชุมชนในอาณาจักรทวารวดีคือชาวทวารวดีได้สร้างพระพุทธรูปที่แสดงลักษณะเฉพาะของศิลปะทวารวดีอย่างแท้จริง เนื่องจากพบอยู่ในวัฒนธรรมทวารวดีเท่านั้น ในระยะเวลาระหว่างพุทธศตวรรษที่ 13-15 ได้แก่ กลุ่มพระพุทธรูปประทับนั่งห้อยพระบาทแบบยุโรป พบที่วัดพระเมรุ เมืองนครปฐม เป็นพระพุทธรูปขนาดใหญ่สลักจากหิน มีทั้งหมด 5 องค์ องค์หนึ่งประดิษฐานที่ลานประทักษิณด้านทิศใต้ขององค์พระปฐมเจดีย์ อีกองค์หนึ่งประดิษฐานในพระอุโบสถ วัดพระปฐมเจดีย์ ส่วนองค์อื่นๆ อยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา และองค์ที่ 5 ประดิษฐานในโบสถ์น้อย ที่วัดหน้าพระเมรุ พระนครศรีอยุธยา เป็นงานในยุคที่รุ่งเรืองที่สุดของทวารวดี และพบอยู่บริเวณที่น่าจะเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรหรือศูนย์กลางศิลปกรรมที่เมืองโบราณนครปฐม (สมพงษ์ สันติสุขวันต์, 2550)

อภิปรายผลการวิจัย

1. พุทธศิลป์ในพระพุทธศาสนา พุทธศิลป์ในพระพุทธศาสนา เช่น เจดีย์เป็นสิ่งเคารพบูชาสร้างองค์ระฆังบนฐานสี่เหลี่ยมก่อนแล้วสร้างฐานชั้นที่สองเป็นรูปแปดเหลี่ยมอีกชั้นหนึ่งองค์ระฆังเป็นรูปทรงกลมตามองจากมุมสูงด้านบนจะเห็นเป็นเลขศูนย์แทนความหมายเชิงปรัชญานิพพาน พระพุทธรูปศิลาขาวเป็นศิลปะยุคต้น จากอินเดียสมัยคุปตะประทับนั่งห้อยพระบาทบนอาสนะบัวบานยกพระหัตถ์ขวาขึ้นปางปฐมเทศนา และธรรมจักร คุณค่าทางพุทธศิลป์สะท้อนเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประเพณีและคุณค่าคตินิยมที่เป็นอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา พุทธศิลป์มีความเป็นมา การแพร่หลายของศิลปกรรมทวารวดีนำไปสู่ความเชื่อที่ว่า มีอาณาจักรอันยิ่งใหญ่และมีเอกภาพทางการเมืองรองรับการสร้างสรรค์ศิลปกรรมทวารวดีในพื้นที่กว้างขวาง การศึกษาวิเคราะห์ที่ได้จากแนวคิดปรัชญาคือ หลักธรรมคำสอนที่มุ่งเน้นใช้แก้ปัญหาสังคมและปัจเจกบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมบุรณ์ คำดี เรื่อง “การศึกษาปรัชญาในงานพุทธศิลป์เพื่อเป็นแนวทางออกแบบตกแต่งภายในพิพิธภัณฑสถาน” การศึกษาสมัยหลังชี้ให้เห็นว่าศิลปกรรมทวารวดีต่างไปตามลักษณะท้องถิ่น และแผ่ออกไปถึงดินแดนบางส่วนของลาวและเวียดนาม อีกทั้งยังปรากฏด้วยว่าในขอบข่ายของศิลปกรรมทวารวดีท้องถิ่นบางแห่ง บางเมืองกลับปรากฏร่องรอยของพุทธศาสนamahayana ศาสนาฮินดู หรือ

แม้แต่การใช้อักษรภาษาในจารึกก็ต่างกันไป รูปแบบของระบบกษัตริย์หลายท้องถิ่นก็ต่างกันไปด้วย (สมบุญ คำดี, 2549)

พระพุทธรูป นิกายมหายาน ลัทธิวัชรยานและลัทธิตันตระ จะมีทั้งพระโพธิสัตว์ พระยานิพพานเจ้า พระพิมพ์ เทพผู้พิทักษ์ รวมทั้งรูปแบบสถาปัตยกรรม สิ่งเหล่านี้จะแพร่กระจายตามไปพร้อมๆ กับการค้า ความสืบเนื่องดังกล่าวทำให้ส่งผลให้เมืองต่างๆ ในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายเป็นเมืองทางพระพุทธศาสนา ในคติแบบพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทที่ปะปนกับคติของนิกายมหายาน ที่เป็นบ้านเมืองมาตั้งแต่ยุคทวารวดี และเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและความเชื่อ พระพุทธศาสนา จึงมีความสืบเนื่องผสมผสานกับความเชื่อท้องถิ่นทำให้เกิดการลงตัวของพุทธศิลป์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน และตกทอดเป็นวิถีชีวิตสืบมาจนปัจจุบันนี้ คุณค่าอัตลักษณ์งานพุทธศิลปกรรมมีความสัมพันธ์หลากหลายด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุพงษ์ ดาวทอง ที่ได้ศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์พุทธศิลปกรรมในจังหวัดเชียงราย” (อนุพงษ์ ดาวทอง, 2560) ผลการศึกษาพบว่า การรักษาและธำรงไว้ซึ่งหลักธรรมและนำคำสอนมาชี้นำทางสว่างแก่พุทธศาสนิกชนในการดำรงชีวิตให้อยู่เย็นเป็นสุขทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต พระพุทธองค์มีเจตนารมณ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ว่า “เพื่อประโยชน์แก่อกุศลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย” และเมื่อพระพุทธองค์จะทรงปริณิพพานพระพุทธองค์ได้มอบหมายการชี้นำพระธรรมคำสอนของพระองค์ แก่พระสงฆ์ให้เป็นผู้สืบทอดหลักการแห่งพระพุทธศาสนาต่อคนรุ่นหลัง การนำคำสอนในพระพุทธศาสนาไปปรากฏต่อการรับรู้ของบุคคล กลุ่มบุคคลและมวลชน ผ่านสื่อต่างๆ ทั้งที่เป็นสื่อบุคคลและปรากฏในพุทธศิลป์ เป็นการนำหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ไปแสดงให้เห็นเหมาะสมกับกาลเทศะ มีเหตุผล มีจิตเมตตา เพื่อให้หลักคำสอนมีผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัยน้อมเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น โดยมุ่งประโยชน์แก่มวลชน มุ่งที่จะพัฒนาศักยภาพบุคคลในการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง มุ่งหวังให้ผู้รับเข้าใจและนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ คือสามารถส่งประจักษ์กิเลสในระดับต่างๆ จนถึงพระนิพพาน

2. หลักธรรมในพุทธศิลป์ยุคทวารวดี การศึกษาค้นคว้าในหลายๆ ประเทศยังมีนิมสร้างสถูปเจดีย์แบบดั้งเดิมที่ยังใช้สีขาวเป็นสีพื้นฐานของการสร้างเจดีย์ สีขาวเป็นสีแทนความบริสุทธิ์ ความสะอาด ความสว่าง และความสงบ ซึ่งเป็นความหมายหรือคำอธิบายของคำวานิพพานเหมือนกัน เพราะเมื่อจิตเราสงบแล้วและเราจะเข้าถึงพระนิพพาน ดังคำที่ว่า “ไม่มีความสุขที่แท้จริงในโลกนี้นอกจากความสงบภายใน” เมื่อเราเข้าถึงพระนิพพาน จิตเราก็จะบริสุทธิ์ ปราศจากกิเลส เมื่อจิตเราไม่มีกิเลส เราก็จะไม่ทุกข์ เมื่อเราไม่มีทุกข์จิตเราก็สงบ เมื่อจิตเราสงบ เราก็เข้าถึงพระนิพพาน นี่คือการความหมายของเจดีย์สีขาว ส่วนที่นอกเหนือจากนี้ที่เป็นส่วนประกอบขององค์เจดีย์ เช่น ปล้องไฉน วงแหวน เป็นต้น ความหมายขึ้นอยู่กับผู้สร้างของแต่ละยุคแต่ละสมัยว่าจะให้แทนหลักธรรมหมวดใดข้อใด ไม่เป็นการสร้างแบบตายตัว จึงไม่มีความหมายตายตัวแต่หลายๆ สถูปเจดีย์จะมีการสร้างดอกบัวประดับองค์เจดีย์ด้วย ส่วนใหญ่จะสร้างเป็นฐานรองรับองค์ระฆัง ซึ่งความหมายของดอกบัว โดยปกติก็จะหมายถึง ปัญญา ผู้มีปัญญา ความมีปัญญา สอดคล้องกับงานวิจัยของสมบุญ คำดี ที่เสนอไว้ว่า การสร้างดอกบัวบนฐานรองรับองค์ระฆังจึงมีความหมายในเชิงปรัชญาว่า การจะเข้าพระนิพพานจะต้องมีปัญญาเป็นฐาน จะต้องเป็นผู้มีปัญญา เพราะถ้าไม่มีปัญญาก็จะมองไม่เห็นทางที่จะเข้าถึงพระนิพพานได้ เพราะถ้าพึ่งความเชื่อความศรัทธาอย่างเดียว เข้าถึงพระนิพพานไม่ได้ เพราะหลายความ

เชื่อมากศรัทธาถ้าเป็นมิจฉาทิฎฐิ ก็หลงทางไปทางอื่น อาจไม่ใช่ทางไปสู่นิพพานสำหรับผู้มีปัญหาเท่านั้น จึงจะสามารถมองเห็นทางสามารถมองเห็นทางและสามารถเดินไปสู่พระนิพพาน และเข้าถึงพระนิพพานได้ (สมบุรณ์ คำดี, 2549) โดยมีสัญลักษณ์ดังนี้

(1) พระพุทธรูปศิลาขาว นักปราชญ์ทางโบราณคดียกย่องว่า พระพุทธรูปองค์นี้มีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีมาก เพราะเป็น พระพุทธรูปสมัยทวารวดี มีอายุกว่าพันปีมาแล้ว พระพุทธรูปองค์นี้มีได้ประดิษฐานอยู่ที่นี่มาแต่เดิม ความงดงามของพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นนั้น นอกจากจะเป็นสิ่งที่มองเห็นได้ภายนอกเช่นนี้แล้วยังสามารถสื่อถึงพระพุทธรูปของพระองค์ตามตำราหรือคัมภีร์ทางพุทธศาสนาที่ได้อธิบายไว้ด้วยโดยเฉพาะในลักษณะสูตรตำรามหาบุรุษลักษณะ ที่แสดงถึงลักษณะพิเศษของพระพุทธเจ้า 32 ประการ ลักษณะมหาบุรุษ 32 ประการ เกิดจากกรรมดีที่พระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญสั่งสมไว้ในอดีตชาติต่างๆ ที่ทรงแสดงเรื่องนี้เพราะทรงประสงค์จะชี้ให้เห็นกฎแห่งกรรมว่า บุคคลทำกรรมเช่นใด ย่อมได้รับผลเช่นนั้น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว โดยลักษณะเด่นของพระพุทธรูปได้นำไปสู่การความหมายในเชิงคติธรรมที่นำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของไตรภพ สุทธเขต ได้ศึกษาวิเคราะห์การสืบทอดพุทธศิลป์ล้านนา ในกรณีศึกษาวัดแสนเมืองมาหลวง (หัวซ่ง) จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการสร้างพุทธศิลป์วัดนี้เริ่มต้นจากการสร้างศาลาการเปรียญ เพื่อประกอบศาสนพิธีต่างๆ การก่อสร้างพุทธศิลป์วัดนี้เพื่อเป็นการสื่อสารให้อนุชนคนรุ่นหลังได้รู้จัก พระพุทธศาสนาโดยใช้พุทธรูปเป็นสื่อเผยแพร่พุทธธรรมและเพื่อเป็นพุทธานุสติ (ไตรภพ สุทธเขต, 2552)

(2) ธรรมจักร สำหรับในประเทศไทย มีการขุดค้นพบพระธรรมจักรกับกวางหมอบยุคทวารวดี สะท้อนให้เห็นว่าวงล้อธรรมแห่งพระพุทธศาสนาได้หมุนเข้ามาสู่ดินแดนสุวรรณภูมิแล้วซึ่งองค์ประกอบแห่งพระธรรมจักร คือ กงล้อ ดุม และกุ่มแห่งซี่ นั้นล้วนมีนัยสำคัญ บ่งบอกถึงวิวัฒนาการแห่งศิลปกรรม ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจถึงแก่นธรรมทางทางพุทธศาสนาที่เป็นนามธรรม ให้เห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ปรากฏเป็นสัญลักษณ์ที่มีความศักดิ์สิทธิ์ ธรรมจักรนี้ เมื่อพิจารณาถึงอิทธิพลในด้านพุทธจริยศาสตร์ กล่าวได้ว่าธรรมจักร ที่ปรากฏอยู่ในสีมา หรือที่เรียกว่าสีมาธรรมจักร หรือ เสมารธรรมจักร ที่ปรากฏให้เห็นอยู่ตาม พระอุโบสถตามวัดต่างๆ นั้น ล้วนมีอิทธิพลต่อสังคมไทยในด้านนี้

องค์ประกอบของสัญลักษณ์กงล้อธรรมจักร ประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ กำแห่งจำนวนซี่ กงล้อ และดุม เปรียบด้วยหลักธรรมขององค์พระบรมศาสดาได้ดังนี้ 1) กำ แห่งจำนวนซี่ตั้งแต่ 8 ขึ้นไป อันเปรียบด้วยอริยมรรคมีองค์ 8, 12 ซี่ เปรียบด้วยองค์ธรรมแห่งอริยสัจจน 3 รอบแห่งสังจญาณ กิจจญาณ และกตญาณ คือ ความหยั่งรู้, ปรีชาหยั่งรู้ 2) กงล้อ เปรียบด้วยวิญญูสงสาร คือ การเวียนว่ายตายเกิดอันไม่มีที่สิ้นสุดแห่งสังสารจักร 3) ดุม เปรียบด้วยพระนิพพาน คือมีลักษณะรูปทรงกลมคล้ายเลขศูนย์โปรงไม่ทึบ เปรียบได้ด้วยสัญลักษณ์ความว่างอันเป็นปรมัตถสัจจะที่สูงที่สุดแห่งสภาวะของสัญญาเวทิตินิโรธด้วยความหลุดพ้นแห่งผัสสะ 3 อันมีลักษณะแห่งนิพพาน คือ สุญญตะ คือ ความว่าง, อนิมิตตะ คือ ความไม่มีนิมิต และอัปนิหิตะคือ ความไม่มีที่ตั้ง ด้วยการน้อมจิตเข้าสู่กระแสพระนิพพานเป็นอารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งความว่างเปล่า หรือ ความไม่มีนิมิต หรือ ความไม่มีที่ตั้ง อันเปรียบด้วยดุมทรงกลม มีลักษณะโปรงเท่านั้น จึงเป็นสัญลักษณ์แห่งสภาวะความหลุดพ้นและเป็นอสังขตธาตุอันเป็นธาตุอันปราศจากปรุงแต่งแห่งสังขารใดๆ สัญลักษณ์กงล้อธรรมจักร จึงสามารถ

วิเคราะห์ความหมายตามหลักธรรมได้ทั้งสิ้นอันมีหลักประพจน์ปฏิบัติตามหลักธรรมแห่งอริยมรรค มีองค์ 8 อันประกอบด้วยมืองค์ธรรมแห่งศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อเป็นปัจจัยแห่งความผาสุกในปัจจุบัน สุกตีสวรรค์เป็นที่หวังได้ และมีพระนิพพานเป็นที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภัทรดิศ ดิศกุล ที่ระบุว่า ดังนั้นในวันนี้จึงเป็นวันแรกที่มี พระรัตนตรัยครบองค์สาม คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ลักษณะของพระพุทธรูปในปางปฐมเทศนานี้พระหัตถ์ซ้ายอยู่ลักษณะประคองหมุน โดยมีบริบท เป็น “ธรรมจักร” กับ “กวางหมอบ” ซึ่งมีความหมาย ถึงการหมุนวงล้อแห่งธรรม และหากไม่มีบริบทที่ตีความภาพได้ว่าเป็นปางปฐมเทศนา (สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2534) และสอดคล้องกับงานวิจัยของธีรพงษ์ มีไธสง และพระมหาอุดร สุทธิญาโณ ได้วิจัยเรื่อง ธรรมจักรในพระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่า คำว่า จักร หมายถึง ล้อ เช่น ล้อเกวียน ล้อรถ จักรเกิดขึ้นแก่ผู้มีบุญบารมี เช่น จักรแก้วของพระมหาจักรพรรดิ เป็นต้น จักรมี 5 อย่าง คือ จักรไม้ จักรแก้ว ธรรมจักรอิริยาบถจักรและสัมปตติจักร ต่อมาพระพุทธองค์ทรงนำธรรมจักรมาใช้ในทางความดีงาม การแสวงปัญญาและการพัฒนามนุษย์ ผลการศึกษายังพบอีกว่า ธรรมจักร มีความหมาย 2 อย่างความหมายแรก หมายถึง วงล้อแห่งธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงหมุน คือธรรมะที่ทรงประกาศ คือความดีงาม ความร่มเย็นเป็นสุข และความหมายที่สอง หมายถึง ดินแดนที่วงล้อแห่งธรรมนั้นหมุนไปถึง ซึ่งกลายเป็นดินแดนแห่งธรรม ในพุทธศาสนาใช้คำว่าจักร แยกไปอีกเป็น 4 ประเภท คือ 1) รัตนจักร 2) ธรรมจักร 3) ลักษณะจักร 4) ภาวจักร (ธีรพงษ์ มีไธสง และพระมหาอุดร สุทธิญาโณ, 2560)

3. ความสำคัญของหลักธรรมที่ปรากฏในพุทธศิลป์มีอิทธิพลต่อพระพุทธศาสนา หลักฐานทางด้านโบราณคดี คือประติมากรรมดินเผารูปพุทธสาวก 3 องค์ถือบาตร ห่มจีวรห่มคลุมตามแบบนิยมของศิลปะแบบอมราวดี ในเมืองโบราณนครปฐม ได้พบธรรมจักรเป็นจำนวนมาก และได้พบพระพุทธรูปประทับนั่งห้อยพระบาทแบบยุโรป พบที่วัดพระเมรุ เมืองนครปฐม เป็นพระพุทธรูปขนาดใหญ่สลักจากหิน ซึ่งแสดงลักษณะเฉพาะของศิลปะทวารวดีอย่างแท้จริง เนื่องจากพบอยู่ในวัฒนธรรมทวารวดีเท่านั้นในระยะเวลาระหว่างพุทธศตวรรษที่ 13-15 ส่วนเมืองโบราณศรีเทพ ได้มีการค้นพบธรรมจักรขนาดใหญ่ ซึ่งจารึกภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต ได้มีการค้นพบรูปปั้นพระอมิตาภพุทธเจ้าที่เขาคลังนอก รูปเคารพทั้งพระพุทธรูปเสาศธรรมจักร และสถูปจำลอง ซึ่งเป็นคติแบบพระพุทธศาสนาเถรวาท และพระโพธิสัตว์ ซึ่งเป็นรูปเคารพ ในคติแบบมหายาน พบที่ถ้ำบนยอดเขาถมอรัตน์ ซึ่งจะเห็นว่าพระพุทธศาสนาในสมัยทวารวดีนั้นเจริญรุ่งเรืองแพร่หลายเข้าถึงประชาชนกลุ่มต่าง ๆ และได้อำนวยความสะดวกและความสุขความเจริญแก่ประชาชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ ในบริเวณที่เป็นประเทศไทยได้อย่างดียิ่ง ได้นำชาวประชาให้เข้าถึงความสุขทั้งสามระดับที่ควรได้เห็นได้จากหลักฐานที่เป็นจารึกหลักธรรมระดับต่าง ๆ ในทุกภาคของประเทศ เป็นเครื่องยืนยันว่าประชาชนมีความสุข และความเข้าใจในพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง ก่อให้เกิดอิทธิพลทาง วัฒนธรรมประเพณีความเจริญด้านต่าง ๆ และส่งทอดสู่สมัยสุโขทัยสมัยต่อมา สอดคล้องกับงานวิจัยของสมพงษ์ สันติสุขวันต์ กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในสมัยทวารวดีว่า พระพุทธศาสนาในสมัยทวารวดีนั้นเจริญรุ่งเรืองแพร่หลายเข้าถึงประชาชนกลุ่มต่าง ๆ และได้อำนวยความสะดวกและความสุขความเจริญแก่ประชาชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ ในบริเวณที่เป็นประเทศไทยได้อย่างดียิ่ง ได้นำชาวประชาให้เข้าถึงความสุขทั้งสามระดับที่ควรได้เห็นได้จากหลักฐานที่เป็นจารึกหลักธรรมระดับต่าง ๆ ในทุกภาคของประเทศ เป็นเครื่องยืนยันว่าประชาชนมีความสุข และความเข้าใจใน

พระพุทธรูปอย่างลี้ซึ้ง ก่อให้เกิดอิทธิพลทาง วัฒนธรรมประเพณีความเจริญด้านต่างๆ และส่งทอดสู่สมัยสุโขทัยสมัยต่อมาอย่างงดงาม ร่องรอยแห่ง ความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธรูปศาสนา ความแพร่หลายของวัฒนธรรมพระพุทธรูปศาสนาแบบทวารวดี และประชาชนชาวพุทธมีความเข้าใจพระพุทธรูปศาสนา อย่างลี้ซึ้งยิ่งกว่าสมัยใดในประวัติศาสตร์ชาติไทย เห็นได้จากร่องรอยจากศูนย์กลางของวัฒนธรรมทวารวดีที่ทิ้งร่องรอยไว้ทั่วทุกภาค โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บริเวณลุ่มแม่น้ำชี - มูล โดยเฉพาะใบเสมาหินที่บ้านกุดโง้ง ผู้วิจัยได้ไปสำรวจมาพบว่าเป็นใบเสมาหินที่สลักภาพชาดก พระเจ้าสิบชาติหรือทศบารมีในพระพุทธรูปศาสนาเถรวาทแสดงให้เห็นว่า พระพุทธรูปศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองและตั้งมั่นอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในสมัยทวารวดีเช่นเดียวกับในภาคกลาง (สมพงษ์ สันติสุขวัฒน์, 2550)

ความสำคัญของหลักธรรมที่ปรากฏในพุทธศิลป์มีอิทธิพลต่อพระพุทธรูปศาสนาปรากฏในอาณาจักรทวารวดี ทั้ง 3 แห่ง คือ ในเมืองโบราณอู่ทองในพุทธศตวรรษที่ 8-10 ได้พบหลักฐานทางด้านโบราณคดี คือประติมากรรมดินเผารูปพุทธสาวก 3 องค์ถือบาตรห่มจีวรห่มคลุมตามแบบนิยมของศิลปะแบบอมราวดี และประติมากรรมปูนปั้นรูปพระพุทธรูปนาคปรกที่ประทับนั่งขัดพระบาทหลวม ๆ ตามแบบนิยมของศิลปะแบบอมราวดี ในเมืองโบราณนครปฐม ได้พบธรรมจักรเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าที่พบในแหล่งอื่นๆ ราวพุทธศตวรรษที่ 12 และได้พบพระพุทธรูปประทับนั่งห้อยพระบาทแบบยุโรป พบที่วัดพระเมรุ เมืองนครปฐม เป็นพระพุทธรูปขนาดใหญ่สลักจากหิน ซึ่งแสดงลักษณะเฉพาะของศิลปะทวารวดีอย่างแท้จริง เนื่องจากพบอยู่ในวัฒนธรรมทวารวดีเท่านั้น

ศิลปะทวารวดีสร้างความเหมือนกัน และคล้ายคลึงกันทั่วไปในกลุ่มน้ำเจ้าพระยา แต่ท่ามกลางความคล้ายคลึงกันของรูปแบบทางศิลปกรรม ยังคงมีความแตกต่างทางระบบความเชื่อ โดยด้านศาสนาในสมัยทวารวดีมีการนับถือพุทธศาสนานิกายหินยานเป็นพื้นฐานมาในเบื้องต้น มีการสร้างเจดีย์ใหญ่แบบเถรวาท ได้แก่ จุลประโทนเจดีย์ จังหวัดนครปฐม ได้เกิดผสมผสานทางศิลปะระหว่างหินยานและมหายาน เห็นได้จากลักษณะของพระพุทธรูปสมัยทวารวดี และหลักฐานที่พบโบราณสถานและโบราณวัตถุตามแหล่งต่างๆ เช่น เจดีย์ จุลประโทน จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นศาสนสถานในพุทธศาสนานิกายเถรวาท แต่กลับมีอิทธิพลของพุทธศาสนาแบบมหายาน เช่น รูปปูนปั้นประดับฐานเจดีย์ กลับเป็นเรื่องราวจากวรรณคดีภาษาสันสกฤตของพุทธศาสนานิกายสรวาสติวาทิน การผสมผสานของพระพุทธรูปศาสนานิกายมหายาน

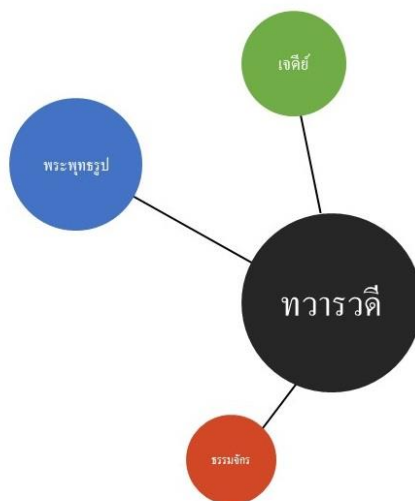
พุทธศาสนาสมัยทวารวดีส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในพิธีกรรมซึ่งเป็นคตินิยมที่เคยทำกันมาหลายอย่าง เช่น เปลี่ยนประเพณีการฝังศพมาเป็นการเผาศพ เกิดประเพณีการทำบุญในโอกาสต่างๆ เช่น ประเพณีการเฉลิมฉลองพระพุทธรูป ประเพณีการบรรจุพระบรมธาตุ และประเพณีสำคัญที่นิยมปฏิบัติกันสมัยนี้คือ ประเพณีการบวชซึ่งมีพระอุปัชฌาย์เป็นผู้ประกอบพิธี อันแสดงให้เห็นถึงการสืบต่อพระพุทธรูปศาสนาโดยสงฆ์พื้นเมืองพุทธศาสนาสมัยทวารวดีมีอิทธิพลต่อคติบางอย่างเกี่ยวกับแบบแผนของผู้เป็นกษัตริย์ เช่น คติที่เชื่อว่าพระมหากษัตริย์เปรียบเหมือนพระโพธิสัตว์ ที่ประกอบกรณียกิจ สร้างบารมีเจริญทาน ทำประโยชน์แก่มวลมนุษย์ ช่วยคนและสัตว์ให้พ้นทุกข์บำเพ็ญกุศลบารมีในแต่ละชาติดังจารึกอักษรปัลลวะภาษาสันสกฤตว่า “บุญของพระราชแห่งศรีทวารวดี” คติเหล่านี้ได้กลายเป็นรากฐานอันมั่นคงในการปกครอง ควบคู่ไปกับการเป็นส่วนหนึ่งในวิถี

ชีวิตของผู้คนสมัยนั้น สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อการสร้างแบบแผนชีวิตความเป็นอยู่ของคนสมัยนั้นให้คล้ายคลึงกัน

จากหลักฐานการค้นคว้าดังได้กล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่าอาณาจักรทวารวดี เป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ และเจริญรุ่งเรือง ทั้งด้านการเมือง การปกครอง ที่มีการสร้างเมืองอย่างเป็นระบบใช้ระบบการปกครองแบบกษัตริย์ มีการนับถือพุทธศาสนา และเกิดศิลปกรรมอันสืบเนื่องจากพุทธศาสนา เช่น พระพุทธรูป สลุป เจดีย์ เสามา ธรรมจักร และสถาปัตยกรรมอื่นๆ ที่แสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวตลอดถึงคติความเชื่อ และพิธีกรรมต่างๆ โดยสรุปอย่างเข้าใจง่ายที่สุดหมายถึง งานศิลปะประเภทต่างๆทั้งในด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม และจิตรกรรม ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมการเผยแพร่และการปฏิบัติทางพุทธศาสนาโดยตรง และเป็นสิ่งช่วยโน้มน้าวจิตใจของพุทธศาสนิกชนให้เกิดความศรัทธาโดยสิ่งที่ผู้สร้างงานศิลปะได้พยายามสื่อหรือสอดแทรกไว้ในงานศิลปะแต่ละชนิดเรียกได้ว่าเป็นปรัชญาศิลปะในงานพุทธศิลป์คืองานศิลปะที่มีธรรมะในศาสนาพุทธอยู่ในงานศิลปะนั้นซึ่งมีอยู่หลายรูปแบบทั้งในรูปแบบของงานศิลปวัตถุหรือพิธีกรรมทางศาสนาซึ่งจะมีหลักธรรมะสอนอยู่โดยแบ่งศึกษาออกเป็นประเภทต่างๆ ทั้งพระพุทธรูปสลุปเจดีย์อาคารสถานที่และวัตถุสิ่งของจึงสามารถกล่าวได้ว่างานศิลปกรรมเหล่านี้เป็นเอกลักษณ์ของชาติอย่างหนึ่งดังนั้นการนำงานพุทธศิลป์มาเป็นสื่อในการสอนปรัชญา ธรรมะต่างๆ เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบหนึ่ง

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

1. **เจดีย์** แปลว่า สิ่งที่ควรเคารพบูชา มักจะสร้างฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยม แล้วสร้างองค์ระฆังบนฐานสี่เหลี่ยมก่อนแล้วสร้างฐานชั้นที่สองเป็นรูปแปดเหลี่ยมอีกชั้นหนึ่ง อันมีความหมายว่าเมื่อเราเข้าใจและปฏิบัติไปตามอริยสัจสี่แล้ว มรรคมีองค์แปดคือหนทางนำไปสู่นิพพาน องค์ระฆังทรงกรม

เป็นรูปทรงกลม ถ้ามองจากมุมด้านบนจะเห็นเป็นเลขศูนย์ แทนความหมายในเชิงปรัชญาว่า นิพพาน หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่สอนเรื่องการดับทุกข์ การไม่มีทุกข์โดยสิ้นเชิงที่เรียกว่าการถึงนิพพาน

2. พระพุทธรูป หลักการสร้างพระพุทธรูปพระรัตนตรัย สิ่งประเสริฐสิ่งมีค่าสูงสุด สร้างจากลักษณะมหาบุรุษ 32 ประการ เป็นการเชิดชูยกย่อง ในคุณความดีของพระศาสดา ที่ทรงมีพระพระบริสุทธิคุณปัญญาธิคุณ พระมหากรุณาธิคุณ เหตุผลสำคัญของการสร้างพระพุทธรูป คือ ทำให้ชาวพุทธมีสัญลักษณ์เตือนใจให้ได้เจริญพุทธธานุสสติ ซึ่งลักษณะพิเศษและโดดเด่นนั้น พระเกษมาลาที่มีความละเอียด พระศกเส้นหยิกสวยรูปวงที่เป็นลายกลมโค้งสลับเป็นเปลวเพลิง ที่ปรากฏอยู่ตรงกลางพระนลาฏ นั้น คืออุณาโลม ซึ่งมีลักษณะเป็นขนอ่อนละเอียดโค้งวงเป็นเปลวไฟขึ้นไปอย่างงดงาม

3. ธรรมจักร สัญลักษณ์ธรรมจักรนิยมใช้เป็นเครื่องหมายสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา แห่งการประกาศพระธรรม คำสั่งสอนขององค์พระบรมศาสดา ซึ่งได้มีการหมุนกงล้อแห่งพัฒนาการธรรมจักรเข้ามาสู่ในจิตใจของคนไทยอย่างแนบแน่น อันแสดงให้เห็นถึงคุณค่าทางพุทธศิลป์อันเป็นเอกลักษณ์

บทสรุป

ผลงานพุทธศิลป์ ประติมากรรม ที่ถูกสร้างตามความเชื่อโดยเฉพาะความเชื่อ ทางศาสนา ความศรัทธาในคำสอนและวัฒนธรรมอันดีงาม อันสะท้อนออกมาเป็นพุทธศิลป์ในรูปแบบศิลปะแบบพุทธในยุคทวารวดีที่พบในด้านหลักธรรม คำสอนวัฒนธรรม ความเชื่อ และประติมากรรมโบราณ การนำเสนอองค์ความรู้ ยุกระดับของกระบวนการเรียนรู้หลักธรรมที่ปรากฏในงานพุทธศิลป์ผลงานทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ตีความตามหลักธรรมที่แฝง เรื่องราวของประวัติศาสตร์ในประเด็นของพุทธประติมากรรมยุคทวารวดี ได้ทราบรูปแบบศิลปกรรมของพุทธประติมากรรมที่ถูกสร้างขึ้นตามความเชื่อ ความศรัทธาลัทธิทางศาสนาและประติมากรรมวิจิตรผลงานประติมากรรมที่สะท้อนให้เห็นมิติ สังคมและวัฒนธรรมในยุคทวารวดี เพื่อบูรณาการเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่พัฒนาจิตใจและสังคมปัญญาญาณ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้น ผู้วิจัยมีข้อคิดสำหรับผู้วิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้ควรมีการออกนโยบายที่เป็นรูปธรรมในการให้อนุรักษ์พุทธศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศิลป์ยุคทวารวดีโดยชุมชนมีส่วนร่วม ชุมชนมีความต้องการให้หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านงบประมาณ ให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องในการจัดการและการอนุรักษ์ควรส่งเสริมให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการ ในด้านความพร้อมด้านการศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในพุทธศิลป์ยุคทวารวดี การบูรณาการหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาจากนามธรรมเป็นรูปธรรม โดยมีความร่วมมือแบบภาคเครือข่ายของชุมชน

2. ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

จากผลการวิจัยที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้น ผู้วิจัยมีข้อคิดสำหรับผู้วิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

1) ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่หลักธรรมทางพุทธศาสนาอย่างเข้าใจผ่านงานพุทธศิลป์ โดยการปฏิบัติงานด้านศิลปะ หรือจัดนิทรรศการพุทธศิลป์ และเพื่อให้ผู้ที่สนใจได้เรียนรู้เกี่ยวกับพุทธประวัติ รวมถึงคติธรรมในงานพุทธศิลป์ เห็นคุณค่า รักและภาคภูมิใจงานพุทธศิลป์ อันนำไปสู่การอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญางานพุทธศิลป์ต่อไป

2) ควรส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนางานพุทธศิลป์ในท้องถิ่นของตน รวมถึงวิธีการถ่ายทอด การสื่อความหมาย และการนำเสนองานพุทธศิลป์ทั้งแบบประเพณีดั้งเดิมและแบบสมัยใหม่

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้น ผู้วิจัยมีข้อคิดสำหรับผู้วิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้ ควรศึกษาวิจัยพุทธศิลป์ยุคทวารวดี ในฐานะเป็นมรดกทางวัฒนธรรม โดยเจาะจงพื้นที่ที่จะศึกษาเพื่อให้ครอบคลุมทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องควรศึกษาวิจัยพุทธศิลป์ประเภทต่างๆ ที่ปรากฏในพื้นที่ชุมชน มีความสัมพันธ์กับประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อด้านอัตลักษณ์ชุมชนและพหุวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบชาวบ้าน

4. การถ่ายทอดและนำไปใช้ประโยชน์

การขยายผลการวิจัย หรือการถ่ายทอดเพื่อนำไปใช้ประโยชน์แก่วงวิชาการ ชุมชน สังคม เศรษฐกิจ นำความรู้ไปอบรมมัคคุเทศก์น้อย เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ต้นแบบจิตอาสา อนุสรณ์เรียนรู้ชุมชน พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดห้วยตะโก นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

เอกสารอ้างอิง

- สมพงษ์ สันติสุขวันต์. (2550). การศึกษาวิเคราะห์ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในสมัยทวารวดี. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- สมบูรณ์ คำดี. (2549). การศึกษาปรัชญาในงานพุทธศิลป์เพื่อเป็นแนวทางการออกแบบตกแต่งภายในพิพิธภัณฑ์พุทธศิลป์. *วิทยานิพนธ์ศิลปมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- ไตรภพ สุทธเขต. (2552). *การสืบทอดพุทธศิลป์ล้านนากรณีศึกษา: วัดแสนเมืองมาหลวง(หัวข่วง) จ. เชียงใหม่.* วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุภัทรดิศ ดิศกุล. (2534). *ศิลปอินเดีย.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธีรพงษ์ มีไธสง และพระมหาอุดร สุทธิญาโณ. (2560) ธรรมจักรในพระพุทธศาสนาเถรวาท. *วารสาร มจร. บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์* 3(2), 103-119.
- สมเกียรติ โล่เพชรรัตน์. (2546). *วิเคราะห์ประวัติการนับถือศาสนาพุทธและศิลปะพระพุทธรูปในเอเชีย.* กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2562). *ศิลปะทวารวดี วัฒนธรรมทางศาสนายุคแรกเริ่มในดินแดนไทย.* พิมพ์ครั้งที่ 2 (ฉบับปรับปรุงใหม่). นนทบุรี: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.
- อนุพงษ์ ดาวทอง, (2560). *อัตลักษณ์พุทธศิลป์กรรมในจังหวัดเชียงราย.* วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ธิดา สาระยา. (2536). (ศรี) ทวารวดี ประวัติศาสตร์ยุคต้นของสยามประเทศ. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์ด้านสุทธาการพิมพ์.

ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1
Administrator Intelligence Affecting Academic Administration in
School Under Nakhon Pathom Primary Education Service Area
Office 1

¹อัญชลีพร แก้วลิ้ม Unchaleeporn Kaolim

²อรพรรณ ตูจินดา Orphan Toujinda

³ดวงใจ ชนะสิทธิ์ Duangjai Chanasid

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Program in Educational Administration, Nakhon Pathom Rajabhat University

¹Corresponding Author, Email: unchaleeporn13@gmail.com

Received February 16, 2023; Revised March 4, 2023; Accepted: March 25, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีเพื่อศึกษา 1) ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร 2) ระดับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา และ 3) ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 จำนวน 327 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนกระจายตามขนาดของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร โดยภาพรวม และรายด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านสังคม ด้านการเห็นใจผู้อื่น ด้านจิตใจตนเอง ด้านการเข้าใจตนเอง และด้านการจัดการอารมณ์ 2) ระดับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการวัด และประเมินผลทางการศึกษา ด้านการนิเทศของสถานศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา และด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 3) ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร ประกอบด้วย ด้านสังคม (X_5) ด้านการเห็นใจผู้อื่น (X_4) ด้านจิตใจตนเอง (X_2) ด้านการเข้าใจตนเอง (X_3) และด้านการจัดการอารมณ์ (X_1) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา โดยร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 78.50

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สมการวิเคราะห์การถดถอย คือ $\hat{Y}_{tot} = 0.77 + 0.28 (X_5) + 0.24 (X_4) + 0.11 (X_2) + 0.11 (X_3) + 0.10 (X_1)$

คำสำคัญ : ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร; การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา; ประถมศึกษา

Abstract

This research aimed to: 1) study the level of emotional intelligence of administrators, 2) study the level of academic administration in educational institutions, and 3) administrators emotional intelligence affecting academic administration in school under Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 1. This research is descriptive research. The sample was 327 administrators and teachers under Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 1 ; obtained through stratified random sampling distributed by school size. The research instrument was a questionnaire constructed by the researcher. Data were analyzed with frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis.

The findings of the research were as follows: 1. The administrators emotional intelligence and in each aspect that were at the highest level; there were social, empathy, self-motivation, self-understanding and emotional management. 2. The academic administration in school and each aspect were at the highest level; there were quality assurance within educational institutions, teaching management, educational research and development measurement and evaluation in educational, Educational Supervision, Media, innovation and technology development in education school curriculum development. 3. The administrators emotional intelligence of consisted of social (X_5), empathy (X_4), self-motivation (X_2), self-understanding (X_3) and emotional management (X_1) can predict academic administration in school (Y_{tot}) at the percentage of 78.50 with statistical significance level of .05. The regression equation was: $\hat{Y}_{tot} = 0.77 + 0.28 (X_5) + 0.24 (X_4) + 0.11 (X_2) + 0.11 (X_3) + 0.10 (X_1)$

Keywords: Administrator emotional intelligence; Academic administration in school; Primary education

บทนำ

การจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ระบุไว้ว่าการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา ทุกฝ่ายต้องทำงานประสานกันเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ แนวทางการจัดการศึกษาจึงต้องตอบสนองความต้องการ ความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัด

การศึกษา พัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุขและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การจัดการเรียนรู้จึงต้องยึดผู้เรียนทุกคนให้มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553: 1-2) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียน มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยเฉพาะความสามารถด้านทักษะกระบวนการคิด การแก้ปัญหา การเผชิญสถานการณ์ ความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ศึกษาค้นคว้า คิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง จนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 39 ได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการ มีการกระจายอำนาจการบริหาร ในการจัดการศึกษาไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยยึดหลักการจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา ให้มีความเป็นเอกภาพและหลากหลายในทางปฏิบัติ ทั้งทางด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป เพื่อให้เกิดความคล่องตัว มีอิสระในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลของโรงเรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549) ดังนั้น ในการบริหารจัดการสถานศึกษาผู้บริหารจะต้องกำหนด แบบแผนวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการบริหารงานวิชาการ ที่เป็นส่วนสำคัญในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งศิวพร ละหารเพชร (2562) พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็กตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ได้แก่ 1. ด้านการนิเทศการศึกษา 2. ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 3. ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 4. ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 5. ด้านการพัฒนาและการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และ 6. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ผู้บริหารสถานศึกษา จึงมีบทบาทสำคัญ ในการเป็นผู้มีส่วนรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาในการศึกษาทุกระดับ การที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม ผู้บริหารจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ความสำเร็จนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับความฉลาดทางสติปัญญาเพียงอย่างเดียว จะต้องขึ้นอยู่กับความสามารถทางอารมณ์ด้วย (ทศพร ประเสริฐสุข, 2542) แต่ระบบในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในปัจจุบัน พบว่า ส่วนใหญ่มีการบริหารงานที่เป็นไปตามแผนงาน กระบวนการ และจุดประสงค์ที่สถานศึกษาได้ตั้งไว้ ทำให้ผู้บริหาร มีความสามารถในการบริหารงานวิชาการ ที่เป็นเรื่องของความสามารถทางสติปัญญา แต่ขาดความสามารถในการควบคุมอารมณ์ จึงต้องมีการพัฒนาตนเอง และใช้ประสบการณ์ในการเรียนรู้ ต่าง ๆ ด้วยตนเอง เพื่อให้เป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งทำให้คนสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวม สอดคล้องกับงครักษ์ หันเพื่อน (2550) ได้ศึกษาเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียนที่มีผลต่อประสิทธิผล การบริหารงานโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียนโดยภาพรวมและรายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับสูง ระดับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับสูง และความฉลาดทาง

อารมณ์โดยรวมและรายด้านกับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนโดยรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยทางสถิติ นอกจากนี้ยังกล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ โดยเฉพาะกับผู้บริหารสถานศึกษาที่จะช่วยให้บริหารงานอย่างถูกต้องและเหมาะสม รู้จักใช้คนและครองใจคน สามารถโน้มน้าวผู้อื่นให้ทำในสิ่งที่ตนต้องการได้ โดยที่งานนั้นเกิดจากความรัก ความสามัคคี ของคนในองค์กร ทำให้ผลสำเร็จของงาน เป็นที่น่าพึงพอใจ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความฉลาดทางอารมณ์ นอกจากจะช่วยพัฒนาตนเองแล้ว สามารถสร้างทีมงานที่มีคุณภาพ ลดความขัดแย้งในการปฏิบัติงาน ความผิดพลาดในการบริหารงานมีน้อยหรือไม่มีเลย มีมนุษยสัมพันธ์ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และพัฒนาการบริหารงานของตนเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน

ด้วยเหตุนี้ทำให้ทุกคนต้องตระหนักว่าการที่เราจะทำงานให้สำเร็จลุล่วงได้นั้นต้องอาศัยความฉลาดทางอารมณ์ เช่น การทำงาน การบริหาร การประกอบอาชีพ ตลอดจนการดำเนินชีวิตประจำวันที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคม สามารถสื่อสารกันด้วยความเห็นอกเห็นใจ กระทำสิ่งต่าง ๆ ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ และที่สำคัญที่สุดคือ คนที่มีความฉลาดทางอารมณ์ จะสามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้อย่างสมดุล ระหว่างความมีเหตุผลกับอารมณ์ การมีสติกับการใช้อารมณ์ ทำให้เกิดการสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนไปในทางที่ดี มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยความเห็นอกเห็นใจกัน รู้จักการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ซึ่งสอดคล้องกับกรมสุขภาพจิต (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2543) บุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงหรือทักษะทางอารมณ์ที่ได้รับการพัฒนามาเป็นอย่างดี รวมทั้งเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มักประสบความสำเร็จและมีความสุขในชีวิต ตรงข้ามกับบุคคลที่ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้จะเป็นคนที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งภายในจิตใจ ทำให้หมดสมาธิในการทำงาน ดังนั้นความฉลาดทางอารมณ์จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่บุคคลจะมีหรือพัฒนาให้มากขึ้นเพื่อชีวิตการทำงานในปัจจุบันและอนาคต เพราะคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงเท่านั้นจะสามารถดำรงตนอยู่ในโลกการทำงานได้ดีกว่าคนมีเขาวัวปัญญาสูงแต่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ ความฉลาดทางอารมณ์จึงได้เข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการต่อคนในปัจจุบัน

การขับเคลื่อนนโยบายนครแห่งคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ให้ครูวิชาการมีความสามารถในการพาคณะครูขับเคลื่อนนโยบายห้องเรียนคุณภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ และควรเร่งพัฒนาการบริหารจัดการและการเรียนการสอนเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะและสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ด้วยกระบวนการที่หลากหลาย การพัฒนาบุคลากรเน้นการนำเทคโนโลยีดิจิทัล มาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุน ประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาเข้ารับการพัฒนาในหน่วยงานต่าง ๆ ด้วยรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย รวมถึงการพัฒนาตนเองจากหลักสูตรออนไลน์ของหน่วยงานหรือสถาบันต่าง ๆ ที่ได้มาตรฐานตามความต้องการ

บทความวิจัยนี้นำเสนอ ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ซึ่งผลการวิจัยจะนำไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์และแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และการวางแผนการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครปฐม เขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครปฐม เขต 1
3. เพื่อศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครปฐม เขต 1

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) ประชากร ผู้บริหารและครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 2,126 คน ผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครปฐม เขต 1 โดยใช้ตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan, (1970): อ้างถึงใน จิตติรัตน์ แสงเลิศอภัย, (2557) ได้ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาจำนวน 327 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน ได้ผู้บริหาร จำนวน 22 คน ครู จำนวน 305 คน โดยมีการแบ่งชั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ชั้น ตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีข้อความถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา วิทยฐานะ ประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษา ลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (checklist)

ขั้นตอนที่ 2 สอบถามระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) มีการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (content validity) แล้วหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความถาม และวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยเลือกเฉพาะข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

ขั้นตอนที่ 3 สอบถามระดับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) มีการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (content validity) แล้วหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความถาม และวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยเลือกเฉพาะข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

ผลการการศึกษา

วัตถุประสงค์ที่ 1. ผลการวิจัยพบว่าความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครปฐม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณารายด้าน พบว่าแต่ละด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสังคม รองลงมา คือ ด้านการเห็นใจผู้อื่นและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการจัดการอารมณ์

วัตถุประสงค์ที่ 2. ผลการวิจัยพบว่าการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครปฐม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณารายด้าน

พบว่า อยู่ในมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ที่ 3. ผลการวิจัยพบว่าด้านสังคม ด้านการเห็นใจผู้อื่น ด้านจิตใจตนเอง ด้านการเข้าใจตนเอง และด้านการจัดการอารมณ์ เป็นตัวแปรที่ได้รับเลือกเข้าสมการถดถอยและสามารถอธิบายความผันแปรของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนายเท่ากับ 0.785 ซึ่งแสดงว่าด้านสังคม ด้านการเห็นใจผู้อื่น ด้านจิตใจตนเอง ด้านการเข้าใจตนเอง และด้านการจัดการอารมณ์ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สามารถร่วมกันทำนายการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาได้ ร้อยละ 78.50

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แต่ละด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยที่ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการเห็นใจผู้อื่น ด้านจิตใจตนเอง ด้านการเข้าใจตนเอง และด้านการจัดการอารมณ์ ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะการบริหารสถานศึกษาผู้บริหารต้องใช้ความฉลาดทางอารมณ์ เพราะผู้บริหารที่สามารถเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง สามารถจัดการและแสดงออกทางอารมณ์ได้เป็นอย่างดี รู้จักบริหารงานอย่างเหมาะสมสามารถที่จะบริหารงานจนนำไปสู่ความสำเร็จทางด้านต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอุไรวรรณ ชูมี (2561) ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำสุด ได้แก่ ด้านความสามารถในการจิตใจตนเอง ด้านการควบคุมอารมณ์ของตนเอง ด้านการมีทักษะทางสังคม ด้านการตระหนักรู้ตนเอง และด้านการเข้าใจผู้อื่นตามลำดับ ทั้งนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของปวีณา บุศยรัตน์ (2565) ที่วิจัยเรื่อง การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการควบคุมตนเอง ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ด้านการสร้างแรงจูงใจในตนเอง และด้านการเข้าใจบุคคลอื่น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อยู่ในลำดับสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการวัด และประเมินผลทางการศึกษา ด้านการนิเทศของสถานศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา และด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาตามลำดับ อาจเนื่องมาจาก การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการ

กำหนด นโยบาย วัตถุประสงค์ ทิศทาง มาตรฐานคุณภาพการศึกษา แนวปฏิบัติงานด้วยการส่งเสริมสนับสนุน การจัดการเรียนการสอน การดำเนินการวิจัย การวัดผลประเมินผลให้ดีขึ้น พร้อมกับการก่อให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงานโดยมุ่งเน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ เพื่อก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์มีความรู้ทักษะ สมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและกรอบนโยบายขั้นสูงสุด แก่ผู้เรียนให้เกิดผลสำเร็จที่ได้จากการดำเนินงานด้านวิชาการ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของศิวพร ละครเพชร (2562) ที่วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็กตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาด้านการพัฒนาและการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อะไร และสอดคล้องกับพิมพ์ใจ พุฒจิตร์ (2562) ที่วิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1 พบว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดเห็นของครูอยู่ในระดับมากทุกด้าน สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการคัดเลือกหนังสือ แบบเรียน เพื่อใช้ในสถานศึกษา รองลงมา ได้แก่ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการพัฒนาและส่งเสริม ให้มีแหล่งการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของยุพา พรหมแย้ม (2562) ที่วิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางบัวทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 พบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อะไรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด และสอดคล้องกับบุษเรศ คำติบุญ (2564) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 พบว่า การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การวัดผลและประเมินผล การจัดการเรียนการสอน การวางแผนงานวิชาการ และการพัฒนาหลักสูตร

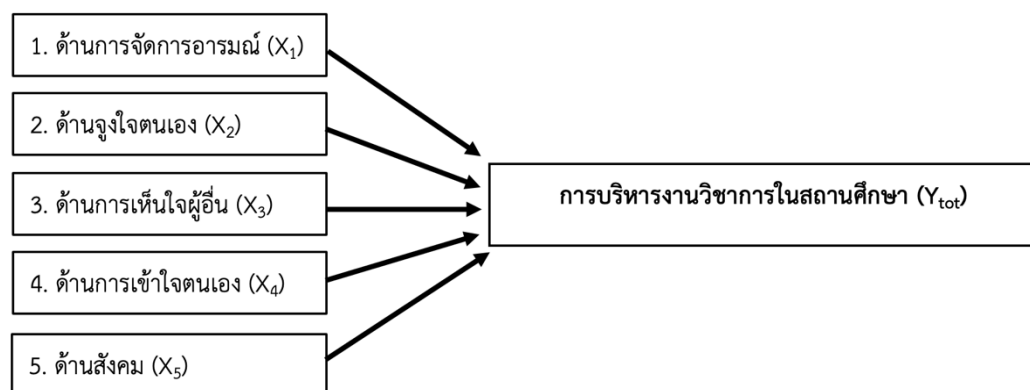
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ด้านสังคม ด้านการเห็นใจผู้อื่น ด้านจิตใจตนเอง ด้านการเข้าใจตนเอง และด้านการจัดการอารมณ์เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 ในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย และได้รวมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 ได้ร้อยละ 78.50 จากผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การที่สถานศึกษาจะมีการบริหารงาน

วิชาการที่ดี เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และสามารถประสบผลสำเร็จได้นั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับด้านสังคม ด้านการเห็นใจผู้อื่น ด้านจิตใจตนเอง ด้านการเข้าใจตนเอง และด้านการจัดการอารมณ์ และนำความฉลาดทางอารมณ์เหล่านี้ไปปฏิบัติงานเพื่อให้สถานศึกษา ได้รับผลประโยชน์สูงสุดและเป็นที่ดีต่อครู และบุคลากรทางการศึกษา ดังนั้น จากผลการวิจัยดังกล่าวจึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาวดี วุฒิรัตน์ (2561) ที่วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานด้านบุคคลของสถานศึกษา อำเภอไทรน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมทั้งหมดค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานด้านบุคคลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น รองลงมาคือ ด้านทักษะทางสังคม และคู่ที่มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุดคือด้านตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับชาปิยา สิมลา (2563) ที่ทำวิจัยเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารทุกด้านมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูทุกด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน เรียงลำดับจากค่ามัธยเลขคณิต จากมากไปหาน้อย พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือการสร้างแรงจูงใจให้กับตนเอง และอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน คือ การเข้าใจอารมณ์ของผู้อื่น การตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง การควบคุมตนเอง การมีทักษะสังคมตามลำดับ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 สามารถนำเสนอกรอบแนวคิดได้ดังนี้

ปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร (X_{tot})

จากผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1

นครปฐม เขต 1 ความฉลาดทางอารมณ์ด้านสังคม (X_5) ด้านการเห็นใจผู้อื่น (X_3) ด้านจูงใจตนเอง (X_2) ด้านการเข้าใจตนเอง (X_4) และด้านการจัดการอารมณ์ (X_1) เป็นตัวแปรที่ได้รับเลือกเข้าสมการถดถอย และสามารถอธิบายความผันแปรของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.785 ซึ่งแสดงว่าด้านสังคม ด้านการเห็นใจผู้อื่น ด้านจูงใจตนเอง ด้านการเข้าใจตนเอง และด้านการจัดการอารมณ์ ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา และสามารถทำนายการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาได้ ร้อยละ 78.50 โดยสามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ ดังนี้ สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนดิบ คือ $\hat{Y}_{tot} = 0.77 + 0.28 (X_5) + 0.24 (X_3) + 0.11 (X_2) + 0.11 (X_4) + 0.10 (X_1)$ สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ $\hat{Z}_{tot} = 0.33 (Z_5) + 0.27 (Z_3) + 0.12 (Z_2) + 0.14 (Z_4) + 0.12 (Z_1)$

จากสมการสามารถอธิบายความหมายได้ดังนี้ ความฉลาดทางอารมณ์ด้านสังคมเพิ่มขึ้น 1 คะแนนหรือ 1 คะแนนมาตรฐานจะทำให้การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเพิ่มขึ้น .28 คะแนนหรือ .33 คะแนนมาตรฐาน ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการเห็นใจผู้อื่นเพิ่มขึ้น 1 คะแนนหรือ 1 คะแนนมาตรฐานจะทำให้การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเพิ่มขึ้น .24 คะแนน หรือ .27 คะแนนมาตรฐาน ความฉลาดทางอารมณ์ด้านจูงใจตนเองเพิ่มขึ้น 1 คะแนนหรือ 1 คะแนนมาตรฐาน จะทำให้การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเพิ่มขึ้น .11 คะแนน หรือ .12 คะแนนมาตรฐาน ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการเข้าใจตนเองเพิ่มขึ้น 1 คะแนนหรือ 1 คะแนนมาตรฐานจะทำให้การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเพิ่มขึ้น .11 คะแนน หรือ .14 คะแนนมาตรฐาน และความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์เพิ่มขึ้น 1 คะแนนหรือ 1 คะแนนมาตรฐานจะทำให้การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเพิ่มขึ้น .10 คะแนน หรือ .12 คะแนนมาตรฐาน

บทสรุป

1) ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร โดยภาพรวม และรายด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านสังคม ด้านการเห็นใจผู้อื่น ด้านจูงใจตนเอง ด้านการเข้าใจตนเอง และด้านการจัดการอารมณ์ 2) ระดับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการวัด และประเมินผลทางการศึกษา ด้านการนิเทศของสถานศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา และด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 3) ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร ประกอบด้วย ด้านสังคม (X_5) ด้านการเห็นใจผู้อื่น (X_4) ด้านจูงใจตนเอง (X_2) ด้านการเข้าใจตนเอง (X_3) และด้านการจัดการอารมณ์ (X_1) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการจัดการอารมณ์ และเมื่อพิจารณาด้านการจัดการอารมณ์ พบว่า ประเด็นที่ผู้บริหารและครูให้ความเห็นในค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถควบคุมอารมณ์ของตนได้ เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาหรือสถานการณ์ที่ยากลำบาก และรองลงมา คือ ผู้บริหารมีการคิดไตร่ตรองให้รอบคอบก่อนตัดสินใจทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษาน้อยกว่า 5 ปี และไม่มีวิทยฐานะ ดังนั้นผู้บริหารควรจัดการ และควบคุมอารมณ์ของตนเองให้ได้ เมื่อต้องเผชิญหรือพบเจอกับปัญหาหรือสถานการณ์ที่ยากลำบาก วางแผนการทำงานและต้องก้าวข้ามผ่านอุปสรรคโดยใช้สติ ไตร่ตรองให้รอบคอบเมื่อต้องตัดสินใจบริหารงาน หรือกระทำการสิ่งต่าง ๆ ไม่ทำตามใจ หรือเอาความคิดเห็นเป็นหลักบริหารงานด้วยความเป็นธรรม และให้สิทธิทุกคนเท่าเทียมกัน ควบคุมและจัดการอารมณ์ตนเองในทุกสถานการณ์เป็นหลัก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ควรมีการอบรมผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีรูปแบบและวิธีการที่ถูกต้องและสามารถนำไปใช้ได้จริงกับสถานศึกษา ทั้งนี้เมื่อผู้บริหารเข้าใจแนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาแล้วนั้น ผู้บริหารควรร่วมรับฟังความคิดเห็นของครู และบุคลากรในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องและร่วมมือกันจัดทำและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขึ้น เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดในการบริหารงาน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ด้านสังคม ด้านการเห็นใจผู้อื่น ด้านจงใจตนเอง ด้านการเข้าใจตนเอง และด้านการจัดการอารมณ์เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่สำคัญ คือ ด้านสังคม ด้านการเห็นใจผู้อื่น ด้านจงใจตนเอง ด้านการเข้าใจตนเอง และด้านการจัดการอารมณ์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ การบริหารสถานศึกษาโดยควรให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุของความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา รูปแบบการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา และพฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2543). *อีคิว: ความฉลาดทางอารมณ์*. นนทบุรี: สำนักพัฒนาสุขภาพจิต.
- จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย. (2558). *เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย*. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ชาปิยา สิมลา. (2563). *ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการบริหารการศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทศพร ประเสริฐสุข. (2542). “ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษา”. วารสารการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา. 1 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2542) 8 - 24
- นุชเรศ คำดี. (2564). *การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นงคริษ์ พันเพื่อน. (2550). *ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียนที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ปวีณา บุศยรัตน์. (2565). *ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พิมพ์ใจ พุ่มจัตรัส. (2562). *การศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- ยุพา พรหมแย้ม. (2562). *การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางบัวทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ศิวพร ละหารเพชร. (2562). *ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สุภาวดี วุฒิรัตน์. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานด้านบุคคล ของสถานศึกษา อำเภอยะนอย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2*. สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2549). *รายงานการติดตามและประเมินความก้าวหน้า*

การปฏิรูปการศึกษาด้านการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: เซ็นจูรี.

_____. (2553). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561). กรุงเทพฯ :
พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

อุไรวรรณ ชูมี. (2561). การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้
ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1.
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

การสร้างพลวัตกลุ่มในองค์กรธุรกิจตามหลักการแห่งอปริหานิยธรรม 7 The Group Dynamics' Building in Business Organization Applying to the Seven Aparihaniyadhamma Principles

¹สมเกียรติ ลีลาทวีวุฒิ

Somkiat Leelataweewud

²พระมหายุทธนา นรเชฏฐโฐ

Phramaha Yutthana Narajettho

คณะพุทธศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding Author, E-mail: somkiat@cpnc.co.th

Received December 30, 2022; Revised February 27, 2023; Accepted: March 25, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักการแห่งอปริหานิยธรรม 7 กับการสร้างพลวัตกลุ่มในองค์กรธุรกิจ ปัจจุบันองค์กรประสบปัญหาเรื่อง ความสามัคคีในการทำงานเป็นทีม ดังนั้น การสร้างพลวัตกลุ่มจึงเป็นแนวทางช่วยพัฒนาความสัมพันธ์เชิงสังคมและจิตวิทยาเชิงการรับรู้ ทักษะ และความคิดเห็นภายในและระหว่างกลุ่มคน สอดคล้องกับหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า คือ อปริหานิยธรรม ว่าด้วยหลักธรรมแห่งความสามัคคีสำหรับการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ อันเป็นที่ตั้งแห่งความไม่เสื่อม และสนับสนุนให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองภายในองค์กรประกอบด้วย 7 ประการ ดังนี้ (1) ประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ (2) ร่วมมือทำกิจอย่างพร้อมเพรียง (3) เป้าหมายร่วมและปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ (4) เคารพให้เกียรติ และรับฟังผู้อาวุโสภายในองค์กร (5) ไม่กตัญญูและข่มเหงผู้ด้อยกว่า (6) เคารพบูชาสถานที่และทรัพย์สินขององค์กร (7) สนับสนุนผู้ที่ประพฤติและปฏิบัติดี สรุปได้ว่าการนำหลักธรรมทั้ง 7 ประการมาประยุกต์ใช้สร้างพลวัตกลุ่มสำหรับองค์กรธุรกิจ ทำให้บุคลากรลดความขัดแย้งและสร้างความสามัคคี เพื่อที่จะทำให้องค์กรธุรกิจบรรลุผลสำเร็จในเป้าหมายในการดำเนินธุรกิจและสร้างองค์กรอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: พลวัตกลุ่ม; องค์กรธุรกิจ; อปริหานิยธรรม

Abstract

This article aims to analyze the applying of the Seven Aparihaniyadhamma Principles and the group dynamics in a business organization. Nowadays, they are facing the challenge which is the lack of the harmony in teamwork. Therefore, group

dynamics is the approach for development of social and psychological relationships which help organizations in term of perceptions, attitudes and opinions within group or between groups. According to the Buddha's teaching, Aparihaniyadhamma is the principle of harmony for effective teamwork. It not only leads to survive a recession but also it creates a prosperity in organization. There are seven topics as follows: (1) holding regular and frequent meetings, (2) meeting together in harmony, (3) complying common goals and rules and regulations, (4) respecting, honoring and listening the elders and community, (5) not under the power of lust, (6) honoring and worshiping the shrines, (7) supporting goodman who behave and act well. In summary, the seven Aparihaniyadhamma principles can apply to create group dynamics for business organizations. It can reduce the internal conflicts and create the harmony among team to achieve business goals and to create organization sustainability.

Keywords: Business Organization; Group Dynamics; Aparihaniyadhamma

บทนำ

กระแสความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงขององค์กรธุรกิจในประเทศไทยหลังโควิด 19 ได้แก่ ปรับขนาดธุรกิจ ปรับโครงสร้างเงินทุน ปรับกระบวนการทางธุรกิจ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อให้ทันกับชีวิตวิถีใหม่ ลดช่องว่างระหว่างวัย ยอมรับเพศทางเลือก และผู้พิการ เป็นต้น กล่าวคือ องค์กรธุรกิจไม่ว่าขนาดเล็ก กลาง หรือใหญ่ ต่างมีความสำคัญในการนำทรัพยากรมาสร้างคุณค่าให้เกิดเป็นสินค้าหรือบริการเพื่อนำเสนอแก่ผู้บริโภค ด้วยเหตุนี้องค์กรธุรกิจจึงต้องมีเงินทุน วัตถุดิบ การบริหารงาน และสิ่งที่เป็นหัวใจสำคัญ คือ กำลังคน กล่าวได้ว่า ยิ่งองค์กรมีขนาดใหญ่เท่าไร ยิ่งมีจำนวนบุคลากรมากเท่านั้น อย่างไรก็ตาม องค์กรมักประสบปัญหาเกี่ยวกับขาดประสิทธิภาพในการสื่อสาร มีทัศนคติไม่ตรงกัน ขัดแย้งระหว่างกัน มีวิสัยทัศน์ไม่ตรงกัน และมีเป้าหมายไม่เหมือนกัน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ เป็นส่วนหนึ่งของสาเหตุทำให้องค์กรธุรกิจไม่ประสบผลสำเร็จ สาเหตุปัญหาที่องค์กรมักมองข้ามไป คือขาดความสามัคคีภายในกลุ่มบุคลากร ดังนั้น องค์กรธุรกิจจึงต้องหาแนวทางเพื่อการพัฒนาบุคลากร เพื่อลดความขัดแย้งภายใน เพิ่มความร่วมมือ และสร้างสามัคคี หนึ่งในแนวทางที่เกี่ยวข้องกับสาขาทางจิตวิทยาและสังคมวิทยา คือการสร้างพลวัตกลุ่มซึ่งว่าด้วยการรับรู้ ทัศนคติ และความคิดเห็นต่อภายในกลุ่มและ ระหว่างกลุ่ม เพื่อช่วยพัฒนาการบริหารกลุ่มบุคลากรให้เกิดประสิทธิภาพ การที่ทำให้กลุ่มบุคลากรเกิดความสามัคคีและมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสมาชิกภายในกลุ่ม ย่อมต้องหาแนวทางอันเป็นที่ยึดเหนี่ยวด้านจิตใจและนำไปสู่การปฏิบัติได้ ซึ่งแนวทางที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน คือหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา ดังที่พระพรหมบัณฑิต (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2562) กล่าวว่า “พัฒนาชาติให้เริ่มที่ประชาชน พัฒนาคนให้เริ่มที่ใจ จะพัฒนาอะไรให้เริ่มที่ตัวเราเองก่อน”

หลักธรรมที่ปรากฏในพระไตรปิฎกว่าด้วยเรื่องธรรมสำหรับการสร้างความเจริญรุ่งเรืองแก่องค์กร คือหลักการแห่งอปริหานิยธรรม 7 ว่าด้วยธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความไม่เสื่อม พร้อมกับ

สนับสนุนให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองเป็นแนวทางที่ดีซึ่งจะนำมาใช้ร่วมกับการบริหารงานบุคลากร เพื่อสร้างความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของบุคลากรทุกคน ด้วยการนำหลักพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้เพื่อช่วยให้สามารถขับเคลื่อนองค์กรธุรกิจให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างยั่งยืน

การบริหารองค์กรในมุมมองพระพุทธศาสนา

ปัจจุบันขั้นตอนการบริหารองค์กรธุรกิจ เป็นการบริหารทรัพยากร ได้แก่ วัตถุดิบ (Material) เครื่องจักร (Machine) เงินทุน (Money) วิธีการ/จัดการ (Method/Management) และคน (Man) ซึ่งว่าเป็นกระบวนการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินธุรกิจ (ฐิตีพร สะสม, 2563) แต่ยังมีอีกหนึ่งองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กร คือหลักจริยธรรม (Morality) ซึ่งเป็นหลักการ แนวทาง และค่านิยม ที่คนในองค์กรใช้ประพฤติปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันในการสร้างองค์กรสู่ความเจริญก้าวหน้า การบริหารองค์กรตามมุมมองทางพุทธศาสนาจึงเป็นสิ่งสำคัญในการลดปัญหาการทำงานและความขัดแย้งภายในองค์กร พร้อมช่วยสร้างความร่วมมือในการปฏิบัติงานอย่างมีความสุข และเสริมศักยภาพ การทำงานของคนภายในองค์กรให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืนต่อไปในระยะยาว

คำว่า องค์กรธุรกิจ หมายถึง องค์กรหรือบริษัทที่เกี่ยวข้องกับการเสนอสินค้าหรือบริการโดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างผลประโยชน์และกำไรสูงสุด โดยรูปแบบองค์กร ได้แก่ บริษัทมหาชนจำกัด บริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนจำกัด เป็นต้น ขณะที่การบริหารองค์กรหมายถึง การทำงานของบุคลากรในองค์กรตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่ร่วมกันปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ดังที่ พงษ์เทพ จันทสุวรรณ. กล่าวถึงแนวคิดของเชสเตอร์ ไอ. บาร์นาร์ด ในปี.ศ.1928 เรื่องพฤติกรรมกับความร่วมมือภายในองค์กรว่า องค์กรสามารถอยู่รอดได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับระดับความร่วมมือภายในองค์กร (พงษ์เทพ จันทสุวรรณ, 2558) ขณะที่แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารองค์กรในทางพุทธศาสนาสามารถแบ่งเป็น 2 คำ คือ การบริหาร และ องค์กร สำหรับคำว่า “การบริหาร” ตรงกับภาษาบาลีว่า “ปริหร” มาจากคำ ปริ (คำอุปสรรค = รอบ) + หฺร (ธาตุ = นำไป) สามารถแบ่งรูปแบบการบริหารในมุมมององค์กรคุณุศล และการบริหารในมุมมององค์กรสงฆ์ สำหรับการบริหารองค์กรคุณุศล หมายถึงลักษณะของการปกครองว่าเป็นการนำสังคมหรือหมู่คณะให้ดำเนินไปโดยสมบูรณ์ หรือเป็นการแบ่งงาน การกระจายอำนาจ หรือการที่สมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมในการปกครองเป็นหมู่คณะของคุณุศล สำหรับการบริหารในมุมมององค์กรสงฆ์ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ (1) การบริหารเชิงกายภาพด้วยการปฏิบัติตามพระวินัย เช่น สำรวมในการยืน เดิน นั่ง นอน เคี้ยวกิน เป็นต้น (2) การบริหารทางจิตใจด้วยการยกระดับจิตใจด้วยหลักธรรม เช่น การตั้งจิตมั่นในสมาธิ เป็นต้น (ธรรณพพร หงษ์ทอง, 2564)

องค์กรในสมัยพุทธกาล ถือว่าเป็นองค์กรทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญมากในด้านของการบริหารกลุ่มบุคคล การจัดระเบียบ การกำหนด บทบาท และการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สำหรับคำว่า “ศาสนา” ตรงกับภาษาบาลีว่า “สาสน” และตรงกับภาษาสันสกฤตว่า “ศาสนา” กล่าวคือนิยาม “ศาสนา” หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าโดยมีนักบวชเป็นสื่อกลางคอยเชื่อมประสานเพื่อให้การประกอบพิธีกรรมเกิดประสิทธิผลสูงสุด (มานพ นักการเรียน และบานชื่น นักการเรียน, 2562) สำหรับพระพุทธศาสนาเน้นที่คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ากับกลุ่ม

ที่นับถือเป็นจำนวนมาก จึงมีการจัดตั้งเป็นกลุ่มของพุทธศาสนิกชน ตลอดจนมีศาสนพิธี ศาสนวัตถุ ศาสนสถานต่างๆ เป็นต้น เพื่อให้ศาสนาดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน

พระพุทธศาสนามีการจัดแบ่งกลุ่มบุคคลในสังคมที่มีชื่อว่า “บริษัท” ตรงกับภาษาบาลีว่า “ปริสา” และตรงกับภาษาสันสกฤตว่า “บริษัท” ซึ่งแปลว่า หมู่หรือกลุ่ม โดยความหมายของกลุ่มบุคคลองค์กร มีความสอดคล้องกับคำว่า “สงฆ์” หมายถึงชุมชน หรือบริษัทแห่งสาวกของพระพุทธเจ้า กล่าวคือการแบ่งบุคคลเป็น 4 กลุ่ม คือ (1) ภิกษุสงฆ์ คือบรรพชิตหรือนักบวชชาย (2) ภิกษุณีสงฆ์ คือบรรพชิตหรือนักบวชหญิง (3) อุบาสกบริษัท คือกลุ่มคฤหัสถ์หรือผู้ครองเรือนชาย (4) อุบาสิกาบริษัท คือกลุ่มคฤหัสถ์หรือผู้ครองเรือนหญิง (ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, 2561) กล่าวว่า ดังนั้น กลุ่มสังคมของชาวพุทธจึงเรียกรวมว่า “พุทธบริษัท 4”

ตัวอย่างคำว่า “สงฆ์” มีการใช้กับด้านการเมืองและการปกครองในสมัยพุทธกาล คือ ชนเผ่าลิขวีซึ่งเป็นกลุ่มคนพื้นเมืองรวมตัวเป็นแคว้นวัชชี เพื่อที่จะได้มีอำนาจมากพอในการต่อรอง ได้สร้างระบบปกครองด้วยการคัดเลือกผู้บริหารเรียกว่า “ลิขวีสงฆ์” และมีการปกครอง “แบบสามัคคีธรรม” เป็นรูปแบบของกลุ่มผู้ปกครองที่มีความพร้อมเพรียง ร่วมแรงร่วมใจกัน และมีระเบียบวินัย เป็นเครื่องดำรงรักษาความสามัคคีไว้ แม้จะมีผู้เป็นประมุขแห่งรัฐหรือแคว้น แต่อำนาจในการตัดสินใจในด้านการเมืองการปกครอง มีการกระจายอำนาจออกไปยังสมาชิกซึ่งเป็นชนชั้นสูงของรัฐกลุ่มต่างๆ ด้วยการส่งผู้แทนเข้าประชุมร่วมในสภา มีประธาน และรัฐสภาเป็นคณะกรรมการบริหาร เพื่อพิจารณาลงมติตัดสินปัญหาร่วมกัน ขณะที่แคว้นอื่นในสมัยพุทธกาล ส่วนมากปกครองในรูปแบบของราชาธิปไตยซึ่งระบอบการปกครองแบบหนึ่งที่มีพระราชาเป็นใหญ่ เช่น แคว้นโกศล และแคว้นมคธ เป็นต้น (ทองดี ศรีตระการ, 2559)

หากเปรียบองค์กรในสมัยพุทธกาลกับองค์กรธุรกิจปัจจุบัน พบว่ามีความสอดคล้องกัน คือ การบริหารเป็นงานของผู้บริหารที่กระทำเพื่อให้กลุ่มคนที่มาอยู่รวมกันทำงาน โดยมีรูปแบบของกลุ่มต่างๆ ซึ่งคล้ายกับการแบ่งหน้าที่ตามหน่วยงานต่างๆ ในองค์กร และต้องมีการกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของผู้บริหารแต่ละกลุ่มในการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวได้ว่า การตั้งองค์กรธุรกิจขึ้นมาแล้ว จึงควรมาพร้อมกับการสร้างกลุ่มบุคลากรภายในองค์กรให้มีสมรรถนะในการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ

การสร้างพลวัตกลุ่มในองค์กรธุรกิจ

การสร้างกลุ่มบุคลากรให้มีสมรรถนะในองค์กรธุรกิจ จึงเป็นแนวทางที่เกี่ยวข้องกับสาขาทางจิตวิทยาและสังคมวิทยา กล่าวถึงพฤติกรรมในด้านการรับรู้ ทักษะ และความคิดเห็นต่อบุคคลภายในกลุ่มหรือระหว่างกลุ่ม ซึ่งเรียกว่า “พลวัตกลุ่ม (Group Dynamics)” ดังนั้น พลวัตกลุ่มจึงมีความสำคัญต่อผลการทำงานในความรับผิดชอบของกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างทักษะที่ต้องใช้เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีภายในกลุ่ม เนื่องจากพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละบุคคลในกลุ่มจะมีส่วนช่วยกระตุ้นให้สมาชิกได้ใช้สมรรถนะหรือขีดความสามารถของตนออกมาสร้างสรรค์ผลงานของกลุ่ม การนำความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานจนเกิดความชำนาญหรือการพัฒนาความสามารถที่จำเป็นในการปฏิบัติงานที่มาจากการฝึกฝน และสั่งสมประสบการณ์จึงเป็นสิ่งสำคัญ ทักษะสามารถสะท้อน

ความสามารถของ บุคลากรในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกมาได้ดีเพียงใด การพัฒนาทักษะที่จำเป็น อย่างมีประสิทธิภาพมี 2 ประการ คือ (1) ทักษะรายบุคคล (Individual skill) ได้แก่ การสื่อสาร ประสานระหว่างบุคคล สร้างภาวะผู้นำ และบริหารความขัดแย้ง (2) ทักษะการรวมกลุ่ม (Collective skill) ได้แก่ สร้างความร่วมมือ การแก้ปัญหาโดยกลุ่ม และการสร้างความเห็นพ้องต้องกัน เป็นต้น

ประโยชน์พลวัตกลุ่มมี 5 ประการ คือ (1) ช่วยเสริมสร้างกลุ่มบุคลากรในการรับรู้ความรู้สึก ของตนเองและสมาชิก ตลอดจนสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นในกลุ่ม (2) ช่วยกระตุ้นกลุ่มบุคลากรได้นำความรู้ ความสามารถออกมาใช้ในการทำงานร่วมกันอย่างเต็มที่ (3) ช่วยพัฒนาด้านทัศนคติ ค่านิยม ความ สนใจ และความสามารถในการดำเนินชีวิตโดยรับฟังผู้อื่นและเคารพให้เกียรติกัน จึงจะอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุข (4) ช่วยตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจที่รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม คนภายในองค์กร (5) ช่วยพัฒนาความสำนึกรับผิดชอบของกลุ่มบุคลากร จากที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า พลวัตกลุ่มมีส่วนช่วยกลุ่มบุคลากรขององค์กรธุรกิจ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยใช้ทักษะ รายบุคคลและทักษะรวมกลุ่ม ร่วมกับการบริหารจัดการ อิทธิพลของพลวัตกลุ่มยังผลให้เกิดความ ร่วมมือ ความรับผิดชอบ การเสียสละ สร้างการทำงานเป็นทีมโดยกำหนดจุดมุ่งหมาย วางแผน ดำเนินงาน ตัดสินใจ และแก้ปัญหาต่างๆ ในการให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม การสร้างความเข้าใจและความร่วมมือกันทั้งระหว่างบุคคลกับบุคคล หรือ บุคคลกับองค์กรธุรกิจโดยอาศัยพลวัตกลุ่มแล้ว หากนำแนวทางที่เกี่ยวข้องหลักธรรมคำสอนของพุทธ ศาสนาอย่างอปริหานิยธรรมซึ่งเป็นธรรมเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวด้านจิตใจและนำไปสู่การปฏิบัติในการ ช่วยสร้างความเจริญและความสามัคคี ย่อมทำให้การทำงานของกลุ่มบุคลากรในองค์กรธุรกิจประสบ ความสำเร็จและสร้างความสุขดังได้ตั้งจะกล่าวในหัวข้อถัดไป

ความเป็นมาและความสำคัญของอปริหานิยธรรม

อปริหานิยธรรม (Aparihaniyadhamma) เป็นธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม แต่เป็น ธรรมเพื่อสร้างความเจริญสำหรับส่วนตนและส่วนรวม กล่าวคือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติตามแล้ว จะมีแต่ความสุขและความเจริญก้าวหน้าในชีวิตไม่มีความเสื่อมและความเสียหาย อันเป็นธรรมที่มี ูปการะมากสำหรับผู้ปฏิบัติและผู้บริหารในสังคมไทย เพราะเป็นหลักธรรมที่เน้นความรับผิดชอบต่อ ส่วนรวม ก่อเกิดเป็นความสามัคคีในการทำงานเป็นกลุ่ม และสร้างการเคารพนับถือซึ่งกันและกัน

ดังที่พระมหาพุทธพิชัย สิริชัย และธิดาภูมิ หมั่นมี ได้ศึกษาเกี่ยวกับหลักธรรมกับหลักการ ทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ ว่าเป็นช่วยสร้างองค์กรให้เข้มแข็งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งกับ ผู้บริหารองค์กร ผู้บริหารบ้านเมือง และคณะพระภิกษุสงฆ์ (พระมหาพุทธพิชัย สิริชัย และธิดาภูมิ หมั่นมี, 2561)

หลักอปริหานิยธรรมในพระไตรปิฎกกล่าวถึง ชนเผ่าลิจฉวีเป็นกลุ่มชนพื้นเมืองดั้งเดิมและ เป็นชนเผ่าเล็กๆ ทำให้ถูกรุกรานจากระบอบการปกครองราชาธิปไตยจากเมืองเวสาลี จึงต้องรวมตัว กันเป็นสาธารณรัฐวัชชี เพื่อที่จะได้มีอำนาจมากพอในการต่อรอง สมาชิกมาจากชนเผ่าต่างๆ มี 8 เผ่า รวมเป็นคณะผู้ครองแคว้นที่เรียกว่า “ลิจฉวีสงฆ์” โดยมีรูปแบบการบริหารขึ้นอยู่กับสถาบันที่สำคัญ คือ “สันฐาคาร” หรือที่เรียกว่า “รัฐสภา” ในปัจจุบัน (พระครูสุพลวุฒิกร (ทวนชัย สุภโร), 2558)

ครั้งนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงอภิธานิยธรรมแก่เหล่าเจ้าลิจฉวีทั้งหลาย เพื่อการนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารการปกครองโดยยึดหลักอภิธานิยธรรม 7 ว่า “เจ้าลิจฉวีทั้งหลาย เราจักแสดงอภิธานิยธรรม 7 ประการแก่ท่านทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจงฟัง จงใส่ใจให้ดี เราจักกล่าว” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 23 ข้อที่ 21 หน้า 31 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การนำหลักอภิธานิยธรรมทั้ง 7 มาใช้ในการปกครองและดำเนินชีวิตของชนเผ่าลิจฉวีมีความสำคัญที่ทำให้แคว้นวัชชีมีความเข้มแข็งทั้งด้านการเมืองและการปกครองซึ่งเป็นข้อปฏิบัติสำหรับนักปกครอง นักบริหาร และคณะทำงานได้เห็นถึงความสำคัญของความร่วมมือเพื่องานประชุม การลงมติด้วยความเป็นธรรม และความเป็นหนึ่งเดียวกันของคณะทำงาน หลักธรรมนี้จึงช่วยส่งเสริมต่อการปกครองระบอบสามัคคีธรรม ขณะที่พระอชาตศัตรูแห่งแคว้นมคธ มีพระประสงค์ที่จะไปปราบแคว้นวัชชี แต่เนื่องจากการปกครองด้วยเหล่ากษัตริย์ลิจฉวีที่เลื่อมใสและนับถือพระพุทธศาสนาจนเป็นจำนวนมาก ทำให้พระองค์ไม่อาจปราบแคว้นวัชชีได้ง่าย ต่อมาพระเจ้าอชาตศัตรูได้ส่งวัสสการพราหมณ์ซึ่งเป็นมหาอำมาตย์ของแคว้นมคธ ไปเข้าเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่กุเชาคิณณภู เขตกรุงราชคฤห์ เพื่อไถ่ถามถึงพระสุขภาพและเพื่อให้พระองค์ทรงพยากรณ์ให้กับพระเจ้าอชาตศัตรูซึ่งมีพระประสงค์จะเสด็จไปปราบแคว้นวัชชี โดยวัสสการพราหมณ์กราบทูลว่า พระเจ้าอชาตศัตรูไม่ควรทำสงครามกับเหล่าเจ้าวัชชี เว้นเสียแต่จะใช้วิธีการทูตด้วยการปรองดอง หรือไม่ก็ทำให้แคว้นวัชชีแตกสามัคคีกัน ขณะนั้นพระอานนท์กำลังยืนถวายงานพัดอยู่ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสกับพระอานนท์ถึงเหล่าเจ้าลิจฉวีในเรื่องการบริหารอภิธานิยธรรมสำหรับคฤหัสถ์ หรือราชอภิธานิยธรรม สรุปได้ดังนี้ คือ (1) พวกเจ้าวัชชีหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ (2) พวกเจ้าวัชชีพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเล็กประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่จะพึงทำ (3) พวกเจ้าวัชชีไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว ถือปฏิบัติตามที่วางไว้เดิม (4) พวกเจ้าวัชชีสักการะ เคารพ นับถือ บูชาผู้มีพระชนมายุมาก (5) พวกเจ้าวัชชีไม่ฉุดคร่าขึ้นใจกุลสตรี หรือกุลกุมารี ให้อยู่ร่วมด้วย (6) พวกเจ้าวัชชีสักการะ เคารพ นับถือ บูชาเจตีย์ทั้งในเมืองและนอกเมือง และไม่ละเลยการบูชามิให้เสื่อมสูญไป (7) พวกเจ้าวัชชีจัดการรักษา คุ่มครอง ป้องกันพระอรหันต์โดยชอบธรรม พระอรหันต์ที่ยังไม่มาพึงมาสู่แคว้นแคว้น ที่มาแล้วพึงอยู่อย่างผาสุก

เมื่อวัสสการพราหมณ์จากไปแล้ว พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสกับพระอานนท์ให้มนต์ภิกษุที่กรุงราชคฤห์มาประชุมกัน พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสกับภิกษุเรื่องการบริหาร อภิธานิยธรรมสำหรับพระสงฆ์หรือภิกษุอภิธานิยธรรม สรุปได้ดังนี้ คือ (1) ภิกษุยังหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ประชุมกันมากครั้ง (2) ภิกษุพึงหวังได้แต่ความเจริญ ไม่มีความเสื่อม ตราบเท่าที่ภิกษุยังพร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุมและทำกิจที่สงฆ์จะพึงทำ (3) ภิกษุพึงหวังได้แต่ความเจริญ ไม่มีความเสื่อม ตราบเท่าที่ภิกษุยังไม่บัญญัติ สิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มล้างสิ่งที่ได้บัญญัติไว้แล้ว (4) ภิกษุพึงหวังได้แต่ความเจริญ ไม่มีความเสื่อม ตราบเท่าที่ภิกษุยังสักการะ เคารพ นับถือ บูชาภิกษุผู้เป็นเถระเป็นรัตตัญญู เป็นสังฆบิดร เป็นสังฆปริณายก (5) ภิกษุพึงหวังได้แต่ความเจริญ ไม่มีความเสื่อม ตราบเท่าที่ภิกษุยังไม่ตกอยู่ในอำนาจแห่งตัณหาก่อให้เกิดภพ (6) ภิกษุพึงหวังได้แต่ความเจริญ ไม่มีความเสื่อม ตราบเท่าที่ภิกษุยังเป็นผู้มุ่งหวังเสนาสนะป่า (7) ภิกษุพึงหวังได้แต่ความเจริญ ไม่มีความเสื่อม ตราบเท่าที่ภิกษุยังตั้งสติว่าเพื่อนพรหมจารีทั้งหลายผู้มีศีลงามที่ยังไม่มา พึงมา ที่มาแล้วพึงอยู่อย่างผาสุก

ต่อมาเมื่อวัสสการพราหมณ์กลับมาแล้ว พระเจ้าอชาตศัตรูจึงวางแผนโดยใช้เล่ห์อุบายด้วยการสร้างเนรเทศวัสสการพราหมณ์ไปยังแคว้นวัชชีเพื่อเป็นไส้ศึกและทำการยุยงให้เหล่ากษัตริย์ ลิจฉวีเกิดการแตกความสามัคคี เมื่อครั้งได้โอกาสก็ยกทัพและปราบแคว้นวัชชีจนสำเร็จ อ้างอิงในสามัคคีเภทคำฉันท์ ซึ่งเป็นนิทานสุภาษิตสมัยรัชกาลที่ 6 ที่ว่าด้วย "โทษแห่งการแตกสามัคคี" ซึ่งประพันธ์เพื่อทำให้คนในชาติยุคนั้นเกิดความตื่นตัวทางความคิด เนื่องจากมีความเห็นเกี่ยวกับการบ้านเมืองแตกต่างกันเป็นหลายฝ่าย จึงทำให้ส่งผลกระทบต่อความไม่มั่นคงของบ้านเมือง ในภาวะดังกล่าวจึงมีการแต่งวรรณคดีปลุกใจให้มีการรักษาขึ้นโดยมุ่งเน้นความสำคัญของความสามัคคีเพื่อรักษาบ้านเมือง (คำยวง วราสิทธิชัย, 2544)

จากที่กล่าวมาวิเคราะห์ได้ว่า อปรีหานิยธรรม สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

(1) อปรีหานิยธรรมสำหรับคฤหัสถ์ คือนักปกครองหรือนักบริหาร และคณะทำงานที่ครองเรือน เมื่อยึดถือปฏิบัติแล้วจะช่วยป้องกันความเสื่อมและสร้างความเจริญ ด้วยการหมั่นประชุมกันสม่ำเสมอแสดงให้เห็นถึงรูปแบบของความสามัคคีและความพร้อมเพรียง โดยมีความเป็นน้ำหนึ่งใจอันเดียวกันในการร่วมปกครองบ้านเมือง เคารพต่อรักษากฎระเบียบแบบแผน วัฒนธรรมขนบธรรมเนียม และประเพณีของชุมชน ถือเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องร่วมกันปฏิบัติจึงจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพและสร้างสุข รูปแบบของการเคารพนับถือ ยกย่องให้เกียรติ และรับฟังผู้มีประสบการณ์สูงกว่าหรือผู้มีอายุมากกว่า คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนด้วยการส่งเสริมสถานะและบทบาทของสตรีเพศและเด็กด้วยการไม่ข่มเหงรังแก เพราะกลุ่มคนเหล่านี้มีความอ่อนแอและด้อยกว่าบุรุษเพศ การสักการะด้วยความเคารพและดูแลปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ การสนับสนุนและยกย่องผู้ประพฤติดีในตั้งใจในการทำงาน การแสดงความคิดเห็นและรับฟังข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ นอกจากนี้ ดูแลปกป้องและคุ้มครองผู้อยู่อาศัยและผู้มาเยือนชุมชน โดยจัดระเบียบและดูแลความสงบเรียบร้อย เพื่อให้ผู้มาเยี่ยมแล้วมีความสุขและกลับมาใหม่ ส่วนผู้ที่ไม่เคยมาเยี่ยมชุมชนได้มีโอกาสแวะมา เป็นต้น หากนำหลักธรรมเหล่านี้มาปฏิบัติใช้แล้ว มีแต่จะส่งเสริมให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองสำหรับผู้ครองเรือนสืบต่อไป

(2) อปรีหานิยธรรมสำหรับพระภิกษุสงฆ์ คือภิกษุพึงหมั่นประชุมหรือการทำอุโบสถเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ เช่น การทำวัตรเช้าและเย็น การสวดพระปาติโมกข์ทุกกึ่งเดือนของพระสงฆ์ เป็นต้น การพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจของสงฆ์ การปฏิบัติตามสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้แล้ว สักการะ เคารพ นับถือ และรับฟังคำกล่าวและตักเตือนของภิกษุผู้ใหญ่ ว่าเป็นสิ่งที่ควรรับฟัง สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าและประโยชน์ที่จะได้รับโดยการน้อมนำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง สร้างความงดงามและความเจริญรุ่งเรืองในคณะสงฆ์ โดยไม่ตกอยู่ในอำนาจกิเลสและตัณหา รวมถึงการตั้งสติภายใน โดยผู้มีศีลธรรมที่ยังไม่เคยมาจะมีโอกาสได้มาและอยู่อย่างมีความสุข หากพระสงฆ์รูปใดที่ไม่ใส่ใจที่จะนำอปรีหานิยธรรมไปปฏิบัติใช้ในหมู่สงฆ์นั้นๆ จะพบกับความเสื่อม หรืออาจไม่เสื่อมในปัจจุบันแต่จะค่อยๆ เสื่อมไปในอนาคต

การสร้างพลวัตกลุ่มสำหรับองค์กรธุรกิจตามหลักอปรีหานิยธรรม

จากที่กล่าวมาข้างต้นเกี่ยวกับพลวัตกลุ่มแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการนำเอาปัจจัยต่างๆ มาใช้ในการสร้างกลุ่มบุคลากรภายในองค์กรธุรกิจ ได้แก่ ระบบการบริหารจัดการ

คุณลักษณะผู้นำ และความสามารถของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการกำหนดทิศทางของกลุ่มบุคลากรโดยพัฒนาไปสู่ความสำเร็จ สอดคล้องกับแนวทางหลักการบริหารนิยธรรมที่มีส่วนช่วยอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มบุคลากรภายในองค์กรธุรกิจโดยเกี่ยวข้องกับวิธีในการบริหารจัดการ ตลอดจนถึงพลังภายในด้านจิตใจของกลุ่มบุคลากรที่เป็นเงื่อนไขสำคัญและมีอิทธิพลต่อสมาชิกในกลุ่มในอันที่จะก่อให้เกิดความร่วมมือ ความรับผิดชอบ และการเสียสละเพื่อส่วนรวม การศึกษาเรื่องการสร้างพลวัตกลุ่มตามหลักการบริหารนิยธรรมจะช่วยให้เข้าใจถึงกระบวนการของการทำงานเป็นทีม การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายของกลุ่ม การวางแผน และกลยุทธ์ และวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ตลอดจนถึงกระบวนการตัดสินใจของกลุ่ม อีกทั้งจะช่วยให้กลุ่มบุคลากรพบวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม สำหรับบทความนี้มุ่งประยุกต์การนำเฉพาะการบริหารนิยธรรมสำหรับคฤหัสถ์ทั้ง 7 ประการเพื่อสร้างพลวัตกลุ่มสำหรับองค์กรธุรกิจที่มีประสิทธิภาพโดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

(1) ประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ โดยควรมีการประชุมปรึกษาหารือกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระในการทำงานร่วมกันและหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอซึ่งเป็นโอกาสในการถ่ายทอดในเรื่องความรู้ ความเข้าใจ การติดตามงาน รวมถึงสร้างสรรค์วิธีการใหม่ๆ ภายในกลุ่มบุคลากร นอกจากนี้ ยังมีการสร้างบรรยากาศในการทำงานให้มีลักษณะเป็นกันเอง สร้างกิจกรรมหรือการประชุมรูปแบบอื่นๆ เช่น การร่วมรับประทานอาหาร การจัดกิจกรรมสันทนาการ หรือการเล่นกีฬา หรือการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวประจำปีบริษัท เป็นต้น

(2) ร่วมมือทำกิจอย่างพร้อมเพรียง โดยการมีส่วนร่วมเข้าประชุม เลิกประชุม และทำกิจที่ได้รับมอบหมายตามมติที่ประชุมอย่างพร้อมเพรียงกัน เพื่อสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน ป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งกันและร่วมกันสร้างพื้นที่ปลอดภัยที่เปิดโอกาสให้ทุกคนกล้าตัดสินใจและส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มบุคลากรริเริ่มทำในสิ่งใหม่หรือการวางระบบให้ทำงานอย่างพร้อมเพรียงเพื่อบรรลุในเป้าหมายเดียวกัน ซึ่งการวัดความพร้อมของทีมงาน ได้แก่ การเสียสละ การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การประสานงาน การร่วมมือกันทำงานโดยที่ทุกคนต่างเป็นผู้นำร่วมกันโดยผลักดันขึ้นมาตามสถานการณ์และความถนัด และสื่อสารกันอย่างตรงพลัง และพร้อมเพรียงกันลุกขึ้นป้องกันองค์กรธุรกิจหากเมื่อเกิดวิกฤตทางธุรกิจ

(3) เป้าหมายร่วมและปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ โดยการร่วมปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ (Vision) ภาระกิจ (Mission) ค่านิยมองค์กร (Core Value) เป้าหมาย (Goal) กลยุทธ์ (Strategy) แผนงาน (Action Plan) และกฎและระเบียบข้อบังคับภายในองค์กร (Rule and Regulation) กล่าวคือ ทุกคนในทีมมีการกำหนดบทบาท มอบหมายอำนาจหน้าที่ ตลอดจนถึงความรับผิดชอบของสมาชิกไว้ชัดเจน จะต้องทำตามอย่างเคร่งครัด ไม่ล้มเลิก เพิ่มถอน ไม่ทำตามอำเภอใจ และประโยชน์ของกลุ่มเป็นหลัก

(4) เคารพให้เกียรติและรับฟังผู้อาวุโสภายในองค์กร โดยการให้ความเคารพ การให้เกียรติกัน และการรับฟังความคิดเห็นจากผู้บังคับบัญชา หรือผู้รู้และมีประสบการณ์ขององค์กรธุรกิจ เมื่อเกิดปัญหาขึ้น ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาซึ่งเป็นสมาชิกทุกคนจะช่วยหาทางแก้ปัญหาาร่วมกัน

(5) ไม่กตัญญูและข่มเหงผู้ด้อยกว่า โดยการไม่เอาเปรียบ รับฟังความเห็น ส่งเสริมศักยภาพเคารพสิทธิมนุษยชน และให้โอกาสที่เท่าเทียมกันของกลุ่มบุคลากรทุกคนในสังคมโดยไม่จำกัดเพศสภาพว่าเป็นชาย หญิง หรือเพศทางเลือก LGBTQ+ เป็นกลุ่มคนที่มีอัตลักษณ์ทางเพศ หรือ

รสนิยมทางเพศที่แตกต่างไปจากคนส่วนใหญ่ในสังคม โดยคำว่า LGBTQ+ ย่อมาจาก “L – Lesbian” คือกลุ่มผู้หญิงรักผู้หญิง “G – Gay” คือกลุ่มชายรักชาย “B – Bisexual” คือกลุ่มที่รักได้ทั้งผู้ชายและผู้หญิง “T – Transgender” คือกลุ่มคนข้ามเพศ จากเพศชายเป็นเพศหญิง หรือเพศหญิงเป็นเพศชาย “Q – Queer” คือ กลุ่มคนที่พึงพอใจต่อเพศใดเพศหนึ่ง โดยไม่ได้จำกัดในเรื่องเพศ และความรัก และ “+” คือ ตัวย่อที่ยังรวมถึงบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศอื่นๆ (เสกสรร สายสีเส็ด และคณะ, 2564)

ผู้มีวัยที่ต่างกันเพื่อหลายช่องว่างระหว่างวัย (Generation Gap) ได้แก่ “ยุค Baby Boom” คือกลุ่มคนที่เกิดในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประมาณ พ.ศ. 2489 - 2492 จะเป็นกลุ่มที่มีชีวิตเพื่อการทำงาน เคารพกฎเกณฑ์มีกติกามีวินัย มีความทุ่มเทและความอดทนให้ความสำคัญกับผลงาน “ยุค Gen-X” คือกลุ่มคนที่เกิดประมาณ พ.ศ. 2505 - 2510 เป็นกลุ่มที่ได้รับอิทธิพลการทำงานถ่ายทอดมาจากกลุ่ม Baby Boom เป็นกลุ่มที่ทำงานโดยมีความใฝ่ฝันที่อยากจะมีธุรกิจเป็นของตนเอง มีความทะเยอทะยานสูง มีความตั้งใจ ทุ่มเท และทำงานอย่างจริงจัง มีแนวคิดการทำงานในลักษณะ “รู้ทุกอย่างทำทุกอย่าง” ได้เพียงลำพัง “ยุค Gen-Y” คือกลุ่มคนที่เกิดประมาณ พ.ศ. 2521 - 2536 เป็นพวกกินบุญเก่าที่ได้รับจากกลุ่มคนในยุค Baby Boom และ Gen-X ที่ได้วางพื้นฐานไว้ให้แล้ว โดยที่ทำงานสบายๆ มีความเป็นส่วนตัวสูง และเติบโตมาพร้อมกับคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี มีลักษณะนิสัยชอบแสดงออก มีความเป็นตัวของตัวเองสูงไม่ชอบอยู่ในกรอบและไม่ชอบเงื่อนไขที่ผูกพัน ต้องการความชัดเจนในการทำงานว่าสิ่งที่ทำมีผลต่อตนเองและองค์กรอย่างไร และมีความพร้อมที่จะทำงานได้ทุกเรื่อง “ยุค Gen-Z” คือกลุ่มคนที่เกิดประมาณ พ.ศ. 2537 - 2552 เป็นกลุ่มคนที่มีความสามารถหลากหลาย มีทักษะความสามารถหลายด้าน คนกลุ่มนี้จึงชอบการทำงานแบบอิสระ (Freelance) ทำงานแบบไฟแรงแต่อ่อนต่อประสบการณ์ สนุกกับการทำงานเป็นทีม ไม่ชอบอยู่ในกรอบ ไม่ชอบเงื่อนไขที่มามีการทำงานที่ผูกมัดตัวเอง และมีความเป็นตัวของตัวเองสูง (กนกพันธ์ โลภตรวงศ์, 2556) การให้โอกาสในแนวทางการจ้างงานกับผู้พิการ (Employment of Persons with Disabilities) โดยให้ความสำคัญกับระบบและกระบวนการคัดเลือกคนพิการเข้าทำงานให้เหมาะสมกับลักษณะความพิการ และพัฒนาความรู้ความสามารถของคนพิการ รวมถึงจัดกิจกรรมสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มบุคลากรทุกคนกับบุคลากรที่พิการ

(6) เคารพบูชาสถานที่และทรัพย์สินขององค์กร โดยการแสดงถึงความเคารพต่อผู้ก่อตั้งบรรพบุรุษ ผู้มีพระคุณ สถานที่ ทรัพย์สิน หรือตราองค์กร เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ คำนึงถึงประโยชน์ขององค์กรมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ไม่ทำลาย ลักขโมย หรือทำความเสียหายกับสถานที่และอนุสรณ์ขององค์กร รักษาภาพลักษณ์และชื่อเสียงองค์กรธุรกิจ เป็นต้น

(7) สนับสนุนผู้ที่ประพฤติและปฏิบัติดี โดยการส่งเสริมบุคลากรที่ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม และยึดหลักการกำกับดูแลกิจการ (Good Corporate Governance) ซึ่งเป็นหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่นำมาเป็นแนวทางปฏิบัติโดยอาศัยหลักธรรมาภิบาลที่ดีที่สากลยอมรับ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่าองค์กรธุรกิจได้ยึดหลักความยุติธรรม โปร่งใส และตรวจสอบได้ในการกำกับดูแล โดยคำนึงถึงผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม เช่น พนักงาน ลูกค้า ผู้ขาย ผู้ถือหุ้น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นต้น

ดังนั้น การสร้างพลวัตกลุ่มในองค์กรธุรกิจตามหลักการแห่งอภิธานิธรรม 7 ช่วยให้ผู้บุคลากรในองค์กรทำงานอย่างประสิทธิภาพ โดยลดความขัดแย้งภายในและสร้างความสามัคคี

เพื่อที่จะทำให้องค์กรธุรกิจบรรลุผลสำเร็จอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 7 ประการ ดังนี้ (1) ประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ (2) ร่วมมือทำกิจอย่างพร้อมเพรียง (3) เป้าหมายร่วมและปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ (4) เคารพให้เกียรติ และรับฟังผู้อาวุโสภายในองค์กร (5) ไม่กดขี่และข่มเหงผู้ด้อยกว่า (6) เคารพบูชาสถานที่และทรัพย์สินขององค์กร (7) สนับสนุนผู้ที่ประพฤติและปฏิบัติ

บทสรุป

การบริหารองค์กรหรือบริษัท คือการทำงานของบุคลากรในองค์กรตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่ร่วมกันปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ผ่านกระบวนการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบ เครื่องจักร เงินทุน วิธีการ/จัดการ คน และหลักจริยธรรม โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับเรื่องคนและหลักจริยธรรมเพื่อการประพฤติและปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันในการสร้างองค์กรสู่ความเจริญก้าวหน้า ดังนั้น การสร้างพลวัตกลุ่มโดยพัฒนาการบริหารงานในกลุ่มคนทั้งภายในหรือต่างหน่วยงานขององค์กรจะทำให้เกิดความพร้อมเพรียงเป็นอันเดียวกันส่งผลต่อการทำงานในความรับผิดชอบของกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพโดยกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มแสดงขีดความสามารถหรือสมรรถนะของตน อันประกอบด้วย (1) ทักษะรายบุคคล ได้แก่ การสื่อสาร ประสานงานระหว่างบุคคล สร้างภาวะผู้นำ และบริหารความขัดแย้ง (2) ทักษะการรวมกลุ่ม ได้แก่ สร้างความร่วมมือ การแก้ปัญหาโดยกลุ่ม และสร้างความเห็นพ้องต้องกัน เป็นต้น สอดคล้องกับการนำหลักอปริหานิยธรรม 7 ใช้เป็นหลักจริยธรรม เพราะเป็นธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม แต่เป็นธรรมเพื่อสร้างความเจริญ ความสามัคคี และลดความขัดแย้งสำหรับกลุ่มบุคลากรภายในองค์กร ประกอบด้วย 7 ประการ ดังนี้ (1) ประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ (2) ร่วมมือทำกิจอย่างพร้อมเพรียง (3) เป้าหมายร่วม ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ (4) เคารพให้เกียรติและรับฟังผู้อาวุโสภายในองค์กร (5) ไม่กดขี่และข่มเหงผู้ด้อยกว่า ส่งเสริมหลักสิทธิมนุษยชน โดยไม่จำกัดเพศสภาพหรือเพศทางเลือก LGBTQ+ ทลายช่องว่างระหว่างวัย หรือให้โอกาสกับผู้พิการ เป็นต้น (6) เคารพบูชาสถานที่และทรัพย์สินขององค์กร (7) สนับสนุนผู้ที่ประพฤติและปฏิบัติดีโดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม และยึดหลักการกำกับดูแลกิจการ ดังนั้น การนำหลักการแห่งอปริหานิยธรรมทั้ง 7 ประการมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างพลวัตกลุ่มสำหรับองค์กรธุรกิจจึงมีคุณค่าและมีความสำคัญ ทำให้บุคลากรลดความขัดแย้งและสร้างความสามัคคีเพื่อที่จะทำให้องค์กรธุรกิจบรรลุผลสำเร็จในเป้าหมายในการดำเนินธุรกิจและสร้างองค์กรอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กนกพันธุ์ วรรณ. (2556). การจัดการช่องว่างระหว่างวัยเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*. 3(2), 136-137.
- คำยวง วราสิทธิชัย. (2544). สามัคคีคำฉันท์: วรรณกรรมชิ้นเอกของชาติ บุรทัต. *วารสารวรรณวิทัศน์*. 1(1), 8-9.
- จิตติพร สะสม. (2563). การปรับใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อการบริหารงานในสังคมปัจจุบัน. *วารสารปัญญาปณิธาน*. 5(1), 17.
- ทวีศักดิ์ ทองทิพย์. (2561). *พุทธปรัชญาบริหารการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ทองดี ศรีตระการ. (2559). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอปริหานิยธรรม. *วารสารปัญญาปณิธาน*. 1(1), 2.
- ธรรมปพร หงส์ทอง. (2564). การบริหารองค์กรพระสงฆ์ไทยตามแนวพุทธกาล. *วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์*. 5(1), 33-34.
- พระครูสุพลวุฒิกร (ทวนชัย สุภโร). (2558). ระบอบสามัคคีธรรม: บทเรียนจากเจ้าลิจฉวีถึงสังคมไทย. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*. 2(1), 46.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2562). ศาสนากับเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs). กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด มหาชน.
- พระมหาอุททพิชัย สิริชโย และธิดาวิภา หนัมนี่. (2561). การบริหารงานตามหลักอปริหานิยธรรม. *วารสารสมาคมศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. 7(2), 140.
- พงษ์เทพ จันทสุวรรณ. (2558). THE FUNCTIONS OF THE EXECUTIVE Chester I. Barnard, 1938. *วารสารสมาคมนักวิจัย*. 20(2), 173.
- มานพ นักการเรือน และบานชื่น นักการเรือน. (2562). สถาบันศาสนาตามแนวทางพระพุทธศาสนา. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*. 20(1), 2-3.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เสกสรร สายสีสอด และคณะ. (2564). การศึกษาพฤติกรรมการดำรงชีวิต (Lifestyles) และความพึงพอใจในการดำรงชีวิตของกลุ่ม LGBTQ+ ในจังหวัดอุดรธานี. *วารสารวิทยาการจัดการ*. 3(1), 3-4.

พุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยปาณาติบาตกับกรณีโทษประหารชีวิต Buddhist Ethics on Killing with the case of death penalty

¹พระธนกฤต เขมธมโม

Phratanakit Khemathammo

²พระมหายุทธนา นรเชฏฐโณ

Phramaha Yutthana Narajettho

คณะพุทธศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding Author, Email: tanakit5555@hotmail.com

Received November 17, 2022; Revised March 20, 2023; Accepted: March 25, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการนำเสนอแนวคิดที่เกี่ยวกับจริยศาสตร์เชิงพุทธว่าด้วยปาณาติบาตกับกรณีโทษประหารชีวิต มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและการวิเคราะห์เรื่องปาณาติบาตในพุทธจริยศาสตร์ และแนวคิดตามทฤษฎีสากลกับกรณีประหารชีวิตนักโทษ ผลการศึกษาพบว่า พุทธจริยศาสตร์มุ่งเอาความไม่เบียดเบียนกันเป็นหลักประกันในความสงบสุขของสังคม โทษประหารชีวิตถือเป็นโทษสูงสุดที่กฎหมายกำหนดไว้เพื่อมุ่งกระทำต่อ ชีวิตนักโทษเป็นกระบวนการทางกฎหมายซึ่งรัฐลงโทษอาชญากรรมแก่บุคคลผู้กระทำความผิดโดยใช้วิธีการต่างๆ เพื่อทำลายชีวิตหรือเพื่อฆ่าให้ตายเป็นการกำจัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมอย่างเด็ดขาด การประหารชีวิตเป็นปาณาติบาตหรือไม่ นั้น มีเกณฑ์การวินิจฉัยเกี่ยวกับการฆ่าสัตว์ตามหลักพระพุทธศาสนาว่า การมีเจตนาฆ่าเป็นปาณาติบาตตรงข้ามไม่มีเจตนาในการฆ่าไม่นับเป็นปาณาติบาต

คำสำคัญ: พุทธจริยศาสตร์; ปาณาติบาต; โทษประหารชีวิต

Abstract

This article presents the concept of Buddhist ethics in the case of the death penalty. The objective is to study the concept and analysis of panatibat in Buddhist ethics versus the concept of international theory base on the death penalty. The results of the study showed that Buddhist ethics aims to use non oppression as a guarantee of social peace. The death penalty is the highest penalty level to punish on prisoners live. It is a legal process in which the state punishes a person who

commits a crime by means of various method to destroy life or to kill, on the purpose of eliminate the perpetrator from society completely. Whether or not the execution was a panatipat. There is a diagnostic criterion regarding the killing of animals according to Buddhist principles that having the intent to kill is a panatibat, on the contrary, there is no intent to kill, not counting as a panatibat.

Keywords: Buddhist Ethics; Killing in Buddhism; Capital Punishment

บทนำ

ปัญหาอาชญากรรมมีควบคู่กับสังคมไทยและทั่วโลกมาเป็นเวลานานและมาตรการหนึ่งในการป้องกันและยับยั้งอาชญากรรมของสังคมทั่วโลกนับตั้งแต่อดีตมาสู่ปัจจุบัน คือ การลงโทษประหารชีวิต อันมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อมุ่งเน้นการตัดโอกาสผู้กระทำความผิด การแก้แค้นทดแทน และการยับยั้งอาชญากรรมในสังคมเป็นสำคัญ ซึ่งรูปแบบของการประหารชีวิตในอดีตของประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทยมักมีลักษณะที่มีความโหดร้ายทารุณเพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการลงโทษ คือ การแก้แค้นทดแทนเป็นสำคัญ หากแต่ปัจจุบันประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้มุ่งเน้นการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้สามารถกลับคืนสู่สังคมเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าของสังคม รวมทั้งกระแสของการให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนในสังคมที่มีมากขึ้น อันส่งผลให้ประเทศต่างๆ ส่วนใหญ่ทั่วโลกได้มีการยกเลิกโทษประหารชีวิต รวมทั้งแม้หากจะยังคงโทษประหารชีวิต แต่ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการประหารชีวิตให้มีวิธีการที่มีมนุษยธรรมมากขึ้น

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีการใช้โทษประหารชีวิตมาเป็นระยะเวลานาน ปัจจุบันประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่ยังคงมีโทษประหารชีวิตเป็นโทษสูงสุดสำหรับลงโทษผู้กระทำความผิดในคดีร้ายแรง เพียงแต่ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการประหารชีวิตให้มีความนุ่มนวลมากขึ้น โดยเปลี่ยนจากรูปแบบของการประหารชีวิตในอดีตที่มีความโหดร้ายทารุณ อาทิ การประหารชีวิตด้วยการตัดศีรษะ การยิงเป้า ไปสู่รูปแบบการประหารชีวิตด้วยการฉีดยาพิษในปี พ.ศ. 2546 (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2557) ในสังคมบ้านเมืองเราปัจจุบันมีข่าวปรากฏทางสื่อมวลชนว่ามีเหตุการณ์การกระทำความผิดทางอาญาร้ายแรงเกิดขึ้นจนเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำนั้นเสียชีวิตเช่น ข่าวการทำร้ายร่างกายชายพิการจนเป็นเหตุให้เสียชีวิต การฆ่าข่มขืน การฆ่าหั่นศพ หรือการชิงทรัพย์เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย เป็นต้น ชาวในลักษณะดังกล่าวนี้ล้วนแล้วแต่เป็นการปลุกกระแสสังคมเพื่อเรียกร้องให้มีการลงโทษประหารชีวิตผู้กระทำความผิดอยู่เสมอ โดยให้เหตุผลว่าเพื่อเป็นการลงโทษที่สาสมกับการกระทำความผิดนั้นๆ เพราะเชื่อว่าหากมีการลงโทษประหารชีวิตแล้วจะเป็นการปรามเพื่อมิให้มีการกระทำความผิดเช่นนั้นเกิดขึ้นอีก แต่อย่างไรก็ดี การลงโทษประหารชีวิตนั้นนักสิทธิมนุษยชนมักมองว่าเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และขัดกับหลักสิทธิมนุษยชน จนกระทั่งหลายๆ ประเทศต่างก็ได้มีการยกเลิกโทษประหารชีวิตไปแล้วเพราะเห็นว่าขัดกับหลักสิทธิมนุษยชน และมองว่าการโทษประหารชีวิตนั้นไม่มีผลใดๆ กับการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของอัตราอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคม โดยปัจจุบันมีโทษประหารชีวิตถือว่าเป็นโทษที่ร้ายแรง และเป็นการทำให้ชีวิตหนึ่งชีวิตต้องตายลงไป ในทางกฎหมายอาจมองว่าสมควร เพราะเป็นไปตามกระบวนการด้าน

ความยุติธรรม แต่ในทางศีลธรรมย่อมเกิดคำถามว่าเหมาะสมแล้วหรือ เพราะชีวิตทุกชีวิตย่อมมีค่าเท่าเทียมกัน การประหารชีวิตเป็นปาณาติบาตหรือไม่นั้น ให้พิจารณาองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ (1) สัตว์ที่ถูกฆ่ามีชีวิต (2) ผู้ฆ่ารู้ว่าสัตว์มีชีวิต (3) มีเจตนา จงใจหรือมีจิตคิดจะฆ่า (4) มีความพยายามที่จะฆ่า (5) สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น (พระไตรปิฎกอรกกาภาษาไทย เล่มที่ 26 ข้อที่ 2 หน้าที่ 472 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) หากการกระทำดังกล่าวขาดองค์ประกอบข้อใดข้อหนึ่งถือว่า “ไม่ผิดศีล” หรือ “ไม่เป็นปาณาติบาต”

บทความนี้ผู้เขียนหวังว่าข้อมูลที่ได้อ่านจะสามารถวิเคราะห์ พิจารณา และตัดสินใจในบทลงโทษที่ได้รับรู้ในพุทธจริยศาสตร์ที่ว่าด้วยข้อปาณาติบาตกับการลงโทษประหารชีวิตในยุคปัจจุบันได้อย่างเหมาะสมและเกิดความยุติธรรมในสังคมไทยได้อย่างแท้จริง

บทบัญญัติและการวินิจฉัยเกี่ยวกับศีลข้อที่ 1 ปาณาติบาตของศาสนาพุทธ

1. บทบัญญัติในพระไตรปิฎก

อะไรชื่อว่าศีล ศีลมีเท่าไร ศีลมีอะไรเป็นสมุฏฐาน ศีลเป็นที่รวมแห่งธรรมอะไร

อะไรชื่อว่าศีล เจตนาชื่อว่าศีล เจตสิกชื่อว่าศีล ความสำรวมชื่อว่าศีล ความไม่ล่วงละเมิด

และการงดเว้นจากความชั่ว ชื่อว่าศีล

ศีลมีเท่าไร ศีลมี 3 คือ (1) กุศลศีล (2) อกุศลศีล (3) อภัยกตศีล

ศีลมีอะไรเป็นสมุฏฐาน กุศลศีลมีกุศลจิตเป็นสมุฏฐาน อกุศลศีลมีอกุศลจิตเป็นสมุฏฐานและอภัยกตศีล มีอภัยกตจิตเป็นสมุฏฐาน

ศีลเป็นที่รวมแห่งธรรมอะไร ศีลเป็นที่รวมแห่งความสำรวม เป็นที่รวมแห่งความไม่ล่วงละเมิด เป็นที่รวมแห่งเจตนาที่เกิดในขณะสำรวมและไม่ล่วงละเมิดนั้น (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 31 ข้อที่ 62 หน้าที่ 41 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ศีล 5 ประเภท คือ (1) การละปาณาติบาต ชื่อว่าศีล (2) การเว้นปาณาติบาต ชื่อว่าศีล (3) เจตนาที่เป็นข้าศึกต่อปาณาติบาต ชื่อว่าศีล (4) ความสำรวมปาณาติบาต ชื่อว่าศีล (5) ความไม่ล่วงละเมิดปาณาติบาต ชื่อว่าศีล

ศีลดังกล่าวนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อความไม่เดือดร้อนใจ เพื่อปราโมทย์ เพื่อปิติ เพื่อปัสสัทธิ เพื่อโสมนัส เพื่อการปฏิบัติโดยเอื้อเฟื้อ เพื่อความเจริญ เพื่อทำให้มาก เพื่อเป็นเครื่องประดับ เพื่อเป็นเครื่องป้องกัน เพื่อเป็นเครื่องแวดล้อม เพื่อความสมบูรณ์ ย่อมเป็นไปเพื่อความเปื้อนหายโดยส่วนเดียว เพื่อคลายกำหนด เพื่อดับ เพื่อบรรเทา เพื่อบรรเทา เพื่อบรรเทา (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 31 ข้อที่ 90 หน้าที่ 62 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

สิกขาบท 5 คือ (1) ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท (2) อทินนาทานาเวรมณีสิกขาบท (3) กาเมสุมิฉฉาจาราเวรมณีสิกขาบท (4) มุสาวาทาเวรมณีสิกขาบท (5) สุราเมรัยมัชฌมาทักขณานาเวรมณีสิกขาบท บรรดาสิกขาบท 5 นั้น ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท ดังต่อไปนี้

ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท หมายถึง จิตที่เป็นกามาวจรซึ่งเป็นกุศล สหระคด้วยโสมนัส สัมปยุตด้วยญาณ เกิดขึ้น แก่บุคคลผู้งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ในสมัยใด สมัยนั้น การงดเว้น การเว้น

ขาดจากการฆ่าสัตว์ การไม่ทำ การเลิกทำ การไม่ล่วงละเมิด การไม่ล้าเซต การกำจัดต้นเหตุแห่งการฆ่าสัตว์ ก็เกิดขึ้น นี้เรียกว่า ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท สภาวธรรมที่เหลือชื่อว่า สัมปยุตด้วยเวรมณีสัมปยุตด้วยญาณ เกิดขึ้น แก่บุคคลผู้งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ในสมัยใด ในสมัยนั้น ความจงใจ กิริยาที่จงใจ ภาวะที่จงใจ ก็เกิดขึ้น นี้เรียกว่า ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท สภาวธรรมที่เหลือชื่อว่า สัมปยุตด้วยเจตนา

ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท หมายถึง จิตที่เป็นกามาวจรซึ่งเป็นกุศล สหระคด้วยโสมนัส สัมปยุตด้วยญาณ เกิดขึ้น แก่บุคคลผู้งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ในสมัยใด ในสมัยนั้น ด้สละ ฯลฯ ปศคาหะ และอวิกเขปะ ก็เกิดขึ้น นี้เรียกว่า ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 35 ข้อที่ 703-704 หน้าที่ 447 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท หมายถึง จิตที่เป็นกามาวจรซึ่งเป็นกุศล สหระคด้วยโสมนัส สัมปยุตด้วยญาณ เกิดขึ้น แก่บุคคลผู้งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ในสมัยใด ในสมัยนั้น ด้สละ ฯลฯ ปศคาหะ และอวิกเขปะ ก็เกิดขึ้น นี้เรียกว่า ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 35 ข้อที่ 703-704 หน้าที่ 447 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2. การวินิจฉัยศีลข้อปาณาติบาต

ศีลมีหลักที่ควรทราบเบื้องต้น คือ หลักหรือองค์แห่งการวินิจฉัยตัดสินว่า การกระทำนั้นมีความผิดหรือไม่ มีอยู่ 5 ประการ ถ้าครบทั้งองค์ 5 (สัมภาระ) จึงถือว่าล่วงละเมิดศีล เป็นบาปและมีโทษ หากไม่ครบถือว่าไม่เข้าข่ายของความผิด และโทษหลักวินัยมีอยู่ว่า ดังนี้ (1) สัตว์นั้นมีชีวิต (2) รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต (3) มีจิตคิดจะฆ่า (4) ทำความเพียรที่จะฆ่า (5) สัตว์ตายลงเพราะความเพียรนั้น (พระไตรปิฎกอรกถกกา ภาษาไทย เล่มที่ 26 ข้อที่ 2 หน้าที่ 472 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ปาณาติบาต เวรมณี แปลว่า เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ คือ การงดเว้นจากการทำสัตว์นั้นให้ตายก่อนจะถึงกำหนดอายุของตน หมายถึง ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านชีวิตร่างกาย สิกขาบทนี้มีความมุ่งหมายเพื่อให้มนุษย์มีเมตตา กรุณาต่อกัน ตามนัยนี้ถือว่า ปาณาติบาตจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อครบองค์ประกอบทั้ง 5 นี้ บุคคลจะกระทำด้วยตนเอง หรือใช้ให้ผู้อื่นทำศีลย่อมจะขาดเหมือนกัน แต่ถ้าองค์ประกอบไม่ครบเพียงแต่ต่างพร้อย

3. การวินิจฉัยศีลข้อปาณาติบาตโทษหนักเบา

การฆ่าไม่ว่าจะฆ่ามนุษย์ หรือสัตว์เป็นบาปเหมือนกัน แต่จะบาปหนักหรือเบาท่านกำหนดหลักวินัยไว้ 3 หลัก ดังนี้

1) กำหนดโดยวัตถุ ถ้าเป็นมนุษย์ ฆ่าผู้มีความมาก มีโทษมาก ฆ่าผู้มีความน้อยมีโทษน้อย เช่น ฆ่าพระอรหันต์ บิดาและมารดา มีโทษมาก เพราะพระพุทธเจ้าเพียงแต่ทำร้ายให้ห่อพระโลหิต มีโทษเท่ากับฆ่าบิดามารดา ส่วนคนที่ไม่มีคุณก็มีโทษน้อยลดหลั่นกันลงไป ถ้าเป็นสัตว์ ก็กำหนดด้วยคุณ ถ้าไม่มีคุณเหมือนกัน กำหนดด้วยรูปร่างใหญ่เล็กกว่ากัน ถ้าใหญ่มีโทษมากถ้าเล็กมีโทษน้อย

2) กำหนดด้วยเจตนา คือการตั้งใจฆ่า มีโทษมากหรือน้อยกว่ากัน ถ้าโทษมาก โทษมาก โทษน้อย โทษน้อย (อุทัย กมลศิลป์, 2561)

3) กำหนดโดยประโยชน์ คือความพยายามที่จะฆ่าให้ตายใช้ความพยายามมากมีโทษมากให้ ความพยายามน้อย มีโทษน้อย (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2538)

หลักการปรับโทษของปาณาติบาตนั้น จะมีโทษมากหรือน้อยพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงโทษของการล่วงละเมิดปาณาติบาตไว้ในสัพพหุลสูตร มีใจความว่า “ภิกษุทั้งหลาย ปาณาติบาต

(การฆ่าสัตว์) ที่บุคคลเสพแล้ว เจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว ย่อมยังสัตว์ได้เป็นไปเกิดในนรก ในกำเนิดของสัตว์เดรัจฉาน ในเปรตวิสัย วิบากแห่งปาณาติบาตอย่างเบาที่สุด ย่อมยังความเป็นผู้มีอายุน้อยให้เป็นที่เกิดมาเป็นมนุษย์” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 23 ข้อที่ 40 หน้าที่ 301 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) นอกจากนี้ผู้ทำปาณาติบาตเนื่องๆ กระทำเป็นอาจินยังต้องประสบกับโทษอีกหลายอย่าง เช่น ทำตนให้เป็นที่หวาดหวั่นของคนอื่น สัตว์อื่น ไม่เป็นที่เอ็นใจแก่ผู้เข้าใกล้ สัมมอภิสกกรรมที่หมักหมมด้วยอาสวะ (วิคิน อินทสระ, 2527)

สรุป ศิล 5 เป็นหลักที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้เป็นหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ ทั้งนี้ ประเด็นในการศึกษาหลักศีลข้อหนึ่งที่ว่า ปาณาติบาต (การฆ่าสัตว์) ต้องประกอบด้วยองค์ 5 คือ (1) สัตว์ที่ถูกฆ่ามีชีวิต (2) ผู้ฆ่ารู้ว่าสัตว์มีชีวิต (3) มีเจตนา จงใจหรือมีจิตคิดจะฆ่า (4) มีความพยายามที่จะฆ่า (5) สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น หากขาดองค์ประกอบ 5 อย่างนี้ก็ไม่สำเร็จเป็นกรรม คือ ไม่ใช่ฆ่าสัตว์ ไม่เป็นปาณาติบาต ส่วนจะมีโทษหนักหรือนั้น ให้พิจารณาตามองค์ประกอบร่วม คือ (1) กำหนดโดยวัตถุ (2) กำหนดโดยเจตนา และ (3) กำหนดโดยประโยชน์หรือถ้าผู้กระทำปาณาติบาต รู้ว่าการกระทำเช่นนี้เป็นอกุศลกรรม มีโทษ ไม่ควรกระทำ แต่ก็ได้กระทำลงไปด้วยเหตุหนึ่งเหตุใดก็ตาม ย่อมมีโทษน้อยกว่า ผู้กระทำปาณาติบาต โดยไม่รู้ว่า การกระทำเช่นนี้เป็นอกุศลกรรมมีโทษไม่ควรทำ แต่ก็ได้กระทำลงไป ทั้งนี้เพราะความไม่รู้ว่าเป็นอกุศลกรรม ย่อมเป็นผู้ประกอบด้วยมิจฉาทิฐิอย่างแรงกล้า ฉะนั้นจึงต้องรับโทษมาก อุปมาเหมือนช่างตีเหล็ก เผาเหล็กจนร้อนจัด แล้วเอาออกจากเตามาวางไว้ ช่างตีเหล็กนั้น ย่อมรู้ว่าก้อนเหล็กนั้นร้อน ฉะนั้น เมื่อจำเป็นจะต้องเอามือไปจับก้อนเหล็ก ก็ย่อมรู้ประมาณในความร้อน ไม่จับเหล็กนั้นลงไปเต็มที่ แต่ถ้าผู้มาภายหลัง ไม่รู้ว่าก้อนเหล็กนั้นร้อน มีความอยากรู้ ย่อมจับก้อนเหล็กนั้นอย่างเต็มที่ จนทำให้มือไหม้เกรียมไป ข้อนี้ฉันใด ผู้ที่รู้ว่า การกระทำเช่นนี้ เป็นอกุศลกรรมกับผู้ที่ไม่ว่า การกระทำเช่นนี้เป็นอกุศลกรรม โทษที่พึงได้รับของทั้ง 2 คนย่อมต่างกัน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับโทษประหารชีวิต

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับโทษประหารชีวิตการลงโทษผู้กระทำความผิดเกิดขึ้นควบคู่กับสังคมมาเป็นเวลานาน ตามหลักอาชญาวิทยาวัตถุประสงค์ของการลงโทษผู้กระทำความผิดที่เกิดขึ้นในยุคต่างๆ ที่ผ่านมามีดังนี้ สรุปได้ดังนี้

1. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution Theory)

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนเป็นทฤษฎีการลงโทษที่เก่าแก่ที่สุด โดยมีความเชื่อว่าผู้ถูกประหารชีวิตจะต้องได้รับโทษที่มีความรุนแรงสาสมกับความผิดที่ได้กระทำลงไป จึงมีการใช้โทษประหารชีวิตมาตั้งแต่ยุคโบราณซึ่งส่วนหนึ่งความเชื่อว่าผู้กระทำเป็นผู้ที่มีความชั่วร้ายในตัวเอง ดังนั้นจึงควรได้รับโทษประหารชีวิตเพื่อกำจัดความชั่วร้ายออกจากสังคม โดยแบ่งย่อยได้เป็น 2 ทฤษฎี คือ

1.1 ทฤษฎีสัญชาตญาณ (Instinct Theory) การลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นการแสดงออกของสัญชาตญาณของคนในสังคมเพื่อแก้แค้นหรือทดแทนการกระทำผิด จากประมวลกฎหมายของกษัตริย์ฮัมมูราบีแห่งกรุงบาบิโลนเมื่อประมาณ 1500 ปี ก่อนพุทธศักราช ได้ปรากฏบทการลงโทษแบบตาต่อตา ฟันต่อฟัน (an eye for an eye and a tooth for a tooth) และกฎหมายไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงก่อนสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ การลงโทษผู้กระทำความผิดมีลักษณะที่รุนแรง

เช่นกัน อาทิกฎหมายลักษณะอาญาหลวง พ.ศ. 1895 ได้กำหนดโทษอาญาไว้ 10 สถาน แต่ในที่นี้ขอกล่าวถึงโทษอาญาเพียงแค่ 4 สถาน คือ 1) ให้ฟันคอ ธิบเรือน ธิบราชบาทว์ เอาลูกเมีย ทรัพย์สินหรือสิ่งของเอาเข้าห้องพระคลัง 2) ให้ใส่มือ ใส่เท้า เข้าตรูไว้ 3) ให้ทวนด้วยลวดหนั่ง ไม้หวาย ยกหนั่งสองยก สามยก แล้วประจานใส่ตรูไว้หนั่งเดือน สองเดือน สามเดือน และ 4) ให้ตัดปาก แหวะปาก เอามะพร้าวห้ำยัดปาก

ตามกฎหมายนี้ โทษทางกายมี 3 ประการด้วยกัน คือ ประหารชีวิต จำคุก และการทำอันตรายต่อส่วนใดส่วนหน่งของร่างกาย โดยเฉพาะโทษประหารชีวิตมีการลงโทษอย่างโหดร้ายทารุณซึ่งต่อมาตามกฎหมายลักษณะกบฏศึก พ.ศ. 1978 เรียกว่า โทษกรรมกร 21 สถาน เช่น ต่อยกะโหลก ศีรษะ เลิกออกแล้วเอาคีมคืบเหล็กเผาไฟจนแดงใส่ลงบนมันสมอง เป็นต้น

การลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อแก้แค้นทดแทนตามทฤษฎีสัญชาตญาณยังคงใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยมีการลงโทษที่ไม่โหดร้ายดังเช่นในอดีตที่ผ่านมา จากข้อเขียนของซู ติตัส เร็ด (Sue Titu Reid) ศาสตราจารย์ของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ยอมรับการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนเป็นเหตุผลที่เหมาะสมในการประหารชีวิตจำเลย โดยระบุไว้ด้วยว่า ถึงแม้การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนจะไม่ใช่วัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุด แต่ก็ไม่ใช่วัตถุประสงค์ที่ต้องห้ามและไม่ขัดต่อการส่งเสริมความเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นคนและเป็นการแสดงออกของสังคม ซึ่งแสดงความโกรธแค้นต่อพฤติกรรมที่เหยียดหยามที่ผู้กระทำผิดได้กระทำลงไป (สุพจน์ สุโรจน์, 2550)

1.2 ทฤษฎีผู้กระทำผิดสมควรถูกลงโทษ (Just Desert Theory) การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนผู้กระทำผิด โดยไม่ได้สนใจต่ออนาคตของผู้กระทำหรือสังคม คงให้ความใส่ใจเฉพาะพฤติกรรมหรือการกระทำในอดีตของผู้กระทำผิดเท่านั้น โดยเมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้น สังคมมีปฏิกิริยาตอบโต้ผู้กระทำผิดในเชิงแก้แค้นทดแทนประการหน่ง และเนื่องจากกระทำผิดสมควรถูกลงโทษอีกประการหน่ง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการใช้โทษประหารชีวิตในสังคม เพราะมีความเชื่อมั่นว่าผู้กระทำผิดที่พฤติกรรมโหดร้ายทารุณสมควรจะได้รับการลงโทษที่มีความรุนแรงเช่นเดียวกันกับพฤติกรรมที่กระทำต่อเหยื่อ เนื่องจากผู้กระทำผิดเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่มีความโหดร้ายทารุณผู้กระทำผิดจึงควรได้รับบทลงโทษโดยเฉพาะการประหารชีวิต อันเป็นการสนใจเพียงพฤติกรรมการกระทำผิดของอาชญากรเท่านั้น ไม่ได้ใส่ใจสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยที่หล่อหลอมให้อาชญากรต้องกระทำผิด รวมทั้งไม่ได้มีความสนใจต่อผลกระทบของการลงโทษประหารชีวิตต่อสังคมแต่ประการใด (วันชัย ศรีนวนันต์, 2557)

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสำนักอาชญาวิทยาคลาสสิก (The Classical School of Criminology)

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสำนักอาชญาวิทยาคลาสสิกเป็นทฤษฎีที่เกิดขึ้นในยุโรปสมัยศตวรรษที่ 18 โดยแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาคลาสสิกตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism Philosophy) ทฤษฎีสัญญาประชาคม (Social Contract) และทฤษฎีเจตจำนงอิสระ (Free Will) กล่าวคือ

ทฤษฎีเจตจำนงอิสระ (Free Will) เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีอิสระที่จะคิด กระทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง โดยมนุษย์ความสามารถในการใช้เหตุผล ดังนั้น เมื่อมนุษย์กระทำสิ่งใดลงไป โดยการตัดสินใจและการใช้ดุลพินิจของตนเองแล้ว จะต้องรับผิดชอบในสิ่งที่ได้กระทำลงไป ซึ่งหากบุคคลใดได้กระทำ

ความผิดย่อมต้องได้รับการลงโทษ การที่สังคมลงโทษบุคคลนั้นเนื่องจากการกระทำผิด และเป็นสิ่งที่ผู้กระทำผิดสมควรจะได้รับ ในปี ค.ศ. 1764 ซีซาร์ เบ็คคาเรีย (Cesare Beccaria) เขียนบทความเป็นภาษาอิตาเลียน ซึ่งเป็นผลงานชิ้นสำคัญในหนังสือชื่อ “Dei delitti e delle pene” ตรงกับความหมายในภาษาอังกฤษว่า “On Crimes and Punishments” ซึ่งเป็นข้อเขียนที่จุดประกายความคิดของนักปราชญ์ในอิตาลีและทั่วภาคพื้นยุโรป เบ็คคาเรียได้แสดงทัศนะคัดค้านต่อการลงโทษประหารชีวิตอย่างไม่เป็นธรรม โดยได้ต่อต้านการลงโทษประหารชีวิต (Capital Punishment) ที่รัฐและผู้ปกครองลงโทษประชาชนโดยไม่มีหลักกฎหมาย ไม่มีบรรทัดฐาน และไม่มีความแน่นอน อาศัยอคติการตัดสินด้วยความรู้สึก และความเชื่อทางศาสนาที่ขาดความชอบธรรม เบ็คคาเรียเรียกร้องให้มีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

หลักการของเบ็คคาเรียเกี่ยวกับการลงโทษนั้นมีแนวคิดพื้นฐานมาจากทฤษฎีอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism Philosophy) คือ ประโยชน์สูงสุดของปวงชนจำนวนมากที่สุด โดยการลงโทษในสังคมมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อ “การมุ่งคุ้มครองประโยชน์สูงสุดของคนส่วนใหญ่ในสังคมเป็นสำคัญ” ซึ่งเบ็คคาเรียนำมาใช้ในข้อเสนอเกี่ยวกับอาชญากรรมและการลงโทษ โดยมุ่งป้องกันสังคมจากอันตรายของอาชญากรรมด้วยการข่มขู่ยับยั้ง ความคิดของเบ็คคาเรียตามที่ปรากฏในหนังสือ “On Crimes and Punishments” ในเรื่องเกี่ยวกับการลงโทษเพื่อการป้องกัน (Preventive Punishment) มีดังนี้

1. การลงโทษมีความจำเป็น เนื่องจากมนุษย์ยังมีความเห็นแก่ตัว พร้อมทั้งจะฝ่าฝืนสัญญาประชาคม ถ้าหากการกระทำนั้นก่อให้เกิดประโยชน์ส่วนตัว สำหรับเบ็คคาเรีย เห็นว่ามนุษย์ทุกคนสามารถมีพฤติกรรมอาชญากรรมได้เสมอ
2. เมื่อเป็นดังนั้น การลงโทษจึงไม่ควรปฏิเสธต่อความเห็นแก่ตัวของมนุษย์หากแต่ควรส่งเสริม “แรงจูงใจ” ไม่ให้ประโยชน์ของมนุษย์ถูกทำลายโดยกฎหมาย
3. การลงโทษ ควรจะมีไว้เพื่อเป็นการป้องกัน โดยการใช้ความคิดเรื่องการข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) ซึ่งการข่มขู่ยับยั้ง แบ่งออกเป็นดังนี้ (1) การการข่มขู่ยับยั้ง โดยเฉพาะ (Specific Deterrence) เป็นการลงโทษผู้กระทำผิดรายบุคคลเพื่อยับยั้งมิให้เขากระทำผิดซ้ำ (2) การการข่มขู่ยับยั้ง โดยทั่วไป (General Deterrence) เป็นการลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อเป็นตัวอย่างแก่บุคคลอื่นในสังคมทั่วไปให้เห็นผลร้ายของการกระทำผิด เพื่อข่มขู่ให้บุคคลกระทำผิด เพราะเกรงกลัวโทษที่จะได้รับ
4. การข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) เป็นการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งการกระทำผิดขึ้นอยู่กับการเงื่อนไข 2 ประการ คือ การลงโทษจะต้องได้สัดส่วนกับอาชญากรรม และสาธารณชนจะต้องได้รับรู้เข้าใจอย่างแน่ชัดเกี่ยวกับการลงโทษนั้น

สรุป จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสำนักอาชญาวิทยาคลาสสิก (The Classical School of Criminology) ซึ่งประกอบด้วยทฤษฎีอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism Philosophy) ทฤษฎีสัญญาประชาคม (Social Contract) และทฤษฎีเจตจำนงอิสระ (Free Will) มีความเกี่ยวข้องกับการใช้โทษประหารชีวิตในสังคมโดยตรง เนื่องจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสำนักอาชญาวิทยาคลาสสิก ซึ่งประกอบด้วย ทฤษฎีเจตจำนงอิสระ (Free Will) เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีเจตจำนงอิสระในการกระทำสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์มากกว่าเสียประโยชน์เสมอ โดยมนุษย์จะมีเหตุผลในการเลือกการกระทำ และ

สอดคล้องทฤษฎีอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism Philosophy) ที่เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์เกิดขึ้นเนื่องจากได้พิจารณาถึงผลที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้น การลงโทษด้วยการประหารชีวิตในสังคมจะมีความสอดคล้องกับทฤษฎีเจตจำนงอิสระ (Free Will) ทฤษฎีอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism Philosophy) และสัญญาประชาคม (Social Contract) ที่การลงโทษประหารชีวิตเพื่อให้บุคคลในสังคมเห็นว่าไม่ควรประกอบอาชญากรรม หรือการละเมิดต่อสัญญาประชาคมที่กำหนดไว้ เพราะโทษประหารชีวิตเป็นสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการกระทำผิด หากแต่ยังทำให้มนุษย์ต้องเสียประโยชน์อันสูงสุดของชีวิต คือ การสูญเสียชีวิตเพื่อแลกกับการละเมิดสัญญาประชาคมที่กำหนดไว้ (วันชัย ศรีนวนันต์, 2557) ดังนั้น การใช้โทษประหารชีวิตตามแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นจึงจำเป็นต้องมีในสังคม เพื่อให้สมาชิกของสังคมได้เกิดความเกรงกลัวอันจะนำไปสู่ความสงบสุขของสังคมเป็นสำคัญ

3. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อยับยั้งหรือป้องกันอาชญากรรม หรือปรับปรุงผู้กระทำผิด (Restraint Theory)

นักปรัชญาและนักกฎหมายในยุโรป อาทิ ซีซาร์ เบ็คคาเรีย (Cesare Beccaria, 1728-1794) และเจเรมี เบนแธม (Jeremy Bentham, 1748-1832) ซึ่งเป็นผู้นำของสำนักอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา สำนักอาชญาวิทยาคลาสสิก และนีโอ-คลาสสิก ได้เสนอแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอาชญากรรม และการลงโทษผู้กระทำผิดขึ้นใหม่ โดยเชื่อว่าผู้กระทำผิดได้กระทำผิดโดยเจตนา เพื่อแสวงหาความสุข และหลีกเลี่ยงความทุกข์ ดังนั้น รัฐควรจะบัญญัติกฎหมายไว้ให้ชัดเจนว่าการกระทำเป็นความผิด และมีโทษบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง เพื่อให้ทุกคนในสังคมได้รับทราบ เมื่อกฎหมายบัญญัติไว้แล้วเช่นนี้ ผู้ที่ฝ่าฝืนก็จะต้องมีความผิดและต้องรับโทษตามกฎหมาย (วันชัย ศรีนวนันต์, 2557)

สรุป แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษผู้กระทำผิดและการประหารชีวิตทั้ง 3 ทฤษฎีนี้ เป็นเพียงความคิดหรือความเชื่อของสังคมในยุคต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากวิธีการปฏิบัติ หรือการลงโทษผู้กระทำผิด อย่างไรก็ตาม แนวคิดในการลงโทษทั้ง 3 ทฤษฎีนี้ ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน หากแต่จุดเน้นได้เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์

พัฒนาการของรูปแบบการประหารในประเทศไทย

1. พัฒนาการการประหารชีวิต

สำหรับในประเทศไทย การเปลี่ยนแปลงวิธีการประหารมาเป็นการฉีดยานั้น ขั้นตอนการประหารจะแตกต่างจากในสหรัฐ เพราะการประหารชีวิตของไทยจะกระทำโดยทันทีที่ได้รับคำสั่ง โดยปกติจะเป็นเวลาเย็น นักโทษประหารจะไม่ได้ตัวล่วงหน้า เมื่อเจ้าหน้าที่เดินเข้าไปในแดนประหาร และนำตัวผู้ใดออกมา เมื่อนั้นจึงจะรู้ตัว และเมื่อผ่านพิธีการด้านการตรวจสอบบุคคล พิธีกรรมทางศาสนาและอื่นๆ แล้ว จะถูกนำตัวเข้าสู่แดนประหาร ซึ่งในช่วงนี้แทนที่จะเป็นการนำไปผูกกับหลักประหาร ก็เปลี่ยนเป็นการนำไปสู่เตียงประหารนั่นเอง ทั้งนี้ การเปลี่ยนจากการประหารชีวิตโดยการยิงเป้ามาเป็นการฉีดยานั้น ทำได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมมากนัก เพราะสามารถใช้ห้องประหารในเรือนจำกลางบางขวางเช่นเดิม หากากัน จัดหาเตียง และสายหนังรัด และจัดอุปกรณ์เข็มและเครื่องฉีดยาเพิ่มเติม ค่าใช้จ่ายในการประหารแต่ละครั้ง โดยเฉพาะค่ายาจะถูกกว่าค่ากระสุนปืนที่ใช้ในการยิงเป้า (สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน, 2548)

2. การประหารชีวิตด้วยการฉีดยา

ขั้นตอนการประหารชีวิตโดยการฉีดยาในไทยมีความแตกต่างจากวิธีการประหารชีวิตในสหรัฐอเมริกาบ้างเล็กน้อย กล่าวคือ จะมีการเตรียมจิตใจของผู้ถูกประหาร ก่อนการประหาร เมื่อใกล้ถึงเวลาประหาร เจ้าหน้าที่จะนำตัวนักโทษประหารจากห้องขังไปที่ห้องประหาร แต่แทนที่จะนำนักโทษประหารไปยืนตรงกับหลักประหาร ก็เปลี่ยนเป็นการให้นอนบนเตียงประหาร ตรึงและผูกด้วยสายหนัง ทั้งขา ลำตัว และแขนทั้ง 2 ข้าง ซึ่งอยู่ในท่าทางออกทำให้ไม่สามารถดิ้นได้จากนั้นเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่ได้รับการฝึกอบรมมาอย่างดี จะมาติดเครื่องวัดการเต้นของหัวใจเข้ากับตัวนักโทษ เพื่อตรวจสอบการตายหลังการฉีดยา โดยให้กรรมการภายนอกได้เห็นการเต้นของหัวใจ จากนั้นจึงแทงเข็มเข้าเส้นเลือดใหญ่หรือที่หลังมือทั้ง 2 ข้าง แต่สำหรับประเทศที่ไม่ใช้เครื่องฉีดยาอัตโนมัติจะใช้คนฉีดยาด้วยมือ ซึ่งจะมีคนเดียว ฉีดเข้าแขนซ้ายหรือขวา การฉีดไม่ได้ไปยืนฉีดที่แขน แต่ต่อสายยางออกมาและผู้ฉีดยาจะอยู่หลังม่านยาที่ใช้ฉีดในการประหารชีวิตจะมี Sodium Penrotha 1 ในสารละลาย 20-25 cc Pancuronium bromide 50 cc และ Potassium chloride 50 cc ยาดังกล่าวนี้เป็นผลมาจากการวิจัยของคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเท็กซัส ว่าจะให้ผลอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด ซึ่งไม่เสียพิษแต่เป็นยาทั่วไป ซึ่งถ้าให้เกินขนาดก็จะมีผลทำให้ตายได้ ดังนั้น เวลาประหารชีวิตเจ้าหน้าที่จะค่อยๆ ปลอ่ยเข้าไปในเส้นเลือด และใช้ยาถึง 3 ชนิด

ขั้นตอนการฉีดยาและระเบียบปฏิบัติ

- เข็มแรกจะปลอ่ยยา Sodium Penrotha 1 เข้าไปให้หลับก่อน จากนั้นจึงปลอ่ยเข็มที่ 2 Pancuronium bromide และเข็มที่ 3 Potassium chloride ตามลำดับ เพื่อให้หัวใจหยุดสูบฉีดโลหิตภายในไม่ถึงนาที

- เมื่อนักโทษแสดงอาการแน่นิ่งไป ผู้บัญชาการเรือนจำจะขอให้นายแพทย์ของเรือนจำเข้าตรวจยืนยันการตายของผู้ต้องขัง และประกาศเวลาตายต่อหน้าพยาน รวมใช้เวลาในการดำเนินการตามขั้นตอนนี้ทั้งสิ้นประมาณ 20-30 นาที

- ผู้แทนจากกองทะเบียนประวัติอาชญากร จะพิมพ์ลายนิ้วมืออีกครั้ง และเคลื่อนย้ายศพของนักโทษไปห้องเก็บศพต่อไป โดยเก็บไว้ตรวจสอบอีก 1 วัน ตลอดเวลาจะมีการถ่ายรูปและวิดีโอตามขั้นตอนต่างๆ ไว้ (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2557)

3. ข้อมูลสถิติของนักโทษประหารชีวิตจากกรมราชทัณฑ์

ข้อมูลสถิตินักโทษประหารชีวิตในเดือนพฤษภาคม 2563 ซึ่งรายงานโดยกรมราชทัณฑ์ ระบุว่า ล่าสุดมีจำนวนผู้ต้องขังที่ถูกตัดสินประหารชีวิต รวมทั้งสิ้น 363 คน แบ่งเป็นชาย 310 คน และหญิง 53 คน โดยกลุ่มผู้ต้องขังมีคดีอาชญากรรมมากที่สุด รองลงมาเป็นคดีความผิดทั่วไป และคดีความมั่นคง อย่างไรก็ตาม เมื่อแบ่งกลุ่มผู้ต้องขังในภาพรวมแล้วพบว่า อยู่ระหว่างการพิจารณาอุทธรณ์โทษรวม 227 คน อยู่ระหว่างพิจารณาฎีกา 36 คน และนักโทษเด็ดขาดเมื่อคดีถึงที่สุด 100 คน โดยกระจายอยู่ในเรือนจำ 10 แห่งทั่วประเทศ อาทิ เรือนจำกลางบางขวาง เรือนจำกลางคลองเปรม และเรือนจำกลางเขาบิน โดยเฉพาะที่เรือนจำกลางบางขวาง มีมากที่สุด 210 คน

ตรวจสอบข้อมูลพบว่า การประหารชีวิตนักโทษตามคำพิพากษาของศาลด้วยวิธีการยิงเป้านั้น มีการประหารชีวิตครั้งสุดท้ายในปี 2545 ต่อมาอีก 6 คน ถูกประหารชีวิตด้วยการฉีดยาหรือฉีดสารพิษ ในช่วงปี 2546 และปี 2552 ส่วนการประหารชีวิตครั้งล่าสุดเกิดขึ้นเมื่อปี 2561 ด้วยการฉีดยา

สารพินักโทษชายเด็ดขาดที่ก่อเหตุฆ่าชิงทรัพย์ ทางเหยื่อ 24 แผล เพื่อชิงทรัพย์ ซึ่งคดีเกิดขึ้นเมื่อปี 2555 (สำนักข่าวไทย, 2565)

สรุปได้ว่า พัฒนาการของการลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทยไม่ได้มีความแตกต่างจาก พัฒนาการของการลงโทษประหารชีวิตในประเทศต่างๆ ทั่วโลกมากนัก โดยรูปแบบของการลงโทษประหารชีวิตในอดีตเน้นการประหารที่มีความรุนแรง หรือทรมานผู้ต้องโทษประหารเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนและการข่มขู่ยับยั้ง ดังเช่นรูปแบบของการประหารชีวิตของประเทศต่างๆ ทั่วโลก หากแต่ปัจจุบันรูปแบบของการประหารชีวิตได้เปลี่ยนแปลงเป็นการประหารชีวิตที่เน้นหลักสิทธิมนุษยชน หรือหลักพุทธจริยศาสตร์ และตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดมากขึ้น

การวิเคราะห์

1. มุมมองพุทธจริยศาสตร์กับโทษประหารชีวิต

พุทธจริยศาสตร์ เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการตัดสินความประพฤติของมนุษย์ว่า สิ่งไหนถูก ไม่ถูก ดีไม่ดี (แสง จันทรงาม, 2521) ดังพุทธพจน์ที่ว่า “เจตนาหิ ภิกขเว กัมมํ วทามิ” แปลว่า “ภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวเจตนาว่าเป็นตัวกรรม” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 22 ข้อที่ 63 หน้าที่ 577 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) จะเห็นได้ว่า เจตนาอันเป็นสิ่งทีลิขิตชีวิตของบุคคลที่สำคัญมาก เพราะเป็นมูลเหตุของการกระทำความกรรมทั้งปวง อันเป็นทั้งกุศลกรรม อกุศลกรรม จากความข้างต้นเป็นที่ยืนยันตรศนะของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงมีแนวคิดที่ว่า เจื่อนไขที่จะทำให้เกิดเป็นกรรม ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์ก็ตาม ต้องมีเจตนา ความตั้งใจ ความมุ่งใจ ความจงใจ เป็นตัวนำในการคิดด้วยตนเองก่อน พอความคิดมีอำนาจเหนือจิตใจตนเอง ความสามารถในการเลือกและตัดสินใจ จึงตั้งใจริเริ่มลงมือทำด้วยตนเอง เมื่อกระทำไปโดยเจตนาแล้วเกิดเป็นกรรม ดังนั้น จึงต้องรับผิดชอบการกระทำ ปาณาติบาต อันบุคคลทำกรรมเช่นใดย่อมได้รับผลเช่นนั้น โทษประหารชีวิตเมื่อเทียบกับหลักกรรมแล้วจัดเป็นครุกรรมฝ่ายอกุศล บุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ตัดสิน หรือเจ้าหน้าที่ควรใช้หลักเมตตาธรรมต่อผู้ที่ได้รับโทษประหารชีวิต พระพุทธศาสนาสอนให้รักษาศีล เป็นข้อเสนอเชิงปัจเจกบุคคล ไม่เกี่ยวกับการปกครองของรัฐ อาจมองได้ว่า แม้พระพุทธศาสนาไม่เห็นด้วยกับการลงโทษประหารชีวิต เพราะเป็นการกระทำที่ผิดศีลและเป็นบาป แต่ก็ถือว่า เป็นบาปตามหน้าที่ด้วยความจำเป็น อย่างกรณีของเพชรฆาตเคราแดง (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 25 ข้อที่ 100 หน้าที่ 61 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ทั้งนี้ กระบวนการยุติธรรมของไทย มีความเมตตากรุณาต่อผู้ต้องโทษตามสมควรแล้ว ในขณะที่ผู้ต้องโทษนั้นไม่ได้มีความเมตตากรุณาต่อสังคม การวางท่าทีทั้งต่อตนเองและผู้ต้องโทษประหารชีวิต คือ ให้ออเบกขาโดยให้คิดว่า เป็นไปตามกฎแห่งกรรม ผู้ใดสร้างกรรมอันใดไว้ ย่อมได้รับผลของกรรมนั้น (พระวิสุทธิ จิตวิสุทธิ (วงศ์ไส), 2564)

โทษประหารชีวิตถือเป็นโทษสูงสุดที่กฎหมายกำหนดไว้เพื่อบังคับให้ผู้นักโทษ เป็นกระบวนการทางกฎหมายซึ่งรัฐลงโทษแก่บุคคลผู้กระทำความผิดโดยใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อทำลายชีวิตหรือเพื่อฆ่าให้ตาย เป็นการกำจัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมอย่างเด็ดขาด สำหรับวิธีการประหารชีวิตมีความแตกต่างกันออกไปตามยุค โทษประหารชีวิตเป็นการวางโทษทางกฎหมายบ้านเมือง

2. วิเคราะห์การลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทย

การลงโทษประหารชีวิต โทษสูงสุดที่กฎหมายกำหนดไว้เพื่่ม่งกระทำต่อชีวิตนักโทษเป็นกระบวนการทางกฎหมายซึ่งรัฐลงโทษอาชญากรรมแก่บุคคล การทำโทษตามกฎหมายอาญาขั้นสูงสุดที่ลงแก่ผู้กระทำความผิดโดยใช้วิธีการต่างๆ เพื่อทำลายชีวิตหรือเพื่อฆ่าให้ตาย โทษประหารชีวิต (Death Penalty) ถือเป็นมาตรการการลงโทษที่เก่าแก่และรุนแรงที่สุดซึ่งได้มีการบังคับใช้ในหลายประเทศมาตั้งแต่สมัยโบราณเป็นเวลาหลายศตวรรษแล้ว เป็นการกำจัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมอย่างเด็ดขาด ส่วนวิธีการในการลงโทษประหารชีวิตที่ใช้ในแต่ละสังคมขึ้นอยู่กับค่านิยมของสังคมแต่ละท้องถิ่นและตามกาลเวลา การประหารชีวิตเป็นโทษที่มีการนำมาใช้ปฏิบัติในสังคมไทยมาเป็นเวลานาน ตั้งแต่ก่อนสมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์คือเพื่อแก้แค้นผู้กระทำความผิดให้สาสมกับความผิดที่ได้กระทำ รวมทั้งตัดโอกาสเพื่อไม่ให้มีการกระทำผิดซ้ำ และเพื่อไม่ให้ผู้อื่นเอาเยี่ยงอย่าง เนื่องจากเกิดความกลัวที่จะถูกลงโทษต่อผู้ที่คิดจะทำผิด เพื่อให้เกิดการยับยั้งอันจะนำมาซึ่งความสงบเรียบร้อยในสังคม ปัจจุบันประเทศไทยยังคงมีการลงโทษประหารชีวิตนักโทษในคดีร้ายแรงอยู่ เช่น เกี่ยวกับคดีความมั่นคงของชาติ เกี่ยวกับความผิดต่อชีวิต แต่ก็ยังคงเห็นข่าวการทำผิดอยู่เรื่อยๆ ประเทศไทยเป็น 1 ใน 58 ประเทศในโลกที่ยังใช้โทษประหารอยู่ ซึ่งหลายประเทศได้ยกเลิกการลงโทษประหารชีวิตแล้ว เนื่องจากข้อเสนอนั้นมากกว่าข้อดี (วันชัย ศรีนวนนัต, 2557) โดยมีแนวคิดเพื่อการฟื้นฟู (Rehabilitation) เป็นแนวคิดที่ว่าผู้กระทำความผิดสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นคนดีได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาไม่ส่งเสริมการก่อเวรการประหารชีวิต

บทสรุป

พุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยปาณาติบาตกับกรณีโทษประหารชีวิต ผลการศึกษาพบว่าพุทธจริยศาสตร์จะมีเกณฑ์วินิจฉัย ที่ชัดเจนนั้นคือหลักทางพระพุทธศาสนา ในที่นี้คือหลักวินิจฉัยศีลข้อที่ 1 หากปัญหาใดเข้าข่ายหลักที่ว่านี้ ถือว่าผิดศีล อย่างไรก็ตาม การวินิจฉัยปัญหาทางพุทธจริยศาสตร์ไม่ได้ยึดตัวบทของคัมภีร์อย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมด้วย เช่น ประโยชน์หรือโทษที่สังคมจะพึงได้รับการกระทำนั้น ดังนั้น การแก้ปัญหาทางพุทธจริยศาสตร์จึงอยู่บนทางสายกลางคือความพอดี ไม่สุดโต่งเอนเอียง และทำให้สงบสุข เนื่องจากสังคมมีบริบทที่หลากหลายและซับซ้อน การใช้หลักการใดหลักการหนึ่งในการดำเนินชีวิตย่อมเป็นไปได้ยากที่จะให้เกิดความราบรื่น

ดังนั้น การที่ประเทศไทยสมควรที่จะมีการลงโทษประหารชีวิตต่อไป หรือควรที่จะยกเลิกการประหารชีวิตหรือไม่นั้น จึงเป็นประเด็นข้อควรพิจารณาที่ต้องมีการพิจารณาทบทวนด้วยความรอบคอบและรอบด้านว่าโทษประหารชีวิตนั้น จะช่วยให้สังคมสงบสุขและปลอดภัยอาชญากรรมได้จริงหรือไม่ และกระบวนการยุติธรรมต้องเป็นธรรม ผู้กระทำความผิดต้องได้รับโทษที่สาสมไม่ได้ถูกกลั่นแกล้งหรือถูกกล่าวหาโดยไม่เป็นธรรม จากหลักการของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลที่ว่า “เมื่อเกิดความยุติธรรมขึ้นต่อคนคนหนึ่งย่อมเป็นเรื่องสำคัญของคนทุกคน” ซึ่งเป็นหลักการที่น่าสนใจที่เราทุกคนควรให้ความสำคัญ โดยทุกฝ่ายต้องหาทางออกร่วมกันว่าแนวทางใดจะดีที่สุดโดยพิจารณาผลดีผลเสีย ความคุ้มค่า และประโยชน์ของการลงโทษประหารชีวิตหรือประโยชน์ของการยกเลิกโทษประหารชีวิต ทั้งนี้การประหารชีวิตถือว่าขัดต่อหลักจริยศาสตร์ในพุทธศาสนา และหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในการมีชีวิตอยู่ และมองว่าการประหารชีวิตเป็นสิ่งที่ไม่คุ้มค่า ไม่สมเหตุผล และยังเป็น การลงโทษที่โหดร้าย ลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเสี่ยงต่อการประหารชีวิตคนบริสุทธิ์

นักโทษประหารชีวิตส่วนใหญ่เป็นคนยากจน ไม่มีเงินจ้างทนายความที่มีฝีมือแตกต่างกันให้ ไม่มีโอกาสในการที่จะสู้คดีได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังมองว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาอาจเกิดความผิดพลาด ไม่ว่าในการที่จะจับผิดตัวหรือตัดสินผิดพลาด ซึ่งหากตัดสินประหารชีวิตไปแล้ว บุคคลคนนั้นจะไม่มีโอกาสได้อยู่ในโลกนี้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- สำนักข่าวไทย. (2565). สถิตินักโทษประหาร. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2565 จาก <https://tna.mcot.net/tna-477838>.
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2557). โทษประหารชีวิตในประเทศไทย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- พระวิสุทธิ ฐิตวิสิทโธ (วงศ์ไส). (2564). โทษประหารชีวิต: ใครมีสิทธิ์ ชีวิตเป็นของใคร. วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ วิทยาเขตเชียงใหม่, 6(1): 109.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิศิน อินทสระ. (2527). หลักคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วันชัย ศรีนวลนัต. (2557). “โทษประหารชีวิต หลักคิดด้านสิทธิมนุษยชน”. เอกสารวิชาการส่วนบุคคล. หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2538). เบญจศีลและเบญจธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 15. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน. (2548). โทษประหารชีวิตในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มาสเตอร์เพรส.
- สุพจน์ สุโรจน์. (2550). ทฤษฎีการลงโทษและแบบการลงโทษ. เอกสารการสอน ชุดวิชาอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- แสง จันทร์งาม. (2521). พุทธศาสนวิทยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณาคาร.
- อุทัย กมลศิลป์. (2561). “การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดพุทธจริยศาสตร์กับการลงโทษประหารชีวิต”. ศึกษานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

